ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកស្កាននេះ
ត្រូវបានថតចេញពីច្បាប់គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកជប៉ុន ៗ

ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងដោយ គេហទំព័រ៥000ឆ្នាំ បូជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ៗ

ផ្តល់សៀវភៅគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ្គិចណៃ ៗ

គ្រប់គ្រងគម្រោង (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ៗ

ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ៗ

ថតស្កានដោយ
ប្អូនប្រុស ម៉ាន់ សារ៉េត

www.5000-years.org

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់អំពីៈ

- ឧបាសិកា កាំង ហ៊ុចខែណ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ជុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សរ ចន និង ឧបាសិកា អ៊ួច សាទៀង ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ុនវត្ថានា និងឧបាសិកា ឃុន សូនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.រ.អ)
- លោក ជីម-ជា និងលោកស្រី រតនី ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ផែង យឿន (ក្រចេះ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេរី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ាទី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភ: (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានីន និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់
ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធារនីរាជ, ចាន់ណា សុធារនិរោធ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង យូហេង (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (ក្រចេះ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និងលោក ទួត សេរីសក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា ស៊ែ សុផារី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យឿម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និងលោកស្រី ធៀង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះតេជព្រះគុណ ដុំ សារ: (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុវណ្ណ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.រ.អ)

ព្រះ
ត្រៃបិដកបាលី
និង
សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស
បឋមភាគ
៦៧

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ក្រុងភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥០៤

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្ដល់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។
ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។
ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

អារម្ភកថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាទីរាប់អាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាទីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យនៅភ្នំពេញ បកប្រែពីភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណាប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណាប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិកជាតិជប៉ុន មានសន្ដានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពីជម្រៅដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំងមនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏ត្រូវអន្តរាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តីទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើឃោរឃៅ បញ្ចប់គំនុំគុំគួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូខិតខំព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាភស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និងប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនក្ខត្តឫក្ស កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！
敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未曾有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗りこえ、瞋りを離れ、怨みを恕し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共々に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

世話人代表　無着　成恭
事務局長　篠原　鋭一

世話人　松永　然道　　有馬　実成
伊藤　佳通　　渡井　奎一
杉谷　義純　　茂田　真澄
前田　利勝　　中島　教之
永　六輔

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commisson of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation, after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE
Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku
Secretary General : The Rev. Eiitsu Shinohara
Management Team :
The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បឋមភាគ

៦៧

ព. ស. ២៥០៤

សុត្តន្តបិដកេ
ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ
បឋមោ ភាគោ

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

បារាយនវគ្គោ

វត្ថុគាថា

(១) កោសលានំ បុរា រម្មា អគមា ទក្ខិណាបថំ
អាកិញ្ចញ្ញំ បត្ថយានោ ព្រាហ្មណោ មន្តបារគូ ។
(២) សោ អស្សកស្ស វិសយេ មុឡ្ហកស្ស[1] សមាសនេ
វសី គោធាវរីកូលេ ឧញ្ឆេន ច ផលេន ច ។
(៣) តស្សេវ ឧបនិស្សាយ គាមោ ច វិបុលោ អហុ
តតោ ជាតេន អាយេន មហាយញ្ញំ អកប្បយិ ។
(៤) មហាយញ្ញំ យជិត្វាន បុន បាវិសិ អស្សមំ
តស្មិំ បដិបវិដ្ឋម្ហិ អញ្ញោ អាគញ្ឆិ ព្រាហ្មណោ ។

---

១ ម. មឡ្ហកស្ស ។

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បឋមភាគ

សូមនមស្ការ ចំពោះព្រះអរហន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះ ។

បារាយនវគ្គ

វត្ថុគាថា

(១) ពាវរីព្រាហ្មណ៍ អ្នកដល់ត្រើយនៃមន្ត ប្រាថ្នាសេចក្ដីមិនមានកង្វល់ ចេញចាកបុរីជាទីរីករាយ នៃពួកអ្នកដែនកោសល ទៅកាន់ទក្ខិណាបថជនបទ ។

(២) គាត់អាស្រ័យនៅ ទៀបច្រាំងស្ទឹងគោធាវរី ក្នុងទីព្រំដែនអស្សកៈនិងមុឡ្ហកៈ (ចិញ្ចឹមជីវិត) ដោយការស្វែងរកមើមនិងផលាផល ។

(៣) ស្រុកអាស្រ័យជិតស្ទឹងគោធាវរីនោះ ជាស្រុកសម្បូរ ព្រាហ្មណ៍ក៏បានបរិច្ចាគមហាយញ្ញ ដោយសួយ ដែលកើតអំពីស្រុកនោះ ។

(៤) លុះពាវរីព្រាហ្មណ៍ បរិច្ចាគមហាយញ្ញរួចហើយ ក៏ចូលមកកាន់អាស្រមវិញ កាលគាត់ត្រឡប់ចូលមកហើយ ព្រាហ្មណ៍ដទៃ បានមកដល់ដែរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

(៥) ឧគ្ឃដ្ដបាទោ តសិតោ បង្កទន្តោ រជស្សិរោ
សោ ច នំ ឧបសង្កម្ម សតានិ បញ្ច យាចតិ ។

(៦) តមេនំ ពាវរី ទិស្វា អាសនេន និមន្តយិ
សុខញ្ច កុសលំ បុច្ឆិ ឥទំ វចនមព្រវិ ។

(៧) យំ ខោ មមំ ទេយ្យធម្មំ សព្វំ វិស្សជ្ជិតំ មយា
អនុជានាហិ មេ ព្រហ្មេ នត្ថិ បញ្ចសតានិ មេ ។

(៨) សចេ មេ យាចមានស្ស ភវំ នានុបទស្សតិ
សត្តមេ ទិវសេ តុយ្ហំ មុទ្ធា ផលតុ សត្តធា ។

(៩) អភិសង្ខរិត្វា កុហកោ ភេរវំ សោ អកិត្តយិ
តស្ស តំ វចនំ សុត្វា ពាវរី ទុក្ខិតោ អហុ ។

(១០) ឧស្សុស្សតិ អនាហារោ សោកសល្លសមប្បិតោ
អថោបិ ឯវំ ចិត្តស្ស ជហានេ ន[១] រមតី មនោ ។

---
១ ឱ. ម. ឈានេ ។

(៥) ព្រាហ្មណ៍នោះ មានជើងធំឡើង សស្ងក់សស្ងើត មានធ្មេញព័ណ៌ កក់ ក្បាលប្រឡាក់ធូលី ចូលមករកតាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ហើយ សូមទ្រព្យ ចំនួន ៥០០ ។

(៦) តាវរីព្រាហ្មណ៍ លុះឃើញព្រាហ្មណ៍យាចកនោះហើយ ក៏អញ្ជើញ ដោយអាសនៈ ហើយសាកសួរសេចក្តីសប្បាយស្រួល ទើបពោល នូវពាក្យនេះថា

(៧) ទេយ្យធម៌ណា ដែលខ្ញុំគប្បីឲ្យ ទេយ្យធម៌ទាំងអស់នោះ ខ្ញុំបរិច្ចាគ អស់រលីងហើយ ម្នាលព្រាហ្មណ៍ អ្នកចូរអនុញ្ញាត ដល់ខ្ញុំផងចុះ ខ្ញុំមិនមានទ្រព្យ ៥០០ ទេ ។

(៨) (ព្រាហ្មណ៍យាចកពោលថា) អ្នកដ៏ចំរើន កាលបើខ្ញុំសូម ប្រសិនបើ អ្នកដ៏ចំរើន មិនឲ្យ សូមឲ្យក្បាលអ្នក បែកជា ៧ ភាគ ក្នុងថ្ងៃជាគំរប់ ៧ ។

(៩) ព្រាហ្មណ៍ អ្នកកុហកនោះ បានក្លែងក្លាយ ពោលពាក្យគួរខ្លាច តាវរីព្រាហ្មណ៍ បានឮពាក្យនៃព្រាហ្មណ៍នោះហើយ ក៏កើតទុក្ខ ។

(១០) គាត់អត់អាហារ ជោគដោយសរ គឺសោកក្រៀមក្រំ មួយទៀត កាលព្រាហ្មណ៍មានចិត្តយ៉ាងនេះហើយ ចិត្តក៏មិនរីករាយ ក្នុងការ លះបង់[១] ។

---

១ បានដល់ចិត្តដែលមិនរីករាយ ក្នុងការចំរើនឈាន ។ អដ្ឋកថា ។

វត្ថុគាថា

(១១) ឧត្រស្តំ ទុក្ខិតំ ទិស្វា ទេវតា អត្ថកាមិនី
ពាវរឹ ឧបសង្កម្ម ឥទំ វចនមព្រវិ ។

(១២) ន សោ មុទ្ធំ បជានាតិ កុហកោ សោ ធនត្ថិកោ
មុទ្ធនិ មុទ្ធាធិបាតេ វា ញាណំ តស្ស ន វិជ្ជតិ ។

(១៣) ភោតិ(១) ចរហិ ជានាតិ តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតា
មុទ្ធំ មុទ្ធាធិបាតញ្ច តំ សុណោម វចោ តវ ។

(១៤) អហម្បេតំ ន ជានាមិ ញាណមេត្ថ ន វិជ្ជតិ
មុទ្ធំ មុទ្ធាធិបាតោ ច(២) ជិនានំ ហេត្ថ ទស្សនំ(៣) ។

(១៥) អថ កោ ចរហិ ជានាតិ អស្មឹ បឋវិមណ្ឌលេ
មុទ្ធំ មុទ្ធាធិបាតញ្ច តំ មេ អក្ខាហិ ទេវតេ ។

(១៦) បុរា កបិលវត្ថុម្ហា និក្ខន្តោ លោកនាយកោ
អបច្ចោ ឱក្កាករាជស្ស សក្យបុត្តោ បភង្ករោ ។

---

១ ខ. ភោតិ ។ ម. ភោតិ ។ ២ ម. មុទ្ធាធិបាតេ ។ ៣ ម. ជិនានញ្ហេត្ថ ទស្សនំ ។

វត្ថុគាថា

(១១) ទេវតា អ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ បានឃើញពាវរីព្រាហ្មណ៍ កំពុងមានសេចក្ដីតក់ស្លុត កើតទុក្ខ ទើបចូលទៅរក ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ហើយពោលពាក្យនេះថា

(១២) (ព្រាហ្មណ៍នោះ) មិនដឹងប្រាកដនូវអំបែងក្បាល ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាអ្នកកុហក ប្រាថ្នាទ្រព្យ ញាណសម្រាប់ដឹងនូវក្បាល ឬធម៌ធ្វើក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ របស់គាត់នោះ មិនមានទេ ។

(១៣) (ពាវរីព្រាហ្មណ៍សួរថា) នរណា អាចដឹងនូវក្បាល ដឹងធម៌ធ្វើក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ ខ្ញុំសួរហើយ អ្នកចូរប្រាប់ដំណើរនោះដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំនឹងស្ដាប់ពាក្យរបស់អ្នកនោះ ។

(១៤) (ទេវតាតបថា) ខ្ញុំក៏មិនដឹងដំណើរនោះដែរ ការដឹងក្នុងដំណើរនុ៎ះ របស់ខ្ញុំមិនមានទេ លុះតែព្រះជិនៈ ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាលឲ្យធ្លាក់ចុះ ។

(១៥) (ពាវរីព្រាហ្មណ៍សួរថា) លើប្រថពីមណ្ឌលនេះ តើនរណា ទើបដឹងនូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ម្នាលទេវតា អ្នកចូរប្រាប់បុគ្គលអ្នកដឹងនោះ ដល់ខ្ញុំ ។

(១៦) (ទេវតាតបថា) ព្រះលោកនាយក ជាពូជពង្សរបស់ព្រះបាទឧក្កាកៈ ជាសក្យបុត្រ ជាអ្នកធ្វើនូវពន្លឺ ព្រះអង្គស្ដេចចេញចាកកបិលវត្ថុបុរី (ទ្រង់ព្រះផ្នួស) ។

(១៧) សោ ហិ ព្រាហ្មណា សម្ពុទ្ធោ សព្ពធម្មាន បារគូ
សព្ពាភិញ្ញាពលប្បត្តោ សព្ពធម្មេសុ ចក្ខុមា
សព្ពធម្មក្ខយំ បត្តោ វិមុត្តោ ឧបធិក្ខយេ ។
(១៨) ពុទ្ធោ សោ ភគវា លោកេ ធម្មំ ទេសេតិ ចក្ខុមា
តំ ត្វំ គន្ត្វាន បុច្ឆស្សុ សោ តេ តំ ព្យាករិស្សតិ ។
(១៩) សម្ពុទ្ធោតិ វចោ សុត្វា ឧទគ្គោ ពាវរី អហុ
សោកស្ស តនុកោ អាសិ បីតិញ្ច វិបុលំ លភិ ។

(២០) សោ ពាវរី អត្តមនោ ឧទគ្គោ
តំ ទេវតំ បុច្ឆតិ វេទជាតោ
កតមម្ហិ គាមេ និគមម្ហិ វា បន
កតមម្ហិ វា ជនបទេ លោកនាថោ
យត្ថ គន្ត្វា នមស្សេមុ(១)
សម្ពុទ្ធំ ទិបទុត្តមំ ។

(២១) សាវត្ថិយំ កោសលមន្ទិរេ ជិនោ
បហូតបញ្ញោ វរភូរិមេធសោ
សោ សក្យបុត្តោ វិធុរោ អនាសវោ
មុទ្ធាធិបាតស្ស វិទូ នរាសភោ ។

---
១ ម. បស្សេមុ ។

(១៧) ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ព្រះលោកនាយកនោះ ជាអ្នកត្រាស់ដឹង ដល់នូវត្រើយនៃធម៌ទាំងពួង ទ្រង់ដល់ហើយនូវអភិញ្ញានិងពលៈ សព្វគ្រប់ ប្រកបដោយសមន្តចក្ខុ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ទ្រង់ដល់នូវធម៌ទាំងពួងជាទីអស់កិលេស ទ្រង់ផុតវិសេសហើយ ទិមិត្តធម៌ជាទីក្ស័យនៃឧបធិ ។

(១៨) ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជាព្រះពុទ្ធ ក្នុងលោក មានបញ្ញា-ចក្ខុ តែងសំដែងធម៌ អ្នកចូរទៅក្រាបទូលសួរព្រះសម្ពុទ្ធអង្គនោះចុះ ទ្រង់នឹងព្យាករនូវធម៌នោះ ដល់អ្នក ។

(១៩) ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ឮពាក្យថា សម្ពុទ្ធ ដូច្នេះហើយ ក៏មានចិត្តអណ្តែតឡើង មានសោកស្រាល ទាំងបានបីតិដ៏ខ្លាំងក្លា ។

(២០) ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ មានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តអណ្តែតឡើង មានចិត្តរីករាយ សួរទេវតានោះថា ព្រះលោកនាថ ទ្រង់គង់នៅ ក្នុងស្រុកណា និគមណា ឬក្នុងជនបទណា យើងនឹងទៅនមស្ការព្រះសម្ពុទ្ធដ៏ឧត្តមជាងសត្វជើងពីរនោះក្នុងទីណា ។

(២១) (ទេវតាតបថា) ព្រះជិនៈ ទ្រង់សម្រេចសម្រាន្តព្រះឥរិយាបថ ក្នុងកោសលមន្ទីរ ជិតក្រុងសាវត្ថី ទ្រង់មានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញា ដូចផែនដីដ៏ប្រសើរ ព្រះអង្គជាសក្យបុត្រ ទ្រង់មិនមានធុរៈ មិនមានអាសវៈ ជាឧត្តមបុរស ប្រសើរជាងជន ជ្រាបច្បាស់នូវក្បាលនិងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ។

វត្ថុគាថា

(២២) តតោ អាមន្តយី សិស្សេ ព្រាហ្មណោ មន្តបារគេ
ឯថ មាណវា អក្ខិស្សំ សុណោថ វចនំ មម ។

(២៣) យស្សេសោ ទុល្លភោ លោកេ បាតុភាវោ
អភិណ្ហសោ
ស្វាជ្ជ លោកម្ហិ ឧប្បន្នោ សម្ពុទ្ធោ ឥតិ វិស្សុតោ
ខិប្បំ គន្ត្វាន សាវត្ថឹ បស្សវ្ហោ ទិបទុត្តមំ ។

(២៤) កថំ ចរហិ ជានេមុ ទិស្វា ពុទ្ធោតិ ព្រាហ្មណ
អជានតំ នោ បព្រូហិ យថា ជានេមុ តំ មយំ ។

(២៥) អាគតានិ ហិ មន្តេសុ មហាបុរិសលក្ខណា
ទ្វត្តឹសា ច ព្យាខ្យាតា[១] សមត្តា អនុបុព្វសោ ។

(២៦) យស្សេតេ ហោន្តិ គត្តេសុ មហាបុរិសលក្ខណា
ទុវេ វ[២] តស្ស គតិយោ តតិយា ហិ ន វិជ្ជតិ ។

---

១ ឱ.ម. ព្យាក្ខាតា ។ ២ ឱ.ម. ទ្វេយេវ ។

វត្ថុគាថា

(២២) លំដាប់នោះ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ហៅពួកព្រាហ្មណ៍ជាសិស្ស អ្នកដល់នូវត្រើយនៃមន្ត ថា ម្នាលមាណពទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរមក យើងនឹងប្រាប់ អ្នកទាំងឡាយ ចូរស្តាប់ពាក្យរបស់យើងៗ

(២៣) ការកើតប្រាកដរឿយ ៗ ក្នុងលោក នៃព្រះសម្ពុទ្ធអង្គណា ដែលរកកម្របាន ថ្ងៃនេះ ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់អង្គនោះ ទ្រង់កើតហើយក្នុងលោក គេដឹងឮល្បីល្បាញប្រាកដថា ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងឯង អ្នកទាំងឡាយ ចូរប្រញាប់ទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី គាល់ព្រះអង្គទ្រង់ឧត្តមជាងសត្វជើងពីរនោះ ៗ

(២៤) (ព្រាហ្មណ៍ជាសិស្សទូលសួរថា) បពិត្រព្រាហ្មណ៍ ធ្វើម្តេចយើងទាំងឡាយ ឃើញហើយ ទើបស្គាល់ថាជាព្រះពុទ្ធ សូមលោកប្រាប់ឧបាយ ជាហេតុឲ្យយើងស្គាល់ នូវព្រះសម្ពុទ្ធនោះ ដល់យើងទាំងឡាយ ដែលមិនធ្លាប់ស្គាល់ ៗ

(២៥) (ពាវរីព្រាហ្មណ៍តបថា) មហាបុរិសលក្ខណៈទាំងឡាយ ៣២ ប្រការ មានមកក្នុងមន្តទាំងឡាយ (ដែលពួកព្រាហ្មណាចារ្យ) ព្យាករគ្រប់គ្រាន់ហើយ តាមលំដាប់ ៗ

(២៦) មហាបុរិសលក្ខណៈទាំងនុ៎ះ រមែងមានក្នុងកាយរបស់មហាបុរសណា មហាបុរសនោះ មានគតិទៀងតែ ២ មិនមានគតិទៅជាគំរប់បីទេ ៗ

(២៧) សចេ អគារំ អាវសតិ   វិជេយ្យ បឋវិំ ឥមំ
អទណ្ឌេន អសត្ថេន   ធម្មេនមនុសាសតិ ។
(២៨) សចេ ច សោ បព្វជតិ   អគារា អនគារិយំ ។
វិវដ្ដច្ឆទោ សម្ពុទ្ធោ   អរហា ភវតិ អនុត្តរោ ។
(២៩) ជាតិំ គោត្តញ្ច លក្ខណំ   មន្តេ សិស្សេ បុនាបរេ
មុទ្ធំ មុទ្ធាធិបាតញ្ច   មនសាយេវ បុច្ឆថ ។
(៣០) អនាវរណទស្សាវី   យទិ ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ
មនសា បុច្ឆិតេ បញ្ហេ   វាចាយ វិស្សជេស្សតិ ។
(៣១) ពាវរិស្ស វចោ សុត្វា   សិស្សា សោឡស
ព្រាហ្មណា
អជិតោ តិស្សមេត្តេយ្យោ   បុណ្ណកោ អថ មេត្តគូ
ធោតកោ ឧបសីវោ ច   នន្ទោ ច អថ ហេមកោ
តោទេយ្យកប្បា ទុភយោ   ជតុកណ្ណី ច បណ្ឌិតោ
ភទ្រាវុធោ ឧទយោ ច   បោសាលោ ចាបិ
ព្រាហ្មណោ
មោឃរាជា ច មេធាវី   បិង្គិយោ ច មហាឥសិ

(២៧) បើមហាបុរសនោះ នៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ គប្បីឈ្នះប្រថពីមណ្ឌលនេះ ដោយមិនមានប្រើអាជ្ញា សស្ត្រាវុធ តាំងគ្រប់គ្រងតាមច្បាប់ ។

(២៨) ប្រសិនបើ មហាបុរសនោះ (ចេញ) ចាកផ្ទះហើយ បួសក្នុងភេទនៃបុគ្គលមិនមានផ្ទះ នឹងបានជាព្រះពុទ្ធ មានដម្បូលគឺកិលេស បើកហើយ ជាអរហន្ត ឥតមានបុគ្គលដទៃប្រសើរដូច ។

(២៩) អ្នកទាំងឡាយ ចូរសួរនូវជាតិ គោត្ត លក្ខណៈ មន្ត នឹងសិស្ស ទាំងឡាយដទៃទៀតផង នូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះផង ដោយចិត្តតែម្យ៉ាង ។

(៣០) ប្រសិនបើ ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធ មានកិរិយាឃើញ ឥតមានអ្វីទើសទាល់ កាលបើអ្នកទាំងឡាយ សួរប្រស្នា ដោយចិត្តហើយ ទ្រង់នឹងវិសជ្ជនា ដោយវាចា ។

(៣១) លុះស្តាប់ពាក្យពាវរីព្រាហ្មណ៍ហើយ ព្រាហ្មណ៍ជាសិស្ស ១៦ នាក់គឺ អជិតៈ ១ តិស្សមេត្តេយ្យៈ ១ បុណ្ណកៈ ១ មេត្តគូ ១ ធោតកៈ ១ ឧបសីវៈ ១ នន្ទៈ ១ ហេមកៈ ១ តោទេយ្យៈ ១ កប្បៈ ១ ជតុកណ្ណីបណ្ឌិត ១

ភទ្រាវុធ ១ ឧទយៈ ១ បោសាលព្រាហ្មណ៍ ១ មោឃ-រាជមេធាវី ១ បិង្គិយមហាឫសី ១ ។

វត្ថុគាថា

(៣២) បច្ចេកគណិនោ សព្ពេ សព្ពលោកស្ស វិស្សុតា
ឈាយី ឈានរតា ធីរា បុព្វវាសនវាសិតា

(៣៣) ពាវរឹ អភិវាទេត្វា កត្វា ច នំ បទក្ខិណំ
ជដាជិនធរា សព្ពេ បក្កាមុំ ឧត្តរាមុខា

(៣៤) មុឡកស្ស បតិដ្ឋានំ បុរិមំ(១) មាហិស្សតឹ តទា
ឧជ្ជេនិញ្ចាបិ គោនទ្ធំ វេទិសំ វនសវ្ហយំ
កោសម្ពិញ្ចាបិ សាកេតំ សាវត្ថិញ្ច បុរុត្តមំ
សេតព្យំ កបិលវត្ថុំ កុសិនារញ្ច មន្ទិរំ
បាវញ្ច ភោគនគរំ វេសាលឹ មាគធំ បុរំ
បាសាណកំ ចេតិយញ្ច រមណីយំ មនោរមំ

(៣៥) តសិតោ វុទកំ សីតំ មហាលាភំវ វាណិជោ
ឆាយំ ឃម្មាភិតត្តោវ តុរិតា បព្វតមារុហុំ

(៣៦) ភគវា ច តម្ហិ សមយេ ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតោ
ភិក្ខូនំ ធម្មំ ទេសេតិ សីហោវ នទតី វនេ ។

---

១ បុរន្តិ បាឋោ ទិស្សតិ អដ្ឋកថាយំ ។

វត្ថុគាថា

(៣២) អ្នកទាំងអស់គ្នា ជាគណាចារ្យមួយៗ ល្បីខ្ពួទៅពេញលោកថា ជាអ្នកមានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ជាអ្នកប្រាជ្ញ សឹងមានវាសនា អប់រំមកហើយ ក្នុងបុព្វជាតិ ។

(៣៣) (ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) ក៏ក្រាបអភិវាទ ធ្វើប្រទក្សិណ នូវពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះ ទាំងអស់គ្នា ជាអ្នកមានជដា ទ្រទ្រង់អជិនចម្មាភរណៈ មានមុខឆ្ពោះទៅកាន់ឧត្តរទិស ដើរចេញទៅ ។

(៣៤) ក្នុងកាលនោះ តាបសទាំងនោះ ទៅកាន់ក្រុងឈ្មោះមហិស្សតី ជាទីប្រតិស្ឋាននៃដែនមុឡ្យក: ១ ក្រុងឧជ្ជេនី ១ ក្រុងគោនទ្ធ:១ ព្រៃវេទិស: ១

ក្រុងកោសម្ពី ១ ក្រុងសាកេត ១ ក្រុងសាវត្ថីដ៏ឧត្តម ១
ក្រុងសេតព្យ: ១ ក្រុងកបិលវត្ថុ ១ ក្រុងកុសិនារា ១
ក្រុងបាវា ១ ភោគនគរ ១ ក្រុងវេសាលី ១ ក្រុងក្នុងដែនមគធ: ១
និងបាសាណកចេតិយស្ថាន ជាទីត្រេកអររីករាយចិត្ត ១ ។

(៣៥) (ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) នាំគ្នាឡើងកាន់ភ្នំ ប្រញាប់ប្រញាល់ ដូចជាបុគ្គលស្រេក បានទឹកត្រជាក់ ដូចជាពាណិជ បានលាភធំ ឬដូចជាបុគ្គលដែលត្រូវក្តៅ បានម្លប់ ។

(៣៦) សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានភិក្ខុសង្ឃចោមរោម កំពុងសំដែងធម៌ដល់ពួកភិក្ខុ ដូចសីហៈកំពុងបន្លឺ ក្នុងព្រៃ ។

(៣៧) អជិតោ អទ្ទស សម្ពុទ្ធំ វីតរំសីវ ភាណុមំ

ចន្ទំ យថា បណ្ណរសេ បារិបូរឹ ឧបាគតំ ។

(៣៨) អថស្ស គត្តេ ទិស្វាន បរិបូរញ្ច ព្យញ្ជនំ

ឯកមន្តំ ឋិតោ ហដ្ឋោ មនោបញ្ហេ អបុច្ឆថ

(៣៩) អាទិស្ស ជម្មនំ ព្រូហិ គោត្តំ ព្រូហិ សលក្ខណំ

មន្តេសុ បារមឹ ព្រូហិ កតិ វាចេតិ ព្រាហ្មណោ ។

(៤០) វីសំ វស្សសតំ អាយុ សោ ច គោត្តេន ពាវរី

តិណស្ស លក្ខណា គត្តេ តិណ្ណំ វេទាន បារគូ

(៤១) លក្ខណេ ឥតិហាសេ ច សនិឃណ្ឌុសកេដុភេ

បញ្ចសតានិ វាចេតិ សធម្មេ បារមឹ គតោ ។

(៤២) លក្ខណានំ បវិចយំ ពាវរិស្ស នរុត្តម

តណ្ហច្ឆិទ(១) បកាសេហិ មា នោ កង្ខាយិតំ

អហុ ។

---

១ ម. តណ្ហច្ឆិទំ ។

(៣៧) អជិតមាណព បានឃើញព្រះសម្ពុទ្ធ ហាក់ដូចព្រះអាទិត្យកំពុងផ្សាយចេញនូវរស្មី ពុំនោះសោត ដូចព្រះចន្ទពេញវង់ រះឡើងក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មី ។

(៣៨) លុះអជិតមាណព ឃើញព្រះកាយ របស់ព្រះសម្ពុទ្ធ ដ៏បរិបូណ៌ដោយព្យញ្ជនៈ ក៏មានចិត្តរីករាយ ឋិតនៅក្នុងទីសមគួរ ហើយសួរបញ្ហា ដោយចិត្តថា

(៣៩) សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងអាង នូវចំណាស់ សំដែងនូវគោត្រព្រមទាំងលក្ខណៈ សំដែងនូវសេចក្តីសម្រេច ក្នុងមន្តទាំងឡាយតើព្រាហ្មណ៍ (ជាអាចារ្យរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ) បង្រៀនសិស្សប៉ុន្មានៗ

(៤០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ ជាអាចារ្យរបស់អ្នកនោះឈ្មោះពាវរី ដោយគោត្រ មានអាយុ ១២០ ឆ្នាំ កាយរបស់គាត់មានលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង អ្នកដល់នូវត្រើយនៃវេទទាំងបី ។

(៤១) គាត់បង្រៀនលក្ខណៈ និងឥតិហាសសាស្ត្រ ព្រមទាំងនិឃណ្ឌុ-សាស្ត្រ និងកេដុភសាស្ត្រ ដល់សិស្ស ៥០០ នាក់ ដល់នូវការសម្រេច ក្នុងធម៌របស់ខ្លួន ។

(៤២) (អជិតមាណពទូលសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គឧត្តមជាងជន ជាអ្នកផ្តាច់បង់នូវតណ្ហា សូមព្រះអង្គ ជ្រើសរើសលក្ខណៈទាំងឡាយរបស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍ហើយប្រកាស កុំឲ្យយើងខ្ញុំសង្ស័យឡើយ ។

វត្ថុគាថា

(៤៣) មុខំ ជិវ្ហាយ ឆាទេតិ ឧណ្ណស្ស ភមុកន្តរេ
កោសោហិតំ វត្ថគុយ្ហំ ឯវំ ជានាហិ មាណវ ។

(៤៤) បុច្ឆំ ហិ កញ្ចិ អសុណន្តោ សុត្វា បញ្ហេ វិយាកតេ
វិចិន្តេតិ ជនោ សព្វោ វេទជាតោ កតញ្ជលិ

(៤៥) កោ នុ ទេវោ វា ព្រហ្មា វា ឥន្ទោ វាបិ សុជម្បតិ
មនសា បុច្ឆិតេ បញ្ហេ កមេតំ បដិភាសតិ ។

(៤៦) មុទ្ធំ មុទ្ធាធិបាតញ្ច ពាវរី បរិបុច្ឆតិ
តំ ព្យាករោហិ ភគវា កង្ខំ វិនយ នោ ឥសេ ។

(៤៧) អវិជ្ជា មុទ្ធាតិ ជានាហិ វិជ្ជា មុទ្ធាធិបាតិនី
សទ្ធាសតិសមាធីហិ ឆន្ទវីរិយេន សំយុតា ។

(៤៨) តតោ វេទេន មហតា សន្ថម្ភិត្វាន មាណវោ
ឯកំសំ អជិនំ កត្វា បាទេសុ សិរសា បតិ

វត្ថុគាថា

(៤៣) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ពាវរីព្រាហ្មណ៍បិទបាំងមុខ ដោយជិវ្ហាបាន មានឧណ្ណាលោម ត្រង់ចន្លោះចិញ្ចើម មានវត្ថគុយ្ហៈនៅក្នុងស្រោម ម្នាលមាណព អ្នកចូរដឹងយ៉ាងនេះចុះ ៗ

(៤៤) ពួកជនទាំងពួង មិនឮនូវការសួរនីមួយសោះ លុះឮបញ្ហាដែលព្រះមានព្រះភាគព្យាករហើយ ក៏កើតសេចក្ដីរីករាយ ប្រណម្យអញ្ជលី គិតផ្សេង ៗ ថា

(៤៥) នរណាហ្ន៎ ជាទេវតា ឬជាព្រហ្ម ឬជាព្រះឥន្ទ្រឈ្មោះសុជម្បតិ កាលបើគេសួរប្រស្នាដោយចិត្ត ម្ដេចក៏ទ្រង់ឆ្លើយតបប្រស្នានោះបាន ៗ

(៤៦) (អជិតមាណព ទូលសួរដោយចិត្តទៅទៀតថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ពាវរីព្រាហ្មណ៍សួរនូវក្បាល នឹងធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ សូមព្រះអង្គព្យាករប្រស្នានោះ បពិត្រព្រះអង្គជាឥសី សូមព្រះអង្គកំចាត់បង់នូវកង្ខារបស់យើងទាំងឡាយ ៗ

(៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) អ្នកចូរដឹងថា អវិជ្ជា ជាក្បាល វិជ្ជាដែលប្រកបដោយ សទ្ធា សតិ សមាធិ ឆន្ទៈ វីរិយៈ ជាធម៌ធ្វើក្បាល ឲ្យធ្លាក់ចុះ ៗ

(៤៨) លំដាប់នោះ (អជិតមាណព) មានបីតិ មានកម្លាំងក្លាខ្លាំងកើតហើយ ទើបធ្វើអជិនចម្មាករណៈ ឆៀងស្មាម្ខាង ក្រាបទៀបព្រះបាទដោយសិរសា ទូលថា

(៤៩) ពាវរី ព្រាហ្មណោ ភោតោ សហ សិស្សេហិ មារិស

ឧទគ្គចិត្តោ សុមនោ បាទេ វន្ទតិ ចក្ខុម ។

(៥០) សុខិតោ ពាវរី ហោតុ សហ សិស្សេហិ ព្រាហ្មណោ

ត្វញ្ចាបិ សុខិតោ ហោហិ ចិរំ ជីវាហិ មាណវ ។

(៥១) ពាវរិស្ស ច តុយ្ហំ វា សព្វេសំ សព្វសំសយំ

កតាវកាសា បុច្ឆវ្ហោ យំកិញ្ចិ មនសិច្ឆថ ។

(៥២) សម្ពុទ្ធេន កតោកាសោ និសីទិត្វាន បញ្ជលិ

អជិតោ បឋមំ បញ្ហំ តត្ថ បុច្ឆិ តថាគតំ ។

វត្ថុគាថា និដ្ឋិតា ។

(៤៩) បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខមានចក្ខុ ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងពួកសិស្ស មានចិត្តរីករាយសោមនស្ស ថ្វាយបង្គំព្រះបាទ នៃព្រះអង្គដ៏ចំរើន ។

(៥០) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា) ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងពួកសិស្ស ចូរបានសុខ ម្នាលមាណព ទាំងអ្នកក៏ចូរបានសុខ ចូរមានជន្មាយុយឺនយូរ ។

(៥១) អ្នកទាំងឡាយ តថាគតបើកឱកាសឲ្យហើយ ប្រាថ្នាក្នុងចិត្ត (ដើម្បីសួរ) នូវប្រស្នាណាមួយ ចូរសួរមកចុះ ដើម្បីកំចាត់បង់សេចក្ដីសង្ស័យគ្រប់ប្រការ របស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍ផង របស់អ្នកផង ទាំងអស់គ្នា ។

(៥២) អជិតមាណព ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់បើកឱកាសឲ្យហើយ ក៏អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលី សួរប្រស្នាជាបឋម ចំពោះព្រះតថាគត ក្នុងបាសាណកចេតិយនោះ ។

ចប់ វត្ថុគាថា ។

អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៨៣) កេនស្សុ និវុតោ លោកោ (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)
កេនស្សុ នប្បកាសតិ
កិស្សាភិលេបនំ ព្រូហិ[១]
កិំសុ តស្ស មហព្ភយំ ។

(៨៤) កេនស្សុ[២] និវុតោ លោកោតិ និរយលោកោ តិរច្ឆានលោកោ បេត្តិវិសយលោកោ មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ខន្ធលោកោ ធាតុលោកោ អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរោ លោកោ ព្រហ្មលោកោ សទេវលោកោ អយំ វុច្ចតិ លោកោ ។ អយំ លោកោ កេន អាវុតោ និវុតោ ឱវុដោ បិហិតោ បដិច្ឆន្នោ បដិកុជ្ជិតោតិ កេនស្សុ និវុតោ លោកោ ។

(៨៥) ឥច្ចាយស្មា អជិតោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ បទសំសគ្គោ បទបារិបូរិ អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្វកមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

---

១ ឱ. ម. ព្រូសិ ។ ២ ឱ. ម. ឥមេ គាថា កេនស្សុ និវុតោត្យាទិកា នត្ថិ ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៤៣) (អជិតមាណព មានអាយុ សួរដូច្នេះថា)

លោក ត្រូវអ្វី បិទបាំង

លោក មិនភ្លឺស្វាង ព្រោះហេតុអ្វី

សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវធម៌អ្វី ថាជាគ្រឿងលាប

លោកនោះ អ្វីជាភ័យធំ របស់លោកនោះ ។

(៤៤) ពាក្យថា លោក ត្រូវអ្វីបិទបាំង សេចក្តីថា និរយលោក តិរច្ឆានលោក បិត្តិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកខាងមុខ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក នេះហៅថា លោក ។ លោកនេះ ត្រូវអ្វីបិទបាំង បិទទាំងខាងក្រោម បិទទាំងខាងលើ បិទក្ជិត គ្រប ហេតុនោះ (លោកសួរថា) លោក ត្រូវអ្វីបិទបាំង ។

(៤៥) ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងពាក្យថា អជិតៈ មានអាយុ សួរ ដូច្នេះ គឺជាពាក្យតបទ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាទីប្រជុំនៃអក្ខរៈ ជាសេចក្តីពីរោះដោយព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុះ ជាលំដាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ។

អជិតោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វោហារោ នាមំ នាមកម្មំ នាមធេយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា អជិតោ ។

(៥៦) កេនស្សុ នប្បកាសតីតិ កេន លោកោ នប្បកាសតិ ន ភាសតិ ន តបតិ ន វិរោចតិ ន សញ្ញាយតិ ន បញ្ញាយតីតិ កេនស្សុ នប្បកាសតិ ។

(៥៧) កិស្សាភិលេបនំ ព្រូហីតិ កឹ អស្ស លោកស្ស អភិលេបនំ លគ្គនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ កេន លោកោ លិត្តោ បលិត្តោ កិលិដ្ឋោ សង្កិលិដ្ឋោ មក្ខិតោ សំសដ្ឋោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ កិស្សាភិលេបនំ ព្រូហិ ។

(៥៨) កឹសុ តស្ស មហព្ភយន្តិ កឹ តស្ស លោកស្ស មហព្ភយំ បីឡនំ ឃដ្ដនំ ឧបទ្ទវោ ឧបសគ្គោតិ កឹសុ តស្ស មហព្ភយំ ។

តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ពាក្យថា អជិតៈ គឺជានាម ជាសង្ខា ជាឈ្មោះ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមធេយ្យ ជាភាសា ជាព្យញ្ជនៈ ជាពាក្យហៅ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា អជិតមាណពមានអាយុ សួរ ដូច្នេះ ។

(៩៦) ពាក្យថា លោកមិនភ្លឺស្វាងព្រោះហេតុអ្វី គឺលោកមិនភ្លឺស្វាង មិនមានរស្មី មិនមានពន្លឺ មិនរុងរឿង មិនយល់ច្បាស់ មិនប្រាកដ ព្រោះហេតុអ្វី ហេតុនោះ លោកសួរថា លោកមិនភ្លឺស្វាងព្រោះហេតុអ្វី ។

(៩៧) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវធម៌អ្វីជាគ្រឿងលាបលោកនោះ គឺអ្វីជាគ្រឿងលាប ជាគ្រឿងជំពាក់ ជាគ្រឿងចង ជាឧបក្កិលេស របស់លោកនោះ លោក ត្រូវអ្វីលាប ស្រឡាប ធ្វើឲ្យសៅហ្មង ឲ្យសៅហ្មងព្រម ឲ្យប្រឡាក់ ឲ្យប្រឡាក់ព្រម ឲ្យជាប់ ឲ្យជំពាក់ ឲ្យជាប់ស្អិត សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ សំដែងបញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក រំលែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវអ្វី ជាគ្រឿងលាបលោកនោះ ។

(៩៨) ពាក្យថា អ្វីជាភ័យធំ របស់លោកនោះ គឺអ្វីជាភ័យធំ ជាគ្រឿងបៀតបៀន ជាគ្រឿងគាប ជាឧបទ្រព ជាឧបស័គ្គ របស់លោកនោះ ហេតុនោះ លោកសួរថា អ្វីជាភ័យធំ របស់លោកនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលហើយថា

កេនស្សុ និវុតោ លោកោ (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)

កេនស្សុ នប្បកាសតិ

កិំសាភិលេបនំ ព្រូសិ

កឹសុ តស្ស មហព្ភយន្តិ ។

(៥៩) អវិជ្ជាយ និវុតោ លោកោ (អជិតាតិ ភគវា)

វេវិច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតិ

ជប្បាភិលេបនំ ព្រូមិ

ទុក្ខមស្ស មហព្ភយំ ។

(៦០) អវិជ្ជាយ និវុតោ លោកោតិ អវិជ្ជាតិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាណំ

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

លោក ត្រូវអ្វី បិទបាំង
លោក មិនភ្លឺស្វាង ព្រោះហេតុអ្វី
សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវធម៌អ្វី ជាគ្រឿងលាប
លោកនោះ អ្វីជាភ័យធំ របស់លោកនោះ ។

(៥៩) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលអជិតៈ)
លោកត្រូវអវិជ្ជាបិទបាំង លោក មិនភ្លឺស្វាង
ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ (នឹងសេចក្តីប្រ-
ហែស) តថាគតពោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ថាជា
គ្រឿងលាប ទុក្ខជាភ័យធំ របស់លោកនោះ ។

(៦០) អធិប្បាយពាក្យថា លោក ត្រូវអវិជ្ជាបិទបាំង ត្រង់ពាក្យថាអវិជ្ជា បានន័យថា សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹងក្នុងតណ្ហា ជាហេតុឲ្យកើតទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹងក្នុងកិរិយារលត់ទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងដើម សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងដើម នឹងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីមិនដឹងក្នុងធម៌ដែលកើតឡើងហើយ អាស្រ័យធម៌នេះជាបច្ច័យ

យំ ឯវរូបំ អញ្ញាណំ អទស្សនំ អនភិសមយោ អននុពោធោ អសម្ពោធោ អប្បដិវេធោ អសង្គាហណា អបរិយោគាហណា អសមបេក្ខណា អប្បច្ចវេក្ខណា អប្បច្ចក្ខកម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្បជញ្ញំ មោហោ បមោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជោឃោ អវិជ្ជាយោគោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាជាលំ មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ អវិជ្ជា ។ លោកោតិ និរយលោកោ តិរច្ឆានលោកោ បិត្តិវិសយលោកោ មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ខន្ធលោកោ ធាតុលោកោ អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរោ លោកោ ព្រហ្មលោកោ សទេវលោកោ អយំ វុច្ចតិ លោកោ ។ ឥមាយ អវិជ្ជាយ អាវុតោ និវុតោ ឱវុតោ បិហិតោ បដិច្ឆន្នោ បដិកុជ្ជិតោតិ អវិជ្ជាយ និវុតោ លោកោ ។

(៦១) អជិតាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ អបិច ភគ្គរាគោតិ ភគវា ។ ភគ្គទោសោតិ ភគវា ។

កិរិយាមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនត្រាស់ដឹងតាម ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនចុះចិត្ត ការមិនចុះចិត្តស៊ប់ ការមិនមានការរំពៃ ការមិនមានការពិចារណា ការមិនមានការយល់ច្បាស់ ការយល់បានដោយក្រ ភាពជាពាល ភាពមិនមានសម្បជញ្ញៈ សេចក្ដីវង្វេងទូទៅ សេចក្ដីវង្វេងព្រម ឱឃៈគឺអវិជ្ជា យោគៈគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្ទាក់ដំណើរគឺអវិជ្ជា បណ្ដាញគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា អវិជ្ជា ។ ពាក្យថា លោក គឺនិរយលោក តិរច្ឆានលោក បិត្តិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកខាងមុខ ព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក នេះហៅថា លោក ។ លោក ត្រូវអវិជ្ជានេះ បិទបាំង បិទ បិទខាងក្រោម បិទខាងលើ បិទជិត គ្រប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកត្រូវអវិជ្ជាបិទបាំង ។

(៦១) ពាក្យថា អជិតៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅ នូវព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់រាគៈ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់ទោសៈ ។

អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

ភគ្គមោហោតិ ភគវា ។ ភគ្គមានោតិ ភគវា ។ ភគ្គទិដ្ឋីតិ ភគវា ។ ភគ្គកណ្ឌកោតិ ភគវា ។ ភគ្គកិលេសោតិ ភគវា ។ ភជិ វិភជិ បវិភជិ ធម្មរតនន្តិ ភគវា ។ ភវានំ អន្តករោតិ ភគវា ។ ភាវិតកាយោតិ ភគវា ។ ភាវិតសីលោតិ ភាវិតចិត្តោតិ ភាវិតបញ្ញោតិ ភគវា ។ ភជិ វា ភគវា អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានីតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានន្តិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា អត្ថរសស្ស ធម្មរសស្ស វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិបញ្ញាយាតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុន្នំ ឈានានំ ចតុន្នំ អប្បមញ្ញានំ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តីនន្តិ ភគវា ។

ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់មោហៈ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់មានះ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់ទិដ្ឋិ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់បន្លាគឺកាម ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បំបាក់បង់កិលេស ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ចែកចែងរំលែកនូវធម្មរតនៈ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ធ្វើនូវទីបំផុតភព ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់មានកាយចំរើន ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់មានសីលចំរើន ព្រោះទ្រង់មានចិត្តចំរើន ព្រោះទ្រង់មានបញ្ញាចំរើន ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់គប់រកសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ដែលតាំងនៅក្នុងព្រៃតូចព្រៃធំ មិនមានសូរសព្ទ មិនមានគឹកកង ជាទីប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើតអំពីសរីរៈនៃមនុស្ស គួរជាទីកំបាំងនៃមនុស្ស គួរដល់កិរិយាសម្ងំនៅ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យទ្រង់មានភាគនៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគ្រឿងបរិក្ខារគឺថ្នាំកែរោគ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃអត្ថរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត និងអធិប្បញ្ញា ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យមានភាគនៃឈាន៤ អប្បមញ្ញា៤ និងអរូបសមាបត្តិ៤ៗ

ភាគី វា ភគវា អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្នំ អភិភាយ-
តនានំ នវន្នំ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តីនន្តិ ភគវា ។
ភាគី វា ភគវា ទសន្នំ សញ្ញាភាវនានំ ទសន្នំ កសិណ-
សមាបត្តីនំ អានាបានស្សតិសមាធិស្ស អសុភសមា-
បត្តិយាតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុន្នំ
សតិបដ្ឋានានំ ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ ចតុន្នំ ឥទ្ធិបា-
ទានំ បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ
ពោជ្ឈង្គានំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្សាតិ ភគវា ។
ភាគី វា ភគវា ទសន្នំ តថាគតពលានំ ចតុន្នំ វេសា-
រជ្ជានំ ចតុន្នំ បដិសម្ភិទានំ ឆន្នំ អភិញ្ញានំ ឆន្នំ
ពុទ្ធធម្មានន្តិ ភគវា ។ ភគវាតិ នេតំ នាមំ មាតរា
កតំ ន បិតរា កតំ ន ភាតរា កតំ ន ភគិនិយា
កតំ ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិ-
តេហិ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន
ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ
ពោធិយា មូលេ សហ សព្វញ្ញុតញ្ញាណស្ស បដិលាភា
សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ អជិតាតិ ភគវា ។

ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិភាយតនៈ ៨ នឹងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាភាវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អានាបានស្សតិសមាធិ នឹងអសុភសមាបត្តិ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ នឹងមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពល១០វេសារជ្ជៈ ៤ បដិសម្ភិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ នឹងពុទ្ធធម៌ ៦ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ មិនមែនមិត្តនឹងអាមាត្យថ្វាយ មិនមែនញាតិសាលោហិតថ្វាយ មិនមែនសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែនទេវតាទាំងឡាយថ្វាយទេ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនុ៎ះ កើតក្នុងទីបំផុតវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មានភាគ ។ បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើតហើយ) ដោយកិរិយាធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបានបំពោះនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ ទើបមានពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលអជិតៈ ។

(៦២) វេវិច្ឆា (បមាទា) ឧប្បក្កាសតីតិ វេវិច្ឆំ វុច្ចតិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ ។ យំ ឯវរូបំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរាយនា មច្ឆរាយិតត្តំ វេវិច្ឆំ កទរិយំ កដុកញ្ចុកតា អគ្គហិតត្តំ ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ អបិច ខន្ធមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ អាយតនមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ គាហោ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ បមាទោ វត្តព្វោ កាយទុច្ចរិតេ វា វចីទុច្ចរិតេ វា មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុណេសុ ចិត្តស្ស វោស្សគ្គោ វោស្សគ្គានុប្បទានំ វា កុសលានំ វា ធម្មានំ ភាវនាយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តឆន្ទតា និក្ខិត្តធុរតា អនាសេវនា អភាវនា អពហុលីកម្មំ អនធិដ្ឋានំ អននុយោគោ បមាទោ យោ ឯវរូបោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ បមាទោ ។

(៦៦) ពាក្យថា លោក មិនភ្លឺស្វាងព្រោះសេចក្ដីប្រាថ្នាផ្សេងៗ (នឹង សេចក្ដីប្រហែស) អធិប្បាយថា សេចក្ដីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស កំណាញ់ត្រកូល កំណាញ់លាភ កំណាញ់វណ្ណៈ កំណាញ់ធម៌ ហៅថា សេចក្ដីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ។ សេចក្ដីកំណាញ់ អាការនៃសេចក្ដីកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្ដីកំណាញ់ សេចក្ដីកំណាញ់ផ្សេងៗ សេចក្ដីកំណាញ់រឹង ភាពនៃសេចក្ដីកំណាញ់ក្ដៅ ភាពនៃចិត្តហួងហែងមាំ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា សេចក្ដីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្ដីកំណាញ់ខន្ធ ហៅថា កំណាញ់ សេចក្ដីកំណាញ់ធាតុ ហៅថា កំណាញ់ សេចក្ដីកំណាញ់អាយតនៈ ហៅថា កំណាញ់ សេចក្ដីកាន់ (ក្ដាប់ទុក) ហៅថា កំណាញ់ ។ សេចក្ដីប្រហែស ខ្ញុំគប្បីពោលដូចតទៅនេះ ការបណ្ដែតបណ្ដោយចិត្ត ការឲ្យកម្លាំងដល់ការបណ្ដែតបណ្ដោយចិត្ត ទៅក្នុងកាយ-ទុច្ចរិត ក្នុងវចីទុច្ចរិត ក្នុងមនោទុច្ចរិត ក្នុងកាមគុណប្រាំ ឬភាពនៃការធ្វើមិនគោរព ភាពនៃកិរិយាមិនធ្វើព្យាយាមរឿយៗ ភាពនៃចិត្តមិនតាំងនៅមាំ ភាពនៃចិត្តប្រព្រឹត្តរួញរា ភាពនៃសេចក្ដីប្រាថ្នាដាក់ចុះ ភាពនៃធុរៈដាក់ចុះ ការមិនសេព ការមិនចំរើន អំពើមិនសន្សំរឿយ ៗ ការមិនតាំងចិត្ត ការមិនប្រកបព្យាយាមរឿយៗ សេចក្ដីប្រហែសក្នុងការចំរើននូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ សេចក្ដីប្រហែស អាការនៃសេចក្ដីប្រហែស ភាពនៃសេចក្ដីប្រហែស ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា សេចក្ដីប្រហែសៗ

វេវិច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតីតិ ឥមិនា មច្ឆរិយេន ឥមិនា បមាទេន លោកោ នប្បកាសតិ ន ភាសតិ ន តបតិ ន វិរោចតិ ន សញ្ញាយតិ ន បញ្ញាយតីតិ វេវិច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតិ ។

(១៣) ជប្បាភិលេបនំ ព្រូមីតិ ជប្បា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ អនុនយោ អនុរោធោ នន្ទី នន្ទិរាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ ឥច្ឆា មុច្ឆា អជ្ឈោសានំ គេធោ បលិគេធោ សង្គោ បង្កោ ឯជា មាយា ជនិកា សញ្ជននី សិព្វិនី ជាលិនី សរិតា វិសត្តិកា សុត្តំ វិសដា អាយូហនី ទុតិយា បណិធិ ភវនេត្តិ វនំ វនថោ សន្ថវោ សិនេហោ អបេក្ខា បដិពន្ធា អាសា អាសឹសនា អាសឹសិតត្តំ រូបាសា សទ្ទាសា គន្ធាសា រសាសា ផោដ្ឋព្វាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា ជីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បនា ជប្បិតត្តំ

ពាក្យថា លោក មិនក្តីស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ១ (ទឹងសេចក្តីប្រហែស) បានសេចក្តីថា លោក មិនក្តីស្វាង មិនមានរស្មី មិនមានពន្លឺ មិនរុងរឿង មិនយល់ច្បាស់ មិនប្រាកដ ព្រោះសេចក្តីកំណាញ់នេះ ព្រោះសេចក្តីប្រហែសនេះ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោក មិនក្តីស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ១ (ទឹងសេចក្តីប្រហែស) ។

(៦៣) ពាក្យថា តថាគត ពោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នាថាជាគ្រឿងលាប អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរខ្លាំង សេចក្តីត្រេកត្រអាល សេចក្តីត្រេកត្រអាលខ្លាំង គឺតម្រេក ចិត្តត្រេកខ្លាំង សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីជ្រប់ចុះកិរិយាលង់ចុះបំណង់បំណង់ខ្លាំង ការជាប់ភក់ ញាប់ញ័រ ការលោក់ ពុត ធម្មជាតញុំាងសត្វឲ្យកើត គ្រឿងញុំាងទុក្ខឲ្យកើត គ្រឿងចាក់ស្រេះ បណ្តាញ គ្រឿងហូរទៅ ធម្មជាតដូចពិស ខ្សែតណ្ហា គ្រឿងផ្សព្វផ្សាយ គ្រឿងញុំាងអាយុឲ្យវិនាស សំឡាញ់ ប្រណិធាន គ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់ភព ព្រៃធំ ព្រៃតូច សន្ថវៈ ស្នេហា អាល័យ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បំណង សេចក្តីប៉ុនប៉ង ភាពនៃសេចក្តីប៉ុនប៉ង បំណងរូប បំណងសម្លេង បំណេងក្លិន បំណងរស បំណងផ្សព្វ បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ បំណងបុត្រ បំណងជីវិត ការជាប់ចិត្ត ការជាប់ចិត្តខ្លាំង ការជាប់ចិត្តក្រៃលែង អាការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត

លោលុប្ប លោលុប្បាយនា លោលុប្បាយិតត្តំ បុច្ឆ-
ញ្ជិកតា សាធុកម្យតា អធម្មរាគោ វិសមលោភោ
និកន្តិ និកាមនា បត្ថនា បិហនា សម្បត្ថនា កាម-
តណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា
និរោធតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រស-
តណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឱឃោ យោគោ
គន្ថោ ឧបាទានំ អាវរណំ នីវរណំ ឆទនំ ពន្ធនំ
ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេវិច្ឆំ
ទុក្ខមូលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បភវោ មារបាសោ
មារពលិសំ មារវិសយោ មារគោចរោ មារពន្ធនំ
តណ្ហានទី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាគទ្ទុលំ តណ្ហាសមុទ្ទោ
អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ ជប្បា ។
លោកស្ស លេបនំ លគ្គនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ
ឥមាយ ជប្បាយ លោកោ លិត្តោ បលិត្តោ
គិលិដ្ឋោ សង្កិលិដ្ឋោ មក្ខិតោ សំសដ្ឋោ លគ្គោ
លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោ ។ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ
បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានី-
ករោមិ បកាសេមីតិ ជប្បាភិលេបនំ ព្រូមិ ។

សេចក្តីលោភលន់ អាការលោភលន់ ភាពនៃសេចក្តីលោភលន់ សេចក្តីប្រាថ្នាអន្ទះអន្ទែង សេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ស្រួល តម្រេកខុសធម៌ លោភខុសទំនង អាល័យ អាការអាល័យ ការប្រាថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ ការប្រាថ្នាខ្លាំង ចំណង់កាម ចំណង់ភព ចំណង់វិភវ ចំណង់រូប ចំណង់អរូប ចំណង់និរោធ ចំណង់រូប ចំណង់សម្លេង ចំណង់ក្លិន ចំណង់រស ចំណង់ផ្សព្វ ចំណង់ធម្មារម្មណ៍ អន្លង់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿងសាំញ៉ាំ គ្រឿងប្រកាន់ គ្រឿងពាំង គ្រឿងហាម គ្រឿងប្រក់ គ្រឿងចង គ្រឿងចូលទៅឲ្យសៅហ្មង គ្រឿងដេកត្រាំ គ្រឿងស្ទាក់ដំណើរ វល្លិ៍ សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសនៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ កំណើតទុក្ខ អន្ទាក់មារ សន្ទូចមារ វិស័យមារ គោចរមារ ចំណងមារ ស្ទឹងគឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ខ្ទីងគឺតណ្ហា សមុទ្ទគឺតណ្ហា សេចក្តីសំឡឹងលោភ អកុសលមូល ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា ។ គ្រឿងលាប គ្រឿងជាប់ គ្រឿងចង គ្រឿងចូលទៅឲ្យសៅហ្មង របស់លោក លោកលាប លាបស្រឡាប សៅហ្មង សៅហ្មងព្រម ប្រឡាក់ ប្រឡំព្រម ជាប់ ចំពាក់ ជាប់ស្អិតហើយ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នានេះ ។ តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក រំលែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោល នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ថាជាគ្រឿងលាប ។

(១៤) ទុក្ខមស្ស មហព្ភយន្តិ ទុក្ខន្តិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ នេរយិកំ ទុក្ខំ តិរច្ឆានយោនិកំ ទុក្ខំ បេត្តិវិសយិកំ ទុក្ខំ មានុសិកំ ទុក្ខំ គព្ភោក្កន្តិមូលកំ ទុក្ខំ គព្ភេដ្ឋិតិមូលកំ ទុក្ខំ គព្ភវុដ្ឋានមូលកំ ទុក្ខំ ជាតស្សូបនិពន្ធកំ ទុក្ខំ ជាតស្ស បរាធេយ្យកំ ទុក្ខំ អត្តុបក្កមំ ទុក្ខំ បរូបក្កមំ ទុក្ខំ ទុក្ខទុក្ខំ សង្ខារទុក្ខំ វិបរិណាមទុក្ខំ ចក្ខុរោគោ សោតរោគោ ឃានរោគោ ជិវ្ហារោគោ កាយរោគោ សីសរោគោ កណ្ណរោគោ មុខរោគោ ទន្តរោគោ កាសោ សាសោ បិនាសោ ឌហោ ជរោ កុច្ឆិរោគោ មុច្ឆា បក្ខន្ទិកា សុលា វិសូចិកា កុដ្ឋំ គណ្ឌោ កិលាសោ សោសោ អបមារោ ទទ្ទុ កណ្ឌុ កច្ឆុ រខសា វិតច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មធុមេហោ អំសា បិឡកា ភគន្ទលា

(២៤) អធិប្បាយពាក្យថា ទុក្ខជាភ័យធំរបស់លោកនោះ គឺពាក្យថា ទុក្ខ គឺទុក្ខព្រោះកំណើត ទុក្ខព្រោះសេចក្តីចាស់ ទុក្ខព្រោះជម្ងឺ ទុក្ខព្រោះសេចក្តីស្លាប់ ទុក្ខព្រោះសេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីលំបាកកាយ សេចក្តីតូចចិត្ត សេចក្តីក្រៀមក្រំ ទុក្ខក្នុងកំណើតនរក ទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទុក្ខក្នុងកំណើតបេតវិស័យ ទុក្ខក្នុងកំណើតមនុស្ស ទុក្ខមានការចុះកាន់គភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការឋិតនៅក្នុងគភ៌ជាមូល ទុក្ខមានកិរិយាចេញចាកគភ៌ជាមូល ទុក្ខជាបំណងរបស់(១)សត្វ ដែលកើតហើយ ទុក្ខទាក់ទងដោយបុគ្គលដទៃនៃសត្វ ដែលកើតហើយ ទុក្ខកើត ព្រោះព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខកើត ព្រោះព្យាយាមរបស់បុគ្គលដទៃ ទុក្ខគឺទុក្ខវេទនា (ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយនិងចិត្ត) ទុក្ខព្រោះសង្ខារ ទុក្ខព្រោះការផ្លាស់ប្រែ រោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល រោគស្លឹកត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្គាំងស្គម រោគផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះរាក ឃ្លង់ ពក ស្រែង រីងរៃ ឆ្កួតជ្រូក ដំណួចពិស រមាស់ កម រោគក្នុងទ្វារដោយក្រចក កមរលាយ ប្រមាត់ក្រហម ទឹកនោមផ្អែម ឫសដូងដុះ រលកកៃ ឫសដូងបាត

១ បានដល់សេចក្តីទុក្ខដោយការថែទាំ គឺ ងូតទឹក លាបប្រេង ទំពាស៊ី ហុត ផឹក ជាដើម ។ អដ្ឋកថា ។

បិត្តសមុដ្ឋានា អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋានា អាពាធា វាតសមុដ្ឋានា អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា ឧតុបរិណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱបក្កមិកា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ ជិឃច្ឆា បិបាសា ឧច្ចារោ បស្សាវោ ឌំសមកសវាតាតបសរីសបសម្ផស្សទុក្ខំ មាតុមរណំ ទុក្ខំ បិតុមរណំ ទុក្ខំ ភាតុមរណំ ទុក្ខំ ភគិនីមរណំ ទុក្ខំ បុត្តមរណំ ទុក្ខំ ធីតុមរណំ ទុក្ខំ ញាតិព្យសនំ ទុក្ខំ ភោគព្យសនំ ទុក្ខំ រោគព្យសនំ ទុក្ខំ សីលព្យសនំ ទុក្ខំ ទិដ្ឋិព្យសនំ ទុក្ខំ យេសំ ធម្មានំ អាទិតោ សមុទាគមនំ បញ្ញាយតិ អត្ថង្គមតោ និរោធោ បញ្ញាយតិ កម្មសន្និស្សិតោ វិបាកោ វិបាកសន្និស្សិតំ កម្មំ នាមសន្និស្សិតំ រូបំ រូបសន្និស្សិតំ នាមំ ជាតិយា អនុគតំ ជរាយ អនុសដំ ព្យាធិនា អភិភូតំ មរណេន អព្ភាហតំ ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតំ អតាណំ អលេណំ អសរណំ អសរណីភូតំ ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។ អស្ស លោកស្ស ទុក្ខំ មហព្ភយំ បីឡនំ ឃដ្ដនំ ឧបទ្ទវោ ឧបសគ្គោតិ ទុក្ខមស្ស មហព្ភយំ ។ តេនាហ ភគវា

អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្លេស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីការប្រជុំ (ខ្យល់ប្រមាត់ស្លេស្ម) អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូររដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីព្យាយាម (មានការសម្លាប់ទីងចងជាដើម) អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ សេចក្តីឃ្លាន សេចក្តីស្រេក ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ ទុក្ខកើតអំពីសម្ផស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ទីងពស់ ការស្លាប់មាតាជាទុក្ខ ការស្លាប់បិតាជាទុក្ខ ការស្លាប់បងប្អូនប្រុសជាទុក្ខ ការស្លាប់បងប្អូនស្រីជាទុក្ខ ការស្លាប់កូនប្រុស ជាទុក្ខ ការស្លាប់កូនស្រីជាទុក្ខ ការព្រាត់ប្រាស់ញាតិជាទុក្ខ ការវិនាសភោគៈជាទុក្ខ វិនាសគឺរោគជាទុក្ខ វិនាសសីលជាទុក្ខ វិនាសទិដ្ឋិជាទុក្ខ ការកើតឡើងនៃធម៌តាំងឡាយណា រមែងប្រាកដក្នុងខាងដើម ការរលត់ទៅ (នៃធម៌តាំងឡាយនោះ) រមែងប្រាកដដោយការវិនាស វិបាកអាស្រ័យកម្ម កម្មអាស្រ័យវិបាក រូបអាស្រ័យនាម នាមអាស្រ័យរូប ត្រូវជាតិទៅតាមហើយ ត្រូវជរាផ្តេកផ្តិតហើយ ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ហើយ ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ តាំងនៅស៊ប់ក្នុងសេចក្តីទុក្ខ ឥតមានទីពឹង ឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីរឭក ឥតមានទីសង្ឃឹម នេះហៅថា ទុក្ខ ៗ ទុក្ខជាភ័យធំ ជាគ្រឿងបៀតបៀន ជាគ្រឿងគាប ជាគ្រឿងឧបទ្រព ជាឧបសគ្គ របស់លោកនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទុក្ខជាភ័យធំរបស់លោកនោះ ៗ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

អវិជ្ជាយ និវុតោ លោកោ (អជិតាតិ ភគវា)
វេវិច្ឆា (បមាទា) នប្បកាសតិ
ជប្បាភិលេបនំ ព្រូមិ
ទុក្ខមស្ស មហព្ភយន្តិ ។

(៦៥) សវន្តិ សព្វធិ សោតា (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)
សោតានំ កិំ និវារណំ
សោតានំ សំវរំ ព្រូហិ
កេន សោតា បិធិយ្យរេ ។

(៦៦) សវន្តិ សព្វធិ សោតាតិ សោតាតិ តណ្ហាសោតោ ទិដ្ឋិសោតោ កិលេសសោតោ ទុច្ចរិតសោតោ អវិជ្ជាសោតោ ។ សព្វធីតិ សព្វេសុ អាយតនេសុ ។ សវន្តីតិ សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តិ ចក្ខុតោ រូបេ សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តិ សោតតោ សទ្ទេ សវន្តិ ឃានតោ គន្ធេ សវន្តិ ជិវ្ហាតោ រសេ សវន្តិ កាយតោ ផោដ្ឋព្វេ សវន្តិ មនតោ ធម្មេ សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តិ ចក្ខុតោ រូបតណ្ហា សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តិ សោតតោ

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលអជិតៈ លោក គ្រប់អវិជ្ជាបិទបាំង លោក មិនភ្លឺស្វាង ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ៗ (និងសេចក្តីប្រហែស) តថាគត ពោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នាថា ជាគ្រឿងលាប ទុក្ខជាភ័យធំ របស់លោកនោះ ។

(៦៥) (អជិតមាណពមានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលសួរដូច្នេះថា) ខ្សែទាំងឡាយ រមែងហូរទៅ ក្នុងទីទាំងពួង អ្វីជាគ្រឿងពាំងនូវខ្សែទាំងឡាយ សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងធម៌ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី ។

(៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្សែទាំងឡាយ រមែងហូរទៅក្នុងទីទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ខ្សែទាំងឡាយ បានដល់ខ្សែគឺតណ្ហា ខ្សែគឺទិដ្ឋិ ខ្សែគឺកិលេស ខ្សែគឺទុច្ចរិត ខ្សែគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីទាំងពួង គឺក្នុងអាយតនៈទាំងពួង ។ ពាក្យថា ហូរទៅ សេចក្តីថា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ គឺហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីភ្នែកទៅកាន់រូប ហូរអំពីត្រចៀកទៅកាន់សម្លេង ហូរអំពីច្រមុះទៅកាន់ក្លិន ហូរអំពីអណ្តាតទៅកាន់រស ហូរអំពីកាយទៅកាន់ផ្សព្វ ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីចិត្តទៅកាន់ធម្មារម្មណ៍ រូបតណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីភ្នែក

សទ្ទតណ្ហា សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តិ ឃា-
នតោ គន្ធតណ្ហា សវន្តិ ជិវ្ហាតោ រសតណ្ហា សវន្តិ
កាយតោ ផោដ្ឋព្វតណ្ហា សវន្តិ មនតោ ធម្មតណ្ហា
សវន្តិ អាសវន្តិ សន្ទន្តិ បវត្តន្តីតិ សវន្តិ សព្វធិ
សោតា ។

(៦៧) ឥច្ចាយស្មា អជិតោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ
បទសំសគ្គោ បទបារិបូរី អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជន-
សិលិដ្ឋតា បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ
បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ
អាយស្មាតិ ។ អជិតោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ
សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វោហារោ នាមំ នាមកម្មំ
នាមធេយ្យ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា
អជិតោ ។

(៦៨) សោតានំ កិន្និវារណន្តិ សោតានំ កិំ
អាវរណំ និវារណំ សំវរណំ រក្ខនំ គោបនន្តិ
សោតានំ កិន្និវារណំ ។

សទ្ទតណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីត្រចៀក គន្ធតណ្ហា ហូរទៅអំពីច្រមុះ រសតណ្ហា ហូរទៅអំពីអណ្តាត ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ហូរទៅអំពីកាយ ធម្មតណ្ហា ហូរទៅ ហូរសំយុង ហូរមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តទៅ អំពីចិត្ត ហេតុនោះ លោកសួរថា ខ្សែទាំងឡាយ រមែងហូរទៅ ក្នុងទីទាំងពួង ។

(៦៧) ពាក្យថា ដូច្នេះនៃបទថា អជិតៈមានអាយុ (ទូលសួរ) ដូច្នេះ គឺជាការតបទ ជាការជាប់ដោយបទ ជាការបំពេញបទ ជាការប្រជុំនៃអក្ខរៈ ជាសេចក្តីពីរោះ ដោយព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុនេះ ជាពាក្យពោល ដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា អជិតៈ គឺជានាម ជាសង្ខារ ជាឈ្មោះ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមធេយ្យ ជាភាសា ជាព្យញ្ជនៈ ជាពាក្យហៅ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា អជិតៈមានអាយុ (ទូលសួរ)ដូច្នេះ ។

(៦៨) ពាក្យថា អ្វីជាគ្រឿងពាំងនូវខ្សែទាំងឡាយ គឺអ្វីជាគ្រឿងឃាត់ខាំង ជាគ្រឿងរាំង ជាគ្រឿងបិទ ជាគ្រឿងរក្សា ជាគ្រឿងគ្រប់គ្រង នូវខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ លោកសួរថា អ្វីជាគ្រឿងពាំង នូវខ្សែទាំងឡាយ ។

(៦៩) សោតានំ សំវរំ ព្រូមីតិ សោតានំ អាវរណំ នីវរណំ សំវរណំ រក្ខនំ គោបនំ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ សោតានំ សំវរំ ព្រូមិ ។

(៧០) កេន សោតា បិធិយ្យរេតិ កេន សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តីតិ កេន សោតា បិធិយ្យរេ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សវន្តិ សព្វធិ សោតា (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)
សោតានំ កិន្និវារណំ
សោតានំ សំវរំ ព្រូហិ
កេន សោតា បិធិយ្យរេតិ ។

(៧១) យានិ សោតានិ លោកស្មិំ (អជិតាតិ ភគវា)
សតិ តេសំ និវារណំ
សោតានំ សំវរំ ព្រូមិ
បញ្ញាយេតេ បិធិយ្យរេ ។

(៦៩) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងធម៌ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ គឺសូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវធម៌ជាគ្រឿងឃាត់ខាំង គ្រឿងពាំង គ្រឿងបិទ គ្រឿងរក្សា គ្រឿងគ្រប់គ្រង ខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ លោកសួរថា សូមព្រះអង្គ ទ្រង់សំដែងធម៌ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ ។

(៧០) ពាក្យថា បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី គឺខ្សែទាំងឡាយ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអ្វី ហេតុនោះ លោកសួរថា បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ ដោយអ្វី ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ខ្សែទាំងឡាយ រមែងហូរទៅ ក្នុងទីទាំងពួងអ្វីជា
គ្រឿងពាំង នូវខ្សែទាំងឡាយ សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែង
ធម៌ ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងឡាយ បុគ្គលបិទខ្សែទាំងឡាយ
ដោយអ្វី ។

(៧១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលអជិតៈ) ខ្សែទាំងឡាយ
ណា ក្នុងលោក សតិ ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងនោះ តថាគត
ពោលនូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ
បាន ដោយបញ្ញា ។

(៧២) យានិ សោតានិ លោកស្មិន្តិ យានិ ឯតានិ សោតានិ មយា កិត្តិតានិ អាចិក្ខិតានិ ទេសិតានិ បញ្ញបិតានិ បដ្ឋបិតានិ វិវរិតានិ វិភជិតានិ ឧត្តានីកតានិ បកាសិតានិ សេយ្យថីទំ តណ្ហាសោតោ ទិដ្ឋិសោតោ កិលេសសោតោ ទុច្ចរិតសោតោ អវិជ្ជាសោតោ ។ លោកស្មិន្តិ អបាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ យានិ សោតានិ លោកស្មឹ ។ អជិតាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

(៧៣) សតិ តេសំ និវារណន្តិ សតីតិ យា សតិ អនុស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សរណតា ធារណតា អបិលាបនតា អសម្មុស្សនតា សតិ សតិន្ទ្រិយំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឯកាយនមគ្គោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ និវារណន្តិ អាវរណំ នីវរណំ សំវរណំ រក្ខនំ គោបនន្តិ សតិ តេសំ និវារណំ ។

(៧២) ពាក្យថា ខ្សែទាំងឡាយណា ក្នុងលោក សេចក្ដីថា ខ្សែទាំងឡាយណា ដែលតថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសហើយថា ខ្សែគឺតណ្ហា ខ្សែគឺទិដ្ឋិ ខ្សែគឺកិលេស ខ្សែគឺទុច្ចរិត ខ្សែគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខ្សែទាំងឡាយណា ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា អជិតៈ គឺ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។

(៧៣) ពាក្យថា សតិជាគ្រឿងបិទទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា សតិ បានដល់សេចក្ដីរឭក សេចក្ដីរឭករឿយ ៗ សេចក្ដីរឭកចំពោះ សេចក្ដីរឭក អាការនៃសេចក្ដីរឭក សេចក្ដីចាំ សេចក្ដីជ្រួតជ្រាប សេចក្ដីមិនវង្វេង សេចក្ដីរឭក ឥន្ទ្រិយគឺសតិ អង្គនៃធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងគឺសតិ ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលតែមួយ នេះហៅថា សតិ ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងបិទ គឺជាគ្រឿងកពាំង ជាគ្រឿងបិទ ជាគ្រឿងឃាត់ខាំង ជាគ្រឿងរក្សា ជាគ្រឿងគ្រប់គ្រង ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា សតិ ជាគ្រឿងបិទខ្សែទាំងនោះ ។

(៧៨) សោតានំ សំវរំ ព្រូមីតិ សោតានំ អាវរណំ នីវរណំ សំវរណំ រក្ខនំ គោបនំ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ សោតានំ សំវរំ ព្រូមិ ។

(៧៩) បញ្ញាយេតេ បិធិយ្យរេតិ បញ្ញាតិ យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បញ្ញាយេតេ បិធិយ្យរេតិ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។

(៧៨) ពាក្យថា តថាគតពោល នូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ គឺ តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសនូវការពាំង ឃាត់ខាំង បិទរក្សា គ្រប់គ្រងនូវខ្សែទាំងឡាយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា តថាគតពោល នូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ ។

(៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទបាន ដោយបញ្ញា ត្រង់ពាក្យថា បញ្ញា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។បេ។ សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។ ពាក្យថា ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទបាន ដោយបញ្ញា គឺខ្សែទាំងនោះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបន្តិ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនន្តិ សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោតិ ផស្សបច្ចយា វេទនាតិ វេទនាបច្ចយា តណ្ហាតិ តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានន្តិ ឧបាទានបច្ចយា ភវោតិ ភវបច្ចយា ជាតីតិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណន្តិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធោតិ សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោតិ វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោតិ នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោតិ សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោតិ ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោតិ

ខ្សែទាំងនិទ្ទុះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ ខ្សែទាំងនិទ្ទុះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ ថានាមនិងរូប (កើតមាន) ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ ថាអាយតនៈប្រាំមួយ (កើតមាន) ព្រោះនាមនិងរូបជាបច្ច័យ ថាផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះអាយតនៈប្រាំមួយជាបច្ច័យ ថាវេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ ថាតណ្ហា(កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ថាឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ថាភព (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ថាជាតិ (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ, ថាជរានិងមរណៈ(កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ។ ខ្សែទាំងនិទ្ទុះបុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា សេចក្ដីរលត់សង្ខារ ព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ថាសេចក្ដីរលត់វិញ្ញាណ ព្រោះការរលត់សង្ខារ ថាសេចក្ដីរលត់នាមនិងរូប ព្រោះការរលត់វិញ្ញាណ ថាសេចក្ដីរលត់ អាយតនៈប្រាំមួយ ព្រោះការរលត់នាមនិងរូប ថាសេចក្ដីរលត់ផស្សៈ ព្រោះការរលត់អាយតនៈប្រាំមួយ ថាសេចក្ដីរលត់វេទនា ព្រោះការរលត់ផស្សៈ

វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ តណ្ហានិរោធា ឧបាទានា-
និរោធោ ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ ភវនិរោធា
ជាតិនិរោធោ ជាតិនិរោធា ជរាមរណនិរោធោតិ
ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ
បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។
ឥទំ ទុក្ខន្តិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ អយំ ទុក្ខនិរោ-
ធោតិ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ ជានតោ
បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ
ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ ឥមេ
អាសវាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ អយំ អាសវ-
និរោធោតិ អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ
ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ
បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្ប-
វត្តន្តិ ។ ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យាតិ ឥមេ ធម្មា
បរិញ្ញេយ្យាតិ ឥមេ ធម្មា បហាតព្វាតិ ឥមេ ធម្មា
ភាវេតព្វាតិ ឥមេ ធម្មា សច្ឆិកាតព្វាតិ ជានតោ
បស្សតោ បញ្ញាយ ឯតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ
ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។

ថាសេចក្តីរលត់តណ្ហា ព្រោះការរលត់វេទនា ថា សេចក្តីរលត់ឧបាទាន ព្រោះការរលត់តណ្ហា ថាសេចក្តីរលត់ភព ព្រោះការរលត់ឧបាទាន ថា សេចក្តីរលត់ជាតិ ព្រោះការរលត់ភព ថា សេចក្តីរលត់ជរាមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា នេះទុក្ខ ថានេះហេតុឲ្យកើតទុក្ខ ថា នេះសេចក្តីរលត់ទុក្ខ ថានេះបដិបទាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា នេះពួកអាសវៈ ថានេះហេតុឲ្យកើតអាសវៈ ថា នេះសេចក្តីរលត់អាសវៈ ថានេះបដិបទាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់អាសវៈ ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ទាំងនេះ គប្បីត្រាស់ដឹង ថាធម៌ទាំងនេះ គប្បីកំណត់ដឹង ថាធម៌ទាំងនេះ គប្បីលះ ថាធម៌ទាំងឡាយនេះ គប្បីចំរើនថា ធម៌ទាំងឡាយនេះ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់សូន្យ មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូររឿយ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅដោយបញ្ញា របស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញសេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អានិសង្ស ទោស និងកិរិយារលាស់ចេញ នូវផស្សាយតនៈទាំងប្រាំមួយ ៗ

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ឆន្នំ ផស្សាយតនានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ យេតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តិ ។ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ ចតុន្នំ មហាភូតានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច ជានតោ បស្សតោ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វំ និរោធធម្មន្តិ ជានតោ បស្សតោ បញ្ញាយ យេតេ សោតា បិធិយ្យន្តិ បច្ឆិជ្ជន្តិ ន សវន្តិ ន អាសវន្តិ ន សន្ទន្តិ នប្បវត្តន្តីតិ បញ្ញាយេតេ សោតា បិធិយ្យរេ ។ តេនាហ ភគវា

យានិ សោតានិ លោកស្មឹ (អជិតាតិ ភគវា)
សតិ តេសំ និវារណំ
សោតានំ សំវរំ ព្រូមិ
បញ្ញាយេតេ បិធិយ្យរេតិ ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ទូង មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូរហៀរ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញ សេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អានិសង្ស ទោស នឹងកិរិយារលាស់ចេញ នូវផស្សាយតនៈទាំងប្រាំមួយ ៗ ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទ ដាច់ស្ទូង មិនហូរទៅ មិនហូរសំយុង មិនហូរហៀរ ៗ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបញ្ញារបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញ សេចក្តីកើតឡើង វិនាសទៅ អានិសង្ស ទោស នឹងកិរិយារលាស់ចេញ នូវឧបាទានក្ខន្ធ ៥ អ្នកដឹង អ្នកឃើញ នូវការកើតឡើង វិនាសទៅ អានិសង្ស ទោស នឹងកិរិយារលាស់ចេញ នូវមហាភូតទាំង ៤ អ្នកដឹង អ្នកឃើញថា ធម៌ណាមួយមានសភាពកើតឡើង ហើយ ធម៌ទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា (ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គលបិទបាន ដោយបញ្ញា ៗ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលអជិតៈ ខ្សែទាំងឡាយណា ក្នុងលោក សតិជាគ្រឿង
បិទ ខ្សែទាំងនោះ តថាគតពោល នូវការបិទខ្សែទាំងឡាយ
ខ្សែទាំងនុ៎ះ បុគ្គល បិទបានដោយបញ្ញា ៗ

(៧៦) បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)

នាមរូបញ្ច មារិស

ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រូហិ

កត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(៧៧) បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបីតិ បញ្ញាតិ យា បញ្ញា បជាននា វិចយោ បវិចយោ សល្លក្ខណា ឧបលក្ខណា បច្ចុបលក្ខណា បណ្ឌិច្ចំ កោសល្លំ នេបុញ្ញំ វេភព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភូរី មេធា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្បជញ្ញំ បតោទោ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្ថំ បញ្ញាបាសាទោ បញ្ញាអាលោកោ បញ្ញាឱភាសោ បញ្ញាបជ្ជោតោ បញ្ញារតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ សតីតិ យា សតិ អនុស្សតិ ។បេ។ សម្មាសតីតិ បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ ឥច្ចាយស្មា អជិតោ ។

(៧៦) (អជិតៈមានអាយុក្រាបបង្គំទូលថា) បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ បញ្ញា ១ សតិ ១ នាមនិងរូប ១ ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ តើធម៌នុ៎ះរលត់ទៅក្នុងទីណា ។

(៧៧) ពាក្យថា បញ្ញា ១ សតិ ១ គឺពាក្យថា បញ្ញា បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការពិចារណា ការពិចារណាឃើញ ការកំណត់ ការកំណត់ដឹង ការកំណត់ដឹងសព្វ ភាពនៃការឈ្លាសវៃ ភាពនៃការរៀនរៃ ភាពនៃបញ្ញាដ៏ពេញលេញ សេចក្តីយល់ច្បាស់ ការគិត ការរំពឹង ប្រាជ្ញាក្រាស ប្រាជ្ញាបម្រាប់ទំលាយបង់នូវកិលេស ប្រាជ្ញាសម្រាប់ដឹកនាំ ប្រាជ្ញាសម្រាប់ឃើញច្បាស់ សេចក្តីដឹងច្បាស់ សភាពនៃការទំលុះបញ្ញា ឥន្ទ្រិយគឺបញ្ញា កំឡាំងគឺបញ្ញា សស្ត្រាគឺបញ្ញា ប្រាសាទគឺបញ្ញា ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ការរុងរឿងគឺបញ្ញា កែវគឺបញ្ញា សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។ ពាក្យថា សតិ បានដល់សេចក្តីរឭក សេចក្តីរឭករឿយ ៗ ។ បេ ។ សេចក្តីរឭកត្រូវ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) អជិតមាណពដ៏មានអាយុពោលថា បញ្ញា១ សតិ ១ ។

(៧៨) នាមរូបញ្ច មារិសាតិ នាមន្តិ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធា ។ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ នាមរូបញ្ច មារិស ។

(៧៩) ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រូហីតិ ឯតម្មេតិ យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អជ្ឈេសាមិ យំ បសា-ទេមិ ។ បុដ្ឋោតិ បុច្ឆិតោ យាចិតោ អជ្ឈេសិតោ បសាទិតោ ។ បព្រូហីតិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេ-សេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តា-នីករោហិ បកាសេហីតិ ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រូហិ ។

(៨០) កត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតីតិ កត្ថេតំ និរុជ្ឈតិ វូប-សមតិ អត្ថំ គច្ឆតិ បដិប្បស្សម្ភតីតិ កត្ថេតំ ឧប-រុជ្ឈតិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

(៧៨) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជានិរទុក្ខ នាមនឹងរូប ១ ត្រង់ពាក្យថា នាម បានដល់អរូបក្ខន្ធ ៤ ។ ពាក្យថា រូប គឺមហាភូតរូប ៤ នឹងរូបដែលអាស្រ័យមហាភូតរូបទាំង ៤ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជានិរទុក្ខ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នាមនឹងរូប ១ ។

(៧៩) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់ នូវសេចក្ដីនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា នូវសេចក្ដីនុ៎ះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសួរសេចក្ដីណា សូមសេចក្ដីណា អារាធនាសេចក្ដីណា ជ្រះថ្លាសេចក្ដីណា ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសួរ សូម អារាធនា ជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់ គឺសូមទ្រង់ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក ញែក បែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់នូវសេចក្ដីនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៨០) ពាក្យថា តើធម៌នុ៎ះ រលត់ទៅក្នុងទីណា គឺធម៌នុ៎ះ រលត់ទៅ រម្ងាប់ទៅ ដល់នូវសេចក្ដីវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ទៅក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ធម៌នុ៎ះរលត់ទៅក្នុងណា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា ៖

បញ្ញា ចេវ សតិ ចាបិ (ឥច្ចាយស្មា អជិតោ)
នាមរូបញ្ច មារិស
ឯតម្មេ បុដ្ឋោ បព្រូហិ
កត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតីតិ ។

(៨១) យមេតំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ អជិត តំ វទាមិ តេ
យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ
វិញ្ញាណស្ស និរោធេន ឯត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(៨២) យមេតំ បញ្ហំ អបុច្ឆីតិ យមេតន្តិ បញ្ញញ្ច សតិញ្ច នាមរូបញ្ច ។ អបុច្ឆីតិ អាបុច្ឆសិ អាយាចសិ អជ្ឈេសសិ បសាទេសីតិ យមេតំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ ។

(៨៣) អជិត តំ វទាមិ តេតិ អជិតាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ តន្តិ បញ្ញញ្ច សតិញ្ច នាមរូបញ្ច ។ វទាមីតិ តំ វទាមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ អជិត តំ វទាមិ តេ ។

បពិត្រព្រះអង្គជានិរទុក្ខ បញ្ញា ១ សតិ ១ នាមនិងរូប ១ ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់សំដែងប្រាប់នូវសេចក្ដីនុ៎ះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ តើធម៌នុ៎ះរលត់ទៅក្នុងទីណា ។

(៨១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលអជិតៈ អ្នកបានសួរហើយនូវប្រស្នាណា តថាគតនឹងពោលនូវប្រស្នានោះដល់អ្នក នាមនិងរូប រលត់មិនមានសេសសល់ក្នុងទីណា នាមនិងរូបនុ៎ះរលត់ក្នុងទីនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ ។

(៨២) ពាក្យថា អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រស្នាណា ត្រង់ពាក្យថា នូវប្រស្នាណាគឺ នូវបញ្ញា សតិនិងនាមរូប ។ ពាក្យថា បានសួរហើយ គឺសួរ សូម អារាធនា ជ្រះថ្លាហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រស្នាណា ។

(៨៣) ពាក្យថា អជិតៈ នៃបទថា ម្នាលអជិតៈ តថាគតនឹងពោលប្រស្នានោះដល់អ្នក គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា នូវប្រស្នានោះ គឺនូវបញ្ញាផង សតិផង នាមនិងរូបផង ។ ពាក្យថា នឹងពោល គឺ នឹងពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក ញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវប្រស្នានោះ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលអជិតៈ តថាគត នឹងពោលនូវប្រស្នានោះដល់អ្នក ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៨៤) យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុជ្ឈតីតិ នាមន្តិ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធា ។ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ អសេសន្តិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ អសេសន្តិ ។ ឧបរុជ្ឈតីតិ និរុជ្ឈតិ វូបសមតិ អត្ថំ គច្ឆតិ បដិប្បស្សម្ភតីតិ យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ ។

(៨៥) វិញ្ញាណស្ស និរោធេន ឯត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតីតិ សោតាបត្តិមគ្គញាណេន អភិសង្ខារវិញ្ញាណស្ស និរោធេន សត្ត ភវេ ឋបេត្វា អនមតគ្គេ សំសារេ យេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ នាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ និរុជ្ឈន្តិ វូបសមន្តិ អត្ថំ គច្ឆន្តិ បដិប្បស្សម្ភន្តិ ។ សកទាគាមិមគ្គញាណេន អភិសង្ខារវិញ្ញាណស្ស និរោធេន ទ្វេ ភវេ ឋបេត្វា បញ្ចសុ ភវេសុ យេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ នាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ និរុជ្ឈន្តិ វូបសមន្តិ អត្ថំ គច្ឆន្តិ បដិប្បស្សម្ភន្តិ ។

(៨៤) ពាក្យថា នាមនឹងរូប រលត់ មិនមានសេសសល់ ក្នុងទីណា ត្រង់ពាក្យថា នាម បានដល់ អរូបក្ខន្ធ ៤ ។ ពាក្យថា រូប គឺ មហាភូតរូប ៤ នឹងរូបអាស្រ័យមហាភូតរូប ៤ ។ ពាក្យថា មិនមានសេសសល់ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសេសសល់ រកសេសសល់គ្មាន ពាក្យថា មិនមានសេសសល់ នេះជាពាក្យរួមយក ។ ពាក្យថា រលត់ គឺរលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមនឹងរូប រលត់ មិនមានសេសសល់ ក្នុងទីណា ។

(៨៥) ពាក្យថា នាមនឹងរូបនុ៎ះ រលត់ ក្នុងទីនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ អធិប្បាយថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនឹងរូប គប្បីកើតក្នុងសង្សារ មានទីបំផុតខាងដើម ដែលគេមិនអាចដឹងបាន វៀរលែងតែកំណើតប្រាំពីរចេញ ធម៌ទាំងនុ៎ះ រលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងសោតាបត្តិមគ្គនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់ អភិសង្ខារវិញ្ញាណ[1] ដោយសោតាបត្តិមគ្គញាណ ។ ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនឹងរូប គប្បីកើតក្នុងកំណើតប្រាំ វៀរលែងតែកំណើតពីរ ធម៌ទាំងនុ៎ះ រលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងសកទាគាមិមគ្គនុ៎ះ ព្រោះកិរិយា រលត់ អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយសកទាគាមិមគ្គញាណ ។

---

១ បានដល់ចិត្តដ៏សម្បយុត្ត ដោយកុសលាកុសលចេតនា ។ អដ្ឋកថា ។

អនាគាមិមគ្គញាណេន អភិសង្ខារវិញ្ញាណស្ស និរោធេន ឯកំ ភវំ ឋបេត្វា កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វា យេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ នាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ និរុជ្ឈន្តិ វូបសមន្តិ អត្ថំ គច្ឆន្តិ បដិប្បស្សម្ភន្តិ ។ អរហត្តមគ្គញាណេន អភិសង្ខារវិញ្ញាណស្ស និរោធេន យេ ឧប្បជ្ជេយ្យុំ នាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ និរុជ្ឈន្តិ វូបសមន្តិ អត្ថំ គច្ឆន្តិ បដិប្បស្សម្ភន្តិ ។ អរហតោ អនុបាទិសេសាយ បរិនិព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយន្តស្ស ចរិមវិញ្ញាណស្ស និរោធេន បញ្ញា ច សតិ ច នាមញ្ច រូបញ្ច ឯត្ថេតេ និរុជ្ឈន្តិ វូបសមន្តិ អត្ថំ គច្ឆន្តិ បដិប្បស្សម្ភន្តីតិ វិញ្ញាណស្ស និរោធេន ឯត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតិ ។ តេនាហ ភគវា

យមេតំ បញ្ហំ អបុច្ឆិ អជិត តំ វទាមិ តេ
យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ
វិញ្ញាណស្ស និរោធេន ឯត្ថេតំ ឧបរុជ្ឈតីតិ ។

ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនិងរូប គប្បីកើតក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុក្តី អរូបធាតុក្តី វៀរលែងតែកំណើតមួយ ធម៌ទាំងនុ៎ះ រលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអនាគាមិមគ្គនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយអនាគាមិមគ្គញាណ ។ ធម៌ទាំងឡាយណា គឺនាមនិងរូប គប្បីកើត ធម៌ទាំងនុ៎ះ រលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអរហត្តមគ្គនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់អភិសង្ខារវិញ្ញាណ ដោយអរហត្តមគ្គញាណ ។ ព្រះអរហន្ត កាលបរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសបរិនិព្វានធាតុ បញ្ញាផង សតិផង នាមនិងរូបផង ធម៌ទាំងនុ៎ះ តែងរលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអរហត្តមគ្គនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមនិងរូបនុ៎ះ រលត់ក្នុងទីនុ៎ះ ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ម្នាលអជិតៈ អ្នកបានសួរហើយ នូវប្រស្នាណា តថាគត
នឹងពោលនូវប្រស្នានោះដល់អ្នក នាមនិងរូប រលត់មិនមាន
សេសសល់ ក្នុងទីណា នាមនិងរូបនុ៎ះ រលត់ក្នុងទីនុ៎ះ
ព្រោះកិរិយារលត់វិញ្ញាណ ។

(៨៦) យេ ច សង្ខាតធម្មាសេ យេ ច សេក្ខា បុថូ ឥធ
តេសំ មេ និបកោ ឥរិយំ បុដ្ឋោ បព្រូហិ មារិស ។

(៨៧) យេ ច សង្ខាតធម្មាសេតិ សង្ខាតធម្មា
វុច្ចន្តិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។ កឹការណា សង្ខា-
តធម្មា វុច្ចន្តិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។ តេ សង្ខា-
តធម្មា ញាតធម្មា តុលិតធម្មា តិរិតធម្មា វិភូតធម្មា
វិភាវិតធម្មា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សង្ខាតធម្មា
ញាតធម្មា តុលិតធម្មា តិរិតធម្មា វិភូតធម្មា វិភាត-
ធម្មា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សង្ខាតធម្មា ។ បេ ។
សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ សង្ខាតធម្មា ។ បេ ។
អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ សង្ខាតធម្មា ។ បេ ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៨៦) (អជិតៈសួរថា) បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ និងបុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈ មានប្រមាណច្រើន ក្នុងទីនេះ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ ព្រះអង្គជាបុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ ប្រាប់នូវសេចក្ដីប្រព្រឹត្តិ របស់បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៨៧) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ អធិប្បាយថា អរហន្តខីណាស្រពទាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នកមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី អរហន្តខីណាស្រពទាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នកមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ អរហន្តខីណាស្រពទាំងនោះ មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិនិត្យហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ មានធម៌ចំរើនច្បាស់ហើយ គឺមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិនិត្យហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ មានធម៌ចំរើនច្បាស់ហើយថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។ ថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។ បេ ។

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ សង្ខាតធម្មា ញាតធម្មា តុលិតធម្មា តីរិតធម្មា វិភូតធម្មា វិភាវិតធម្មា អថវា តេសំ ខន្ធា សង្ខាតា ធាតុយោ សង្ខាតា អាយតនានិ សង្ខាតានិ គតិយោ សង្ខាតា ឧបបត្តិយោ សង្ខាតា បដិសន្ធិយោ សង្ខាតា ភវា សង្ខាតា សំសារា សង្ខាតា វដ្ដា សង្ខាតា ។ អថវា តេ ខន្ធបរិយន្តេ ឋិតា ធាតុបរិយន្តេ ឋិតា អាយតនបរិយន្តេ ឋិតា គតិបរិយន្តេ ឋិតា ឧបបត្តិបរិយន្តេ ឋិតា បដិសន្ធិបរិយន្តេ ឋិតា ភវបរិយន្តេ ឋិតា សំសារបរិយន្តេ ឋិតា វដ្ដបរិយន្តេ ឋិតា អន្តិមភវេ ឋិតា អន្តិមសមុស្សយេ ឋិតា អន្តិមទេហធរា អរហន្តោ ។

តេសំ ចាយំ បច្ឆិមកោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
ជាតិមរណសំសារោ នត្ថិ តេសំ បុនព្ភវោតិ ។

ថា សង្ខារទាំងឡាយកើតមាន ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិនិត្យហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ មានធម៌ចំរើនច្បាស់ហើយថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយទៀតថា ព្រះអរហន្តទាំងនោះ មានខន្ធពិចារណាឃើញហើយ មានធាតុពិចារណាឃើញហើយ មានអាយតនៈពិចារណាឃើញហើយ មានគតិពិចារណាឃើញហើយ មានឧបបត្តិពិចារណាឃើញហើយ មានបដិសន្ធិពិចារណាឃើញហើយ មានភពពិចារណាឃើញហើយ មានសង្សារ ពិចារណាឃើញហើយ មានវដ្តៈពិចារណាឃើញហើយ ។ មួយទៀតថា ព្រះអរហន្តខីណា-ស្រពទាំងឡាយនោះ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតខន្ធ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតធាតុ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតអាយតនៈ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតគតិ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតឧបបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតភព តាំងនៅក្នុងទីបំផុតសង្សារ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតវដ្តៈ តាំងនៅក្នុងភពជាទីបំផុត តាំងនៅក្នុងសរីរៈជាទីបំផុត មានកិរិយាទ្រទ្រង់នូវរាងកាយជាទីបំផុត ។

នេះ រាងកាយ ជាទីបំផុត នេះរាងកាយខាងក្រោយរបស់
ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ការអន្ទោលទៅកាន់ជាតិនិងមរណៈ
និងការកើតក្នុងភពថ្មី របស់ព្រះអរហន្តទាំងនោះ មិនមានទេ ។

តំការណា សង្ខាតធម្មា វុច្ចន្តិ អរហន្តោ ខីណាសវាតិ យេ ច សង្ខាតធម្មា សេ ។

(៤៨) យេ ច សេក្ខា បុថូ ឥធាតិ សេក្ខាតិ កិំការណា វុច្ចន្តិ សេក្ខា ។ សិក្ខន្តីតិ សេក្ខា ។ កិំ សិក្ខន្តិ ។ អធិសីលម្បិ សិក្ខន្តិ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខន្តិ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខន្តិ ។

កតមា ច អធិសីលសិក្ខា ។ ឥធ ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ ខុទ្ទកោបិ សីលក្ខន្ធោ មហន្តោបិ សីលក្ខន្ធោ សីលំ បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ សំយមោ សំវរោ មុខំ បមុខំ កុសលានំ ធម្មានំ សម្មាបត្តិយា អយំ អធិសីលសិក្ខា ។

កតមា ច អធិចិត្តសិក្ខា ។ ឥធ ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះអរហន្តខីណាស្រពទាំងឡាយ លោកហៅថា អ្នកមានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ហេតុនោះ លោកសួរថា បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ ។

(៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈមានប្រមាណច្រើនក្នុងទីនេះ បុច្ឆាត្រង់ពាក្យថា សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ ដែលលោកហៅថា សេក្ខៈ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឈ្មោះថា សេក្ខៈ ព្រោះនៅសិក្សា ។ នៅសិក្សាអ្វី ។ នៅសិក្សាអធិសីលខ្លះ សិក្សាអធិចិត្តខ្លះ សិក្សាអធិប្បញ្ញាខ្លះ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវរសីល បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរៈ ឃើញភ័យ ក្នុងទោសបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ សីលក្ខន្ធតូចក្តី សីលក្ខន្ធធំក្តី សីលជាទីពឹង ជាគ្រឿងកពំង ជាការសង្រួម ជាការបិទ ជាប្រធាន ជាប្រមុខនៃការបាននូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះជា អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ចូលបឋមជ្ឈានប្រកបដោយវិតក្កៈ វិចារៈ និងបីតិ សុខៈ ដែលកើតអំពីវិវេក ទុតិយ-ជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន នេះជា អធិចិត្តសិក្ខា ។

កតមា ច អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធ ភិក្ខុ បញ្ញវា ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ អរិយាយ និព្វេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា សោ ឥទំ ទុក្ខន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ អយំ ទុក្ខនិរោធោតិ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ យថាភូតំ បជានាតិ ឥមេ អាសវាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ អយំ អាសវនិរោធោតិ អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ យថាភូតំ បជានាតិ អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។

ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវជ្ជន្តោ សិក្ខតិ ជានន្តោ សិក្ខតិ ចិត្តំ អធិដ្ឋហន្តោ សិក្ខតិ សទ្ធាយ អធិមុច្ចន្តោ សិក្ខតិ វីរិយំ បគ្គណ្ហន្តោ សិក្ខតិ សតឹ ឧបដ្ឋបេន្តោ សិក្ខតិ ចិត្តំ សមាទហន្តោ សិក្ខតិ បញ្ញាយ បជានន្តោ សិក្ខតិ អភិញ្ញេយ្យំ អភិជានន្តោ សិក្ខតិ បរិញ្ញេយ្យំ បរិជានន្តោ សិក្ខតិ បហាតព្វំ បជហន្តោ សិក្ខតិ ភាវេតព្វំ ភាវេន្តោ សិក្ខតិ សច្ឆិកាតព្វំ សច្ឆិករោន្តោ សិក្ខតិ ចរតិ អាចរតិ សមាចរតិ សមាទាយ វត្តតិ តំការណា វុច្ចតិ សេក្ខោ ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ទៅកាន់សេចក្តីចំរើននិងសេចក្តីវិនាស ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ ចាក់ធ្លុះដល់នូវសេចក្តីអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះហេតុឲ្យកើតទុក្ខ នេះសេចក្តីរលត់ទុក្ខ នេះបដិបទាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះអាសវៈ នេះហេតុឲ្យកើតអាសវៈ នេះសេចក្តីរលត់អាសវៈ នេះបដិបទាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់អាសវៈ នេះជា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ ពិចារណាសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ដឹងសិក្សា តាំងចិត្តសិក្សា ចុះចិត្តស៊ប់ដោយសទ្ធាសិក្សា ផ្គងព្យាយាមសិក្សា តាំងសតិសិក្សា តាំងចិត្ត ដោយប្រពៃសិក្សា ដឹងច្បាស់ ដោយបញ្ញាសិក្សា ដឹងប្រាកដនូវធម៌ ដែលគួរដឹងប្រាកដសិក្សា កំណត់ដឹងធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹងសិក្សា លះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្សា ចំរើនធម៌ដែលគួរចំរើនសិក្សា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តដោយគោរព ប្រព្រឹត្តដោយប្រពៃ សមាទាន ប្រព្រឹត្ត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា សេក្ខៈ ។

បុថូតិ ពហុកា ឯតេ សេក្ខា សោតាបន្នា ច បដិ-
បន្នា ច សកទាគាមិនោ ច បដិបន្នា ច អនាគាមិ-
នោ ច បដិបន្នា ច អរហន្តា ច បដិបន្នា ច ។
ឥធាតិ ឥមិស្សា ទិដ្ឋិយា ឥមិស្សា ខន្តិយា ឥមិស្សា
រុចិយា ឥមស្មឹ អាទាយេ ឥមស្មឹ វិនយេ ឥមស្មឹ ធម្មេ
ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ឥមស្មឹ បាវចនេ ឥមស្មឹ ព្រហ្មចរិ-
យេ ឥមស្មឹ សត្ថុសាសនេ ឥមស្មឹ អត្តភាវេ ឥមស្មឹ
មនុស្សលោកេតិ យេ ច សេក្ខា បុថូ ឥធ ។

(៨៩) តេសំ មេ និបកោ ឥរិយំ បុដ្ឋោ បព្រូហិ
មារិសាតិ ត្វំបិ និបកោ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី
វិភាវី មេធាវី តេសំ សង្ខាតធម្មានញ្ច សេក្ខានញ្ច
ឥរិយំ ចរិយំ វុត្តិំ អាចារំ គោចរំ វិហារំ បដិបទំ ។

ពាក្យថា មានប្រមាណច្រើន សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយនុ៎ះ មានប្រមាណច្រើន គឺសោតាបន្នបុគ្គល ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីសោតៈ ១) សកទា-គាមិបុគ្គល ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ(ដើម្បីសកទាគាមិ១) អនាគាមិបុគ្គល ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីអនាគាមិ១) អរហន្ត ១ បុគ្គលប្រតិបត្តិ (ដើម្បីព្រះអរហត្ត ១) ។ ពាក្យថា ក្នុងទីនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ក្នុងការគួរនេះ ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ក្នុងសាសនានេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសត្ថុសាសនានេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈ មានប្រមាណច្រើន ក្នុងទីនេះ ។

(៨៩) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ ព្រះអង្គជាបុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមព្រះអង្គត្រាស់សំដែង សេចក្តីប្រព្រឹត្តិរបស់បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ សេចក្តីថា ព្រះអង្គជាបុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ជាបណ្ឌិតមានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿងជ្រាបច្បាស់ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស (សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់) នូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តិ ចរិយា ការប្រព្រឹត្តិ មារយាទ គោចរ ឥរិយាបថ បដិបទានៃអរហន្តនិងសេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

បុដ្ឋោតិ បុដ្ឋោ បុច្ឆិតោ យាចិតោ អជ្ឈេសិតោ បសាទិតោ ។ បព្រូហីតិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ ។ មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ តេសំ មេ និបកោ ឥរិយំ បុដ្ឋោ បព្រូហិ មារិស ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

> យេ ច សង្ខាតធម្មាសេ យេ ច សេក្ខា បុថូ ឥធ
> តេសំ មេ និបកោ ឥរិយំ បុដ្ឋោ បព្រូហិ មារិសាតិ ។

(៩០) កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យ មនសានាវិលោ សិយា
> កុសលោ សព្វធម្មានំ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេ ។

សួរហើយ គឺសួរ ដណ្តឹង សូម អារាធនា ជ្រះថ្លាហើយ ៗ ពាក្យថា សូមទ្រង់ ត្រាស់ប្រាប់ គឺសូមទ្រង់ពោល ត្រាស់បញ្ចេញ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក វែកញែក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ៗ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះជាពាក្យ ជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះជាពាក្យពោល ដោយគោរព កោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ ព្រះអង្គជា បុគ្គលមានបញ្ញាចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ សេចក្តីប្រព្រឹត្តិ នៃបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ៗ ហេតុ នោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បុគ្គលទាំងឡាយណា មានធម៌ពិចារណាឃើញហើយ នឹង
បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាសេក្ខៈ មានប្រមាណច្រើន
ក្នុងទីនេះ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ ព្រះអង្គជាបុគ្គលមានបញ្ញា
ចាស់ក្លា ខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់សេចក្តី
ប្រព្រឹត្តិ នៃបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ៗ

[៩០] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នាក្នុងកាម
ទាំងឡាយ មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ ជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ ក្នុង
ធម៌ទាំងពួង គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិ ជាភិក្ខុ ៗ

(៩១) កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យាតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។

កតមេ វត្ថុកាមា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា សទ្ទា មនាបិកា គន្ធា មនាបិកា រសា មនាបិកា ផោដ្ឋព្វា អត្ថរណា បាបុរណា ទាសិទាសា អជេឡកា កុក្កុដសូករា ហត្ថិគវស្សវឡវា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ គាមនិគមរាជធានិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច យំកិញ្ចិ រជនីយវត្ថុ វត្ថុកាមា ។ អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា បច្ចុប្បន្នា កាមា អជ្ឈត្តា កាមា ពហិទ្ធា កាមា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា កាមា ហីនា កាមា មជ្ឈិមា កាមា បណីតា កាមា អាបាយិកា កាមា មានុសិកា កាមា ទិព្វា កាមា បច្ចុបដ្ឋិតា កាមា និម្មិតា កាមា បរនិម្មិតា កាមា បរិគ្គហិតា កាមា អបរិគ្គហិតា កាមា មមាយិតា កាមា អមមាយិតា កាមា សព្វេបិ កាមាវចរា ធម្មា សព្វេបិ រូបាវចរា ធម្មា សព្វេបិ អរូបាវចរា ធម្មា តណ្ហាវត្ថុកា តណ្ហារម្មណា កាមនីយដ្ឋេន រជនីយដ្ឋេន មទនីយដ្ឋេន កាមា ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។

(៩១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គល មិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។

វត្ថុកាម តើដូចម្ដេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត កម្រាល គ្រឿងស្លៀកពាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ ឈ្មោល-ញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ សេនានិករ ឃ្លាំង វត្ថុជាទីតាំងនៃសេចក្ដីត្រេកអរណាមួយ ឈ្មោះថា វត្ថុកាម ។ មួយទៀត កាមជាអតីត កាមជាអនាគត កាមជាបច្ចុប្បន្ន កាមខាងក្នុង កាមខាងក្រៅ កាមទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ កាមថោកទាប កាមយ៉ាងកណ្ដាល កាមខ្ពង់ខ្ពស់ កាមប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអបាយ កាមជារបស់មនុស្ស កាមជាទិព្វ កាមដែលតាំងឡើងឯង កាមដែលនិម្មិត កាមដែលបុគ្គលដទៃនិម្មិត កាមដែលហួងហែង កាមដែលមិនហួងហែង កាមដែលរាប់អាន កាមដែលមិនរាប់អាន ធម៌ជាកាមាវចរទាំងអស់ក្ដី ធម៌ជារូបាវចរទាំងអស់ក្ដី ធម៌ជាអរូបាវចរទាំងអស់ក្ដី ជាវត្ថុនៃតណ្ហា ជាអារម្មណ៍នៃតណ្ហា ឈ្មោះថាកាម ដោយសេចក្ដីថា គប្បីប្រាថ្នា ដោយសេចក្ដីថា គប្បីត្រេកអរ ដោយសេចក្ដីថា គប្បីស្រវឹង ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។

កតមេ កិលេសកាមា ។ ឆន្ទោ កាមោ រាគោ កាមោ ឆន្ទរាគោ កាមោ សង្កប្បោ កាមោ រាគោ កាមោ សង្កប្បរាគោ កាមោ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមសិនេហោ កាមបិបាសា កាមបរិឡាហោ កាមគេធោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមុបាទានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ។

អទ្ទសំ កាម តេ មូលំ សង្កប្បា កាម ជាយសិ
ន តំ សង្កប្បយិស្សាមិ ឯវំ កាម ន ហោហិសីតិ ។

ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ គេធោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យាតិ កិលេសកាមេសុ វត្ថុកាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យ ន បលិពុជ្ឈេយ្យ អគិទ្ធោ(១) អគធិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោបន្នោ វីតគេធោ(២) ចត្តគេធោ វន្តគេធោ មុត្តគេធោ បហីនគេធោ បដិនិស្សដ្ឋគេធោ វីតរាគោ ចត្តរាគោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ

---

១ ម. អគិទ្ធោ អស្ស ។ ២ ម. វិតគេធោ វិគតគេធោ ។

កិលេសកាម តើដូចម្តេច ។ ចំណង់ឈ្មោះថា កាម តម្រេកឈ្មោះថា កាម ចំណង់និងតម្រេក ឈ្មោះថា កាម តម្រិះឈ្មោះថា កាម តម្រេកឈ្មោះថា កាម តម្រិះនិងតម្រេក ឈ្មោះថា កាម បានដល់ចំណង់ គឺកាមក្នុងកាមទាំងឡាយ តម្រេកគឺកាម សេចក្តីរីករាយគឺកាម តណ្ហាគឺកាម សេចក្តីស្នេហាគឺកាម សេចក្តីស្រេកឃ្លានគឺកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែង គឺកាម សេចក្តីប្រាថ្នាគឺកាម សេចក្តីជ្រប់គឺកាម កិរិយាលង់ចុះគឺ កាម អន្លង់គឺកាម គ្រឿងប្រកបគឺកាម សេចក្តីប្រកាន់គឺកាម នីវរណៈគឺកាមច្ឆន្ទៈ។

ម្នាលកាម តថាគតឃើញ ទីតាំងរបស់អ្នកហើយ ម្នាល
កាម អ្នកកើតអំពីសេចក្តីត្រិះរិះ តថាគត នឹងលែងត្រិះរិះ
រកអ្នក ម្នាលកាម អ្នកនឹងមិនមានដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

ពួកនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានខាង តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា មិនគប្បីជាប់នៅ ក្នុងកិលេសកាម និងវត្ថុកាមទាំងឡាយ គឺជាអ្នកមិនប្រាថ្នា មិនលង់ចុះ មិនជ្រប់ មិនជំប់ ប្រាសចាកប្រាថ្នា ចោលប្រាថ្នា ខ្ជាក់ប្រាថ្នា លែងប្រាថ្នា លះប្រាថ្នា លះចោលប្រាថ្នា ប្រាសចាករាគ ចោលរាគៈ ខ្ជាក់រាគៈ លែងរាគៈ លះរាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ ចេញចាកតណ្ហា

និច្ឆាតោ និព្វុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរេយ្យាតិ កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យ ។

(៩២) មនសានាវិលោ សិយាតិ មនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ មានសំ ហទយំ បណ្ឌរំ(១) មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ(២) មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ កាយទុច្ចរិតេន ចិត្តំ អាវិលំ ហោតិ លុឡិតំ ឯរិតំ ឃដ្ដិតំ ចលិតំ ភន្តំ អវូបសន្តំ វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន រាគេន ទោសេន មោហេន កោធេន ឧបនាហេន មក្ខេន បឡាសេន ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ សាឋេយ្យេន ថម្ភេន សារម្ភេន មានេន អតិមានេន មទេន បមាទេន សព្វកិលេសេហិ សព្វទុច្ចរិតេហិ សព្វទរថេហិ សព្វបរិឡាហេហិ សព្វសន្តាបេហិ សព្វាកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ អាវិលំ ហោតិ លុឡិតំ ឯរិតំ ឃដ្ដិតំ ចលិតំ ភន្តំ អវូបសន្តំ ។

១ ម. បណ្ឌរំ មនោ ។ ២ ម. ណក្ខន្ធោ តជ្ជា ។

មានសភាពលេត មានត្រជាក់កើតហើយ មានកិរិយាបានចំពោះនូវសុខ គប្បីនៅដោយខ្លួនដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

(៩២) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ ត្រង់ពាក្យថា ចិត្ត បានដល់ធម្មជាតសម្រាប់ត្រិះរិះ សម្រាប់ដឹង សម្រាប់ប្រាថ្នា ហទ័យ ភវង្គចិត្ត មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ចិត្ត ជាធម្មជាតល្អក់ រឹករ ញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អល់ ឃ្លេងឃ្លោង ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ដោយកាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ក្រោធ ការចងក្រោធទុក ការលុបលាងគុណ ការវាយឫកស្មើ សេចក្តីឈ្នានីស សេចក្តីកំណាញ់ ការលាក់ពុត ការអួតអាង ការចចេស ការប្រណាំងវាសនា មានះ ការមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង និងសេចក្តីប្រហែស ចិត្តនោះ ជាធម្មជាតល្អក់ រឹករ ញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អល់ ឃ្លេងឃ្លោង ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ដោយកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ។

មនសា ធាវិតោ សិយាតិ ចិត្តេន អធាវិតោ សិយា អលុឡិតោ អនេរិតោ អឃដ្ដិតោ អចលិតោ អភន្តោ វូបសន្តោ អាវិលករេ កិលេសេ ជហេយ្យ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តីករេយ្យ អនភាវង្គមេយ្យ អាវិលករេហិ កិលេសេហិ ច អារតោ វិរតោ(៣) បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វូបសន្តោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាតិ មនសា ធាវិតោ សិយា ។

(៩៣) កុសលោ សព្វធម្មានន្តិ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ កុសលោ សព្វធម្មានំ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ កុសលោ សព្វធម្មានំ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ កុសលោ សព្វធម្មានំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ កុសលោ សព្វធម្មានំ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ កុសលោ សព្វធម្មានំ ឯវម្បិ កុសលោ សព្វធម្មានំ ។

---

៣ ម. អស្សុ វិរតោ ។

ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ បានន័យថា មិនគប្បីមានចិត្តល្អក់ មិនរឹករើ មិនញាប់ញ័រ មិនបង្អៀតបង្អល់ មិនឃ្វេងឃ្វាង មិនភ្ញាក់ផ្អើល ស្ងប់ គប្បីលះបង់ លះបង់ផ្តាច់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវកិលេសទាំងឡាយជាគ្រឿងធ្វើឲ្យល្អក់ មួយទៀត ជាបុគ្គលឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ចេញផុត ស្ងប់ រួចស្រឡះ ប្រកប ប្រាស ចាកកិលេសទាំងឡាយជាគ្រឿងធ្វើឲ្យល្អក់ គប្បីទៅដោយចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រ៉ល់ (ហេតុនោះទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ ។

(៩៣) ពាក្យថា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង អធិប្បាយថា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា សង្ខារទាំងឡាយ (មាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងថា ធម្មជាតណាមួយ មានសភាពកើតឡើង ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានសភាពរលត់ទៅជាធម្មតា បុគ្គលឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង យ៉ាងនេះឯង ។

អបរោ អនិច្ចតោ កុសលោ សព្វធម្មានំ ទុក្ខតោ រោគ-
តោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ
បលោកតោ ឦតិតោ ឧបទ្ទវតោ អសាតតោ ភយតោ
ឧបសគ្គតោ ចលតោ បភង្គុតោ អទ្ធុវតោ អតាណ-
តោ អលេណតោ អសរណតោ អសរណីភូតតោ រិត្ត-
តោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនវតោ វិបរិណា-
មធម្មតោ អសារកតោ អឃមូលតោ វធកតោ វិភវ-
តោ សាសវតោ សង្ខតតោ មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ
ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ មរណធម្មតោ សោកបរិ-
ទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មតោ សង្កិលេសធម្ម-
តោ សមុទយតោ អត្ថង្គមតោ អនស្សាទតោ(១) អាទី-
នវតោ អនិស្សរណតោ កុសលោ សព្វធម្មានំ ឯវម្បិ
កុសលោ សព្វធម្មានំ ។ អបរោ ខន្ធកុសលោ ធាតុ-
កុសលោ អាយតនកុសលោ បដិច្ចសមុប្បាទកុស-
លោ សតិបដ្ឋានកុសលោ សម្មប្បធានកុសលោ
ឥទ្ធិបាទកុសលោ ឥន្ទ្រិយកុសលោ ពលកុសលោ
ពោជ្ឈង្គកុសលោ មគ្គកុសលោ ផលកុសលោ
និព្វានកុសលោ ឯវម្បិ កុសលោ សព្វធម្មានំ ។

---

១ ម. អស្សាទតោ ។

មួយទៀតឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង ថាមិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ជាអន្តរាយ ជាជម្ងឺ ជារបស់ដទៃ ជារបស់វិនាស ជាចង្រៃ ជាឧបទ្រព ជារបស់មិនគួរប្រាថ្នា ជាភ័យ ជាឧបសគ្គ ជារបស់ញាប់ញ័រ ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនឋិតថេរ ជារបស់ពឹងមិនបាន ជារបស់ពួនមិនបាន ជារបស់មិនមែនជាទីពឹង ជារបស់សង្ឃឹមមិនបាន ជារបស់ឥតអំពើ ជារបស់ទទេ ជារបស់សូន្យ ជារបស់មិនមែនខ្លួន ជាទោស ជារបស់តែងប្រែប្រួល ជារបស់ឥតខ្លឹម ជាទីតាំងនៃទុក្ខ ជាអ្នកសម្លាប់ ជារបស់ប្រាសចាកសេចក្ដីចំរើន ជារបស់ប្រកបដោយអាសវៈ ជារបស់ដែលបច្ច័យតាក់តែង ជានុយរបស់មារ ជារបស់មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជាធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស សេចក្ដីតានតឹងជាធម្មតា មានគ្រឿងសៅហ្មងជាធម្មតា មានការកើត មានការវិនាស មានសភាពមិនគួរជ្រះថ្លា ជាទោស មានការរើចេញមិនបាន បុគ្គលឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ឈ្លាសវៃក្នុងខន្ធ ឈ្លាសវៃក្នុងធាតុ ឈ្លាសវៃក្នុងអាយតនៈ ឈ្លាសវៃក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្លាសវៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្លាសវៃ ក្នុងសម្មប្បធាន ឈ្លាសវៃក្នុងឥទ្ធិបាទ ឈ្លាសវៃក្នុងឥន្ទ្រិយ ឈ្លាសវៃក្នុងពលៈ ឈ្លាសវៃក្នុងពោជ្ឈង្គ ឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ ឈ្លាសវៃក្នុងផល ឈ្លាសវៃក្នុងនិព្វាន បុគ្គលជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង យ៉ាងនេះឯង ។

អបិច សព្វធម្មា វុច្ចន្តិ ទ្វាទសាយតនានិ ចក្ខុ ចេវ រូបា ច សោតញ្ច សទ្ទា ច ឃានញ្ច គន្ធា ច ជិវ្ហា ច រសា ច កាយោ ច ផោដ្ឋព្វា ច មនោ ច ធម្មា ច ។ យតោ ច អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ រាគោ(១) បហីនោ ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតឹ អនុប្បាទធម្មោ ឯត្តាវតាបិ កុសលោ សព្វធម្មានន្តិ កុសលោ សព្វធម្មានំ ។

(៩៤) សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ អបរេហិបិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ អសតិបរិវជ្ជនាយ សតោ សតិករណីយានំ ធម្មានំ កតត្តា សតោ សតិបដិបក្ខានំ ធម្មានំ ហតត្តា សតោ សតិនិមិត្តានំ ធម្មានំ អប្បមុដ្ឋត្តា សតោ ។

---

១ ម. ឆន្ទរាគោ ។

មួយទៀត អាយតនៈ ១២ គឺភ្នែកនឹងរូប ត្រចៀកនឹងសំឡេង ច្រមុះនឹងក្លិន អណ្តាតនឹងរស កាយនឹងផ្សព្វ ចិត្តនឹងធម៌ ហៅថា ធម៌ទាំងពួង ។ តម្រេកក្នុងអាយតនៈ ជាខាងក្នុងខាងក្រៅទាំងឡាយ ជាកិលេសដែលបុគ្គលនោះលះបង់ មានឫសផ្តាច់បោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីតាំងដូចជាដើមត្នោត មិនឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យមានសភាពកើតឡើងតទៅ ដោយហេតុណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួងដោយហេតុប៉ុណ្ណោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

(៩៤) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិជាភិក្ខុ ត្រង់ពាក្យថា មានសតិ គឺឈ្មោះថា មានសតិ ដោយហេតុ ៤ គឺ បំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ឈ្មោះថា មានសតិ បំរើនវេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានសតិ បំរើន ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា មានសតិ បំរើន ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានសតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះវៀរចាកការមិនមានសតិ មានសតិ ព្រោះបានធ្វើធម៌ ដែលគប្បីធ្វើដោយសតិ មានសតិ ព្រោះកំចាត់បោលធម៌ ដែលជាសត្រូវដល់សតិ មានសតិ ព្រោះមិនភ្លេចធម៌ ជានិមិត្តរបស់សតិ ។

អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

អបរេហិបិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ សតិយា សមន្នាគតត្តា សតោ សតិយា វសិតត្តា សតោ សតិយា បាគុញ្ញតាយ(១) សតោ សតិយា អបច្ចោរោហណតាយ សតោ ។ អបរេហិបិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ សតត្តា សតោ សន្តត្តា សតោ សមិតត្តា សតោ សន្តធម្មសមន្នាគតត្តា សតោ ។ ពុទ្ធានុស្សតិយា សតោ ធម្មានុស្សតិយា សតោ សង្ឃានុស្សតិយា សតោ សីលានុស្សតិយា សតោ ចាគានុស្សតិយា សតោ ទេវតានុស្សតិយា សតោ អានាបានស្សតិយា សតោ មរណានុស្សតិយា សតោ កាយគតាសតិយា សតោ ឧបសមានុស្សតិយា សតោ ។ យា សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឯកាយនមគ្គោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ ឥមាយ ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ សតោ ។

---

១ ម. បាគុញ្ញេន ។

មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសតិ មានសតិ ព្រោះថ្នឹកដោយសតិ មានសតិ ព្រោះស្ទាត់ជំនាញដោយសតិ មានសតិ ព្រោះមិនធ្លាក់ចោលសតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀតគឺ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះជាអ្នកមានសតិ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់ មានសតិ ព្រោះជាអ្នករម្ងាប់ មានសតិ ព្រោះបរិបូណ៌ ដោយសប្បុរិសធម៌ ។ ឈ្មោះថា មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវព្រះពុទ្ធ មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវព្រះធម៌ មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវព្រះសង្ឃ មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវសីល មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវចាគៈ មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវធម៌ដែលធ្វើឲ្យជាទេវតា មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវខ្យល់ដង្ហើមចេញចូល មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវសេចក្ដីស្លាប់ មានសតិ ដោយការរឭក ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ មានសតិ ព្រោះការរឭករឿយ ៗ នូវព្រះនិព្វាន ។ ការរឭក ។ បេ ។ ការរឭកត្រូវ ការរឭកជាអង្គនៃធម៌ ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ជាផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯងណា នេះលោកហៅថា សតិ ។ ភិក្ខុប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅ ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមហើយដោយសតិនោះ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា មានសតិ ។

ភិក្ខូតិ សត្តន្នំ ធម្មានំ ភិន្នត្តា ភិក្ខុ សក្កាយទិដ្ឋិ ភិន្នា ហោតិ វិចិកិច្ឆា ភិន្នា ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ ភិន្នោ ហោតិ រាគោ ភិន្នោ ហោតិ ទោសោ ភិន្នោ ហោតិ មោហោ ភិន្នោ ហោតិ មានោ ភិន្នោ ហោតិ ភិន្នស្ស ហោន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយា ។

បជ្ជេន កតេន(១) អត្តនា (សភិយាតិ ភគវា)
បរិនិព្វានគតោ វិតិណ្ណកង្ខោ
វិភវញ្ច ភវញ្ច វិប្បហាយ
វុសិតវា ខីណបុនព្ភវោ(២)ស ភិក្ខូតិ ។

សោ ភិក្ខុ បរិព្វាជេតិ សោ ភិក្ខុ បរិព្វាជេ សោ គច្ឆេយ្យ សោ តិដ្ឋេយ្យ សោ និសីទេយ្យ សោ សេយ្យំ កប្បេយ្យ សោ អភិក្កមេយ្យ សោ បដិក្កមេយ្យ សោ អាលោកេយ្យ សោ វិលោកេយ្យ សោ សម្មិញ្ជេយ្យ សោ បសារេយ្យ សោ សង្ឃាដិបត្តចីវរំ ធារេយ្យ សោ ចរេយ្យ សោ វិហរេយ្យ វត្តេយ្យ ឥរិយេយ្យ បាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យាតិ សោ ភិក្ខុ បរិព្វាជេ ។ តេនាហ ភគវា

---

១ ម. បជោតកតេន ។ ២ ម. ខីណជាតិបុនព្ភវោ ។

ពាក្យថាភិក្ខុ គឺថាភិក្ខុ ព្រោះជាអ្នកទំលាយធម៌ប្រាំពីរគឺ ទំលាយសក្កាយទិដ្ឋិ ទំលាយវិចិកិច្ឆា ទំលាយសីលព្វតបរាមាស ទំលាយរាគៈ ទំលាយទោសៈ ទំលាយមោហៈ ទំលាយមានៈ ទំលាយអកុសលធម៌ លាមកទាំងឡាយ ប្រកបដោយគ្រឿងសៅហ្មងព្រម ដែលឲ្យបដិសន្ធិក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាបច្ច័យនៃជាតិ ជរា មរណៈ ក្នុងអនាគត ។

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលសភិយៈ បុគ្គលដល់នូវបរិនិព្វាន ដោយមគ្គដែលខ្លួនចំរើនហើយ មានសេចក្ដីសង្ស័យឆ្លងហើយ លះបង់នូវសេចក្ដីវិនាសនឹងសេចក្ដីចំរើន មានមគ្គអប់រំហើយ មានភពថ្មីអស់ហើយ បុគ្គលនោះហៅថា ភិក្ខុ ។

ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តមានសតិជាភិក្ខុ បានសេចក្ដីថា គប្បីប្រព្រឹត្តមានស្មារតីជាភិក្ខុ គឺគប្បីមានសតិដើរទៅ មានសតិឈរ មានសតិអង្គុយ មានសតិសម្រេចនូវសេយ្យាសន៍ មានសតិឈានទៅ មានសតិឈានថយ មានសតិក្រឡេកមើល មានសតិក្រឡេកមើលផ្សេងៗ មានសតិបត់ចូល (នូវអវយវៈ) មានសតិលា (នូវអវយវៈ) មានសតិទ្រទ្រង់សង្ឃាដី បាត្រ នឹងចីវរ មានសតិត្រាច់ទៅ គប្បីមានសតិសម្រាន្តនៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះទ្រង់ត្រាស់ថា គប្បីប្រព្រឹត្តមានសតិជាភិក្ខុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យ មនសានាវិលោ សិយា
កុសលោ សព្វធម្មានំ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។

(៤៩) សហ គាថាបរិយោសានា តេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធឹ ឯកច្ឆន្ទា ឯកប្បយោគា ឯកាធិប្បាយា ឯក-វាសនវាសិតា តេសំ អនេកបាណសហស្សានំ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វ-ន្តំ និរោធធម្មន្តិ តស្ស ច ព្រាហ្មណស្ស អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ ។ សហ អរហត្តប្បត្តា អជិ-នជដាវាកចីរតិទណ្ឌកមណ្ឌលុកេសា ច មស្សុ ច អន្តរហិតា ។ ភណ្ឌុកាសាយវត្ថវសនោ សង្ឃាដិបត្ត-ចីវរធរោ ភិក្ខុ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា បញ្ជលិកោ ភគវន្តំ នមស្សមានោ និសិន្នោ ហោតិ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគ-វា សាវកោហមស្មីតិ ។

អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ បឋមោ ។

បុគ្គលមិនគប្បីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់
ជាបុគ្គលឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង គប្បីប្រព្រឹត្ត មានសតិ ជាភិក្ខុ ។

(៩៥) ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយ មានបយោគតែមួយ[១] មានសេចក្ដីប៉ុនប៉ងតែមួយ មានធម៌ជាគ្រឿងអប់រំតែមួយ អប់រំហើយ (ក្នុងពុទ្ធសាសនាជាអតីត) ជាមួយគ្នា មួយអន្លើដោយព្រាហ្មណ៍ (ឈ្មោះអជិតៈ) នោះ ធម្មចក្ខុ គឺសោតាបត្តិមគ្គ មានធូលីទៅប្រាសហើយ មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ កើតឡើងដល់ពាន់នៃសត្វដ៏ច្រើនទាំងនោះថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ឯ(អជិតៈ) ព្រាហ្មណ៍នោះ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ ចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដំណាលគ្នាដោយការចប់គាថា ។ (លំដាប់នោះ) ស្បែកខ្លា ជដា សំពត់សំបកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌីទឹក នឹងសក់ពុកមាត់ពុកចង្កា ក៏បាត់ទៅជាមួយនឹងពេលដែលដល់ នូវភាពនៃខ្លួនជាព្រះអរហន្ត ។ (អជិតព្រាហ្មណ៍)ជាឯហិភិក្ខុ ស្លៀកដណ្ដប់នូវកណ្ឌ គឺសំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់នូវសង្ឃាដី បាត្រ នឹងចីវរ អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលី នមស្ការព្រះមានព្រះភាគ ដោយប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ (ហើយប្រកាសថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគជាសាស្ដារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១

---

១ បយោគមាន ៣ យ៉ាងគឺ កាយប្បយោគ ១ វចីបយោគ ១ មនោបយោគ ១ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៩៦) កោធ សន្តុសិតោ លោកេ (ឥច្ចាយស្មា
តិស្សមេត្តេយ្យោ)

កស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា
កោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ
មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ
កំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ
កោ ឥធ សិព្វិនិមច្ចគាតិ[១] ។

(៩៧) កោធ សន្តុសិតោ លោកេតិ សន្តុដ្ឋោ អត្តមនោ បរិបុណ្ណសង្កប្បោតិ កោធ សន្តុសិតោ លោកេ ។ ឥច្ចាយស្មា តិស្សមេត្តេយ្យោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ បទសំសគ្គោ បទបារិបូរី អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ តិស្សោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វោហារោ នាមំ នាមកម្មំ នាមធេយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាបោ ។

---

១ ម. សិព្វិនិមជ្ឈគាតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៩៦) (តិស្សមេត្តេយ្យ មានអាយុ ទូលសួរ ដូច្នេះថា)

បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញលេញ
បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់
នូវទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញាហើយ ព្រះអង្គ
ទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុគ្គលណា បានកន្លង
នូវតណ្ហា ជាគ្រឿងពាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ ។

(៩៧) ពាក្យថា បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញលេញ គឺជាអ្នកត្រេកអរពេញហើយ មានចិត្តរីករាយ មានសេចក្តីត្រិះរិះពេញលេញ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរ ពេញលេញ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា តិស្សមេត្តេយ្យមានអាយុ (ទូលសួរ) ដូច្នេះ គឺជាបទភ្ជាប់ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ បំពេញបទ ប្រជុំអក្ខរៈ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះនុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោល ដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា តិស្សៈ គឺជាឈ្មោះ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ សម្រាប់សំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមបញ្ញត្តិ ជាសំដី ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ជាគ្រឿងប្រកាស នៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។

មេត្តេយ្យោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស គោត្តំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វោហារោតិ អាយស្មា តិស្ស-មេត្តេយ្យោ ។

(៩៨) កស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតាតិ តណ្ហិញ្ជិតំ ទិដ្ឋិញ្ជិតំ មានិញ្ជិតំ កិលេសិញ្ជិតំ កម្មិញ្ជិតំ កស្ស-មេ ឥញ្ជិតា នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ កស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា ។

(៩៩) កោ ឧភន្តមភិញ្ញាយាតិ កោ ឧភោ អន្តេ អភិញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភា-វយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ កោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ ។

(១០០) មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតីតិ(១) អលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ មជ្ឈេ មន្តាយ ន លិម្បតីតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា មេត្តេយ្យ គឺជាគោត្រ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ជាពាក្យសម្រាប់សំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាវោហារ នៃព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តិស្សមេត្តេយ្យ មានអាយុ (ទូលសួរ) ដូច្នេះ ។

(៩៨) ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ សេចក្តីថា ការញាប់ញ័រ ដោយតណ្ហា ញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិ ញាប់ញ័រដោយមានះ ញាប់ញ័រដោយកិលេស ញាប់ញ័រដោយកម្ម សេចក្តីញាប់ញ័រទាំងនេះ របស់បុគ្គលណា គ្មាន មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន គឺបុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់បង់ ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ ។

(៩៩) ពាក្យថា បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ គឺបុគ្គលណា ដឹងច្បាស់ ដឹង ថ្លឹង ពិចារណា សំដែងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវទីបំផុតទាំងពីរ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ ។

(១០០) ពាក្យថា ទឹងកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់ គឺមិនជាប់ មិនចូលទៅជិតជាប់ ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ នៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកទំនប់គឺកិលេស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ទឹងកណ្តាលដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់ ។

(១០១) កិំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ មហាបុរិសោ អគ្គបុរិសោ សេដ្ឋបុរិសោ វិសេដ្ឋបុរិសោ បាមោក្ខបុរិសោ ឧត្តមបុរិសោ បវរបុរិសោតិ កិំ ព្រូសិ កិំ កថេសិ កិំ មញ្ញសិ កិំ ភណសិ កិំ បស្សសិ កិំ វោហរសីតិ កិំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ ។

(១០២) កោ ឥធ សិព្វិនិមច្ចគាតិ កោ សិព្វិនីតណ្ហំ អច្ចគា ឧបច្ចគា អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ កោ ឥធ សិព្វិនិមច្ចគា ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

កោធ សន្តុសិតោ លោកេ (ឥច្ចាយស្មា
តិស្សមេត្តេយ្យោ)
កស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា
កោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ
មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ
កិំ ព្រូសិ មហាបុរិសោតិ
កោ ឥធ សិព្វិនិមច្ចគាតិ ។

(១០១) ពាក្យថា ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស គឺព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណា ទ្រង់សំដែងបុគ្គលណា ទ្រង់សំគាល់បុគ្គលណា ទ្រង់ត្រាស់បុគ្គលណា ទ្រង់ឃើញបុគ្គលណា ទ្រង់ប្រកាសបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុរសលើស បុរសប្រសើរ បុរសវិសេសផុត បុរសចម្បង បុរសឧត្តម បុរសថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស ។

(១០២) ពាក្យថា បុគ្គលណាបានកន្លងនូវតណ្ហា ជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ គឺបុគ្គលណា បានកន្លង កន្លងបង់ ឈានកន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា បានកន្លងនូវតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលហើយថា

(តិស្សមេត្តេយ្យ មានអាយុ ទូលសួរ ដូច្នេះថា)

បុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកត្រេកអរពេញលេញ
បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីញាប់ញ័រ បុគ្គលណា ដឹងច្បាស់
នូវទីបំផុតទាំងពីរ ទីកណ្តាល ដោយប្រាជ្ញា ហើយមិនជាប់
ព្រះអង្គទ្រង់ហៅបុគ្គលណាថា មហាបុរស បុគ្គលណា
បានកន្លងនូវតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ ។

(១០៣) កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវា (មេត្តេយ្យាតិ ភគវា)

វីតតណ្ហោ សទា សតោ
សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខុ
តស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា
សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ
មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ
តំ ព្រូមិ មហាបុរិសោតិ
សោ ឥធ សិព្វនិមច្ចគាតិ ។

(១០៤) កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវាតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ព្រហ្មចរិយវាតិ ព្រហ្មចរិយំ វុច្ចតិ អសទ្ធម្មសមាបត្តិយា អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី អកិរិយា អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ ។ អបិច និប្បរិយាយេន ព្រហ្មចរិយំ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១០៣) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តេយ្យ) ភិក្ខុណា មានព្រហ្មចរិយៈ សង្រួមក្នុងកាមទាំងឡាយ ប្រាសចាកតណ្ហា មានស្មារតីសព្វកាល ដឹងហើយ រលត់ហើយ ឯសេចក្ដីញាប់ញ័រ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់ទីបំផុតទាំងពីរទឹងកណ្ដាល ដោយការដឹង ហើយមិនជាប់ តថាគតហៅភិក្ខុនោះថា មហាបុរស ភិក្ខុនោះ បានកន្លងនូវតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ក្នុងលោកនេះ ។

(១០៤) អធិប្បាយពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថាវត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា មានព្រហ្មចរិយៈ សេចក្ដីថាការវៀរ ការចៀសវាង ការវៀរស្រឡះ ការបណ្ដេញបង់នូវពៀរ កិរិយាមិនធ្វើ ការមិនធ្វើ ការមិនត្រូវ ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លងនូវដែន ចាកការដល់ព្រម នៃអសទ្ធម្ម លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ មួយទៀត ដោយនិប្បរិយាយ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺប្រាជ្ញាយល់ត្រូវ សេចក្ដីត្រិះរិះត្រូវ វាចាត្រូវ ការងារត្រូវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ព្យាយាមត្រូវ សេចក្ដីរឭកត្រូវ ការតាំងចិត្តទឹងត្រូវ លោកហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ។

យោ ឥមិនា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយវា ។ យថា ច ធនេន ធនវាតិ វុច្ចតិ ភោគេន ភោគវាតិ វុច្ចតិ យសេន យសវាតិ វុច្ចតិ សិប្បេន សិប្បវាតិ វុច្ចតិ សីលេន សីលវាតិ វុច្ចតិ វីរិយេន វីរិយវាតិ វុច្ចតិ បញ្ញាយ បញ្ញវាតិ វុច្ចតិ វិជ្ជាយ វិជ្ជវាតិ វុច្ចតិ ឯវមេវ យោ ឥមិនា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយវាតិ កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវា ។ មេត្តេយ្យាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ មេត្តេយ្យាតិ ភគវា ។

បុគ្គលណាប្រកប ប្រកបព្រម ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានព្រហ្មចរិយៈ ។ ឧបមាដូចជា បុគ្គលដែលលោកហៅថា អ្នកមានទ្រព្យ ព្រោះទ្រព្យ ហៅថា អ្នកមានភោគៈ ព្រោះភោគៈ ហៅថាអ្នកមានយស ព្រោះយស ហៅថាអ្នកមានសិល្បៈ ព្រោះសិល្បៈ ហៅថាអ្នកមានសីល ព្រោះសីល ហៅថាអ្នកមានព្យាយាម ព្រោះព្យាយាម ហៅថាអ្នកមានប្រាជ្ញា ព្រោះប្រាជ្ញា ហៅថាអ្នកមានវិជ្ជា ព្រោះវិជ្ជា យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលណាប្រកប ប្រកបព្រម ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរនេះ បុគ្គលនោះលោកហៅ ថាអ្នកមានព្រហ្មចរិយៈ យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានព្រហ្មចរិយៈក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ម្នាលមេត្តេយ្យ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយគោត្រ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះគឺជាពាក្យសំរាប់ហៅដោយគោរព ។ បេ ។ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តេយ្យ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

[១០៩] វីតតណ្ហោ សទា សតោតិ តណ្ហាតិ រូប-តណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វ-តណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សេសា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ វីតតណ្ហោ ចត្ត-តណ្ហោ វន្តតណ្ហោ មុត្តតណ្ហោ បហីនតណ្ហោ បដិ-និស្សដ្ឋតណ្ហោ វីតរាគោ ចត្តរាគោ វន្តរាគោ មុត្តរា-គោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ និច្ឆាតោ និព្វុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរ-តិ ។ សទាតិ សទា សព្វទា សព្វកាលំ និច្ចកាលំ ធុវកាលំ សតតំ សមិតំ អព្វោកិណ្ណំ ពោង្ខានុ-ពោង្ខំ អវីចិ សន្តតិសហិតំ ផុសិតំ(១) បុរេភត្តំ បច្ឆា-ភត្តំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិមយាមំ បច្ឆិមយាមំ កា-ឡេ ជុណ្ហេ វស្សេ ហេមន្តេ គិម្ហេ បុរិមេ វយោ-ខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេ ។

---

១ ម. ឧទកុម្មិកជាតំ អវីចិ សន្តតិសហិតំ បស្សិតំ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១០៥) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាសចាកតណ្ហា មានស្មារតីសព្វ-កាល ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហានេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកប្រាសចាកតណ្ហា អ្នកលះបង់តណ្ហា មានតណ្ហាខ្ជាក់ចោល មានតណ្ហាលែងហើយ អ្នកលះតណ្ហា អ្នករលាល់ចោលតណ្ហា អ្នកប្រាសចាករាគៈ អ្នកលះរាគៈ អ្នកខ្ជាក់រាគៈ អ្នកលែងរាគៈ អ្នកលះបង់រាគៈ អ្នករលាស់ចោលរាគៈ មិនមានសេចក្តីស្រេកឃ្លាន មានទុក្ខរលត់ហើយ មានសេចក្តីត្រជាក់កើតហើយ អ្នកសោយសុខ មានខ្លួនដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺក្នុងកាលទាំងពួង ក្នុងកាលទាំងអស់ អស់កាលទាំងស្រុង អស់កាលជានិច្ច អស់កាលដ៏ទៀងរឿយៗ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ប្រឡូកប្រឡំ មិនឃ្លាត គ្មានបន្លោះ ប្រកបដោយសេចក្តីព្រមព្រៀង ពាល់ត្រូវ កាលមុននៃភត្ត កាលជាខាងក្រោយនៃភត្ត យាមខាងដើម យាមកណ្តាល យាមខាងក្រោយ រនោច ខ្នើត រដូវភ្លៀង រដូវរងា រដូវក្តៅ ខន្ធអស់ទៅ ក្នុងខាងដើម ខន្ធអស់ទៅ ក្នុងកណ្តាល ខន្ធអស់ទៅ ក្នុងខាងក្រោយ ។

សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវិតត្តា(១) សតោ វេទនាសុ វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវិតត្តា សតោ ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវិតត្តា សតោ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវិតត្តា សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ វីតតណ្ហោ សទា សតោ ។

(១០៦) សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខូតិ សង្ខាតិ(២) ញាណំ យា បញ្ញា បជាននា វិចយោ ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ សង្ខាយាតិ សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។

---

១ ម. ភាវេត្វា ។ ២ ម. សង្ខា វុច្ចតិ ។

ពាក្យថា មានស្មារតី គឺឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺ មានស្មារតី ព្រោះបានចំរើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗ នូវកាយ ក្នុងកាយ ១ មានស្មារតី ព្រោះបានចំរើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗ នូវវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ១ មានស្មារតីព្រោះបានចំរើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយ ៗ នូវចិត្ត ក្នុងចិត្ត ១ មានស្មារតី ព្រោះបានចំរើនសតិប្បដ្ឋាន គឺការពិចារណារឿយៗនូវធម៌ ក្នុងធម៌ ១ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាសចាកតណ្ហា មានស្មារតី សព្វកាល ។

(១០៦) ពាក្យថា ដឹងហើយ រលត់ហើយ ជាកិច្ច អធិប្បាយថា ញាណឈ្មោះថា ការដឹង បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការពិចារណា ។បេ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ដឹងហើយ គឺបានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ គឺថាដឹងយល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា ថា សង្ខារ (កើត) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។បេ។ ថាធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅជាធម្មតា ។

អថវា អនិច្ចតោ សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ ។បេ។ អនិស្សរណតោ សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ និព្វុតោតិ រាគស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតោ ទោសស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតោ មោហស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតោ កោធស្ស ឧបនាហស្ស មក្ខស្ស បឡាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆរិយស្ស មាយាយ សាឋេយ្យស្ស ថម្ភស្ស សារម្ភស្ស មានស្ស អតិមានស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វកិលេសានំ សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិឡាហានំ សព្វសន្តាបានំ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ និព្វាបិតត្តា និព្វុតោ ។ ភិក្ខូតិ សត្តន្នំ ធម្មានំ ភិន្នត្តា ភិក្ខុ ។បេ។ វុសិតវា ខីណាបុនព្ភវោ ស ភិក្ខូតិ សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខុ ។

(១០៧) តស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតាតិ តស្សាតិ អរហតោ ខីណាសវស្ស ឥញ្ជិតា តណ្ហិញ្ជិតំ ទិដ្ឋិញ្ជិតំ មានិញ្ជិតំ កិលេសិញ្ជិតំ កម្មិញ្ជិតំ ។

មួយទៀត បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា មិនទៀង បានដឹង យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ថា ជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ។បេ។ ថាមិនមែនជាគ្រឿងរលាស់ខ្លួនចេញចាកទុក្ខ ។ ពាក្យថា រលត់ហើយ គឺរលត់ហើយព្រោះលោកញុំាងរាគៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ ព្រោះញុំាងទោសៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ ព្រោះញុំាងមោហៈឲ្យរលត់ រលត់ហើយ ព្រោះញុំាងក្រោធ ការចងក្រោធទុក សេចក្តីលុបគុណ ការវាយឫកស្មើ សេចក្តីប្រណែន សេចក្តីកំណាញ់ ការបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន សេចក្តីអួតអាង សេចក្តីរឹងត្អឹង ការប្រណាំងប្រជែង មានះ សេចក្តីមើលងាយ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីធ្វេស កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីរោលរាលទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួងឲ្យរលត់ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺឈ្មោះថា ភិក្ខុ ព្រោះទំលាយបង់ធម៌ប្រាំពីរ ។បេ។ មានមគ្គអប់រំ មានភពថ្មីអស់ បុគ្គលនោះលោកហៅថាភិក្ខុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងហើយ រលត់ហើយ ជាភិក្ខុ ។

(១០៧) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីញាប់ញ័រ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា របស់ភិក្ខុនោះ បានដល់ការញាប់ញ័រទាំងឡាយ គឺការញាប់ញ័រដោយតណ្ហា ញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិ ញាប់ញ័រដោយមានះ ញាប់ញ័រដោយកិលេស ញាប់ញ័រដោយកម្ម របស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។

តស្សិមេ ឥញ្ជិតា នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ តស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា(១) ។

(១០៨) សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតីតិ អន្តោតិ ផស្សោ ឯកោ អន្តោ ផស្សសមុទយោ ទុតិយោ អន្តោ ផស្សនិរោធោ មជ្ឈេ អតីតំ ឯកោ អន្តោ អនាគតំ ទុតិយោ អន្តោ បច្ចុប្បន្នំ មជ្ឈេ សុខា វេទនា ឯកោ អន្តោ ទុក្ខា វេទនា ទុតិយោ អន្តោ អទុក្ខមសុខា វេទនា មជ្ឈេ នាមំ ឯកោ អន្តោ រូបំ ទុតិយោ អន្តោ វិញ្ញាណំ មជ្ឈេ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ឯកោ អន្តោ ឆ ពាហិរានិ អាយតនានិ ទុតិយោ អន្តោ វិញ្ញាណំ មជ្ឈេ សក្កាយោ ឯកោ អន្តោ សក្កាយសមុទយោ ទុតិយោ អន្តោ សក្កាយនិរោធោ មជ្ឈេ ។ មន្តា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានានា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ លេបាតិ ទ្វេ លេបា តណ្ហាលេបោ ច ទិដ្ឋិលេបោ ច ។

---

១ ម. ឥតោ បរំ ឯវមាហ ភគវា កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវា មេត្តេយ្យាតិ ភគវា វីតតណ្ហោ សទា សតោ សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខុ តស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា ។ សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ តំ ព្រូមិ មហាបុរិសោតិ សោធ សិព្វនិមច្ចគា ។

សេចក្ដីញាប់ញ័រទាំងនេះ របស់ព្រះខីណាស្រពនោះ គ្មាន មិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន (គឺលោក) បានលះបង់ ផ្ដាច់បង់ រម្ងាប់ រម្ងាប់បំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្ដីញាប់ញ័ររបស់ភិក្ខុនោះ មិនមាន ។

(១០៨) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់នូវទីបំផុតទាំងពីរ និងកណ្ដាលដោយការដឹង ហើយមិនជាប់ ត្រង់ពាក្យថា ទីបំផុត គឺ ផស្សៈជាទីបំផុតមួយ ការកើតឡើងនៃផស្សៈ ជាទីបំផុតទីពីរ ការរលត់នៃផស្សៈ ទុកជាកណ្ដាល អតីតជាទីបំផុតមួយ អនាគតជាទីបំផុតទីពីរ បច្ចុប្បន្នទុកជាកណ្ដាល សុខវេទនាជាទីបំផុតមួយ ទុក្ខវេទនាជាទីបំផុតទីពីរ អទុក្ខមសុខវេទនា ទុកជាកណ្ដាល នាមជាទីបំផុតមួយ រូបជាទីបំផុតទីពីរ វិញ្ញាណទុកជាកណ្ដាល អាយតនៈ ខាងក្នុង ៦ ជាទីបំផុតមួយ អាយតនៈ ខាងក្រៅ ៦ ជាទីបំផុតទីពីរ វិញ្ញាណទុកជាកណ្ដាល សក្កាយៈ ជាទីបំផុតមួយ ការកើតឡើងនៃសក្កាយៈ ជាទីបំផុតទីពីរ ការរលត់នៃសក្កាយៈ ទុកជាកណ្ដាល ។ បញ្ញា លោកហៅថា ការដឹង គឺ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្ដីឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ការជាប់ បានដល់ការជាប់ជំពាក់ពីរគឺ ការជាប់ជំពាក់ ដោយតណ្ហា ១ ការជាប់ជំពាក់ ដោយទិដ្ឋិ ១ ។

កតមោ តណ្ហាលេបោ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខា-
តេន សីមកតំ មរិយាទិកតំ ឱធិកតំ បរិយន្តកតំ
បរិគ្គហិតំ មមាយិតំ ឥទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្តកំ មមំ
ឯត្តាវតា មមំ មម រូបា សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្វា
អត្ថរណា បាបុរណា[១] ទាសីទាសា អជេឡកា
កុក្កុដសូករា ហត្ថិគវាស្សវឡវា ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ
សុវណ្ណំ គាមនិគមរាជធានិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ
ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច កេវលម្បិ មហាបថវី
តណ្ហាវសេន មមាយតិ យាវតា អដ្ឋសតតណ្ហាវិចរិតំ[២]
អយំ តណ្ហាលេបោ ។ កតមោ ទិដ្ឋិលេបោ ។ វីសតិ-
វត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា
អន្តគ្គាហិកា ទិដ្ឋិ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ
ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិសូកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្ផន្ទិតំ ទិដ្ឋិស-
ញ្ញោជនំ គាហោ បដិគ្គាហោ អភិនិវេសោ បរា-
មាសោ កុម្មគ្គោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្តំ តិត្ថាយតនំ
វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរីតគ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ
មិច្ឆាគាហោ អយាថាវកស្មឹ យាថាវកន្តិ គាហោ

---

១ ម. បាវុរណា ។ ២ ម. អដ្ឋសតតណ្ហាវិចរិតំ ។

ការជាប់ចំពាក់ដោយតណ្ហា តើដូចម្ដេច ? សេចក្ដីហួងហែង សេចក្ដីប្រកាន់ដែលធ្វើឲ្យជាដែន ធ្វើឲ្យជាទំនប់ ធ្វើឲ្យជាចំណែក ធ្វើឲ្យជាទីបំផុត ដោយចំណែកនៃតណ្ហាជាកំណត់ថា នេះរបស់អញ នុ៎ះរបស់អញ វត្ថុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ របស់អញ ធម្មជាតមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ របស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ កម្រាល សំពត់ដណ្ដប់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល-ញី ស្រែ ចំការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ ឃ្លាំង ជង្រុក របស់អញ មួយវិញទៀត បុគ្គលប្រកាន់មហាប្រថពីទាំងមូល ដោយអំណាចនៃតណ្ហា តណ្ហាវិចរិត យ៉ាងពិស្ដារ ១០៨ ជាកំណត់ នេះឈ្មោះថា ការជាប់ចំពាក់ដោយតណ្ហា ។ ការជាប់ចំពាក់ដោយទិដ្ឋិ តើដូចម្ដេច ? សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តគ្គាហិកាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ ចំរូងគឺទិដ្ឋិ សេចក្ដីញាប់ញ័រគឺទិដ្ឋិ សញ្ញោជនៈ គឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ចំពោះ ការផ្ដេកផ្ដិត ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវខុស ផ្លូវអាក្រក់ ភាពនៃសេចក្ដីខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្ដីប្រកាន់ដោយការស្វែងខុស សេចក្ដីប្រកាន់វិបរិត សេចក្ដីប្រកាន់វិបល្លាស សេចក្ដីប្រកាន់ខុស សេចក្ដីប្រកាន់ថា ជារបស់ពិត ក្នុងរបស់ដែលមិនពិត

យាវតា ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិគតានិ អយំ ទិដ្ឋិលោកោ ។ សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតីតិ សោ ឧភោ ច អន្តេ មជ្ឈញ្ច មន្តាយ អភិញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ន លិម្បតិ(១) នូបលិម្បតិ អលិត្តោ(២) អនូបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ ។

(១០៩) តំ ព្រូមិ មហាបុរិសោតិ អគ្គបុរិសោ សេដ្ឋបុរិសោ វិសេដ្ឋបុរិសោ បាមោក្ខបុរិសោ ឧត្តមបុរិសោ បវរបុរិសោតិ តំ ព្រូមិ តំ កថេមិ តំ មញ្ញាមិ តំ ភណាមិ តំ បស្សាមិ(៣) តំ វោហារេមិ ។ អាយស្មា សារីបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច មហាបុរិសោតិ ភន្តេ វុច្ចតិ កិត្តាវតា នុ ខោ ភន្តេ មហាបុរិសោ ហោតីតិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ន ច បលិម្បតីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ អសំលិត្តោ ។ ៣ ម. ទីបេមិ ។

ទិដ្ឋិ ៦២ តាំងប៉ុន្មាន ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះឈ្មោះថា ការជាប់ចំពាក់ដោយទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ទីបំផុតតាំងពីរទិងកណ្តាល ដោយការដឹង ហើយមិនជាប់ បានន័យថា ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ យល់ ពិចារណា ត្រិះរិះ សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដ ទីបំផុតតាំងពីរទិងកណ្តាល ដោយការដឹងហើយ មិនចូលទៅជិតជាប់ គឺជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ មិនចូលទៅជិតជាប់ ចេញ រលាស់ ចេញ ផុតស្រឡះ មិនប្រកបព្រម នៅដោយចិត្តដែលធ្វើកិលេសដូចជាទំនប់ ទៅប្រាសហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ ទីបំផុតតាំងពីរទិងកណ្តាល ដោយការដឹងហើយ ។

(១០៩) ពាក្យថា តថាគតហៅបុគ្គលនោះថាមហាបុរស អធិប្បាយថា តថាគតហៅបុគ្គលនោះ ប្រាប់បុគ្គលនោះ សំគាល់បុគ្គលនោះ ពោលបុគ្គលនោះ ឃើញបុគ្គលនោះ ហៅបុគ្គលនោះថាមហាបុរស បុរសដ៏លើស បុរសដ៏ប្រសើរ បុរសវិសេសបំផុត បុរសជាប្រធាន បុរសឧត្តម បុរសថ្លៃថ្លា ។ ឧទាហរណ៍ដូចព្រះសារីបុត្តមានអាយុ ទូលសួរពាក្យនេះ នឹងព្រះមានបុណ្យថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស បុគ្គលដែលគេហៅថា មហាបុរស សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស បុគ្គលដែលជាមហាបុរស តើដោយហេតុប៉ុន្មាន ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

វិមុត្តចិត្តត្តា ខ្វាហំ សារីបុត្ត មហាបុរិសោតិ វទាមិ អវិមុត្តចិត្តត្តា នោ មហាបុរិសោតិ វទាមិ កថញ្ច សារីបុត្ត វិមុត្តចិត្តោ ហោតិ ឥធ សារីបុត្ត ភិក្ខុ អជ្ឈត្តំ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈា-ទោមនស្ស តស្ស កាយេ កាយានុបស្សិនោ វិហរតោ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈា-ទោមនស្សំ តស្ស ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សិនោ វិហរតោ ចិត្តំ វិរជ្ជតិ វិមុច្ចតិ អនុបាទាយ អាសវេហិ ឯវំ ខោ សារីបុត្ត ភិក្ខុ វិមុត្តចិត្តោ វិមុត្តចិត្តត្តា ខ្វាហំ សារីបុត្ត មហាបុរិសោតិ វទាមិ អវិមុត្តចិត្តត្តា នោ មហាបុរិសោតិ វទាមីតិ តំ ព្រូមិ មហាបុរិសោតិ ។

ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតហៅថា មហាបុរស ព្រោះបុគ្គលនោះ មានចិត្តរួចស្រឡះហើយ មិនហៅថា មហាបុរស ព្រោះបុគ្គលនោះ មានចិត្តគ្រាន់តែជឿទេ ម្នាលសារីបុត្ត បុគ្គលមានចិត្តរួចស្រឡះហើយ ដោយប្រការដូចម្តេច ម្នាលសារីបុត្ត ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ពិចារណាឃើញរឿយ ៗ នូវកាយក្នុងកាយជាខាងក្នុង ជាអ្នកមានព្យាយាមដុតកំដៅកិលេស ដឹងច្បាស់ មានស្មារតី បន្ទោបង់អភិជ្ឈានិងទោមនស្សក្នុងលោក ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវកាយក្នុងកាយ ចិត្តក៏ប្រាសចាកតម្រេក រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ជាអ្នកពិចារណាឃើញរឿយ ៗ (នូវវេទនា) ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ពិចារណាឃើញរឿយ ៗ (នូវចិត្ត) ក្នុងចិត្ត ពិចារណាឃើញរឿយ ៗ នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាអ្នកមានព្យាយាម ដុតកំដៅកិលេស ដឹងច្បាស់ មានស្មារតី បន្ទោបង់អភិជ្ឈានិងទោមនស្សក្នុងលោក ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាឃើញរឿយ ៗ នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ចិត្តក៏ប្រាសចាកតម្រេក រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ម្នាលសារីបុត្ត ភិក្ខុមានចិត្តរួចស្រឡះហើយ យ៉ាងនេះឯង ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតហៅថា មហាបុរស ព្រោះភិក្ខុនោះមានចិត្តផុតស្រឡះហើយ មិនហៅថា មហាបុរស ព្រោះភិក្ខុនោះមានចិត្តគ្រាន់តែជឿទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតហៅបុគ្គលនោះថា មហាបុរស ៗ

(១១០) សោ ច សព្ពធិមុត្តាតិ សព្ពធី វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ យស្សេសា សព្ពធី តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ សព្ពធី តណ្ហំ អច្ចគា ឧបច្ចគា អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ សោ ច សព្ពធិមុត្តា ។ តេនាហ ភគវា

កាមេសុ[១] ព្រហ្មចរិយវា (មេត្តេយ្យាតិ ភគវា)
វីតតណ្ហោ សទា សតោ
សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខុ
តស្ស នោ សន្តិ ឥញ្ជិតា
សោ ឧភន្តមភិញ្ញាយ
មជ្ឈេ មន្តា ន លិម្បតិ
តំ ព្រូមិ មហាបុរិសោតិ
សោ ច សព្ពធិមុត្តាតិ ។

១ ម. ឥធ កាមេសុត្យាទិ នត្ថិ ។

(១១០) ពាក្យថា ភិក្ខុនោះបានកន្លងតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះក្នុងលោកនេះ សេចក្ដីថា តណ្ហា លោកហៅថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ បានខាងសេចក្ដីត្រេកអរ សេចក្ដីត្រេកអរខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះនេះ ដែលបុគ្គលណា លះបង់ ផ្ដាច់បង់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះបានកន្លង ចូលទៅកន្លង ឈានកន្លង ឈានកន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះបានកន្លងតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តេយ្យ)
(ភិក្ខុណា) មានព្រហ្មចរិយៈ (សង្រួម) ក្នុងកាមទាំងឡាយ
ប្រាសចាកតណ្ហា មានស្មារតី សព្វកាល ដឹងហើយ
រលត់ហើយ សេចក្ដីញាប់ញ័ររបស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ
ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់ទីបំផុតទាំងពីរនឹងកណ្ដាល ដោយការដឹង
ហើយមិនជាប់ តថាគតហៅភិក្ខុនោះថា មហាបុរស ភិក្ខុនោះ
បានកន្លងតណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ក្នុងលោកនេះ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១១) សហ គាថាបរិយោសានា(១) តេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធឹ ឯកច្ឆន្ទា ឯកប្បយោគា ឯកាធិប្បាយា ឯកវាសនវាសិតា តេសំ អនេកបាណសហស្សានំ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ តស្ស ច ព្រាហ្មណស្ស អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ ។ សហ អរហត្តប្បត្តា អជិនជដាវាកចីរតិទណ្ឌកមណ្ឌលុកេសា ច មស្សុ ច អន្តរហិតា ។ ភណ្ឌុកាសាយវត្ថវសនោ សង្ឃាដិបត្តចីវរធរោ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា បញ្ជលិកោ ភគវន្តំ នមស្សមានោ និសិន្នោ ហោតិ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ ទុតិយោ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ យេ ទិស្សតិ ។

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១១១) ព្រាហ្មណ៍មាណពទាំងឡាយ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយ មានប្រយោគតែមួយ មានសេចក្តីប៉ុនប៉ងតែមួយ មានធម៌ជាគ្រឿងអប់រំតែមួយ បានអប់រំហើយ (ក្នុងពុទ្ធសាសនាជាអតីត) ជាមួយគ្នា មួយអន្លើដោយព្រាហ្មណ៍ (ឈ្មោះតិស្សមេត្តេយ្យ) នោះ ធម្មចក្ខុ (សោតាបត្តិមគ្គ) មានធូលីទៅប្រាសហើយ មានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ កើតឡើងដល់ពាន់នៃសត្វដ៏ច្រើនទាំងនោះថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ឯ (តិស្សមេត្តេយ្យព្រាហ្មណ៍នោះ) មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ ចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់ ដំណាលគ្នានឹងការចប់គាថា ៗ (លំដាប់នោះ) ស្បែកខ្លា ជដា សំពត់សម្បកឈើ ឈើច្រត់ កុណ្ឌីទឹក នឹងសក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ក៏បាត់ទៅ ជាមួយនឹងពេលដែលដល់នូវភាពនៃខ្លួនជាព្រះអរហន្ត ៗ (តិស្សមេត្តេយ្យព្រាហ្មណ៍បានជាឯហិភិក្ខុ) ស្លៀកដណ្តប់នូវកណ្ឌៈ គឺសំពត់កាសាយៈ ទ្រទ្រង់នូវសង្ឃាដីបាត្រ នឹងចីវរ អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលីនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ ដោយប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ (ហើយប្រកាសថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ៗ

ចប់ តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ២ ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១១៦) អនេជំ មូលទស្សាវី (ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)

អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ

កឹ និស្សិតា ឥសយោ មនុជា

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បឹសុ[១] បុថូធ លោកេ

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេតំ ។

(១១៧) អនេជំ មូលទស្សាវិន្តិ ឯជា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា ឯជា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនេជោ ។ ឯជាយ បហីនត្តា អនេជោ ។

---

១ ម. យញ្ញមកប្បយឹសុ ។

បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១១២) (បុណ្ណកៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរថា) យើងខ្ញុំមកដោយ
ត្រូវការសួរប្រស្នា ចំពោះព្រះអង្គ ជាបុគ្គលមិនមានការ
ញាប់ញ័រ ទ្រង់ឃើញនូវមូល ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី ក្សត្រ
និងព្រាហ្មណ៍ ច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ អាស្រ័យអ្វី ទើប
បានសម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ បពិត្រព្រះ
មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ
ប្រាប់សេចក្ដីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(១១៣) ពាក្យថា ជាបុគ្គលមិនមានការញាប់ញ័រ ទ្រង់ឃើញនូវមូល អធិប្បាយថា តណ្ហាលោកហៅថាការញាប់ញ័រ បានដល់សេចក្ដីត្រេកអរ សេចក្ដីត្រេកអរខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ការញាប់ញ័រ គឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់ហើយ មានឫសផ្ដាច់ផ្ដិលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនឲ្យមានការកើតឡើងតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ។ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនញាប់ញ័រ ព្រោះព្រះអង្គលះនូវការញាប់ញ័រ ។

ភគវា លាភេបិ ន ឥញ្ជតិ អលាភេបិ ន ឥញ្ជតិ យសេបិ ន ឥញ្ជតិ អយសេបិ ន ឥញ្ជតិ បសំសាយបិ ន ឥញ្ជតិ និន្ទាយបិ ន ឥញ្ជតិ សុខេបិ ន ឥញ្ជតិ ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ជតិ ន ចលតិ ន វេធតិ នប្បវេធតីតិ អនេជំ ។ មូលទស្សាវីតិ ភគវា មូលទស្សាវី ហេតុទស្សាវី និទានទស្សាវី សម្ភវទស្សាវី សមុដ្ឋានទស្សាវី អាហារទស្សាវី អារម្មណទស្សាវី បច្ចយទស្សាវី សមុទយទស្សាវី ។ តីណិ អកុសលមូលានិ លោភោ អកុសលមូលំ ទោសោ អកុសលមូលំ មោហោ អកុសលមូលំ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា តីណីមានិ ភិក្ខវេ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ លោភោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ ទោសោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ មោហោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ ន ភិក្ខវេ លោភជេន កម្មេន ទោសជេន កម្មេន មោហជេន កម្មេន ទេវា បញ្ញាយន្តិ មនុស្សា បញ្ញាយន្តិ យា វា បនញ្ញាបិ កាចិ សុគតិយោ

ទុកជាក្នុងលាភ ព្រះមានព្រះភាគក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងអលាភក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងយសក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងអយសក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងសេចក្តីសរសើរក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងសេចក្តីតិះដៀលក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងសុខក៏មិនញាប់ញ័រ ទុកជាក្នុងទុក្ខក៏មិនញាប់ញ័រ មិនកម្រើក មិនរំភើប មិនរន្ធត់ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ជាបុគ្គលមិនមានការញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ឃើញមូល គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញឫស-គល់ ឃើញហេតុ ឃើញនិទាន ឃើញសម្ភវៈ ឃើញសមុដ្ឋាន ឃើញអាហារ ឃើញអារម្មណ៍ ឃើញបច្ច័យ ឃើញសមុទ័យ ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ជាអកុសលមូល ទោសៈ ជាអកុសលមូល មោហៈ ជាអកុសលមូល ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាត ៣ នេះ ជាហេតុឲ្យកើតកម្មទាំងឡាយ គឺលោភៈ ជាហេតុឲ្យកើតកម្ម ទោសៈជាហេតុឲ្យកើតកម្ម មោហៈជាហេតុឲ្យកើតកម្ម ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មិនមែនដោយកម្មកើតអំពីលោភ ដោយកម្មកើតអំពីទោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីមោហៈទេ ដែល (ធ្វើឲ្យ) ពួកទេវតាប្រាកដ ពួកមនុស្សប្រាកដ ឬក៏ពួកសុគតិណាមួយសូម្បីដទៃ (ប្រាកដ)

អថខោ ភិក្ខវេ លោភជេន កម្មេន ទោសជេន កម្មេន មោហជេន កម្មេន និរយោ បញ្ញាយតិ តិរច្ឆានយោនិ បញ្ញាយតិ បិត្តិវិសយោ បញ្ញាយតិ យា វា បនញ្ញាបិ កាចិ ទុគ្គតិយោ និរយេ តិរច្ឆានយោនិយំ បិត្តិវិសយេ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិយា ឥមានិ តីណិ អកុសលមូលានីតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។ ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ។បេ។ សមុទយទស្សាវី ។ តីណិ កុសលមូលានិ អលោភោ កុសលមូលំ អទោសោ កុសលមូលំ អមោហោ កុសលមូលំ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា តីណិមានិ ។បេ។ ន ភិក្ខវេ អលោភជេន កម្មេន អទោសជេន កម្មេន អមោហជេន កម្មេន និរយោ បញ្ញាយតិ តិរច្ឆានយោនិ បញ្ញាយតិ បិត្តិវិសយោ បញ្ញាយតិ យា វា បនញ្ញាបិ កាចិ ទុគ្គតិយោ អថខោ ភិក្ខវេ អលោភជេន កម្មេន អទោសជេន កម្មេន អមោហជេន កម្មេន ទេវា បញ្ញាយន្តិ មនុស្សា បញ្ញាយន្តិ យា វា បនញ្ញាបិ កាចិ សុគតិយោ ទេវេ ច មនុស្សេ ច អត្តភាវាភិនិព្វត្តិយា ឥមានិ តីណិ កុសលមូលានីតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តាមពិត ដោយកម្មកើតអំពីលោភៈ ដោយកម្មកើតអំពីទោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីមោហៈ នរកទើបប្រាកដ កំណើតតិរច្ឆានប្រាកដ វិស័យនៃប្រេតប្រាកដ ឬក៏ពួកទុគ្គតិឯណានីមួយសូម្បីដទៃ ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យកើតក្នុងនរក ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ក្នុងវិស័យនៃប្រេត (ក៏ប្រាកដ) នេះអកុសលមូល ៣ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គឃើញឬសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ កុសលមូល មាន៣គឺ អលោភៈ ជាកុសលមូល អទោសៈ ជាកុសលមូល អមោហៈ ជាកុសលមូល ។ ដូចព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា កុសលមូលទាំង ៣ នេះ ។ បេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មិនមែនដោយកម្មកើតអំពីអលោភៈ ដោយកម្មកើតអំពីអទោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីអមោហៈទេ ដែលនរកប្រាកដ កំណើតតិរច្ឆានប្រាកដ វិស័យនៃប្រេតប្រាកដ ឬក៏ពួកទុគ្គតិឯណានីមួយសូម្បីដទៃ (ប្រាកដ) ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តាមពិត ដោយកម្មកើតអំពីអលោភៈ ដោយកម្មកើតអំពីអទោសៈ ដោយកម្មកើតអំពីអមោហៈ ពួកទេវតាទើបប្រាកដ ពួកមនុស្សប្រាកដ ឬក៏ពួកសុគតិ ឯណានីមួយសូម្បីដទៃ ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យកើត ក្នុងទេវតានិងមនុស្ស (ក៏ប្រាកដ) នេះ កុសលមូល ៣ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។

ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ។បេ។ សមុទយទស្សាវី ។
វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា យេកេចិ ភិក្ខវេ ធម្មា អកុសលា
អកុសលភាគិយា អកុសលបក្ខិកា សព្វេ តេ
អវិជ្ជាមូលកា អវិជ្ជាសមោសរណា អវិជ្ជាសមុគ្ឃាតា
សព្វេ តេ សមុគ្ឃាតំ គច្ឆន្តិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។
ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ។បេ។ សមុទយទស្សាវី ។
វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា យេកេចិ ភិក្ខវេ ធម្មា កុសលា
កុសលភាគិយា កុសលបក្ខិកា សព្វេ តេ អប្បមា-
ទមូលកា អប្បមាទសមោសរណា អប្បមាទោ តេសំ
ធម្មានំ អគ្គមក្ខាយតីតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។ ឯវម្បិ
ភគវា មូលទស្សាវី ។បេ។ សមុយទស្សាវី ។ អថវា ភគវា
ជានាតិ បស្សតិ អវិជ្ជា មូលំ សង្ខារានំ សង្ខារា មូលំ
វិញ្ញាណស្ស វិញ្ញាណំ មូលំ នាមរូបស្ស នាមរូបំ មូលំ
សឡាយតនស្ស សឡាយតនំ មូលំ ផស្សស្ស ផស្សោ
មូលំ វេទនាយ វេទនា មូលំ តណ្ហាយ តណ្ហា មូលំ
ឧបាទានស្ស ឧបាទានំ មូលំ ភវស្ស ភវោ មូលំ ជាតិយា
ជាតិ មូលំ ជរាមរណស្សាតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយណានីមួយ ជាអកុសល ជាចំណែកអកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកអកុសល ធម៌ទាំងអស់នោះ មានអវិជ្ជាជាឫស ប្រជុំចុះក្នុងអវិជ្ជា ធម៌ទាំងអស់នោះ ដល់នូវការរបើកឡើង ព្រោះរបើកឡើងនៃអវិជ្ជា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។បេ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយវិញទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយណានីមួយ ជាកុសល ជាចំណែកកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកកុសល ធម៌ទាំងអស់នោះ មានសេចក្ដីមិនប្រហែសជាឫស ប្រជុំចុះក្នុងសេចក្ដីមិនប្រហែស សេចក្ដីមិនប្រហែសប្រាកដជាកំពូលធម៌ទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ ន័យមួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបទ្រង់ឃើញថា អវិជ្ជាជាមូលនៃសង្ខារ សង្ខារជាមូលនៃវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ ជាមូលនៃនាមរូប នាមរូបជាមូលនៃសឡាយតនៈ សឡាយតនៈជាមូលនៃផស្សៈ ផស្សៈជាមូលនៃវេទនា វេទនាជាមូលនៃតណ្ហា តណ្ហាជាមូលនៃឧបាទាន ឧបាទាន ជាមូលនៃភព ភពជាមូលនៃជាតិ ជាតិជាមូលនៃជរាមរណៈ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញដូច្នេះ ។

ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ។ បេ ។ សមុទយទស្សាវី(១) ។ វុត្តញ្ហេតំ(២) ភគវតា យេ កេចិ ភិក្ខវេ ធម្មា អកុសលា អកុសលភាគិយា អកុសលបក្ខិកា សព្វេ តេ អវិជ្ជាមូលកា អវិជ្ជាសមោសរណា អវិជ្ជាសមុគ្ឃាតា សព្វេ តេ សមុគ្ឃាតំ គច្ឆន្តីតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។ ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ហេតុទស្សាវី និទានទស្សាវី សម្ភវទស្សាវី សមុដ្ឋានទស្សាវី អាហារទស្សាវី អារម្មណទស្សាវី បច្ចយទស្សាវី សមុទយទស្សាវីតិ អនេជំ មូលទស្សាវឹ ។ ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ បុណ្ណកោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។

(១១៤) អត្ថិ បញ្ហេន អាគមន្តិ បញ្ហត្ថិកម្ហា អាគតា បញ្ហំ បុច្ឆិតុកាមម្ហា អាគតា បញ្ហំ សោតុកាមា អាគតម្ហាតិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

---

១ ម, ឥតោ បរំ អថវា ជានាតិ បស្សតិ ចក្ខុមូលំ ចក្ខុរោគានំ សោតំ មូលំ សោតរោគានំ ឃានំ មូលំ ឃានរោគានំ ជិវ្ហាមូលំ ជិវ្ហារោគានំ កាយោ មូលំ កាយរោគានំ មនោ មូលំ ចេតសិកានំ ទុក្ខានន្តិ ភគវា ជានាតិ បស្សតិ ។ ឯវម្បិ ភគវា មូលទស្សាវី ហេតុទស្សាវី ។ ល ។ នាមន្តិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម. វុត្តញ្ហេតំ ភគវា ។ ល ។ គច្ឆន្តីតិ ភគវា ជានាតិ បស្សតីតិ នត្ថិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញឫសគល់ ។ បេ ។ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ។ ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយណានីមួយ ជាអកុសល ជាចំណែកនៃអកុសល ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពួកនៃអកុសល ធម៌ទាំងអស់នោះ មានអវិជ្ជាជាឫស ប្រជុំចុះក្នុងអវិជ្ជា ធម៌ទាំងអស់នោះ ដល់នូវការរបើកឡើង ព្រោះបើកឡើងនៃអវិជ្ជា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ឃើញ ដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញឫសគល់ ឃើញហេតុ ឃើញនិទាន ឃើញសម្ភវៈ ឃើញសមុដ្ឋាន ឃើញអាហារ ឃើញអារម្មណ៍ ឃើញបច្ច័យ ឃើញសមុទ័យ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) មិនមានការញាប់ញ័រ ទ្រង់ឃើញនូវមូល ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា ព្រះបុណ្ណកៈមានអាយុ (ក្រាបទូលសួរ) ដូច្នេះ គឺជាពាក្យតបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា បុណ្ណកៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។

(១១៤) ពាក្យថា យើងខ្ញុំ មក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា អធិប្បាយថា យើងខ្ញុំ មក មានសេចក្ដីត្រូវការដោយប្រស្នា មក មានប្រាថ្នាសួរប្រស្នា មក មានប្រាថ្នានឹងស្ដាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំ មក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។

អថវា បញ្ហត្ថិកានំ បញ្ហំ បុច្ឆិតុកាមានំ បញ្ហំ សោតុកាមានំ អាគមំ អភិក្កមនំ ឧបសង្កមនំ បយិរុបាសនំ អត្ថីតិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។ អថវា បញ្ហាគមោ តុយ្ហំ អត្ថិ ត្វម្បិ បហុ វិសវី(១) អលមត្តោ មយា បុច្ឆិតំ កថេតុំ វិសជ្ជេតុំ សន្ទស្សេតុំ ភណិតុន្តិ ឯវម្បិ អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ ។

(១១៥) កឹនិស្សិតា ឥសយោ មនុជាតិ កឹនិស្សិតាតិ កឹ និស្សិតា អាសិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តា ។ ឥសយោតិ ឥសិនាមកា យេកេចិ ឥសិបព្វជ្ជំ បព្វជិតា អាជីវកា និគណ្ឋា ជដិលា តាបសា ។ មនុជាតិ មនុស្សា វុច្ចន្តិ កឹនិស្សិតា ឥសយោ មនុជា ។

---
១ ម. ត្វំបិ ពហុ វីសតី ។

មួយទៀត ការមក ការឈានមកចំពោះ ការចូលទៅរក ការចូលទៅអង្គុយជិត (នៃយើងខ្ញុំ) ជាអ្នកមានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា ជាអ្នកប្រាថ្នានឹងសួរប្រស្នា ជាអ្នកប្រាថ្នានឹងស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំមក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។ មួយវិញទៀត ការមកដោយប្រស្នាមានចំពោះព្រះអង្គ ព្រះអង្គមានបញ្ញាច្រើន មានព្យាយាម អាចដើម្បីសំដែង ដោះស្រាយ ពន្យល់ ពោលប្រស្នា ដែលខ្ញុំព្រះអង្គសួរហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំមក ដោយត្រូវការសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះឯង ។

(១១៩) ពាក្យថា ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី អាស្រ័យអ្វី ត្រង់ពាក្យថា អាស្រ័យអ្វី គឺអាស្រ័យ ផ្តេកផ្តួល ភ្ជាប់ ចូលទៅជិតដល់ ស្រុបចុះ ជឿនូវអ្វី ។ ពាក្យថា ឥសី គឺជនទាំងឡាយណាមួយ ជាអាជីវក និគ្រន្ថ ជដិល តាបស ដែលបួសជាឥសី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា ឥសី ។ ពួកមនុស្ស លោកហៅថា មនុស្ស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី អាស្រ័យអ្វី ។

(១១៦) ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានន្តិ ខត្តិយាតិ យេ កេចិ ខត្តិយជាតិកា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេ កេចិ ភោវាទិកា ។ ទេវតានន្តិ អាជីវកសាវកានំ អាជីវកា ទេវតា និគណ្ឋសាវកានំ និគណ្ឋា ទេវតា ជដិលសាវកានំ ជដិលា ទេវតា បរិព្វាជកសាវកានំ បរិព្វាជកា ទេវតា អវរុទ្ធកសាវកានំ អវរុទ្ធកា ទេវតា ហត្ថិវតិកានំ ហត្ថី ទេវតា អស្សវតិកានំ អស្សា ទេវតា គោវតិកានំ គាវោ ទេវតា កុក្កុរវតិកានំ កុក្កុរា ទេវតា កាកវតិកានំ កាកា ទេវតា វាសុទេវវតិកានំ វាសុទេវោ ទេវតា ពលទេវវតិកានំ ពលទេវោ ទេវតា បុណ្ណភទ្ទវតិកានំ បុណ្ណភទ្ទោ ទេវតា មណិភទ្ទវតិកានំ មណិភទ្ទោ ទេវតា អគ្គិវតិកានំ អគ្គិ ទេវតា នាគវតិកានំ នាគា ទេវតា សុបណ្ណវតិកានំ សុបណ្ណា ទេវតា យក្ខវតិកានំ យក្ខា ទេវតា អសុរវតិកានំ អសុរា ទេវតា គន្ធព្វវតិកានំ គន្ធព្វា ទេវតា

(១១៦) អធិប្បាយពាក្យថា ក្សត្រិយ៍ព្រាហ្មណ៍ ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្សត្រ គឺជនទាំងឡាយណានីមួយ មានជាតិជាក្សត្រ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺជនទាំងឡាយណានីមួយ ជាភោវាទី ។ ពាក្យថា ដល់ទេវតាទាំងឡាយ គឺពួកអាជីវក ជាទេវតារបស់ពួកសាវ័កនៃអាជីវក ពួកនិគ្រន្ថ ជាទេវតារបស់ពួកសាវ័កនៃនិគ្រន្ថ ពួកជដិល ជាទេវតារបស់ពួកសាវ័កនៃជដិល ពួកបរិព្វាជក ជាទេវតារបស់ពួកសាវ័កនៃបរិព្វាជក ពួកអវិរុទ្ធកៈ ជាទេវតារបស់ពួកសាវ័កនៃអវិរុទ្ធកៈ ពួកដំរី ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តដំរី ពួកសេះ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តសេះ ពួកគោ ជាទេវតារបស់អ្នកអ្នកប្រព្រឹត្តវត្តគោ ពួកឆ្កែ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តឆ្កែ ពួកក្អែក ជាទេវតារបស់ពួកអ្នកប្រព្រឹត្តវត្តក្អែក វាសុទេព ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តវាសុទេព ពលទេព ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តពលទេព បុណ្ណភទ្ទៈ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តបុណ្ណភទ្ទៈ មណិភទ្ទៈ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តមណិភទ្ទៈ ភ្លើងជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តភ្លើង ពួកនាគ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តនាគ ពួកគ្រុឌ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តគ្រុឌ ពួកយក្សជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តយក្ស ពួកអសុរ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តអសុរ ពួកគន្ធព្វ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តគន្ធព្វ

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

មហារាជត្ថិកានំ មហារាជា ទេវតា ចន្ទត្ថិកានំ ចន្ទោ ទេវតា សុរិយត្ថិកានំ សុរិយោ ទេវតា ឥន្ទត្ថិកានំ ឥន្ទោ ទេវតា ព្រហ្មត្ថិកានំ ព្រហ្មា ទេវតា ទេវត្ថិកានំ ទេវា ទេវតា ទិសត្ថិកានំ ទិសា ទេវតា យេ យេសំ ទក្ខិណេយ្យា តេ តេសំ ទេវតាតិ ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ ។

(១៩៧) យញ្ញមកប្បឹសុ[1] បុថូធ លោកេតិ យញ្ញោ វុច្ចតិ ទេយ្យធម្មោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារា អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ ។ យញ្ញមកប្បឹសូតិ យេបិ យញ្ញំ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ តេបិ យញ្ញំ កប្បេន្តិ ។

---

១ ម យញ្ញមកប្បយិំសុ ។

មហាពជ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តមហាពជ ព្រះចន្ទ្រ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តព្រះចន្ទ្រ ព្រះអាទិត្យ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តព្រះអាទិត្យ ព្រះឥន្ទ្រ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តព្រះឥន្ទ្រ ព្រហ្ម ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តព្រហ្ម ពួកទេវតា ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តទេវតា ទិស ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តទិស ជនទាំងឡាយណា ជាទក្ខិណេយ្យបុគ្គលរបស់ពួកជនណា ជនទាំងនោះ ជាទេវតារបស់ពួកជននោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ក្សត្រនឹងព្រាហ្មណ៍ ទើបបាន សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ។

(១១៧) ពាក្យថា ច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ សេចក្តីថា ទេយ្យធម៌ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប លោកហៅថា យញ្ញៈ ។ ពាក្យថា ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ គឺពួកជនណា ស្វែងរក ស្វះស្វែងរក ដើររកនូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ពួកជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។

យេហិ យញ្ញំ អភិសង្ខរោន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ តេហិ យញ្ញំ កប្បេន្តិ ។ យេហិ យញ្ញំ ទេន្តិ យជន្តិ បរិច្ចជន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយ-ភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ តេហិ យញ្ញំ កប្បេន្តិ ។ បុច្ឆតិ យញ្ញា វា ឯតេ បុច្ឆ យញ្ញយជកា(១) វា ឯតេ បុច្ឆ ទក្ខិណេយ្យា វា ឯតេ បុច្ឆ ។ កថំ យញ្ញា វា ឯតេ បុច្ឆ(២) ។ ឯតេ យញ្ញា បុច្ឆ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារា អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ ឯវំ យញ្ញា វា ឯតេ បុច្ឆ ។ កថំ យញ្ញយជកា វា ឯតេ បុច្ឆ ។ ឯតេ យញ្ញយជកា បុច្ឆ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ទា ច គហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ឯវំ យញ្ញយជកា វា ឯតេ បុច្ឆ ។

១ ម. យញ្ញយាជកា ។ ២ ម. បុច្ឆ ពហុកានំ ។

សូម្បីពួកជនណា តាក់តែងនូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ពួកជនទាំងនោះ ក៏ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។ ពួកជនណា ឲ្យ បូជា លះបង់នូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យ-ភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជនទាំងនោះ ក៏ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។ ពាក្យថា ច្រើន គឺពួកយញ្ញនុ៎ះច្រើន ឬពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈនុ៎ះច្រើន ឬក៏ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណានុ៎ះ ច្រើនៗ ពួកយញ្ញៈនុ៎ះ ច្រើន តើដូចម្ដេច ។ ពួកយញ្ញៈនុ៎ះ មានច្រើន គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ពួកយញ្ញៈនុ៎ះ មានច្រើន យ៉ាងនេះ ។ ពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈនុ៎ះ មានច្រើន តើដូចម្ដេច ។ ពួកអ្នកបូជាយញ្ញៈនុ៎ះ មានច្រើន គឺក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ អ្នកជំនួញ អ្នកគ្រួ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស ពួកអ្នកបូជាយញ្ញនុ៎ះ មានច្រើន យ៉ាងនេះ ។

កថំ ទក្ខិណេយ្យា ភ ឯតេ បុថូ ។ ឯតេ ទក្ខិណេយ្យា បុថូ សមណព្រាហ្មណា យាចកវណិព្វកសាវកា ឯវំ ទក្ខិណេយ្យា ភ ឯតេ បុថូ ។ ឥធ លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ ។

(១១៨) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាតិ តិស្សោ បុច្ឆា អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ។

កតមា អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ។ បកតិយា លក្ខណំ អញ្ញាតំ ហោតិ អទិដ្ឋំ អតុលិតំ អតីរិតំ អវិភាវិតំ អវិភូតំ តស្ស ញាណាយ ទស្សនាយ តុលនាយ តីរណាយ វិភាវនត្ថាយ វិភូតត្ថាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ។

ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណានុ៎ះ មានច្រើន តើដូចម្តេច ។ ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណានុ៎ះ មានច្រើន គឺសមណព្រាហ្មណ៍ ស្មូម ជនអ្នកពណិទា ហើយសូម ទឹងសាវ័ក ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណានុ៎ះ មានច្រើនយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ លោកសួរថា ច្រើនគ្នា ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ ។

(១១៨) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា សួរ បានដល់ ការសួរ ៣ គឺការសួរសម្រាប់បំភ្លឺសេចក្តីដែលមិនយល់១ ការសួរសម្រាប់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ១ ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ១ ។

ការសួរសម្រាប់បំភ្លឺសេចក្តីដែលមិនយល់ តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈជាធម្មជាត ដែលបុគ្គលមិនបានដឹង មិនបានឃើញ មិនបានថ្លឹង មិនបានពិចារណា មិនបានយល់ច្បាស់ មិនបានប្រាកដដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរប្រស្នាដើម្បីដឹង ឃើញ ថ្លឹង ពិចារណា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការយល់ច្បាស់ ដើម្បីប្រយោជន៍ឲ្យប្រាកដ នូវលក្ខណៈនោះនេះ ការសួរសម្រាប់បំភ្លឺសេចក្តីដែលមិនយល់ ។

កតមា ទិដ្ឋិសំសន្ទនា បុគ្គលា ។ បកតិយា លក្ខណំ ញាតំ ហោតិ ទិដ្ឋំ តុលិតំ តីរិតំ វិភាវិតំ វិភូតំ អញ្ញេហិ បណ្ឌិតេហិ សទ្ធឹ សំសន្ទនតាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ ទិដ្ឋិសំសន្ទនា បុគ្គលា ។

កតមា វិមតិច្ឆេទនា បុគ្គលា ។ បកតិយា សំសយំ បក្ខន្ទោ ហោតិ វិមតឹ បក្ខន្ទោ ទ្វេឡ្ហកជាតោ ឥទំ នុ ខោ ឥទ នុ ខោ កិន្នុ ខោ កថំ នុខោតិ សោ វិមតិច្ឆេទនតាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ វិមតិច្ឆេទនា បុគ្គលា ។ ឥមា តិស្សោ បុគ្គលា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុគ្គលា មនុស្សបុគ្គលា អមនុស្សបុគ្គលា និម្មិតបុគ្គលា ។

កតមា មនុស្សបុគ្គលា ។ មនុស្សា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខូ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខុនិយោ បុច្ឆន្តិ ឧបាសកា បុច្ឆន្តិ ឧបាសិកាយោ បុច្ឆន្តិ រាជានោ បុច្ឆន្តិ ខត្តិយា បុច្ឆន្តិ ព្រាហ្មណា បុច្ឆន្តិ វេស្សា បុច្ឆន្តិ សុទ្ទា បុច្ឆន្តិ គហដ្ឋា បុច្ឆន្តិ បព្វជិតា បុច្ឆន្តិ អយំ មនុស្សបុគ្គលា ។

ការសួរសម្រាប់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈ ជាធម្មជាត ដែលបុគ្គលបានដឹង បានឃើញ បានថ្លឹង បានពិចារណា បានយល់ច្បាស់ ប្រាកដដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រៀបផ្ទឹម ជាមួយនឹងបណ្ឌិតទាំងឡាយឯទៀត នេះ ការសួរសម្រាប់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីដែលខ្លួនយល់ហើយ ។

ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យដោយប្រក្រតី ស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីងឿងឆ្ងល់ មានចិត្តបែកជាពីរថា យ៉ាងនេះទេឬ ឬមិនមែនទេ ហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ បុគ្គលនោះ សួរប្រស្នាដើម្បីកាត់សេចក្តីសង្ស័យ នេះ ការសួរសម្រាប់កាត់សេចក្តីសង្ស័យ ។ នេះ ការសួរ ៣ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួររបស់មនុស្ស ១ ការសួររបស់អមនុស្ស ១ ការសួររបស់ពុទ្ធនិម្មិត ១ ។

ការសួររបស់មនុស្ស តើដូចម្តេច ។ មនុស្សទាំងឡាយចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគសួរប្រស្នា គឺពួកភិក្ខុសួរ ពួកភិក្ខុនីសួរ ពួកឧបាសកសួរ ពួកឧបាសិកាសួរ ពួកព្រះរាជាសួរ ពួកក្សត្រសួរ ពួកព្រាហ្មណ៍សួរ ពួកអ្នកជំនួញសួរ ពួកអ្នកក្រសួរ ពួកគ្រហស្ថសួរ ពួកបព្វជិតសួរ នេះ ការសួររបស់មនុស្ស ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

កតមា អមនុស្សបុច្ឆា ។ អមនុស្សា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ នាគា បុច្ឆន្តិ សុបណ្ណា បុច្ឆន្តិ យក្ខា បុច្ឆន្តិ អសុរា បុច្ឆន្តិ គន្ធព្វា បុច្ឆន្តិ មហារាជានោ បុច្ឆន្តិ ឥន្ទា បុច្ឆន្តិ ព្រហ្មានោ បុច្ឆន្តិ ទេវតាយោ បុច្ឆន្តិ អយំ អមនុស្សបុច្ឆា ។

កតមា និម្មិតបុច្ឆា ។ យំ ភគវា រូបំ អភិនិម្មិនាតិ មនោមយំ សព្វង្គបច្ចង្គំ អហីនិន្ទ្រិយំ សោ និម្មិតោ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆតិ ភគវា វិសជ្ជេតិ អយំ និម្មិតបុច្ឆា ។ ឥមា តិស្សោ បុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អត្តត្ថបុច្ឆា បរត្ថបុច្ឆា ឧភយត្ថបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា ទិដ្ឋធម្មិកត្ថបុច្ឆា សម្បរាយិកត្ថបុច្ឆា បរមត្ថបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អនវជ្ជត្ថបុច្ឆា និក្កិលេសបុច្ឆា វោទានត្ថបុច្ឆា ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ការសួររបស់អមនុស្ស តើដូចម្តេច ។ អមនុស្សទាំងឡាយចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ សួរប្រស្នា គឺពួកនាគសួរ ពួកគ្រុឌសួរ ពួកយក្សសួរ ពួកអសុរសួរ ពួកគន្ធព្វសួរ ពួកមហារាជសួរ ពួកព្រះឥន្ទ្រសួរ ពួកព្រហ្មសួរ ពួកទេវតាសួរ នេះ ការសួររបស់អមនុស្ស ។

ការសួររបស់ពុទ្ធនិម្មិត តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគនិម្មិតរូបណាដ៏សម្រេចដោយព្រះទ័យ មានអវយវៈតូចធំគ្រប់សព្វ មានឥន្ទ្រិយមិនខ្វះខាត ពុទ្ធនិម្មិតនោះចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគសួរប្រស្នា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដោះស្រាយ នេះ ការសួររបស់ពុទ្ធនិម្មិត ។ នេះ ការសួរ ៣ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ១ ការសួរប្រយោជន៍របស់បុគ្គលដទៃ ១ ការសួរប្រយោជន៍ទាំងពីរ ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ ការសួរប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក ១ ការសួរប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង គឺព្រះនិព្វាន ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍មិនមានទោស ១ ការសួរប្រយោជន៍មិនមានសេចក្តីសៅហ្មង ១ ការសួរប្រយោជន៍ដ៏ផូរផង់ ១ ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា អតីតបញ្ញា អនាគតបញ្ញា បច្ចុប្បន្នបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា អជ្ឈត្តបញ្ញា ពហិទ្ធាបញ្ញា អជ្ឈត្តពហិទ្ធាបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា កុសលបញ្ញា អកុសលបញ្ញា អព្យាកតបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា ខន្ធបញ្ញា ធាតុបញ្ញា អាយតនបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា សតិបដ្ឋានបញ្ញា សម្មប្បធានបញ្ញា ឥទ្ធិបាទបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា ឥន្ទ្រិយបញ្ញា ពលបញ្ញា ពោជ្ឈង្គបញ្ញា ។

អបរាបិ តិស្សោ បញ្ញា មគ្គបញ្ញា ផលបញ្ញា និព្ពានបញ្ញា ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរហេតុជាអតីត ១ ការសួរហេតុជាអនាគត ១ ការសួរហេតុជាបច្ចុប្បន្ន ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរធម៌ខាងក្នុង ១ ការសួរធម៌ខាងក្រៅ ១ ការសួរធម៌ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរធម៌ជាកុសល ១ ការសួរធម៌ជាអកុសល ១ ការសួរធម៌ជាអព្យាកត ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរខន្ធ ១ ការសួរធាតុ ១ ការសួរអាយតនៈ ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរសតិប្បដ្ឋាន ១ ការសួរសម្មប្បធាន ១ ការសួរឥទ្ធិបាទ ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរឥន្ទ្រិយ ១ ការសួរពលៈ ១ ការសួរពោជ្ឈង្គៈ ១ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរមគ្គ ១ ការសួរផល ១ ការសួរនិព្វាន ១ ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេតិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

អនេជំ មូលទស្សាវឹ (ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)
អត្ថិ បញ្ហេន អាគមំ
កឹនិស្សិតា ឥសយោ មនុជា
ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ
យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ
បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ អង្វរព្រះអង្គ អារាធនាព្រះអង្គ ញ៉ាំងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គប្រាប់ (សេចក្តីនោះ) ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះ គឺពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ កើតហើយ ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត ផ្តើម បើក ចែករំលែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(ព្រះបុណ្ណកៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរថា) យើងខ្ញុំមកដោយ
ត្រូវការសួរប្រស្នាចំពោះព្រះអង្គ ជាបុគ្គលមិនមានការញាប់
ញ័រ ឃើញនូវមូល ចុះពួកមនុស្ស គឺឥសី ក្សត្រនឹង
ព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ អាស្រ័យអ្វី
ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ បពិត្រព្រះ
មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់
សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(១១៩) យេកេចិមេ ឥសយោ មនុជា

(បុណ្ណកាតិ ភគវា)

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ
យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ
អាសីសមានា បុណ្ណក ឥត្ថត្តំ(១)
ជរំ សិតា យញ្ញមកប្បយឹសុ ។

(១២០) យេកេចិមេ ឥសយោ មនុជាតិ យេកេចិមេតិ(២) សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេកេចិមេតិ ។ ឥសយោតិ ឥសិនាមកា យេកេចិ ឥសិបព្វជ្ជំ បព្វជិតា អាជីវកា និគណ្ឋា ជដិលា តាបសា ។ មនុជាតិ មនុស្សា វុច្ចន្តិ យេកេចិមេ ឥសយោ មនុជា ។ បុណ្ណកាតិ ភគវា តំ(៣) ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ចិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ បុណ្ណកាតិ ភគវា ។

១ ម. ឥត្ថភាវំ ។ ២ ម. យេកេចីតិ ។ ៣ ម. ឥតោ បរំ តំ ព្រាហ្មណន្តិ នត្ថិ ។

(១១៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) ពួកមនុស្ស ណាមួយ គឺឥសី ក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ម្នាលបុណ្ណកៈ ពួកសត្វទាំងនោះ ប្រាថ្នាភាពនេះ អាស្រ័យជរា ទើបបានសម្រេចយញ្ញៈឡើង ។

(១២០) ពាក្យថា ពួកមនុស្ស ណាមួយ គឺឥសី ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺ សព្វគ្រប់ សព្វទាំងអស់ ឥតសេសសល់ គ្មានសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា ឥសី គឺជនទាំងឡាយ ណាមួយ ជាអាជីវក និគ្រន្ថ ជដិល តាបស បួសជាឥសី (ជនទាំងនោះ) ឈ្មោះថា ឥសី ។ ពួកមនុស្ស លោកហៅថា មនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកមនុស្ស ណាមួយ គឺឥសី ។ ពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើតហើយ) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ។

(១៦១) ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានន្តិ ខត្តិយាតិ យេ កេចិ ខត្តិយជាតិកា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេ កេចិ ភោវាទិកា ។ ទេវតានន្តិ អាជីវកសាវកានំ អាជីវកា ទេវតា ។ បេ ។ ទិសាវតិកានំ ទិសា ទេវតា យេ យេសំ ទក្ខិណេយ្យា តេ តេសំ ទេវតាតិ ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ ។

(១៦២) យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេតិ យញ្ញោ វុច្ចតិ ទេយ្យធម្មោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ ។ យញ្ញមកប្បឹសូតិ យេបិ យញ្ញំ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ តេបិ យញ្ញំ កប្បេន្តិ ។

(១៦១) ពាក្យថា ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ (សម្រេចយញ្ញៈ) ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្សត្រ គឺជនទាំងឡាយ ណាមួយ មានជាតិជាក្សត្រិយ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺជនទាំងឡាយណាមួយ ជាភោវាទី ។ ពាក្យថា ដល់ទេវតាទាំងឡាយ គឺពួកអាជីវកជាទេវតា របស់ពួកសាវ័កនៃអាជីវក ។ បេ ។ ទិសទាំងឡាយ ជាទេវតារបស់អ្នកប្រព្រឹត្តវត្តទិស ពួកជនណា ជាទក្ខិណេយ្យបុគ្គល របស់ពួកជនណា ជនទាំងនោះ ជាទេវតារបស់ពួកជននោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍(សម្រេចយញ្ញៈ) ដល់ទេវតាទាំងឡាយ ។

(១៦២) ពាក្យថា ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ សេចក្តីថា ទេយ្យធម៌ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយ-ភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប លោកហៅថា យញ្ញៈ ។ ពាក្យថា សម្រេចយញ្ញៈ សេចក្តីថា សូម្បីជនទាំងឡាយណា ប្រាថ្នាគេ ស្វែងរក ស្វះស្វែងរក នូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់-អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា សម្រេចយញ្ញៈ ។

បុថូតិ យញ្ញា វា ឯតេ បុថូ យញ្ញយជកា វា ឯតេ បុថូ ទក្ខិណេយ្យា វា ឯតេ បុថូ ។ កថំ យញ្ញា វា ឯតេ បុថូ ។ បេ ។ ឯវំ ទក្ខិណេយ្យា វា ឯតេ បុថូ ។ ឥធ លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ ។

(១២៣) អាសីសមានា បុណ្ណក ឥត្ថត្តំ អាសីសមានាតិ រូបប្បដិលាភំ អាសីសមានា សទ្ទប្បដិលាភំ អាសីសមានា គន្ធប្បដិលាភំ អាសីសមានា រសប្បដិលាភំ អាសីសមានា ផោដ្ឋព្វប្បដិលាភំ អាសីសមានា បុត្តប្បដិលាភំ អាសីសមានា ទារប្បដិលាភំ អាសីសមានា ធនប្បដិលាភំ អាសីសមានា យសប្បដិលាភំ អាសីសមានា ឥស្សរិយប្បដិលាភំ អាសីសមានា ខត្តិយមហាសាលកុលេ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសមានា ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសមានា គហបតិមហាសាលកុលេ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសមានា

ពាក្យថា ជាច្រើននាក់ គឺយញ្ញៈទាំងនុ៎ះច្រើន ឬពួកអ្នកស្វែងរកយញ្ញៈនោះច្រើន ឬក៏ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណានុ៎ះ ច្រើន ។ ពួកយញ្ញៈទាំងនុ៎ះច្រើន តើដោយប្រការដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកជនដែលគួរដល់ទក្ខិណាទាំងនោះច្រើន យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះសម្រេចយញ្ញៈ ។

(១២៣) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ (ជនទាំងនោះ) ប្រាថ្នានូវភាពនេះ ត្រង់ពាក្យថា ប្រាថ្នា គឺប្រាថ្នាការបានចំពោះរូប ប្រាថ្នាការបានចំពោះសំឡេង ប្រាថ្នាការបានចំពោះក្លិន ប្រាថ្នាការបានចំពោះរស ប្រាថ្នាការបានចំពោះផ្សព្វ ប្រាថ្នាការបានចំពោះកូន ប្រាថ្នាការបានចំពោះប្រពន្ធ ប្រាថ្នាការបានចំពោះទ្រព្យ ប្រាថ្នាការបានចំពោះយស ប្រាថ្នាការបានចំពោះភាពជាឥស្សរៈ ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយមហាសាល ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណមហាសាល ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាពក្នុងត្រកូល នៃគហបតិមហាសាល

ចាតុម្មហារាជិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសមានា តាវត្តិំសេសុ ទេវេសុ យាមេសុ ទេវេសុ តុសិតេសុ ទេវេសុ និម្មានរតីសុ ទេវេសុ បរនិម្មិតវសវត្តីសុ ទេវេសុ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសមានា ឥច្ឆមានា សាទិយមានា បត្ថយមានា បិហយមានា អភិជប្បមានាតិ អាសីសមានា ។

បុណ្ណក ឥត្ថត្តំ ឯត្ថ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសីសមានា ឯត្ថ ខត្តិយមហាសាលកុលេ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសីសមានា ឯត្ថ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសីសមានា ឯត្ថ គហបតិមហាសាលកុលេ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសីសមានា ឯត្ថ ចាតុម្មហារាជិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសីសមានា ឯត្ថ តាវត្តិំសេសុ ទេវេសុ ឯត្ថ យាមេសុ ទេវេសុ ឯត្ថ តុសិតេសុ ទេវេសុ ឯត្ថ និម្មានរតីសុ ទេវេសុ ឯត្ថ បរនិម្មិតវសវត្តីសុ ទេវេសុ

ប្រាថ្នាការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតា ជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ប្រាថ្នាចង់បាន ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវការបានចំពោះអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាជាន់តាវត្តិង្ស ក្នុងពួកទេវតាជាន់យាមៈ ក្នុងពួកទេវតាជាន់តុសិត ក្នុងពួកទេវតាជាន់និម្មានរតី ក្នុងពួកទេវតាជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកនៃព្រហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ (ជនទាំងនោះប្រាថ្នា) នូវភាពនេះ សេចក្តីថា ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលទាំងនេះ គឺ ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលខត្តិយមហាសាលនេះ ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណមហាសាលនេះ ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងត្រកូលគហបតិមហាសាលនេះ ប្រាថ្នាការកើតអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈនេះ ប្រាថ្នា ចង់បាន ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវការកើតអត្តភាពក្នុង ពួកទេវតាជាន់តាវត្តិង្សនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាន់យាមៈនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាន់តុសិតនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាន់និម្មានរតីនេះ ក្នុងពួកទេវតាជាន់បរនិម្មិតវសវត្តីនេះ

ឋត្វ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិំ អាសី-សមានា ឩហមានា សាទិយមានា បត្ថយមានា បិហយ-មានា អភិជប្បមានាតិ អាសីសមានា បុណ្ណកឥត្ថត្តំ ។

(១២៨) ជរំ សិតា យញ្ញមកប្បយឹសូតិ ជរំ សិ-តាតិ ជរានិស្សិតា ព្យាធិនិស្សិតា មរណនិស្សិតា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសនិស្សិតា យទេវ តេ ជាតិនិស្សិតា ភ តទេវ តេ ជរានិស្សិតា យ-ទេវ តេ ជរានិស្សិតា ភ តទេវ តេ ព្យាធិនិស្សិ-តា យទេវ តេ ព្យាធិនិស្សិតា ភ តទេវ តេ មរ-ណនិស្សិតា យទេវ តេ មរណនិស្សិតា ភ តទេវ តេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសនិស្សិតា យ-ទេវ តេ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសនិស្សិ-តា ភ តទេវ តេ គតិនិស្សិតា យទេវ តេ គតិ-និស្សិតា ភ តទេវ តេ ឧបបត្តិនិស្សិតា យទេវ

កន្លងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅកន្លងពួកព្រហ្មនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មូលបុណ្ណកៈ (ពួកជនទាំងនោះ) ប្រាថ្នាភាពនេះ ។

(១២៤) អធិប្បាយពាក្យថា អាស្រ័យជរា ទើបបានសម្រេចយ័ញ្ញឡើង ត្រង់ពាក្យថា អាស្រ័យជរា គឺអាស្រ័យជរា អាស្រ័យព្យាធិ អាស្រ័យមរណៈ អាស្រ័យសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យជាតិ កន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យជរា កន្លងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យជរា កន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យព្យាធិ កន្លងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យព្យាធិ កន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យមរណៈ កន្លងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យមរណៈ កន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ កន្លងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ កន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យគតិ កន្លងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យគតិកន្លងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យឧបបត្តិកន្លងកាលនោះ

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

តេ ឧបបត្តិនិស្សិតា វា ភវន្តិ តេ បដិសន្ធិនិស្សិតា យវន្តិ តេ បដិសន្ធិនិស្សិតា វា ភវន្តិ តេ ចវនិស្សិតា យវន្តិ តេ ចវនិស្សិតា វា ភវន្តិ តេ សំសារនិស្សិតា យវន្តិ តេ សំសារនិស្សិតា វា ភវន្តិ តេ វដ្ដនិស្សិតា អាសិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តាតិ(១) ជរំ សិតា យញ្ញមកប្បយឹសុ ។ តេនាហ ភគវា

យេកេចិមេ ឥសយោ មនុជា

(បុណ្ណកាតិ ភគវា)

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ

អាសឹសមានា បុណ្ណក ឥត្ថត្តំ

ជរំ សិតា យញ្ញមកប្បយឹសូតិ ។

---

១ ម ឥមេ បាឋា បរម្មោធត្ថកេន អម្ហេហិ សោធិតា ។

សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យឧបបត្តិក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យបដិសន្ធិក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យបដិសន្ធិ ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យគតិក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យគតិ ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសង្ខារ ក្នុងកាលនោះ សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យសង្ខារ ក្នុងកាលណា សត្វទាំងនោះ អាស្រ័យវដ្ដៈ អាស្រ័យនៅ ជាប់នៅ ចូលទៅជិតដល់ លិចចុះ បុស៊ប់ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យផល ទើបសម្រេចយញ្ញៈឡើង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) ពួកមនុស្ស
ណាមួយ គឺឥសី ក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់
ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញៈ ដល់ទេវតាទាំងឡាយ
ម្នាលបុណ្ណកៈ ពួកសត្វទាំងនោះ ប្រាថ្នាភពនេះ អាស្រ័យ
ផល ទើបសម្រេចយញ្ញៈឡើង ។

(១៦៤) យេ កេចិមេ ឥសយោ មនុជា

(ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)

ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ

យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ

កច្ចិស្សុ តេ ភគវា យញ្ញបថេ អប្បមត្តា

អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

(១៦៥) យេ កេចិ មេ ឥសយោ មនុជាតិ យេ-
កេចិមេតិ ។ បេ ។ កច្ចិស្សុ តេ ភគវា យញ្ញប-
ថេ អប្បមត្តាតិ កច្ចិស្សូតិ សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា
ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំសបុច្ឆា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ
កិន្នុ ខោ កថំ នុ ខោតិ កច្ចិស្សុ ។ តេតិ យញ្ញយ-
ជកា(១) ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិ-
កា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ កច្ចិស្សុ តេ ភគវា ។

---

១ ម. យញ្ញយាជកា បុច្ឆគ្គិ ។

[១២៥] (បុណ្ណកៈ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) ពួកមនុស្សណាមួយ គឺឥសី ក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ សម្រេចយញ្ញដល់ទេវតាទាំងឡាយ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ពួកមនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសប្រហែសក្នុងផ្លូវយញ្ញ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ (មនុស្សទាំងនោះ) ឆ្លងជាតិនិងជរាបានដែរឬ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

[១២៦] ពាក្យថា ណាមួយ ក្នុងបទថា ពួកមនុស្សណាមួយគឺឥសី ។ បេ ។ អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ពួកមនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសប្រហែសក្នុងផ្លូវយញ្ញ ឆ្លងជាតិនិងជរាបានដែរឬ ត្រង់ពាក្យថា ដែរឬ គឺការសួរដោយសង្ស័យ ការសួរដោយសេចក្តីមិនជឿ ការសួរដោយចិត្តបែកជាពីរ ការសួរដោយចំណែកច្រើនថា យ៉ាងនេះឬ មិនមែនទេឬ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែរឬ ។ ពាក្យថា មនុស្សទាំងនោះ បានដល់ពួកមនុស្សអ្នកបូជាយញ្ញ ។ ពាក្យថា មានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ មនុស្សទាំងនោះ ដែរឬ ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

យញ្ញបថេ អប្បមត្តាតិ យញ្ញោយេវ វុច្ចតិ យញ្ញបថោ ។ យថា អរិយមគ្គោ អរិយបថោ ទេវមគ្គោ ទេវបថោ ព្រហ្មមគ្គោ ព្រហ្មបថោ ឯវមេវ យញ្ញោយេវ វុច្ចតិ យញ្ញបថោ ។ អប្បមត្តាតិ យញ្ញបថេ អប្បមត្តា សក្កច្ចការិនោ សាតច្ចការិនោ អដ្ឋិតការិនោ អនោលីនវុត្តិនោ(១) អនិក្ខិត្តច្ឆន្ទា អនិក្ខិត្តធុរា តច្ចរិតា តព្ពហុលា តគ្គរុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា តទធិមុត្តា តទធិបតេយ្យាតិ(២) យញ្ញបថេ អប្បមត្តា ។ យេបិ យញ្ញំ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ សក្កច្ចការិនោ ។ បេ ។ តទធិបតេយ្យា តេបិ យញ្ញបថេ អប្បមត្តា ។ យេបិ យញ្ញំ អភិសង្ខរោន្តិ(៣) ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ សក្កច្ចការិនោ ។ បេ ។

១ ម. អនោលីនវុត្តិកា ។ ២ ម. តទធិបតេយ្យាតិ តេបិ ។ ៣ ម. ឯត្ថន្តរេ យជន្តិ បរិច្ចជន្តីតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ សេចក្តីថា យញ្ញៈហ្នឹងឯង លោកហៅថា ផ្លូវយញ្ញៈ ។ មគ្គប្រសើរ ផ្លូវប្រសើរ ផ្លូវទេវតា មគ៌ាព្រហ្ម ផ្លូវព្រហ្ម យ៉ាងណា យញ្ញៈហ្នឹងឯង លោកហៅថា ផ្លូវយញ្ញៈ យ៉ាងនោះឯង ។ ពាក្យថា មិនធ្វេស គឺមិនធ្វេស ធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយៗ មានកិរិយាធ្វើតាំងមាំ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តមិនរួញរា មានឆន្ទៈមិនដាក់ចុះ មានធុរៈមិនដាក់ចុះ ប្រព្រឹត្តក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ច្រើនក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ធ្ងន់ក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ឱនទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ទោរទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ញោបទៅក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ ចុះស៊ប់ក្នុងផ្លូវយញ្ញៈនោះ មានផ្លូវយញ្ញៈនោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ ។ សូម្បីពួកជនណា ស្វែង ស្វះស្វែង ស្វែងរកនូវយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។ មានផ្លូវយញ្ញៈនោះជាអធិបតី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ ។ សូម្បីពួកជនណា តាក់តែងយញ្ញៈ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។

គណាធិបតេយ្យា តេហិ យញ្ញបថេ អប្បមត្តា ។ យេបិ យញ្ញំ ទេន្តិ យជន្តិ បរិច្ចជន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាត-សេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យំ សក្កច្ចការិនោ ។បេ។ គណាធិបតេយ្យា តេហិ យញ្ញបថេ អប្បមត្តាតិ កច្ចិស្សុ តេ ភគវ យញ្ញបថេ អប្បមត្តា ។

(១៦៧) អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ ជាតិជរា-មរណំ អតរិំសុ ឧត្តរិំសុ បតរិំសុ សមតិក្កមិំសុ វីតិ-វត្តិំសុ ។ មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្ប-តិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស ។

មានផ្លូវយ័ញ្ញនោះ ជាអធិបតី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ សម្បត្តិជនណា ឲ្យ បូជា លះបង់នូវយ័ញ្ញ គឺចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។ មានផ្លូវយ័ញ្ញនោះ ជាអធិបតី ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយ័ញ្ញ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ មនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយ័ញ្ញ (ឆ្លងជាតិនិងជរាបាន) ដែរឬ ។

(១៦៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ មនុស្សទាំងនោះឆ្លងជាតិនិងជរាបាន (ដែរឬ) គឺឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងទៅ កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជរានិងមរណៈបាន (ដែរឬ) ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះគឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នេះ ជាពាក្យហៅ ដោយគោរព គោរពក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ មនុស្សទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរាបាន (ដែរឬ) ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១២៨) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថយស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យេ កេចិមេ ឥសយោ មនុជា (ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)
ខត្តិយា ព្រាហ្មណា ទេវតានំ
យញ្ញមកប្បឹសុ បុថូធ លោកេ
កច្ចិស្សុ តេ ភគវា យញ្ញបថេ អប្បមត្តា
អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស
បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(១៦៨) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គ ទូលសួរព្រះអង្គ អង្វរព្រះអង្គ អារាធនាព្រះអង្គ ញុំាងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គប្រាប់(សេចក្តីនោះ) ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ(កើត)ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ បង្ហាញសំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក ចែករំលែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា)បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(បុណ្ណកៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) ពួកមនុស្សណាមួយ
គឺឥសី ក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ ជាច្រើននាក់ ក្នុងលោកនេះ
សម្រេចយញ្ញៈដល់ទេវតាទាំងឡាយ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ
ពួកមនុស្សទាំងនោះ មិនធ្វេសក្នុងផ្លូវយញ្ញៈ បពិត្រព្រះអង្គ
និទុក្ខ (មនុស្សទាំងនោះ) ឆ្លងជាតិនិងជរាបានដែរឬ បពិត្រ
ព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ
ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

[១២៩] អាសីសន្តិ(១) ថោមយន្តិ (អភិជប្បន្តិ) ជុហន្តិ

(បុណ្ណកាតិ ភគវា)

កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភំ
តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា
នាតរិំសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

[១៣០] អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ អភិជប្បន្តិ ជុហន្តី-
តិ អាសីសន្តីតិ រូបប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ សទ្ទប្ប-
ដិលាភំ អាសីសន្តិ គន្ធប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ រសប្ប-
ដិលាភំ អាសីសន្តិ ផោដ្ឋព្វប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
បុត្តប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ទារប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
ធនប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ យសប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ
ឥស្សរិយប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ខត្តិយមហាសាល-
កុលេ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ ព្រាហ្មណម-
ហាសាលកុលេ គហបតិមហាសាលកុលេ ចាតុ-
ម្មហារាជិកេសុ ទេវេសុ ។ បេ ។ ព្រហ្មកាយិកេសុ
ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភំ អាសីសន្តិ សាទិយន្តិ
បត្ថយន្តិ បិហយន្តីតិ អាសីសន្តិ ។

១ ម. អាសិសន្តិ ។

(១២៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) ជនទាំងឡាយណា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) បូជា ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យលាភ តថាគតពោលថា ជនទាំងនោះ ប្រកបក្នុងបូជា ត្រេកអរក្នុងភវៈ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ ។

(១៣០) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) បូជា ត្រង់ពាក្យថា ប្រាថ្នា គឺប្រាថ្នាការបាននូវរូប ប្រាថ្នាការបាននូវសំឡេង ប្រាថ្នាការបាននូវក្លិន ប្រាថ្នាការបាន នូវរសប្រាថ្នាការបាននូវផ្សព្វ ប្រាថ្នាការបាននូវកូន ប្រាថ្នាការបាន នូវប្រពន្ធ ប្រាថ្នាការបាន នូវទ្រព្យ ប្រាថ្នាការបាន នូវយស ប្រាថ្នាការបាន នូវភាពជាឥស្សរ ប្រាថ្នាការបាន នូវអត្តភាព ក្នុងត្រកូល ខត្តិយ-មហាសាល ប្រាថ្នា ត្រេកអរ បំណង ស្រឡាញ់ នូវការបាន ចំពោះអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណមហាសាល ក្នុងត្រកូលនៃគហ-បតិមហាសាល ក្នុងពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ។ បេ ។ ក្នុងពួកទេវតាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នា ។

បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ចោទយន្តីតិ យញ្ញំ វា ចោទេន្តិ ផលំ វា ចោ-
ទេន្តិ ទក្ខិណេយ្យំ វា ចោទេន្តិ ។ កថំ យញ្ញំ ចោ-
ទេន្តិ ។ បិយំ ទេន្តុ មនាបំ ទេន្តុ បណីតំ ទេន្តុ កប្បិ-
យំ ទេន្តុ វិចេយ្យំ ទេន្តុ អនវជ្ជំ ទេន្តុ អភិណ្ហំ ទេន្តុ ទទំ
ចិត្តំ បសាទេន្តុ ចោទេន្តិ កិត្តេន្តិ វណ្ណេន្តិ បសំសន្តិ
ឯវំ យញ្ញំ ចោទេន្តិ ។ កថំ ផលំ ចោទេន្តិ ។
ឥតោ និទានំ រូបប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ សទ្ទប្បដិលាភោ
ភវិស្សតិ គន្ធប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ រសប្បដិលាភោ
ភវិស្សតិ ផោដ្ឋព្វប្បដិលាភោ ភវិស្សតិ ខត្តិយមហា-
សាលកុលេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ ។បេ។
ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភោ
ភវិស្សតីតិ ចោទេន្តិ កិត្តេន្តិ វណ្ណេន្តិ បសំសន្តិ ឯវំ
ផលំ ចោទេន្តិ ។ កថំ ទក្ខិណេយ្យំ ចោទេន្តិ ។
ទក្ខិណេយ្យា ជាតិសម្បន្នា គោត្តសម្បន្នា អជ្ឈាយ-
កា មន្តធរា តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ឌុកេដុ-
ភានំ អក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ បទកា
វេយ្យាករណា លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ

បុណ្ណកមាណវបញ្ហានិទ្ទេស

ពាក្យថា សរសើរ គឺសរសើរយញ្ញៈក្តី សរសើរផលក្តី សរសើរទក្ខិណេយ្យបុគ្គលក្តី ។ សរសើរយញ្ញៈ តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយសរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ងើចថា បុគ្គលឲ្យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ឲ្យវត្ថុជាទីគាប់ចិត្ត ឲ្យវត្ថុដ៏ថ្លៃថ្លា ឲ្យវត្ថុដ៏គួរ ឲ្យវត្ថុដែលពិចារណារួចហើយ ឲ្យវត្ថុមិនមានទោស ឲ្យរឿយ ៗ កាលឲ្យក៏ញុំាងចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា សរសើរយញ្ញៈ យ៉ាងនេះ ។ សរសើរផល តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយសរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ងើចថា ព្រោះការឲ្យនេះជាហេតុនឹងបានរូប នឹងបានសំឡេង នឹងបានក្លិន នឹងបានរស នឹងបានផ្សព្វ នឹងបានអត្តភាពក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយមហាសាល ក្នុងត្រកូលនៃព្រាហ្មណមហាសាល ។ បេ ។ ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម សរសើរផល យ៉ាងនេះ ។ សរសើរទក្ខិណេយ្យបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយ សរសើរ សំដែង ពណ៌នា ស្ងើចថា ទក្ខិណេយ្យបុគ្គលទាំងឡាយជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយជាតិ បរិបូណ៌ដោយគោត្រ ជាអ្នកស្វាធ្យាយទ្រទ្រង់មន្ត ដល់នូវត្រើយនៃវេទ ៣ ព្រមទាំងគម្ពីរនិឃណ្ឌុ ទាំងគម្ពីរកេតុភៈ អក្ខរប្បភេទ មានគម្ពីរឥតិហាសៈជាគំរប់ ៥ ជាអ្នកចេះបទ ជាអ្នកចេះវេយ្យាករណ៍ មិនខ្វះខាត ក្នុងគម្ពីរលោកាយតៈ នឹងមហាបុរិសលក្ខណៈ

អនវយា វីតរាគា រាគវិនយាយ វា បដិបន្នា វីតទោសា ទោសវិនយាយ វា បដិបន្នា វីតមោហា មោហវិនយាយ វា បដិបន្នា សទ្ធាសម្បន្នា សីលសម្បន្នា សមាធិសម្បន្នា បញ្ញាសម្បន្នា វិមុត្តិសម្បន្នា វិមុត្តិញាណទស្សនសម្បន្នាតិ ជោតេន្តិ ភាសេន្តិ វណ្ណេន្តិ បសំសន្តិ ឯវំ ទក្ខិណេយ្យំ ជោតេន្តីតិ អាសីសន្តិ ជោតយន្តិ ។

អភិជប្បន្តីតិ រូបប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ សទ្ទប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ គន្ធប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ រសប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ ផោដ្ឋព្វប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ ខត្តិយមហាសាលកុលេ អត្តភាវប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តិ ។ បេ ។ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភំ អភិជប្បន្តីតិ អាសីសន្តិ ជោតយន្តិ អភិជប្បន្តិ ។

ជុហន្តីតិ ជុហន្តិ ទេន្តិ យជន្តិ បរិច្ចជន្តិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អន្នំ បានំ វត្ថំ យានំ មាលា គន្ធំ វិលេបនំ សេយ្យាវសថំ បទីបេយ្យន្តិ អាសីសន្តិ ជោតយន្តិ អភិជប្បន្តិ ជុហន្តិ ។

ជាអ្នកមានរាគៈទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់រាគៈ ជាអ្នកមានទោសៈទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់ទោសៈ មានមោហៈទៅប្រាសហើយ ឬប្រតិបត្តិដើម្បីបន្ទោបង់មោហៈ ជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសទ្ធា បរិបូណ៌ដោយសីល បរិបូណ៌ដោយសមាធិ បរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញា បរិបូណ៌ដោយវិមុត្តិ បរិបូណ៌ដោយវិមុត្តិញាណទស្សនៈ សរសើរទក្ខិណេយ្យបុគ្គល យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាជ្ញ សរសើរ ។

ពាក្យថា ជាប់ចិត្ត គឺជាប់ចិត្តត្រង់ការបានរូប ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានសំឡេង ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានក្លិន ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានរស ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានផ្សព្វ ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានអត្តភាព ក្នុងត្រកូលនៃខត្តិយមហាសាល ។ បេ ។ ជាប់ចិត្តត្រង់ការបានអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាជ្ញ សរសើរ ជាប់ចិត្ត ។

ពាក្យថា បូជា គឺបូជា ឲ្យលះបរិច្ចាគ នូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ គ្រឿងប្រទីប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាជ្ញ សរសើរ ជាប់ចិត្ត បូជា ។

បុណ្ណកាតិ ភគវាតិ បុណ្ណកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ យទិទំ ភគវាតិ បុណ្ណកាតិ ភគវា ។

(១៣១) កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភន្តិ រូបប្បដិលាភំ បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្តិ សទ្ទប្បដិលាភំ បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្តិ ។បេ។ ព្រហ្មកាយិកេសុ ទេវេសុ អត្តភាវប្បដិលាភំ បដិច្ច កាមេ អភិជប្បន្តិ ជប្បន្តិ បជប្បន្តីតិ កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភំ ។

(១៣៤) តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា នាតរិំសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ តេតិ យញ្ញយាជកា ។ យាជយោគាតិ យាគេសុ យុត្តា អាយុត្តា សមាយុត្តា តច្ចរិតា តព្ពហុលា តគ្គរុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យាតិ តេ យាជយោគា ។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) ម្នាលបុណ្ណកៈ ត្រង់ពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា មានព្រះភាគ នេះជាពាក្យហៅ ដោយគោរព ។ បេ ។ ថាព្រះមានព្រះភាគនេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ។

(១៣១) ពាក្យថា ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យលាភ គឺ ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យការបានរូប ជាប់ចិត្តក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យការបានសំឡេង ។ បេ ។ ជាប់ចិត្ត ជាប់ចិត្តស៊ប់ ជាប់ចំពាក់ក្នុងកាម ព្រោះអាស្រ័យការបានអត្តភាព ក្នុងពួកទេវតាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកព្រហ្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាប់ចិត្តក្នុងកាមព្រោះអាស្រ័យលាភ ។

(១៣២) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា ត្រេកអរក្នុងភវាភវៈ ចូលជាតិនិងជរាមិនបានទេ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងនោះ គឺពួកជនអ្នកបូជាយញ្ញៈ ។ ពាក្យថា ប្រកបក្នុងបូជា គឺជាអ្នកប្រកប ប្រកបខ្ជាប់ ប្រកបព្រម ក្នុងបូជាទាំងឡាយ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងបូជានោះ ច្រើនក្នុងបូជានោះ ធ្ងន់ក្នុងបូជានោះ ឱនទៅក្នុងបូជានោះ ទោរទៅក្នុងបូជានោះ ញោបទៅក្នុងបូជានោះ ចុះស៊ប់ក្នុងបូជានោះ មានបូជានោះ ជាអធិបតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបូជា ។

ភវរាគរត្តាតិ ភវរាគោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភវេសុ ភវច្ឆ-ន្ទោ ភវរាគោ ភវនន្ទិ ភវតណ្ហា ភវសិនេហោ ភវបិបាសា ភវបរិឡាហោ ភវមុច្ឆា ភវជ្ឈោសានំ ភវរាគេន ភវេសុ រត្តា(១) គធិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា លគ្គា លគ្គិតា បលិពុទ្ធាតិ តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា ។ នាតរឹសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា ជាតិជ-រាមរណំ ន តរឹសុ ន ឧត្តរឹសុ ន បតរឹសុ ន សម-តិក្កមឹសុ ន វីតិវត្តឹសុ ជាតិជរាមរណា អនិក្ខន្តា អនិស្សដា អនតិក្កន្តា អសមតិក្កន្តា អវីតិវត្តា អន្តោ-ជាតិជរាមរណេ បរិវត្តន្តិ អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្តិ ជាតិយា អនុគតា ជរាយ អនុសដា ព្យាធិនា អភិភូតា មរណេន អព្ភាហតា អតាណា អលេណា អសរណា អសរណីភូតាតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា នាតរឹសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

---

១ ម. រត្តា គិទ្ធា ។

ពាក្យថា ត្រេកអរក្នុងភវាភវៈ សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា ភវាភវៈ បានខាងសេចក្តីប៉ុនប៉ងក្នុងភព សេចក្តីត្រេកអរក្នុងភព សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងភព ការស្នេហាក្នុងភព សេចក្តីស្រេកឃ្លានក្នុងភព សេចក្តីក្តៅក្រហាយក្នុងភព សេចក្តីជ្រប់ក្នុងភព សេចក្តីចូលចិត្តមាំក្នុងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ជនទាំងឡាយ ត្រេកអរ ធ្លាក់ចុះ ជ្រុលជ្រប់ នុលងប់ ជាប់ ចំពាក់ ព័ន្ធព័ន្ធ ក្នុងភពទាំងឡាយ ដោយសេចក្តីរីករាយក្នុងភព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងការបួជា ត្រេកអរក្នុងភវា-ភវៈ ។ ពាក្យថា តថាគតពោលថា ជនទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ គឺជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបួជា ត្រេកអរក្នុងភវាភវៈ ឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងទូទៅមិនបាន កន្លងព្រមមិនបាន ប្រព្រឹត្តកន្លងមិនបាន នូវជាតិជរានិងមរណៈ មិនចេញ មិនរលាស់ចេញ មិនឈានកន្លង មិនឈានកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិជរានិងមរណៈ រមែងវិលវល់នៅតែខាងក្នុង នៃជាតិ ជរា និងមរណៈ វិលវល់ខាងក្នុងផ្លូវសង្សារ ប្រព្រឹត្តទៅតាមជាតិ ត្រូវជរាជាប់តាម ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ គ្មានទីពំនាក់ គ្មានទីជ្រកកោន គ្មានទីពឹង គ្មានទីផ្អែក តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក ចែក រលែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងបួជា ត្រេកអរក្នុងភវាភវៈ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ ។

តេនាហ ភគវា

អាសីសន្តិ ថោមយន្តិ (អភិជប្បន្តិ)ជុហន្តិ

(បុណ្ណកាតិ ភគវា)

កាមាភិជប្បន្តិ បដិច្ច លាភំ

តេ យាជយោគា ភវរាគរត្តា

នាតរិំសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ ។

(១៣៣) តេ ចេ នាតរិំសុ យាជយោគា

(ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)

យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ

អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) ជនទាំងឡាយណា ប្រាថ្នា សរសើរ (ជាប់ចិត្ត) លះបង់ ប្រាថ្នាចំពោះនូវកាម ព្រោះអាស្រ័យលាភ តថាគតពោលថា ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជា ត្រេកអរ ក្នុងភវរាគៈ ឆ្លងជាតិនិងជរា មិនបានទេ ។

(១៣៣) (បុណ្ណកៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរា ដោយយញ្ញមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ តើអ្នកណា ក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក អាចឆ្លងជាតិនិងជរាបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ សំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(១៣៦) តេ ចេ នាតរឹសុ យាជយោគាតិ តេ យញ្ញយជកា យាជយោគា ភវរាគរត្តា ជាតិជរាមរណំ នាតរឹសុ ន ឧត្តរឹសុ ន បតរឹសុ ន សមតិក្កមឹសុ ន វីតិវត្តឹសុ ជាតិជរាមរណា អនិក្ខន្តា អនិស្សដា អនតិក្កន្តា អសមតិក្កន្តា អវីតិវត្តា អន្តោជាតិជរាមរណេ បរិវត្តន្តិ អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្តិ ជាតិយា អនុគតា ជរាយ អនុសដា ព្យាធិនា អភិភូតា មរណេន អព្ភាហតា អតាណា អលេណា អសរណា អសរណីភូតាតិ(១) តេ ចេ នាតរឹសុ យាជយោគា ។ ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ អាយស្មា បុណ្ណកោតិ ។

(១៣៧) យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ យញ្ញេហិ បហុតេហិ យញ្ញេហិ វិវិធេហិ យញ្ញេហិ បុថូហិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ព្រូសិ អាចិក្ខសិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរសិ វិភជសិ ឧត្តានីករោសិ បកាសេសីតិ ទិស្សតិ ។

(១៣៨) ពាក្យថា បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ ឆ្លងមិនបានទេ សេចក្ដីថា ជន ជាអ្នកបូជាយញ្ញ ប្រកបក្នុងការបូជា ត្រេកអរក្នុងករពេគៈ ទាំងនោះ មិនឆ្លងចុះ មិនឆ្លងឡើង មិនឆ្លងទួទៅ មិនកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លងបាន នូវជាតិជរានឹងមរណៈ ជនទាំងនោះ មិនចេញ មិនរលាស់ចេញ មិនឈានកន្លង មិនឈានកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិជរានឹងមរណៈ វិលវល់ខាងក្នុង នៃជាតិជរានឹងមរណៈ វិលវល់ខាងក្នុងផ្លូវនៃសង្សារ ប្រព្រឹត្តទៅតាមជាតិ ត្រូវជរាជាប់តាម ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ គ្មានទីពឹងទាក់ គ្មានទីជ្រកកោន គ្មានទីពឹង គ្មានទីផ្អែក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បើជន ជាអ្នកប្រកប ក្នុងការបូជាទាំងនោះ ឆ្លងមិនបានទេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុងបទថា បុណ្ណកៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរ ដូច្នេះ គឺជាបទតក្លាប់ ។ បេ ។ បុណ្ណកៈមានអាយុ ។

(១៣៩) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ (បើជនទាំងឡាយឆ្លង) ជាតិទីងជរាដោយយញ្ញមិនបានទេ សេចក្ដីថា ដោយយញ្ញទាំងឡាយដ៏ច្រើន ដោយយញ្ញទាំងឡាយផ្សេង ៗ ដោយយញ្ញដ៏ក្រាស់ក្រែល ។

មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិ-
វចនមេតំ មារិសាតិ យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច
មារិស ។

(១៣៦) អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ អតារិ(១) ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ អថ កោ ឯសោ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ជាតិជរាមរណំ អតារិ ឧត្តរិ បតរិ សមតិក្កមិ វីតិវត្តយិ ។ មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស ។

---

១ ម. អតរិ ។

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នុ៎ះជាពាក្យសំរាប់ហៅ ដោយគោរពកោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ (បើជនទាំងឡាយឆ្លង) ជាតិនិងជរាដោយយញ្ញ មិនបានទេ ។

(១៣៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ តើអ្នកណា ក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក ឆ្លងជាតិនិងជរាបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ សេចក្ដីថា តើអ្នកណា ក្នុងលោកព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ក្នុងពពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្ស ជាសម្មតិទេពនិងមនុស្សដ៏សេស ឆ្លងចុះ ឆ្លងឡើង ឆ្លងផុតទៅ កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជរានិងមរណៈបាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ នុ៎ះ ជាពាក្យសំរាប់ហៅ ដោយគោរពកោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ តើអ្នកណា ក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក ឆ្លងជាតិនិងជរាបាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

(១៣៧) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ សគារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តេ ចេ នាតរំសុ យាជយោគា

(ឥច្ចាយស្មា បុណ្ណកោ)

យញ្ញេហិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស
អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ
អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស
បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(១៣៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ ទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ អង្វរព្រះអង្គ អារាធនាព្រះអង្គ ញុំាងព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យសំរាប់ហៅដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(បុណ្ណកៈមានអាយុ ក្រាបទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គ
និរទុក្ខ បើជន ជាអ្នកប្រកបក្នុងការបូជាទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិង
ជរាដោយយញ្ញមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ តើអ្នក
ណា ក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក ឆ្លងជាតិនិងជរាបាន
ក្នុងកាលឥឡូវនេះ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរ
ព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(១៣៨) សង្ខាយ លោកស្មឹ បរោបរានិ

(បុណ្ណកាតិ ភគវា)

យស្សិញ្ជិតំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ

សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ និរាសោ

អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

(១៣៩) សង្ខាយ លោកស្មឹ បរោបរានីតិ សង្ខា វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានតា ។បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បរោបរានីតិ ឱរំ វុច្ចតិ(១) មនុស្សលោកោ បរំ វុច្ចតិ ទេវលោកោ ឱរំ វុច្ចតិ កាមធាតុ បរំ វុច្ចតិ រូបធាតុ អរូបធាតុ ឱរំ វុច្ចតិ កាមធាតុ រូបធាតុ បរំ វុច្ចតិ អរូបធាតុ ។ សង្ខាយ លោកស្មឹ បរោបរានីតិ បរោបរានិ អនិច្ចតោ សង្ខាយ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ ។បេ។

---

១ ម. បរោបរានីតិ ឱរំ វុច្ចតិ សកត្តភាវោ បរំ វុច្ចតិ បរត្តភាវោ ឱរំ វុច្ចតិ សករូបវេទនា សញ្ញា សង្ខារវិញ្ញាណំ បរំ វុច្ចតិ បររូបវេទនា សញ្ញា សង្ខារវិញ្ញាណំ ឱរំ វុច្ចតិ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ បរំ វុច្ចតិ ឆ ពាហិរានិ អាយតនានិ ឱរំ វុច្ចតីតិ ទិស្សន្តិ ។

បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១៣៨) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) សេចក្ដីញាប់ញ័រ ក្នុងទីទីមួយ ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ព្រោះដឹងនូវត្រើយនាយនិងត្រើយអាយ ក្នុងលោក តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនិងជរាបាន ។

(១៣៩) ពាក្យថា ព្រោះដឹង នូវត្រើយនាយនិងត្រើយអាយក្នុងលោក សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា ការដឹង បានខាងបញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្ដីឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ត្រើយនាយនិងត្រើយអាយ គឺមនុស្សលោក ហៅថា ត្រើយអាយ ទេវលោក ហៅថា ត្រើយនាយ កាមធាតុ ហៅថា ត្រើយអាយ រូបធាតុនិងអរូបធាតុ ហៅថា ត្រើយនាយ កាមធាតុ និងរូបធាតុ ហៅថា ត្រើយអាយ អរូបធាតុ ហៅថា ត្រើយនាយ ។ ពាក្យថា ព្រោះដឹងនូវត្រើយនាយនិងត្រើយអាយ ក្នុងលោក គឺព្រោះដឹងនូវត្រើយនាយនិងត្រើយអាយ ថា មិនទៀង ព្រោះដឹង យល់ ថ្លឹង ពិចារណា សំដែង ធ្វើឲ្យប្រាកដ ថាជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ។ បេ ។

អនិស្សរណោ[១] សទ្ធាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ សទ្ធាយ លោកស្មឹ បរោបរានិ ។ បុណ្ណកាតិ ភគវាតិ បុណ្ណកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ យទិទំ ភគវាតិ បុណ្ណកាតិ ភគវា ។

(១៦០) យស្សិញ្ជិតំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេតិ យស្សាតិ អរហតោ ខីណាសវស្ស ។ ឥញ្ជិតន្តិ តណ្ហិញ្ជិតំ ទិដ្ឋិញ្ជិតំ កិលេសិញ្ជិតំ មានិញ្ជិតំ កម្មិញ្ជិតំ ។ យស្សិមេ ឥញ្ជិតា នត្ថិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា ។ កុហិញ្ចីតិ កុហិញ្ចិ កិម្ហិចិ[២] កត្ថចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ យស្សិញ្ជិតំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ ។

---

១ ម. និស្សរណោ ។ ២ ម. កិម្ហិញ្ចិ ។

ថា រលាស់ចេញមិនបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះដឹងនូវត្រើយ នាយនឹងត្រើយអាយ ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ក្នុងបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយចំណោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ (ការបញ្ញត្តិ)ថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ ។

(១៤០) ពាក្យថា សេចក្ដីញាប់ញ័រ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា សេចក្ដីញាប់ញ័រ គឺការញាប់ញ័រដោយតណ្ហា ការញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិ ការញាប់ញ័រដោយកិលេស ការញាប់ញ័រដោយមានះ ការញាប់ញ័រដោយកម្ម ។ ការញាប់ញ័រទាំងនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម (បុគ្គលនោះ) មិនបាន បានលះបង់ កាត់ផ្ដាច់ ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់បំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងទីណាមួយ គឺបច្ចុប្បន្ន ដូចម្ដេចខ្លះ ខាងក្នុងក្ដី ខាងក្រៅក្ដី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្ដី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្ដីញាប់ញ័រ ក្នុងទីណាមួយ ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ។

(១៤១) សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ និរាសោ អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ សន្តោតិ រាគស្ស សន្តត្តា សន្តោ ទោសស្ស សន្តត្តា សន្តោ មោហស្ស សន្តត្តា សន្តោ កោធស្ស ឧបនាហស្ស មក្ខស្ស បឡាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆរិយស្ស មាយាយ សាឋេយ្យស្ស ថម្ភស្ស សារម្ភស្ស មានស្ស អតិមានស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វកិលេសានំ សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិឡាហានំ សព្វសន្តាបានំ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្តត្តា សមិតត្តា វូបសមិតត្តា វិជ្ឈាតត្តា និព្វុតត្តា វិគតត្តា បដិប្បស្សទ្ធត្តា សន្តោ ឧបសន្តោ វូបសន្តោ និព្វុតោ បដិប្បស្សទ្ធោតិ សន្តោ ។ វិធូមោតិ កាយទុច្ចរិតំ វិធូមិតំ វិធមិតំ វិសោសិតំ ព្យន្តីកតំ វចីទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ វិធូមិតំ វិធមិតំ វិសោសិតំ ព្យន្តីកតំ រាគោ វិធូមិតោ វិធមិតោ វិសោសិតោ ព្យន្តីកតោ ទោសោ មោហោ កោធោ

ពុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៤១) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ អ្នករម្ងាប់ឈឹង អ្នករំលត់ អ្នករម្ងាប់ចំពោះ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ឈឹង រលត់ រំលត់ ទៅប្រាស រម្ងាប់ចំពោះ នូវក្រោធ ការចងក្រោធទុក សេចក្ដីលុបគុណ ការវ៉ៃឫកស្មើ សេចក្ដីប្រណែន កំណាញ់ កិច្ចកល សេចក្ដីអួតអាង សេចក្ដីរឹងត្អឹង ការប្រណាំងប្រជែង មានះ សេចក្ដីមើលងាយ សេចក្ដីស្រវឹង សេចក្ដីប្រហែស កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្ដីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា អ្នកកំចាត់បង់ គឺអ្នកកំចាត់បង់ ផ្ដុំចេញ ធ្វើឲ្យរីងស្ងួត ធ្វើឲ្យវិនាសនូវកាយទុច្ចរិត អ្នកកំចាត់បង់ ផ្ដុំចេញ ធ្វើឲ្យរីងស្ងួត ធ្វើឲ្យវិនាសនូវវចីទុច្ចរិត នូវមនោទុច្ចរិត អ្នកកំចាត់បង់ ផ្ដុំចេញ ធ្វើឲ្យរីងស្ងួត ធ្វើឲ្យវិនាសនូវរាគៈ អ្នកកំចាត់បង់ ផ្ដុំចេញ ធ្វើឲ្យរីងស្ងួត ធ្វើឲ្យវិនាសនូវទោសៈ មោហៈ ក្រោធ

ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ វិជ្ឈមិតោ វិធមិតោ វិសោសិតោ ព្យន្តីកតោ សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ទរថា សព្វេ បរិឡាហា សព្វេ សន្តាបា សព្វាកុសលាភិសង្ខារា វិជ្ឈមិតា វិធមិតា វិសោសិតា ព្យន្តីកតា ។ អបិច កោធោ វុច្ចតិ ធូមោ

មានោ ហិ តេ ព្រាហ្មណ ខារិភារោ
កោធោ ធូមោ ភស្មនិ(១) មោសវជ្ជំ
ជិវ្ហា សុជា ហទយស្ស ជោតិដ្ឋានំ(២)
អត្តា សុទន្តោ បុរិសស្ស ជោតិ ។

---

១ ម. ភស្មា ។ ២ ម. ហទយំ ជោតិដ្ឋានន្តិ អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ ។

ការចងក្រោធទុក សេចក្ដីលុបគុណ ការប្រែកស្មើ សេចក្ដីប្រណែន សេចក្ដីកំណាញ់ កិច្ចកល សេចក្ដីអួតអាង សេចក្ដីរឹងត្អឹង ការប្រណាំងប្រជែង មានះ សេចក្ដីមើលងាយ សេចក្ដីស្រវឹង និងសេចក្ដីប្រហែស អ្នកកំចាត់បង់ ផ្ដុំចេញ ធ្វើឲ្យរីងស្ងួត ធ្វើឲ្យវិនាសនូវកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ ទាំងពួង សេចក្ដីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ។ មួយទៀត ក្រោធ លោកពោលថាផ្សែង

ម្នាលព្រាហ្មណ៍ សេចក្ដីពិតថា មានះរបស់អ្នក ទុកជាអម្រែកដ៏ធ្ងន់ សេចក្ដីក្រោធ ទុកជាផ្សែង ការពោលពាក្យកុហកទុកជាផេះ អណ្ដាត ទុកជាវែក ហឫទ័យរបស់អ្នកដែលយកចិត្តទុកដាក់ ទុកជាកន្លែងភ្លើង ខ្លួនដែលទូន្មានល្អហើយទុកជាជាតិរបស់បុរស ។

បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

អបិច ទសហាការេហិ កោធោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ
អចរីតិ កោធោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរតីតិ កោធោ
ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតីតិ កោធោ ជាយតិ បិ-
យស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរីតិ អនត្ថំ ចរតីតិ
អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ កោធោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ
អមនាបស្ស អត្ថំ អចរីតិ អត្ថំ ចរតីតិ អត្ថំ ចរិ-
ស្សតីតិ កោធោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន កោធោ
ជាយតិ ។ យោ ឯវរូបោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ
បដិឃាតោ បដិឃោ បដិវិរោធោ កោបោ បកោបោ
សម្បកោបោ ទោសោ បទោសោ សម្បទោសោ
ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោធោ កុជ្ឈនា
កុជ្ឈិតត្តំ ទោសោ ទុស្សនា ទុស្សិតត្តំ ព្យាបត្តិ
ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតត្តំ វិរោធោ បដិវិរោធោ ចណ្ឌិក្កំ
អស្សុរោបោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ កោ-
ធោ ។ អបិច កោធស្ស អធិមត្តបរិត្តតា វេទិតព្វា ។

មួយទៀត ការក្រោធ កើតដោយអាការ ១០ គឺក្រោធកើតដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេនឹងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ១ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ១ ថាកំពុងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជា-ប្រយោជន៍ ១ ថានឹងប្រព្រឹត្តអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់សត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ១ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍១ ថាកំពុងប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍១ ថានឹងប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដល់សត្វនឹងសង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ១ ឬសេចក្ដីក្រោធកើតក្នុងទីមិនគួរ១ ។ សេចក្ដីគំនុំ ការគុំគួន ការថ្នាំងថ្នាក់ ការតានតឹងនៃចិត្ត សេចក្ដីខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង ទោសៈ ទោសៈខ្លាំង ទោសៈក្រៃលែង ការព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូសរ៉ាយក្នុងចិត្ត ការក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃការក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃការប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃការព្យាបាទ សេចក្ដីខឹង ការខឹងខ្លាំង សេចក្ដីកាច ការញុំាងទឹកភ្នែកឲ្យហូរផ្សាក់ សេចក្ដីមិនរីករាយនៃចិត្ត ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា ការក្រោធ ។

មួយទៀត បណ្ឌិតគប្បីដឹងថា ក្រោធប្រមាណច្រើននឹងតិច ។

អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ចិត្តាវិលករណមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ មុខកុលានវិកុលានោ(១) ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ មុខកុលានវិកុលានមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ហនុសញ្ចោបនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ហនុសញ្ចោបនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ផរុសវចននិច្ឆារណោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ផរុសវចននិច្ឆារណមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទិសាវិទិសំ អនុវិលោកនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ទិសាវិទិសំ អនុវិលោកនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទណ្ឌសត្ថបរាមសនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ទណ្ឌសត្ថបរាមសនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទណ្ឌសត្ថអព្ភុក្កិរណោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ទណ្ឌសត្ថអព្ភុក្កិរណមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទណ្ឌសត្ថអភិនិបាតនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ ភោតោ ទណ្ឌសត្ថអភិនិបាតនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ឆិន្នវិច្ឆិន្នករណោ ហោតិ ។

---

១ ម. មុខកុលនវិកុលនំ ។

ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ តែមិនទាន់ធ្វើមុខឲ្យក្រញូវនៅឡើយក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើមុខឲ្យក្រញូវ តែមិនទាន់ញុំាងចង្កាឲ្យកំរើកនៅឡើយក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែញុំាងចង្កាឲ្យកំរើក តែមិនទាន់បញ្ចេញវាចាអាក្រក់នៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែបញ្ចេញវាចាអាក្រក់ តែមិនទាន់ក្រឡេកមើលទិសតូចទិសធំនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែក្រឡេកមើលទិសតូចទិសធំ តែមិនទាន់ចាប់កាន់ដំបងនឹងកាំបិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែចាប់កាន់ដំបងនឹងកាំបិត តែមិនទាន់ងាឡើងនូវដំបងនឹងកាំបិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែងាឡើងនូវដំបងនឹងកាំបិតតែមិនទាន់សំពងកាប់ ដោយដំបងនឹងកាំបិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែសំពងកាប់ដោយដំបងនឹងកាំបិត តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យធ្លុះធ្លាយដាច់ដាបនៅឡើយ ក៏មាន ។

អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោធោ ឆិន្នវិឆិន្នករណមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ សម្ភញ្ជនបរិភញ្ជនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោធោ សម្ភញ្ជនបរិភញ្ជនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ អង្គមង្គាបកឌ្ឍនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោធោ អង្គមង្គាបកឌ្ឍនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ជីវិតបនាសនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោធោ ជីវិតបនាសនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ សព្វច្ចាគបរិច្ចាគសណ្ឋិតោ ហោតិ ។ យតោ កោធោ បរ បុគ្គលំ ឃាតេត្វា អត្តានំ ឃាតេតិ ឯត្តាវតា កោធោ បរមុស្សទគតោ បរមវេបុល្លប្បត្តោ ហោតិ ។ យស្សេសោ កោធោ បហីនោ សមុច្ឆិន្នោ វូបសន្តោ បដិប្បស្សទ្ធោ អភព្វុប្បត្តិកោ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍោ សោ វុច្ចតិ វិធូមោ ។ កោធស្ស បហីនត្តា វិធូមោ កោធវត្ថុស្ស បរិញ្ញាតត្តា វិធូមោ កោធហេតុស្ស ឧច្ឆិន្នត្តា វិធូមោតិ វិធូមោ ។

ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែធ្វើឲ្យជុះថ្លាយដាច់ដាច តែមិនទាន់បំប៉ាក់បំបែកនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែបំប៉ាក់បំបែក តែមិនទាន់អួសទាញមក នូវអវយវៈតូចនិងអវយវៈធំនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះ ក្រោធគ្រាន់តែទាញកន្ត្រាក់មកនូវអវយវៈតូចនិងអវយវៈធំ តែមិនទាន់ញុំាងជីវិតឲ្យនាវិសនៅឡើយ ក៏មាន ។ ក្នុងកាលខ្លះក្រោធគ្រាន់តែញុំាងជីវិតឲ្យវិនាស តែមិនទាន់តាំងនៅក្នុងការលះនឹងការបរិច្ចាគ(ជីវិត) ទាំងអស់គ្នានៅឡើយក៏មាន ។ ក្នុងកាលណាបុគ្គលអ្នកក្រោធសម្លាប់បុគ្គលដទៃហើយសម្លាប់ខ្លួន ក្នុងកាលនោះ ក្រោធក៏ដល់នូវសភាពដ៏ចំរើនក្រៃលែង ដល់នូវសភាពដ៏ទូលំទូលាយដ៏ក្រៃលែង ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។ ក្រោធនុ៎ះ ដែលបុគ្គលណា បានលះបង់ កាត់ផ្ដាច់ ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ហៅថា អ្នកកំចាត់បង់ ។ បុគ្គនោះឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់ ព្រោះលះក្រោធហើយ ឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់ ព្រោះកំណត់ដឹងនូវវត្ថុក្រោធហើយ ឈ្មោះថា អ្នកកំចាត់បង់ ព្រោះកាត់ផ្ដាច់នូវហេតុនៃក្រោធ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកកំចាត់បង់ ។

អនីឃោតិ រាគោ នីឃោ ទោសោ នីឃោ មោហោ នីឃោ កោធោ នីឃោ ឧបនាហោ នីឃោ ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា នីឃា ។ យស្សេតេ នីឃា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ អនីឃោ ។ និរាសោតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ យស្សេសា អាសា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ និរាសោ ។ ជាតីតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ជាតិ ឱក្កន្តិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ខន្ធានំ បាតុភាវោ អាយតនានំ បដិលាភោ ។ ជរាតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជរា ជីរណតា ខណ្ឌិច្ចំ បាលិច្ចំ វលិត្តចតា អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកោ ។

ពាក្យថា អ្នកមិនមានទុក្ខ សេចក្តីថា រាគៈជាទុក្ខ ទោសៈជាទុក្ខ មោហៈជាទុក្ខ ក្រោធជាទុក្ខ ការចងក្រោធទុក ជាទុក្ខ ។ បេ ។ អភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនុ៎ះ បុគ្គលណា លះបង់ កាត់ផ្តាច់ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីរីករាយខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហាគឺការប្រាថ្នានុ៎ះ បុគ្គលណា លះបង់ កាត់ផ្តាច់ ចូលទៅរម្ងាប់ រម្ងាប់ចំពោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថាជាតិ បានដល់ការកើត ការកើតព្រម កិរិយាឈានចុះ ការកើត ការកើតចំពោះ ការកើតប្រាកដនៃខន្ធទាំងឡាយ ការបានចំពោះ នូវអាយតនៈទាំងឡាយ នៃសត្វទាំងឡាយនោះ ៗ ក្នុងពួកនៃសត្វនោះៗ ។ ពាក្យថាជរា គឺការចាស់ ភាពនៃសេចក្តីគ្រាំគ្រា ភាពនៃធ្មេញបាក់ ភាពនៃសក់ស្កូវ ភាពនៃស្បែកជ្រួញជ្រីវ សេចក្តីសាបសូន្យនៃអាយុ សេចក្តីចាស់ជុំវិញនៃឥន្ទ្រិយ នៃសត្វទាំងឡាយនោះ ៗ ក្នុងពួកនៃសត្វនោះ ៗ ។

សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ និរាសោ អតារិ សោ ជាតិ-
ជរន្តិ ព្រូមីតិ យោ សន្តោ ច វិធូមោ ច អនីឃោ
ច និរាសោ ច សោ ជាតិជរាមរណំ អតារិ ឧត្តារិ បតារិ
សមតិក្កមិ វីតិវត្តយីតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ
បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ
បកាសេមីតិ សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ និរាសោ
អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។ តេនាហ ភគវា

សង្ខាយ លោកស្មិំ បរោបរានិ
(បុណ្ណកាតិ ភគវា)
យស្សិញ្ជិតំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ
សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ និរាសោ
អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ បញ្ជលិកោ
ភគវន្តំ នមស្សមានោ និសិន្នោ ហោតិ សត្ថា
មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ តតិយោ ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន បានសេចក្តីថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងផ្តើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា បុគ្គលណាជាអ្នកស្ងប់ផង អ្នកកំចាត់បង់ផង អ្នកមិនមានទុក្ខផង អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាផង បុគ្គលនោះបានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ផុតកន្លង លោតរំលង នូវជាតិ ជរា នឹងមរណៈបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលបុណ្ណកៈ) សេចក្តី
ញាប់ញ័រក្នុងទីទីមួយក្នុងលោកនៃបុគ្គលណាមិនមានទេព្រោះ
ដឹងនូវត្រើយនាយនឹងត្រើយអាយក្នុងលោក តថាគតពោល
ថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកកំចាត់បង់ អ្នកមិនមានទុក្ខ
អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អាចឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ។

ក្នុងពេលដែលចប់ព្រះគាថា ។ បេ ។ បុណ្ណកៈមានអាយុ អង្គុយប្រណម្យអញ្ជលីនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ ពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តានៃខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ៣ ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៨២) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ

(ឥច្ចាយស្មា មេត្តគូ)

មញ្ញាមិ តំ វេទគុំ ភាវិតត្តំ

កុតោ នុ ទុក្ខា សមុទាគតាមេ

យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបា ។

(១៨៣) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាតិ តិស្សោ បុច្ឆា អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ។

កតមា អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ។ បកតិយា លក្ខណំ អញ្ញាតំ ហោតិ អទិដ្ឋំ អតុលិតំ អតីរិតំ អវិភាវិតំ អវិភូតំ តស្ស ញាណាយ ទស្សនាយ តុលនាយ តីរណាយ វិភាវនត្ថាយ វិភូតត្ថាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១៤២) (មេត្តគូមាណពមានអាយុទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវសេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ឃើញថាព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំហើយ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតមកអំពីណាហ្ន៎ ។

(១៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា សួរ បានដល់សំនួរ ៣ គឺ អទិដ្ឋជោតនាបុច្ឆា (សំនួរជាគ្រឿងបំភ្លឺហេតុដែលមិនទាន់បានឃើញ) ១ ទិដ្ឋសំសន្ទនាបុច្ឆា (សំនួរជាគ្រឿងប្រៀបផ្ទឹមហេតុដែលធ្លាប់ឃើញហើយ) ១ វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា (សំនួរជាគ្រឿងកាត់សេចក្តីងឿងឆ្ងល់) ១ ។

អទិដ្ឋជោតនាបុច្ឆា តើដូចម្តេច ។ លក្ខណៈដែលបុគ្គលមិនទាន់ដឹង មិនទាន់ឃើញ មិនទាន់ថ្លឹង មិនទាន់ពិចារណា មិនទាន់យល់ច្បាស់ មិនទាន់ប្រាកដ ដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរប្រស្នាដើម្បីការដឹង ការឃើញ ការថ្លឹង ការពិចារណា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការយល់ច្បាស់ ដើម្បីប្រយោជន៍ឲ្យប្រាកដនូវលក្ខណៈនោះ នេះអទិដ្ឋជោតនាបុច្ឆា ។

កតមា ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា ។ បកតិយា លក្ខណំ ញាតំ ហោតិ ទិដ្ឋំ តុលិតំ តីរិតំ វិភាវិតំ វិភូតំ អញ្ញេហិ បណ្ឌិតេហិ សទ្ធឹ សំសន្ទនត្ថាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា ។

កតមា វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ។ បកតិយា សំសយំ បក្ខន្ទោ[១] ហោតិ វិមតី បក្ខន្ទោ ទ្វេឡ្ហកជាតោ ឯវំ នុខោ ន នុខោ កិន្នុខោ កថំ នុខោតិ[២] សោ វិមតិច្ឆេទនត្ថាយ បញ្ហំ បុច្ឆតិ អយំ វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ។ ឥមា តិស្សោ បុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា មនុស្សបុច្ឆា អមនុស្សបុច្ឆា និម្មិតបុច្ឆា ។

កតមា មនុស្សបុច្ឆា ។ មនុស្សា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខូ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខុនិយោ បុច្ឆន្តិ ឧបាសកា បុច្ឆន្តិ ឧបាសិកាយោ បុច្ឆន្តិ រាជានោ បុច្ឆន្តិ ខត្តិយា បុច្ឆន្តិ ព្រាហ្មណា បុច្ឆន្តិ វេស្សា បុច្ឆន្តិ សុទ្ទា បុច្ឆន្តិ គហដ្ឋា បុច្ឆន្តិ បព្វជិតា បុច្ឆន្តិ អយំ មនុស្សបុច្ឆា ។

---

១ ម. បក្ខន្តោ ។ ២ ម. ននុខោ កថំ នុខោតិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ទិដ្ឋសំសន្ទនាបុច្ឆា តើដូចម្តេច ? លក្ខណៈដែលបុគ្គលបានដឹង ឃើញ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ប្រាកដ ដោយប្រក្រតីហើយ បុគ្គលសួរទៅប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ប្រៀបធៀប ជាមួយនឹងពួកអ្នកប្រាជ្ញដទៃ នេះ ទិដ្ឋសំសន្ទនាបុច្ឆា ។

វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា តើដូចម្តេច ? បុគ្គលស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យ ស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីងឿងឆ្ងល់ មានគំនិតបែកជាពីរ ដោយប្រក្រតីថា យ៉ាងនេះទេឬ ឬមិនមែនទេ ដូចម្តេចហ្ន៎ ប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ បុគ្គលនោះសួរប្រស្នា ដើម្បីកាត់សេចក្តីងឿងឆ្ងល់ នេះ វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា ។ នេះ បុច្ឆា ៣ ។ បុច្ឆា (សំនួរ) ៣ ដទៃទៀត គឺ មនុស្សបុច្ឆា អមនុស្សបុច្ឆា និម្មិតបុច្ឆា ។

មនុស្សបុច្ឆា តើដូចម្តេច ? ពួកមនុស្សចូលទៅគាល់ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយសួរប្រស្នាគឺ ពួកភិក្ខុសួរ ពួកភិក្ខុនីសួរ ពួកឧបាសកសួរ ពួកឧបាសិកាសួរ ពួកព្រះរាជាសួរ ពួកក្សត្រសួរ ពួកព្រាហ្មណ៍សួរ ពួកវេស្សៈសួរ ពួកសុទ្ទៈសួរ ពួកគ្រហស្ថសួរ ពួកបព្វជិតសួរ នេះ មនុស្សបុច្ឆា ។

កតមា អមនុស្សបុច្ឆា ។ អមនុស្សា ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆន្តិ នាគា បុច្ឆន្តិ សុបណ្ណា បុច្ឆន្តិ យក្ខា បុច្ឆន្តិ អសុរា បុច្ឆន្តិ គន្ធព្វា បុច្ឆន្តិ មហារាជានោ បុច្ឆន្តិ ឥន្ទា បុច្ឆន្តិ ព្រហ្មានោ បុច្ឆន្តិ ទេវតាយោ បុច្ឆន្តិ អយំ អមនុស្សបុច្ឆា ។

កតមា និម្មិតបុច្ឆា ។ យំ ភគវា រូបំ អភិនិម្មិនាតិ មនោមយំ សព្វង្គបច្ចង្គំ អនិន្ទ្រិយំ ។ សោ និម្មិតោ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆតិ ភគវា វិស្សជ្ជេតិ អយំ និម្មិតបុច្ឆា ។ ឥមា តិស្សោ បុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អត្តត្ថបុច្ឆា បរត្ថបុច្ឆា ឧភយត្ថបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា ទិដ្ឋធម្មិកត្ថបុច្ឆា សម្បរាយិកត្ថបុច្ឆា បរមត្ថបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អនវជ្ជត្ថបុច្ឆា និក្កិលេសត្ថបុច្ឆា វោទានត្ថបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អតីតបុច្ឆា អនាគតបុច្ឆា បច្ចុប្បន្នបុច្ឆា ។

អមនុស្សបញ្ហា តើដូចម្ដេច ។ ពួកអមនុស្ស ចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយសួរប្រស្នា គឺ ពួកនាគសួរ ពួកគ្រុឌសួរ ពួកយក្សសួរ ពួកអសុរសួរ ពួកគន្ធព្វសួរ ពួកមហារាជសួរ ពួកព្រះឥន្ទសួរ ពួកព្រហ្មសួរ ពួកទេវតាសួរ នេះ អមនុស្សបញ្ហា ។

និម្មិតបញ្ហា តើដូចម្ដេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់និម្មិតរូបណា មានអវយវៈសព្វគ្រប់ មានឥន្ទ្រិយមិនខ្វះខាត ដែលសម្រេចអំពីចិត្ត ។ រូបនិម្មិតនោះ ចូលទៅគាល់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ហើយសួរប្រស្នា ព្រះមានព្រះភាគក៏ទ្រង់ដោះស្រាយ នេះ និម្មិតបញ្ហា ។ នេះ បញ្ហា ៣ ។

បញ្ហា ៣ ដទៃទៀតគឺ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍នៃខ្លួន ១បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍បុគ្គលដទៃ ១ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍ទាំងពីរ ១ ។

បញ្ហា ៣ ដទៃទៀត គឺ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន១ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍បរលោក ១ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង១ ។

បញ្ហា ៣ ដទៃទៀត គឺ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍មិនមានទោស ១ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍មិនមានកិលេស១ បញ្ហាចំពោះប្រយោជន៍ដ៏ផូរផង់១។

បញ្ហា ៣ ដទៃទៀត គឺ អតីតបញ្ហា១ អនាគតបញ្ហា១ បច្ចុប្បន្នបញ្ហា១ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា អជ្ឈត្តបុច្ឆា ពហិទ្ធាបុច្ឆា អជ្ឈត្តពហិទ្ធាបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា កុសលបុច្ឆា អកុសលបុច្ឆា អព្យាកតបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា ខន្ធបុច្ឆា ធាតុបុច្ឆា អាយតនបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា សតិបដ្ឋានបុច្ឆា សម្មប្បធានបុច្ឆា ឥទ្ធិបាទបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា ឥន្ទ្រិយបុច្ឆា ពលបុច្ឆា ពោជ្ឈង្គបុច្ឆា ។

អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា មគ្គបុច្ឆា ផលបុច្ឆា និព្វានបុច្ឆា ។

បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថយស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺ បុច្ឆាធម៌ក្នុង ១ បុច្ឆាធម៌ក្រៅ ១ បុច្ឆាធម៌ទាំងក្នុងទាំងក្រៅ ១ ។

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺកុសលបុច្ឆា ១ អកុសលបុច្ឆា ១ អព្យាកតបុច្ឆា ១ ។

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺ ខន្ធបុច្ឆា ១ ធាតុបុច្ឆា ១ អាយតនបុច្ឆា ១ ។

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺ ១ សតិប្បដ្ឋានបុច្ឆា ១ សម្មប្បធានបុច្ឆា ១ ឥទ្ធិបាទបុច្ឆា ១ ។

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺ ឥន្ទ្រិយបុច្ឆា ១ ពលបុច្ឆា ១ ពោជ្ឈង្គបុច្ឆា ១ ។

បុច្ឆា ៣ ដទៃទៀត គឺ មគ្គបុច្ឆា ១ ផលបុច្ឆា ១ និព្វានបុច្ឆា ១ ។

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ អារាធនាព្រះអង្គ ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺ សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

ឥច្ចាយស្មា មេត្តគូតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ ឥច្ចាយស្មា មេត្តគូ ។

(១៤៤) មញ្ញាមិ តំ វេទគុំ ភាវិតត្តន្តិ វេទគូតិ តំ មញ្ញាមិ ភាវិតត្តោតិ តំ មញ្ញាមិ ឯវំ មញ្ញាមិ ឯវំ ជានាមិ ឯវំ អាជានាមិ ឯវំ វិជានាមិ ឯវំ បដិវិជានាមិ ឯវំ បដិវិជ្ឈាមិ វេទគូ ភាវិតត្តោតិ ។

កថញ្ច ភគវា វេទគូ ។ វេទា វុច្ចន្តិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា តេហិ វេទេហិ ជាតិជរាមរណស្ស អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្តគតោ បរិយន្តប្បត្តោ វោសានគតោ វោសានប្បត្តោ តាណគតោ តាណប្បត្តោ លេណគតោ លេណប្បត្តោ សរណគតោ សរណប្បត្តោ អភយគតោ អភយប្បត្តោ អច្ចុតគតោ អច្ចុតប្បត្តោ អមតគតោ អមតប្បត្តោ និព្វានគតោ និព្វានប្បត្តោ ។

ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា មេត្តគូមានអាយុ (ទូលសួរ) ដូច្នេះ គឺជាបទតភ្ជាប់ ។ បេ ។ មេត្តគូមានអាយុ (ទូលសួរ) ដូច្នេះ ។

[១៤៤] ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ឃើញថា ព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំហើយ អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ព្រះអង្គថា ជាអ្នកដល់នូវវេទ សំគាល់ព្រះអង្គថា ជាអ្នកមានខ្លួនអប់រំហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់យ៉ាងនេះ ដឹងយ៉ាងនេះ យល់យ៉ាងនេះ ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ ដឹងចំពោះយ៉ាងនេះ ចាក់ធ្លុះយ៉ាងនេះថា ព្រះអង្គដល់នូវវេទ មានខ្លួនបានអប់រំហើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះថាទ្រង់ដល់នូវវេទ តើដូចម្តេច ។ ញាណ ប្រាជ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់នូវទីបំផុតនៃជាតិជរានិងមរណៈ ដោយវេទទាំងឡាយនោះ ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុង ទៅកាន់ទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីចប់ ដល់ទីចប់ ទៅកាន់ទីពំនាក់ ដល់ទីពំនាក់ ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីពឹង ដល់ទីពឹង ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្យុត ដល់ទីមិនច្យុត ទៅកាន់អមតៈ ដល់អមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

វេទានំ វា អន្តគតោតិ វេទគូ ។ វេទេហិ វា អន្តគតោតិ វេទគូ ។ សត្តន្នំ វា ធម្មានំ វិទិតត្តា វេទគូ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ វិទិតា ហោតិ វិចិកិច្ឆា វិទិតា ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ វិទិតោ ហោតិ រាគោ ទោសោ មោហោ មានោ វិទិតោ ហោតិ ។ វិទិតស្ស ហោន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា(១) ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយា ។

វេទានិ វិចេយ្យ កេវលានិ (សភិយាតិ ភគវា)
សមណានំ យានិ បត្ថិ(២) ព្រាហ្មណានំ
សព្វវេទនាសុ(៣) វីតរាគោ
សព្វំ វេទមតិច្ច(៤) វេទគូ សោ ។

១ ម. សទរថា ។ ២ ម. អត្ថិ ។ ៣ ម. សព្វវេទសុ ។ ៤ ម. សព្វវេទមតិច្ច ។

មួយទៀត ព្រះអង្គឈ្មោះថា ទ្រង់ដល់នូវវេទ ព្រោះទ្រង់ដល់ទីបំផុតនៃវេទទាំងឡាយ ។ មួយទៀតព្រះអង្គឈ្មោះថាទ្រង់ដល់នូវវេទ ព្រោះទ្រង់ដល់ទីបំផុតដោយវេទទាំងឡាយ មួយវិញទៀត ព្រះអង្គ ឈ្មោះថា ទ្រង់ដល់នូវវេទ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ទាំង ៧ ។ គឺព្រះអង្គទ្រង់ដឹងច្បាស់សក្កាយទិដ្ឋិ ដឹងច្បាស់វិចិកិច្ឆា ដឹងច្បាស់សីលព្វតបរាមាសៈ ដឹងច្បាស់រាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ។ ធម៌ជាអកុសល ដ៏លាមកជាគ្រឿងសៅហ្មង នាំឲ្យកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ មានជាតិ ជរា មរណៈ ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ជាធម៌គឺព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលសភិយៈ) បុគ្គលណា
ពិនិត្យច្បាស់នូវវេទទាំងអស់ ដែលជារបស់សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយ ជាអ្នកមានតម្រេកទៅប្រាស ក្នុងវេទនាទាំងពួង
កន្លងផុតនូវវេទទាំងពួង បុគ្គលនោះឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ។

កថំ ភគវា ភាវិតត្តោ ។ ភគវា ភាវិតកាយោ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ ភាវិតស-តិប្បដ្ឋានោ ភាវិតសម្មប្បធានោ ភាវិតឥទ្ធិបាទោ ភាវិ-តិន្ទ្រិយោ ភាវិតពលោ ភាវិតពោជ្ឈង្គោ ភាវិតមគ្គោ បហីនកិលេសោ បដិវិទ្ធាកុប្បោ សច្ឆិកតនិរោធោ ។ ទុក្ខំ តស្ស បរិញ្ញាតំ(១) សមុទយោ បហីនោ មគ្គោ ភាវិតោ និរោធោ សច្ឆិកតោ អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញាតំ បហាតព្វំ បហីនំ ភាវេតព្វំ ភាវិតំ សច្ឆិកាតព្វំ សច្ឆិកតំ ។ អបរិត្តោ មហន្តោ គម្ភីរោ អប្បមេយ្យោ ទុប្បរិយោគាឡ្ហោ ពហុរតនោ សាគរូបមោ ឆឡង្គុបេក្ខាយ សមន្នាគតោ ហោតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានខ្លួនបានអប់រំហើយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះកាយអប់រំហើយ មានសីលអប់រំហើយ មានព្រះទ័យអប់រំហើយ មានប្រាជ្ញាអប់រំហើយ មានសតិប្បដ្ឋានអប់រំហើយ មានសម្មប្បធានអប់រំហើយ មានឥទ្ធិបាទអប់រំហើយ មានឥន្ទ្រិយអប់រំហើយ មានពលៈអប់រំហើយ មានពោជ្ឈង្គអប់រំហើយ មានមគ្គអប់រំហើយ មានកិលេសលះបង់ហើយ មានអកុប្បធម៌ត្រាស់ដឹងហើយ មាននិរោធធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ទុក្ខក៏ព្រះមានព្រះភាគនោះ កំណត់ដឹងហើយ សមុទយៈ ទ្រង់លះបង់ហើយ មគ្គព្រះអង្គចំរើនហើយ និរោធព្រះអង្គធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ គុណជាតដែលគប្បីជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ធម្មជាតដែលគួរកំណត់ដឹង ព្រះអង្គកំណត់ដឹងហើយ កិលេសជាត ដែលត្រូវលះ ព្រះអង្គលះបង់ហើយ គុណជាតដែលត្រូវចំរើន ព្រះអង្គចំរើនហើយ គុណជាតដែលត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះអង្គធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មិនមែនជាបុគ្គលតូចតាចទេ ជាបុគ្គលធំ ជាបុគ្គលជ្រៅ មានប្រមាណមិនបាន ដែលអ្នកផងស្ទង់មើលបានដោយក្រ មានរតនៈច្រើន ប្រៀបដូចសាគរ ជាបុគ្គលប្រកបដោយឆឡង្គុបេក្ខា ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ ឧបេក្ខកោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ ។ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា មនាបំ(១) នាភិគិជ្ឈតិ នាភិបហយតិ(២) ន រាគំ ជនេតិ ។ តស្ស ឋិតោវ កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្ខុនា ខោ បនេវ រូបំ ទិស្វា អមនាបំ ន មង្កុ ហោតិ អប្បតិដ្ឋិតចិត្តោ អទិនមនសោ(៣) អព្យាបន្នចេតសោ ។ តស្ស ឋិតោវ កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។

---

១ ម. មនាបំ រូបំ ។ ២ ម. នាភិហឹសតិ ។ ៣ កត្ថចិ បោត្ថកេ អាទីនមនសោតិ ទិស្សតិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មិនត្រេកអរ មិនអាក់អន់ ទ្រង់គង់ព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតីជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធុំក្លិនដោយឃានៈ លិទ្ធរសដោយជិវ្ហា ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ជ្រាបធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មិនតេកអរ មិនអាក់អន់ ទ្រង់គង់ព្រងើយកន្តើយមានស្មារតីជ្រាបច្បាស់ ។ ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មិនជាប់មិនស្រឡាញ់ ចំពោះរូបជាទីពេញចិត្ត មិនញុំាងរាគៈឲ្យកើតឡើង ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គទតឃើញរូបទ្រុះ ដោយចក្ខុហើយ ក៏មិនស្អប់ចំពោះរូបមិនជាទីពេញចិត្ត ព្រះអង្គមានព្រះទ័យមិនអាក់អន់ មានព្រះទ័យមិនរួញរា មានព្រះទ័យមិនគុំគួន ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន ជាព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាបំ នាភិគិជ្ឈតិ នាភិបិហយតិ ន រាគំ ជនេតិ តស្ស ឋិតោ ច កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។ មនសា ខោ បនេតំ ធម្មំ វិញ្ញាយ អមនាបំ ន មង្កុ ហោតិ អប្បតិដ្ឋិតចិត្តោ អទីនមនសោ អព្យាបន្នចេតសោ ។ តស្ស ឋិតោ ច កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា មនាបាមនាបេសុ រូបេសុ ឋិតោ ច កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាបាមនាបេសុ ធម្មេសុ ឋិតោ ច កាយោ ហោតិ ឋិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឋិតំ សុវិមុត្តំ ។

ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធុំក្លិនដោយឃានៈ លិទ្ធរសដោយជិវ្ហា ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មិនជាប់ មិនស្រឡាញ់ ចំពោះអារម្មណ៍ជាទីពេញចិត្ត មិនញុំាងរាគៈឲ្យកើតឡើង ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អ ខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ នូវធម្មារម្មណ៍នុ៎ះ ដោយព្រះទ័យហើយ មិនស្អប់ចំពោះអារម្មណ៍មិនជាទីពេញចិត្ត មានព្រះទ័យមិនថ្នាំងថ្នាក់ មានព្រះទ័យមិនរួញរា មានព្រះទ័យមិនគុំគួន ។ ព្រះអង្គមានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្តនឹងមិនជាទីពេញចិត្ត ព្រះអង្គមានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធុំក្លិនដោយឃានៈ លិទ្ធរសដោយជិវ្ហា ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយព្រះកាយជ្រាបធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មានព្រះកាយខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត នឹងមិនជាទីពេញចិត្ត មានព្រះទ័យខ្ជាប់ខ្ជួន ជាព្រះទ័យឋិតនៅដោយល្អខាងក្នុងសន្តាន រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា រជនីយេ ន រជ្ជតិ ទោសនីយេ ន ទុស្សតិ មោហនីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន កុប្បតិ មទនីយេ ន មជ្ជតិ កិលេសនីយេ ន កិលិស្សតិ ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ រជនីយេ ន រជ្ជតិ ទោសនីយេ ន ទុស្សតិ មោហនីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន កុប្បតិ មទនីយេ ន មជ្ជតិ កិលេសនីយេ ន កិលិស្សតិ ។ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តោ សុតេ សុតមត្តោ មុតេ មុតមត្តោ វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តោ ទិដ្ឋេ ន លិម្បតិ សុតេ ន លិម្បតិ មុតេ ន លិម្បតិ មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លិម្បតិ

ព្រះអង្គទតឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ មិនត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរត្រេកអរ មិនប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរប្រទូស្ត មិនវង្វេងក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរកម្រើក មិនស្រវឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរស្រវឹង មិនសៅហ្មងក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរសៅហ្មង ។ ព្រះអង្គឮសំឡេងដោយសោតៈ ធុំក្លិនដោយឃានៈ លិទ្ធរសដោយជិវ្ហា ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយព្រះទ័យហើយ មិនត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរត្រេកអរ មិនប្រទូស្តក្នុងអារម្មដែលគួរប្រទូស្ត មិនវង្វេងក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរកម្រើក មិនស្រវឹងក្នុងអារម្មណ៍ ដែលគួរស្រវឹង មិនសៅហ្មងក្នុងអារម្មណ៍ដែសគួរសៅហ្មង ។ ព្រះអង្គគ្រាន់តែទតឃើញ ចំពោះរូបដែលឃើញ គ្រាន់តែឮចំពោះសំឡេងដែលឮ គ្រាន់តែប៉ះពាល់ចំពោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ គ្រាន់តែជ្រាបចំពោះធម្មារម្មណ៍ដែលជ្រាប មិនប្រឡាក់ក្នុងរូបដែលឃើញ មិនប្រឡាក់ក្នុងសំឡេងដែលឮ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ មិនប្រឡាក់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែលជ្រាបហើយ

ទិដ្ឋេ អនុបយោ(១) អនិស្សិតោ អប្បដិពទ្ធោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន(២) ចេតសា វិហរតិ សុតេ មុតេ វិញ្ញាតេ អនុបយោ អនិស្សិតោ អប្បដិពទ្ធោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតិ ។ សំវិជ្ជតិ ភគវតោ ចក្ខុ បស្សតិ ភគវា ចក្ខុនា រូបំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។ សំវិជ្ជតិ ភគវតោ សោតំ សុណាតិ ភគវា សោតេន សទ្ទំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។ សំវិជ្ជតិ ភគវតោ ឃានំ ឃាយតិ ភគវា ឃានេន គន្ធំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។ សំវិជ្ជតិ ភគវតោ ជិវ្ហា សាយតិ ភគវា ជិវ្ហាយ រសំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។

---

១ ម. អនុសយោ អនបាយោ ។ ២ ម. វិសញ្ញុត្តោ វិបរិយាទិកតេន ។

ព្រះអង្គមិនស្រើបស្រាល មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែលឃើញ ទ្រង់រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានព្រះទ័យប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ព្រះអង្គមិនស្រើបស្រាល មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងសំឡេងដែលឮ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ក្នុងធម្មារម្មណ៍ដែលជ្រាបច្បាស់ ព្រះអង្គរួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានព្រះទ័យប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ។ ចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទតឃើញរូបដោយចក្ខុ តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ សោតៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឮសំឡេង ដោយសោតៈ តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ឃានៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធុំក្លិនដោយឃានៈ តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ជិវ្ហារបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លិទ្ធរសដោយជិវ្ហា តែឆន្ទរាគ នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

សំវិជ្ជតិ ភគវតោ កាយោ ផុសតិ ភគវា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។ សំវិជ្ជតិ ភគវតោ មនោ វិជានាតិ ភគវា មនសា ធម្មំ ឆន្ទរាគោ ភគវតោ នត្ថិ សុវិមុត្តចិត្តោ ភគវា ។ ចក្ខុ(១) រូបារាមំ រូបរតំ រូបសម្មុទិតំ(២) ភគវតា ទន្តំ គុត្តំ រក្ខិតំ សំវុតំ តស្ស ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។ សោតំ សទ្ទារាមំ សទ្ទរតំ ឃានំ គន្ធារាមំ គន្ធរតំ ជិវ្ហា រសារាមា រសរតា រសសម្មុទិតា ភគវតា(៣) ទន្តា គុត្តា រក្ខិតា សំវុតា តស្ស ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។ កាយោ ផោដ្ឋព្វារាមោ(៤) មនោ ធម្មារាមោ ធម្មរតោ ធម្មសម្មុទិតោ ភគវតា(៥) ទន្តោ គុត្តោ រក្ខិតោ សំវុតោ តស្ស ច សំវរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

---

១ ម. ចក្ខុំ ។ ២ ម. រូបសម្មុទិតំ តំ ភគវតោ ។ ៣ ម. សា ភគវតោ ។ ៤ ម. ផោដ្ឋព្វារាមោ ផោដ្ឋព្វរតោ ផោដ្ឋព្វសម្មុទិតោ ។ ៥ ម. សោ ភគវតោ ។

កាយ របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប៉ះពាល់ផ្សព្វ ដោយកាយ តែឆន្ទុកត នៃព្រះមានព្រះភាគ មិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ព្រះទ័យ របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដោយព្រះទ័យ តែឆន្ទុកត នៃព្រះមានព្រះភាគមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះទ័យរួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ភ្នែកមានរូប ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរូប រីករាយព្រមចំពោះរូប ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែងធម៌ ដើម្បីការសង្រួមភ្នែកនោះ ។ ត្រចៀកមានសំឡេងជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងសំឡេង ច្រមុះមានក្លិនជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងក្លិន អណ្ដាតមានរសជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរស រីករាយព្រមចំពោះរស ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែងធម៌ដើម្បីការសង្រួមអណ្ដាតនោះ ។ កាយមានផ្សព្វជាទីត្រេកអរ ចិត្តមានធម្មារម្មណ៍ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងធម្មារម្មណ៍ រីករាយព្រមចំពោះធម្មារម្មណ៍ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួមហើយ ទាំងទ្រង់សំដែងធម៌ដើម្បីការសង្រួមកាយនោះ ។

ទន្តំ នយន្តិ សមិតឹ ទន្តំ រាជាភិរូហតិ

ទន្តោ សេដ្ឋោ មនុស្សេសុ យោតិវាក្យំ តិតិក្ខតិ ។

វរមស្សតរា ទន្តា អាជានិយា ច សិន្ធវា

កុញ្ជរា ច មហានាគា អត្តទន្តោ តតោ វរំ ។

ន ហិ ឯតេហិ យានេហិ គច្ឆេយ្យ អគតំ ទិសំ

យថាត្តនា សុទន្តេន ទន្តោ ទន្តេន គច្ឆតិ ។

វិធាសុ ន វិកម្បន្តិ វិប្បមុត្តា បុនព្ភវា

ទន្តភូមឹ អនុប្បត្តា តេ លោកេ វិជិតាវិនោ ។

យស្សិន្ទ្រិយានិ ភាវិតានិ

អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច សព្វលោកេ

និព្វិជ្ឈិមំ បរញ្ច លោកំ

កាលំ កង្ខតិ ភាវិតោ សុទន្តោតិ ។

ពួកជនរមែងនាំនូវពាហនៈ ដែលហាត់ហើយទៅកាន់ទីប្រជុំ ព្រះរាជារមែងឡើងគង់ពាហនៈដែលហាត់ហើយ បណ្តាមនុស្សទាំងឡាយ មនុស្សណា អត់ធន់នឹងពាក្យពោលត្រគោះ មនុស្សនោះឈ្មោះថាជាអ្នកហាត់ហើយ ជាបុគ្គលប្រសើរផុត ។ សេះអស្សតរក្តី សេះសិន្ធពអាជានេយ្យក្តី ដំរីដំប្រសើរជាកុញ្ជរជាតិក្តី ដែលគេបង្ហាត់ហើយ ឈ្មោះថាជាសត្វប្រសើរ តែបុគ្គលអ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយប្រសើរជាងសត្វទាំងនោះ ។ បុគ្គលមិនគប្បីទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ គឺព្រះនិព្វាន ដោយយានទាំងឡាយនោះបានទេ លុះតែបុគ្គលអ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយ ទើបទៅ(កាន់ទិស គឺព្រះនិព្វាន) ដោយខ្លួនដែលទូន្មានហើយ ទូន្មានល្អហើយ ។ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ រួចចាកភពថ្មី ដល់ហើយនូវទន្តភូមិ គឺអរហត្តផល រមែងមិនកម្រើកក្នុងតណ្ហានឹងទិដ្ឋិផ្សេងៗ ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានជ័យជំនះ ក្នុងលោក ។

ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដែលព្រះខីណាស្រពណា ចំរើនហើយ
ព្រះខីណាស្រពនោះ ឈ្មោះថាមានធម៌ចំរើនហើយ មាន
ខ្លួនទូន្មានល្អហើយ ដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងខាង
ក្រៅ ក្នុងលោកទាំងពួងផង នូវលោកនេះផង នូវលោក
ខាងមុខផង រមែងរង់ចាំនូវកាលកិរិយា តែប៉ុណ្ណោះ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ឯវំ កតក ការិតត្តោតិ បញ្ហំ តំ វេទគុ ការិតត្តំ ។

(១៨៥) កុតោ នុ ទុក្ខា សមុទាគតា មេតិ កុតោ- នូតិ សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំ- សបុច្ឆា ឯវំ នុខោ ន នុខោ កឹ នុខោ កថំ នុខោតិ កុតោ នុ ។ ទុក្ខាតិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិ- ទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបា- យាសទុក្ខំ(១) នេរយិកំ ទុក្ខំ តិរច្ឆានយោនិកំ ទុក្ខំ បេត្តិវិសយិកំ ទុក្ខំ មានុសិកំ ទុក្ខំ គព្ភោក្កន្តិ- មូលកំ(២) ទុក្ខំ គព្ភេឋិតិមូលកំ ទុក្ខំ គព្ភាវុដ្ឋានមូ- លកំ ទុក្ខំ ជាតស្សូបនិពន្ធកំ ទុក្ខំ ជាតស្ស បរាធេយ្យកំ ទុក្ខំ អត្តុបក្កមំ ទុក្ខំ បរូប- ក្កមំ ទុក្ខំ ទុក្ខទុក្ខំ សង្ខារទុក្ខំ វិបរិណាមទុក្ខំ ចក្ខុរោគោ សោតរោគោ ឃានរោគោ ជិវ្ហារោគោ

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ព្យសនំ ទុក្ខន្តិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. តិរច្ឆានយោនិទុក្ខំ បេត្តិវិសយទុក្ខំ មានុសិ- កគព្ភេ ឱក្កន្តិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានខ្លួនបានអប់រំហើយ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ឃើញថាព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំហើយ ។

(១៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតអំពីទីណាហ្ន៎ ត្រង់ពាក្យថា អំពីទីណាហ្ន៎ គឺ ជាសំនួរចំពោះសេចក្តីសង្ស័យ សំនួរចំពោះសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ សំនួរចំពោះហេតុដែលបែកជាចំពាមពីរ សំនួរចំពោះហេតុច្រើនយ៉ាង ថាយ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អំពីណាហ្ន៎ ។ ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ ជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ទុក្ខក្នុងនរក ទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទុក្ខក្នុងបិត្តិវិស័យ ទុក្ខជារបស់មនុស្ស ទុក្ខមានការចុះកាន់គភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការតាំងនៅក្នុងគភ៌ជាមូល ទុក្ខមានការចេញចាកគភ៌ជាមូល ទុក្ខដែលជាប់ចំពាក់របស់សត្វកើតហើយ ទុក្ខទាក់ទងអំពីអ្នកដទៃ របស់សត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខកើតអំពីការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខកើតអំពីការព្យាយាម របស់បុគ្គលដទៃ ទុក្ខទុក្ខ[១] សង្ខារទុក្ខ[២] បរិណាមទុក្ខ[៣] រោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត

---

១ បានដល់ទុក្ខវេទនា ។ ២ ឧបេក្ខាវេទនា ។ ៣ សុខវេទនា ។ អដ្ឋកថាតាមសុត្ត-និទ្ទេស ។

កាយរោគោ សីសរោគោ កណ្ណរោគោ មុខរោគោ ទន្តរោគោ កាសោ សាសោ បិនាសោ ឌហោ ជរោ កុច្ឆិរោគោ មុច្ឆា បក្ខន្ទិកា សូលា វិសូចិកា កុដ្ឋំ គណ្ឌោ កិលាសោ សោសោ អបមារោ ទទ្ទុ កណ្ឌុ កច្ឆុ រខសា វិតច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មធុមេហោ អំសា បិឡកា ភគន្ទលា បិត្តសមុដ្ឋានា អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋានា អាពាធា វាតសមុដ្ឋានា អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា ឧតុបរិណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱបក្កមិកា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ ជិឃច្ឆា បិបាសា ឧច្ចារោ បស្សាវោ ឌំសមកសវាតាតបសិរិំសបសម្ផស្សទុក្ខំ មាតុមរណំ ទុក្ខំ បិតុមរណំ ទុក្ខំ ភាតុមរណំ ទុក្ខំ ភគិនិមរណំ ទុក្ខំ បុត្តមរណំ ទុក្ខំ ធីតុមរណំ ទុក្ខំ ញាតិព្យសនំ ទុក្ខំ(១) ភោគព្យសនំ ទុក្ខំ សីលព្យសនំ ទុក្ខំ ទិដ្ឋិព្យសនំ ទុក្ខំ ។

---

១ ម. ឯកច្ចេសុ រោគព្យសនំ ទុក្ខន្តិ អត្ថិ ។

រោគកាយ រោគក្បាល រោគត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត រោគប្រមុះ រោគក្ដៅក្រហាយ រោគស្គាំងស្គម រោគផ្ទៃ រោគខ្យល់ចាប់ វិលមុខ រោគធ្លាក់ឈាម រោគចុកសៀត រោគចុះរាក ឃ្លង់ បូស ស្រែង រីងរៃ ឆ្កួតជ្រូក ជំងឺពិស រមាស់ កម រោគកើតក្នុងទី ដែលខ្វារ ដោយក្រចក ឃ្លង់ដែក ប្រមាត់ក្រហម ប្រមេះទឹកបាយ ឫសដូងដុះ រលករៃ ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្លេស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីសន្និបាត (គឺការកម្រើកប្រមាត់ ស្លេស្មនិងខ្យល់ប្រជុំគ្នា) អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្ដូរឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីការព្យាយាមរបស់អ្នកឯទៀត អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្ដៅ ស្រេក ឃ្លាន ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ ទុក្ខព្រោះសម្ផស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ ទុក្ខគឺមរណៈមាតា ទុក្ខគឺមរណៈបិតា ទុក្ខគឺមរណៈបងប្អូនប្រុស ទុក្ខគឺមរណៈបងប្អូនស្រី ទុក្ខគឺមរណៈបុត្ត ទុក្ខគឺមរណៈធីតា ទុក្ខគឺការវិនាសញាតិ ទុក្ខគឺការវិនាសភោគៈ ទុក្ខគឺការវិនាសសីល ទុក្ខគឺការវិនាសទិដ្ឋិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

យេសំ ធម្មានំ អាទិតោ សមុទាគមនំ បញ្ញាយតិ អត្ថង្គមតោ និរោធោ បញ្ញាយតិ ។ កម្មសន្និស្សិតោ វិបាកោ វិបាកសន្និស្សិតំ កម្មំ នាមសន្និស្សិតំ រូបំ រូបសន្និស្សិតំ នាមំ ជាតិយា អនុគតំ ជរាយ អនុសដំ ព្យាធិនា អភិភូតំ មរណេន អព្ភាហតំ ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតំ អតាណំ អលេណំ អសរណំ អសរណីភូតំ ឥមេ វុច្ចន្តិ ទុក្ខា ។ ឥមេ ទុក្ខា កុតោ សមុទាគតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ជាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ បាតុភូតា កិន្និទានា កឹសមុទយា កឹបភវាតិ ឥមេសំ ទុក្ខានំ មូលំ បុច្ឆតិ ហេតុំ បុច្ឆតិ និទានំ បុច្ឆតិ សម្ភវំ បុច្ឆតិ បភវំ បុច្ឆតិ សមុដ្ឋានំ បុច្ឆតិ អាហារំ បុច្ឆតិ អារម្មណំ បុច្ឆតិ បច្ចយំ បុច្ឆតិ សមុទយំ បុច្ឆតិ យាចតិ អជ្ឈេសតិ បសាទេតីតិ កុតោ នុ ទុក្ខា សមុទាគតា ឥមេ ។

ការកើតឡើង អំពីខាងដើមនៃធម៌ទាំងឡាយណា ប្រាកដ ការរលត់ ដោយការវិនាស (នៃធម៌ទាំងនោះ) ក៏ប្រាកដ ៗ ផលអាស្រ័យកម្ម កម្មអាស្រ័យផល រូបអាស្រ័យនាម នាមអាស្រ័យរូប ជារបស់ត្រូវជាតិ ជាប់តាម ត្រូវជរារួបរឹត ត្រូវព្យាធិញាំញី ត្រូវមរណៈគ្របសង្កត់ តាំងនៅក្នុងទុក្ខ ឥតមានទីពំនាក់ ឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពឹង ឥតមានទីពំនឹង ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា ទុក្ខ ៗ ទុក្ខទាំងនេះ ផ្សំផ្គុំមកអំពីណា កើតមកអំពីណា កើតព្រមអំពីណា លូតលាស់ អំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដ អំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាទីប្រជុំកើត មានអ្វីជាដែនផ្ដើមកើត (មេត្តគូមាណព) សួរឫសគល់ សួរហេតុ សួរនិទាន សួរកំណើត សួរហេតុជា ដែនផ្ដើមកើត សួរសមុដ្ឋាន សួរអាហារ សួរអារម្មណ៍ សួរបច្ច័យ សួរ សូម អារាធនា ជ្រះថ្លា បំពោះទីប្រជុំកើត នៃទុក្ខទាំងនេះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សេចក្ដីទុក្ខទាំងនេះ កើតអំពីទីណាហ្ន៎+ ៗ

(១៦៦) យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបាតិ យេ-
កេចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ[១] អសេសំ
និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេ កេចីតិ ។ លោ-
កស្មិន្តិ អបាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ
ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេ ។ អនេ-
ករូបាតិ អនេកវិធា នានប្បការា ទុក្ខាតិ យេ កេចិ
លោកស្មឹ អនេករូបា ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ
(ឥច្ចាយស្មា មេត្តគូ)
មញ្ញាមិ តំ វេទគុំ ភាវិតត្តំ
កុតោ នុ ទុក្ខា សមុទាគតា មេ
យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបាតិ ។

(១៦៧) ទុក្ខស្ស វេ មំ បភវំ អបុច្ឆសិ (មេត្តគូតិ ភគវា)
តន្តេ បវក្ខាមិ យថា បជានំ
ឧបធិនិទានា បភវន្តិ ទុក្ខា
យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបា ។

---

១ ម. សព្វំ សព្វាវត្ថំ ។

(១៤៦) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថាឯណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ឯណាមួយ នុ៎ះជាពាក្យរួម ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ជាច្រើនប្រការ គឺទុក្ខទាំងឡាយផ្សេងៗ ជាច្រើន មានប្រការផ្សេង ៗ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ទុក្ខទាំងឡាយ ណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះសួរថា

(មេត្តគូមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ
ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវ
សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យបាន ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់
ឃើញថា ព្រះអង្គជាអ្នកដល់នូវវេទ ជាអ្នកមានខ្លួនបានអប់រំ
ហើយ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ
ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខទាំងនេះ កើតមកអំពីណាហ្ន៎ ។

(១៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) អ្នកសួរហេតុជាដែន
ផ្តើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខ នឹងតថាគត តថាគតដឹងយ៉ាងណា នឹង
ប្រាប់ហេតុជាដែនផ្តើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខនោះ ដល់អ្នក យ៉ាង
នោះ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក
សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្តើមកើតឡើងព្រោះឧបធិជានិទាន ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៦៨) ទុក្ខស្ស វេ មំ បភវំ អបុច្ឆសីតិ ទុក្ខស្សាតិ ជាតិទុក្ខស្ស ជរាទុក្ខស្ស ព្យាធិទុក្ខស្ស មរណទុក្ខស្ស សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខស្សាតិ ទុក្ខស្ស វេ មំ បភវំ អបុច្ឆសីតិ មំ ទុក្ខស្ស មូលំ បុច្ឆសិ ហេតុំ បុច្ឆសិ និទានំ បុច្ឆសិ សម្ភវំ បុច្ឆសិ បភវំ បុច្ឆសិ សមុដ្ឋានំ បុច្ឆសិ អាហារំ បុច្ឆសិ អារម្មណំ បុច្ឆសិ បច្ចយំ បុច្ឆសិ សមុទយំ បុច្ឆសិ យាចសិ អជ្ឈេសសិ បសាទេសីតិ ទុក្ខស្ស វេ មំ បភវំ អបុច្ឆសិ ។ មេត្តគូតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ មេត្តគូតិ ភគវា ។

(១៦៩) តន្តេ បវក្ខាមិ យថា បជានន្តិ តន្តេ បវក្ខាមីតិ តំ តេ ទុក្ខស្ស មូលំ បវក្ខាមិ

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកសួរហេតុជាដែនផ្តើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខនឹងតថាគត ត្រង់ពាក្យថា នៃសេចក្តីទុក្ខ គឺនៃជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នៃសេចក្តីទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកសួរហេតុជាដែនផ្តើមកើត (នៃសេចក្តីទុក្ខ) នឹងតថាគត គឺអ្នកសួរឫសគល់នៃទុក្ខ នឹងតថាគត សួរហេតុ សួរនិទាន សួរកំណើត សួរការផ្តើមកើត សួរសមុដ្ឋាន សួរអាហារ សួរអារម្មណ៍ សួរបច្ច័យនៃទុក្ខ សួរ សូម អារាធនា ជ្រះថ្លា ចំពោះហេតុជាទីប្រជុំកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកសួរហេតុជាដែនផ្តើមកើតនៃសេចក្តីទុក្ខនឹងតថាគត ។ ពាក្យថា មេត្តគូ គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ ។

(១៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតដឹងយ៉ាងណា នឹងប្រាប់ហេតុជាដែនផ្តើមកើតនោះដល់អ្នក យ៉ាងនោះ ត្រង់ពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់ហេតុជាដែនផ្តើមកើតនុ៎ះ គឺ តថាគតនឹងប្រាប់ឫសគល់ នៃទុក្ខនោះ

ហេតុំ បក្កាមិ និទានំ បក្កាមិ សម្ភវំ បក្កាមិ បភវំ បក្កាមិ សមុដ្ឋានំ បក្កាមិ អាហារំ បក្កាមិ អារម្មណំ បក្កាមិ បច្ចយំ បក្កាមិ សមុទយំ បក្កាមិ អាចិក្ខិស្សាមិ ទេសេស្សាមិ បញ្ញបេស្សាមិ បដ្ឋបេស្សាមិ វិវរិស្សាមិ វិភជិស្សាមិ ឧត្តានីករិស្សាមិ បកាសេស្សាមីតិ តេន្ត បក្កាមិ ។ យថា បជានន្តិ យថា បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ន ឥតិហិតិហំ ន ឥតិកិរាយ ន បរម្បរាយ ន បិដកសម្បទាយ ន តក្កហេតុ ន នយហេតុ ន អាការបរិវិតក្កេន ន ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា សាមំ សយមភិញ្ញាតំ អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ កថយិស្សាមីតិ(១) យថា បជានំ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ តំ បរិក្កាមីតិ ទិស្សតិ ។

ដល់អ្នក នឹងប្រាប់ហេតុ នឹងប្រាប់និទាន នឹងប្រាប់កំណើត នឹងប្រាប់ហេតុ ជាដែនដើមកើត នឹងប្រាប់សមុដ្ឋាន នឹងប្រាប់អាហារ នឹងប្រាប់អារម្មណ៍ នឹងប្រាប់បច្ច័យ គឺនឹងប្រាប់ នឹងបង្ហាញ នឹងសំដែង នឹងបញ្ញត្ត នឹងតាំងទុក នឹងបើក នឹងចែក នឹងធ្វើឲ្យរាក់ នឹងប្រកាសនូវហេតុជាទីប្រជុំកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នឹងប្រាប់ហេតុ ជាដែនដើមកើតនោះ ដល់អ្នក ៗ

ពាក្យថា តថាគតដឹងយ៉ាងណា គឺតថាគតដឹង ដឹងទូទៅ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ ចាក់ធ្លុះ ដោយប្រការយ៉ាងណា គឺមិនមែនដោយអាងថាឮចេះ ៗ មិនមែនដោយឮថាឮចេះ មិនមែនដោយត ៗ គ្នា មិនមែនដោយការផ្សំតាមតម្រា មិនមែនដោយហេតុនៃសេចក្ដីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការយល់ មិនមែនដោយសេចក្ដីរិះគិតតាមអាការ មិនមែនតាមសេចក្ដីយល់ឃើញ ការពិនិត្យ នឹងសេចក្ដីចូលចិត្តទេ តថាគតសំដែងធម៌ដែលតថាគតត្រាស់ដឹងឯង ដោយខ្លួនឯង ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតដឹង យ៉ាងណា ៗ

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

[១៩០] ឧបធិនិទានា បភវន្តិ ទុក្ខាតិ ឧបធីតិ ទស ឧបធី តណ្ហូបធិ ទិដ្ឋូបធិ កិលេសូបធិ កម្មូបធិ ទុច្ចរិតូបធិ អាហារូបធិ បដិឃូបធិ ចតស្សោ ឧបាទិន្នធាតុយោ ឧបធី ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ឧបធី ឆ វិញ្ញាណកាយា ឧបធី សព្វំបិ ទុក្ខំ ទុក្ខដ្ឋេន ឧបធិ ឥមេ វុច្ចន្តិ ទស ឧបធី ។ ទុក្ខាតិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ ។បេ។ ព្យាធិនា អភិភូតំ មរណេន អព្ភាហតំ ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតំ អតាណំ អលេណំ អសរណំ អសរណីភូតំ ឥមេ វុច្ចន្តិ ទុក្ខា ។ ឥមេ ទុក្ខា ឧបធិនិទានា ឧបធិហេតុកា ឧបធិបច្ចយា ឧបធិការណា ហោន្តិ សម្ភវន្តិ បភវន្តិ ជាយន្តិ សញ្ជាយន្តិ និព្វត្តន្តិ បាតុភវន្តីតិ ឧបធិនិទានា បភវន្តិ ទុក្ខា ។

[១៩១] យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបាតិ យេ កេចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេ កេចីតិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៩០) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្តើមកើតឡើង ព្រោះឧបធិជានិទាន ត្រង់ពាក្យថា ឧបធិ បានដល់ឧបធិ ១០ គឺតណ្ហូបធិ ទិដ្ឋូបធិ កិលេសូបធិ កម្មូបធិ ទុច្ចរិតូបធិ អាហារូបធិ បដិឃូបធិ ឧបាទិន្នធាតុ ៤ ជាឧបធិ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ជាឧបធិ វិញ្ញាណកាយ ៦ ជាឧបធិ សព្វទុក្ខទាំងអស់ ឈ្មោះថា ឧបធិ ដោយសេចក្តីជាទុក្ខ ទាំងនេះ លោកហៅថា ឧបធិ ១០ ។ ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ។បេ។ ការត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ការត្រូវមរណៈកំចាត់បង់ ការតាំងនៅក្នុងទុក្ខ ការឥតទីពំនាក់ ការឥតមានទីជ្រកកោន ការឥតទីពឹង ការឥតទីពុំនឹង ទាំងនេះ ហៅថា ទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនេះ មាន កើតមាន ផ្តើមកើត កើតឡើង លូតលាស់ ផុះផាល ព្រោះឧបធិជានិទាន ព្រោះឧបធិជាហេតុ ព្រោះឧបធិជាបច្ច័យ ព្រោះឧបធិជាការណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្តើមកើតឡើង ព្រោះឧបធិជានិទាន ។

(១៩១) ពាក្យថា សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយជាច្រើនប្រការក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នុះជាពាក្យប្រមូល ។

លោកស្មិន្តិ អបាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេ ។ អនេករូបាតិ អនេកវិធា នានប្បការា ទុក្ខាតិ យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបា ។ តេនាហ ភគវា

ទុក្ខស្ស វេ មំ បភវំ អបុច្ឆសិ

(មេត្តគូតិ ភគវា)

តន្តេ បវក្ខាមិ យថា បជានំ
ឧបធិនិទានា បភវន្តិ ទុក្ខា
យេ កេចិ លោកស្មឹ អនេករូបាតិ ។

(១៩២) យោ វេ អវិទ្វា ឧបធឹ ករោតិ
បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោ
តស្មា បជានំ ឧបធឹ ន កយិរា
ទុក្ខស្ស ជាតិប្បភវានុបស្សី ។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវ-លោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ជាច្រើនប្រការ គឺ ទុក្ខទាំងឡាយផ្សេងៗ ជាច្រើន មានប្រការផ្សេងៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) អ្នកសួរហេតុជា
ដែនផ្តើមកើត នៃសេចក្តីទុក្ខ នឹងតថាគត តថាគតដឹង
យ៉ាងណា នឹងប្រាប់ហេតុ ជាដែនផ្តើមកើត នៃសេចក្តីទុក្ខ
នោះ ដល់អ្នក យ៉ាងនោះ សេចក្តីទុក្ខទាំងឡាយណាមួយ
ជាច្រើនប្រការ ក្នុងលោក សេចក្តីទុក្ខ (ទាំងនោះ) ផ្តើម
កើតឡើង ព្រោះឧបធិជានិទាន ។

(១៩២) បុគ្គលណា មិនចេះ តែងធ្វើឧបធិឲ្យកើតឡើង បុគ្គលល្ងង់
ខ្លៅនោះ រមែងបានទុក្ខរឿយៗ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល
កាលដឹងច្បាស់ ជាអ្នកពិចារណាឃើញ នូវជាតិជាដែនផ្តើម
កើតនៃទុក្ខ មិនគប្បីធ្វើនូវឧបធិឡើយ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៩៣) យោ វេ អវិទ្វា ឧបធី ករោតីតិ យោតិ យោ យាទិសោ យថាយុត្តោ យថាវិហិតោ យថាបការោ យំឋានប្បត្តោ យំធម្មសមន្នាគតោ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា គហដ្ឋោ វា បព្វជិតោ វា ទេវោ វា មនុស្សោ វា ។ អវិទ្វាតិ អវិទ្វា អវិជ្ជាគតោ អញ្ញាណី អវិភាវី ទុប្បញ្ញោ ។ ឧបធី ករោតីតិ តណ្ហូបធី ករោតិ ទិដ្ឋូបធី ករោតិ កិលេសូបធី ករោតិ កម្មូបធី ករោតិ ទុច្ចរិតូបធី ករោតិ អាហារូបធី ករោតិ បដិឃូបធី ករោតិ ចតស្សោ ឧបាទិន្នធាតុយោ ឧបធី ករោតិ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ឧបធី ករោតិ ឆ វិញ្ញាណកាយេ ឧបធី ករោតិ ជនេតិ សញ្ជនេតិ និព្វត្តេតិ អវិទ្វា ឧបធី ករោតិ ។

(១៩៤) បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោតិ បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតីតិ បុនប្បុនំ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ ឯតិ ឧបេតិ ឧបគច្ឆតិ គណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិនិវិសតីតិ បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ ។

(១៨៣) ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនបេះ តែងធ្វើឧបធិឲ្យកើតឡើង ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺ ឯណា បែបណា ប្រកបយ៉ាងណា មានបែបផែនយ៉ាងណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវឋានៈយ៉ាងណា ប្រកបដោយធម៌ណា ទោះជាក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ទៈក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា មិនបេះ គឺ បុគ្គលជាអ្នកមិនបេះ តាំងនៅក្នុងអវិជ្ជា ជាអ្នកគ្មានញាណ មិនឈ្វេងយល់ អាប់ឥតប្រាជ្ញា ។ ពាក្យថា ធ្វើឧបធិ គឺធ្វើតណ្ហូបធិ ធ្វើទិដ្ឋូបធិ ធ្វើកិលេសូបធិ ធ្វើកម្មូបធិ ធ្វើទុច្ចរិតូបធិ ធ្វើអាហារូបធិ ធ្វើបដិឃូបធិ ធ្វើឧបធិ គឺឧបាទិន្នធាតុ ៤ ធ្វើឧបធិ គឺអាយតនៈខាងក្នុង ៦ ធ្វើ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម បង្កើតនូវឧបធិ គឺពួកវិញ្ញាណ ៦ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណា មិនបេះ តែងធ្វើឧបធិឲ្យកើតឡើង ។

(១៨៤) ពាក្យថា បុគ្គល ល្ងង់ខ្លៅ (នោះ) រមែងបានទុក្ខរឿយ ៗ ត្រង់ពាក្យថា រមែងបានទុក្ខរឿយ ៗ គឺ ដល់ ចូលដល់ ចូលទៅដល់ កាន់យក ស្ទាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ រឿយៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងបានទុក្ខរឿយ ៗ ។

មន្ទោតិ មន្ទោ មូឡ្ហោ អវិទ្វា អវិជ្ជាគតោ អញ្ញាណី អវិភាវី ទុប្បញ្ញោតិ បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោ ។

(១៩៤) តស្មា បជានំ ឧបធឹ ន កយិរាតិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ឯតំ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ ឧបធីសូតិ តស្មា ។ បជានន្តិ បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជា-នន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ។

ពាក្យថា ល្ងង់ខ្លៅ គឺជាអ្នកល្ងង់ វង្វេង មិនចេះ តាំងនៅក្នុងអវិជ្ជា ជាអ្នកគ្មានញាណ មិនឈ្វេងយល់ ឥតប្រាជ្ញា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ (នោះ) រមែងបានទុក្ខរឿយ ៗ ។

(១៩៨) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាលដឹងច្បាស់ មិនគប្បីធ្វើនូវឧបធិឡើយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលកាលឃើញច្បាស់នូវទោសនុ៎ះ ក្នុងឧបធិទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា កាលដឹងច្បាស់ គឺ កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទូទៅ កាលដឹងវិសេស កាលដឹងចំពោះ កាលចាក់ធ្លុះថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទូទៅ កាលដឹងវិសេស កាលដឹងចំពោះ កាលចាក់ធ្លុះថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងពួង ជាអនត្តា ។ បេ ។ កាលដឹងច្បាស់ កាលដឹងទូទៅ កាលដឹងវិសេស កាលដឹងចំពោះ កាលចាក់ធ្លុះថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។

ឧបធី ច កយិរាតិ តណ្ហូបធី ច ការេយ្យ ទិដ្ឋូបធី ច ការេយ្យ កិលេសូបធី ច ការេយ្យ កម្មូបធី ច ការេយ្យ ទុច្ចរិតូបធី ច ការេយ្យ អាហារូបធី ច ការេយ្យ បដិឃូបធី ច ការេយ្យ ចតស្សោ ឧបាទិន្នធាតុយោ ឧបធី ច ការេយ្យ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ឧបធី ច ការេយ្យ ច ជនេយ្យ ច សញ្ជនេយ្យ ច និព្វត្តេយ្យាតិ តស្មា បជានំ ឧបធី ច កយិរា ។

(១៥៦) ទុក្ខស្សាតិ ជាតិទុក្ខស្ស ជរាទុក្ខស្ស ព្យាធិទុក្ខស្ស មរណទុក្ខស្ស សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខស្ស បភវានុបស្សី មូលានុបស្សី ហេតានុបស្សី និទានានុបស្សី សម្ភវានុបស្សី សមុដ្ឋានានុបស្សី អាហារានុបស្សី អារម្មណានុបស្សី បច្ចយានុបស្សី សមុទយានុបស្សី ។ អនុបស្សនា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។

មេត្តគូមាណកវប្បញ្ញានិទ្ទេស

ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើឧបធិឡើយ គឺមិនគប្បីធ្វើតណ្ហូបធិ មិនគប្បីធ្វើទិដ្ឋូបធិ មិនគប្បីធ្វើកិលេសូបធិ មិនគប្បីធ្វើកម្មូបធិ មិនគប្បីធ្វើទុច្ចរិតូបធិ មិនគប្បីធ្វើអាហារូបធិ មិនគប្បីធ្វើបដិឃូបធិ មិនគប្បីធ្វើឧបធិ គឺឧបាទិន្នធាតុ ៤ មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើតនូវឧបធិ គឺអាយតនៈខាងក្នុង ៦ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាលដឹងច្បាស់ មិនគប្បីធ្វើឧបធិឡើយ ។

(១៣៦) ពាក្យថា នៃទុក្ខ សេចក្តីថា បុគ្គលពិចារណាឃើញហេតុជាដែនផ្តើមកើត ពិចារណាឃើញឫសគល់ ពិចារណាឃើញហេតុ ពិចារណាឃើញនិទាន ពិចារណាឃើញកំណើត ពិចារណាឃើញសមុដ្ឋាន ពិចារណាឃើញអាហារ ពិចារណាឃើញអារម្មណ៍ ពិចារណាឃើញបច្ច័យ ពិចារណាឃើញទីប្រជុំកើតឡើង នៃជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ។ បញ្ញា លោកហៅថា ការពិចារណាឃើញ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។បេ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។

ឥមាយ អនុបស្សនាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ ហោតិ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ អនុបស្សីតិ ទុក្ខស្ស ជាតិប្បភវានុបស្សី ។ តេនាហ ភគវា

យោ វេ អវិទ្វា ឧបធឹ ករោតិ
បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោ
តស្មា បជានំ ឧបធឹ ន កយិរា
ទុក្ខស្ស ជាតិប្បភវានុបស្សីតិ ។

(១៩៧) យំ តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ
អញ្ញំ តំ បុច្ឆាម តទិង្ឃ ព្រូហិ
កថំ នុ ធីរា វិតរន្តិ ឱឃំ
ជាតិជ្ជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច
តំ មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិ
តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

បុគ្គលជាអ្នកអែបនែប មូលមិត្រ ជិតជិត កៀកកើយ ផ្តេកផ្តួល កើតឡើងជាមួយ ប្រកបដោយការពិចារណាឃើញ គឺបញ្ញានេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកពិចារណាឃើញ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ជាអ្នកពិចារណាឃើញនូវជាតិ ជាដែនផ្តើមកើតនៃទុក្ខ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលមិនចេះ តែងធ្វើនូវឧបធិឲ្យកើតឡើង បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ
> នោះ រមែងបាននូវទុក្ខរឿយ ៗ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាល
> ដឹងច្បាស់ ជាអ្នកពិចារណាឃើញ នូវជាតិជាដែនផ្តើមកើត
> នៃទុក្ខ មិនគប្បីធ្វើនូវឧបធិឡើយ ។

[១៨៧] (មេត្តគូទូលថា) យើងខ្ញុំ បានទូលសួរសេចក្តីណា

> ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ យើងខ្ញុំសូម
> សួរសេចក្តីឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តី
> នោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងឱឃៈផង ជាតិជរាផង សោកៈ
> នឹងបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ សូមព្រះអង្គជាមុនិ
> ដោះស្រាយនូវឧបាយជាគ្រឿងឆ្លងនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ព្រោះ
> ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះហើយ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៩៨) យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោតិ យំ តំ
អបុច្ឆិម្ហ អយាចិម្ហ អជ្ឈេសិម្ហ បសាទិម្ហ ។ អកិត្ត-
យី នោតិ នោ អកិត្តិ តំ អាចិក្ខិ តំ ទេសេសិ
តំ បញ្ញាបិ តំ បដ្ឋបិ តំ វិវរិ តំ វិភជិ តំ ឧត្តា-
នីមកាសិ តំ បកាសេសិ យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី
នោ ។

(១៩៩) អញ្ញំ តំ បុច្ឆាម តទិង្ឃ ព្រូហិ កថំ នុ
ធីរា វិតរន្តិ ឱឃំ ជាតិជ្ជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ចាតិ កថំ
នុតិ សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំ-
សបុច្ឆា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ កឹ នុ ខោ កថំ
នុ ខោតិ កថំ នុ ។ ធីរាតិ ធីរា បណ្ឌិតា បញ្ញ-
វន្តោ ពុទ្ធិមន្តោ ញាណិនោ វិភាវិនោ មេធាវិនោ ។

(១៥៨) ពាក្យថា យើងខ្ញុំបានទូលសួរនូវសេចក្ដីណា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្ដីនោះដល់យើងខ្ញុំ គឺយើងខ្ញុំបានសួរ បានសូម បានអាពធនា បានជ្រះថ្លាចំពោះសេចក្ដីណា ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្ដីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ គឺ ព្រះអង្គបានសំដែងប្រាប់សេចក្ដីនោះ ពន្យល់សេចក្ដីនោះ បញ្ញត្តសេចក្ដីនោះ ផ្ដួចផ្ដើមនូវសេចក្ដីនោះ បើកសេចក្ដីនោះ ចែកសេចក្ដីនោះ ធ្វើឲ្យរាក់សេចក្ដីនោះ ប្រកាសសេចក្ដីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) យើងខ្ញុំបានទូលសួរនូវសេចក្ដីណា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់សេចក្ដីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ។

(១៥៩) អធិប្បាយពាក្យថា យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្ដីឯទៀតចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្ដីនោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងឱឃៈផង ជាតិជរាផង សោកៈនិងបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ ត្រង់ពាក្យថា ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ គឺជាសំនួរចំពោះសេចក្ដីសង្ស័យ សំនួរចំពោះសេចក្ដីងឿងឆ្ងល់ សំនួរចំពោះផ្លូវបែកជាចំពាមពីរ សំនួរចំពោះហេតុច្រើនយ៉ាង ថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្ដេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គឺអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា អ្នកមានយោបល់ អ្នកមានញាណ អ្នកមានការឈ្វេងយល់ អ្នកមានប្រាជ្ញាធ្លុះធ្លាយ ។

ឱឃន្តិ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ ។ ជាតីតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ជាតិ ឱក្កន្តិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ខន្ធានំ បាតុភាវោ អាយតនានំ បដិលាភោ ។ ជរាតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជរា ជីរណតា ខណ្ឌិច្ចំ បាលិច្ចំ វលិត្តចតា អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកោ ។ សោកោតិ ញាតិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ភោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស រោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស សោកោ សោចនា សោចិតត្តំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ អន្តោឌាហោ អន្តោបរិឌាហោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា ទោមនស្សំ សោកសល្លំ ។

ពាក្យថា ឱឃៈ បានដល់ ឱឃៈគឺកាម ឱឃៈគឺភព ឱឃៈគឺទិដ្ឋិ ឱឃៈគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា ជាតិ បានដល់កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភ៌ ការផុសផុលឡើង ការកើតឡើងចំពោះ ការប្រាកដឡើងនៃខន្ធ ការបានចំពោះនូវអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះ ៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ៗ ។ ពាក្យថា ជរា បានដល់ ការចាស់ ការគ្រាំគ្រា ការរង្គោះធ្មេញ ការស្កូវសក់ ការជ្រួញជ្រីវស្បែក ការរួញថយអាយុ ការចាស់ទុំនៃឥន្ទ្រិយ របស់ពួកសត្វនោះ ៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ៗ ។ ពាក្យថា សោក គឺ ការសោកស្តាយ អាការជាទីសោកស្តាយ ភាពនៃការសោកស្តាយ ការស្ងួតខាងក្នុង ការស្រពោនខាងក្នុង ការក្តៅខាងក្នុង ការពេលពលខាងក្នុង អាការជាទីសញ្ជប់សញ្ជឹងនៃចិត្ត ការអាក់អន់ចិត្ត សរគឺការសោក របស់បុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិ ប៉ះពាល់ ឬត្រូវសេចក្តីវិនាសនៃភោគៈ ប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសគឺរោគ ប៉ះពាល់ ឬត្រូវសេចក្តីវិនាសសីល ប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសគឺទិដ្ឋិ ប៉ះពាល់ ឬប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬក៏ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់ ។

បរិទេវេតិ ញាតិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ភោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស រោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវនា បរិទេវនា អាទេវិតត្តំ បរិទេវិតត្តំ លាបោ បលាបោ វិប្បលាបោ លាលប្បោ លាលប្បាយនា លាលប្បាយិតត្តំ ។ កថំ នុ ធីរា វិតរន្តិ ឱឃំ ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ចាតិ កថំ ធីរា ឱឃញ្ច ជាតិជរញ្ច សោកញ្ច បរិទ្ទវញ្ច តរន្តិ ឧត្តរន្តិ បតរន្តិ សមតិក្កមន្តិ វីតិវត្តន្តីតិ កថំ នុ ធីរា វិតរន្តិ ឱឃំ ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច ។

(១៦០) តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហីតិ តន្តិ យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អជ្ឈេសាមិ យំ បសាទេមិ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជាននា ។បេ។

ពាក្យថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល គឺ ការខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល ភាពនៃការយំ ភាពនៃការខ្សឹកខ្សួល ការទួញរៀបរាប់ ការពោលរៀបរាប់ ការរៀបរាប់ដែល ៗ ការពោលរំលឹក អាការនៃការពោលរំលឹក ភាពនៃការពោលរំលឹក នៃបុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ ឬត្រូវសេចក្តីវិនាសរោគៈប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសភោគប៉ះពាល់ ឬត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ ត្រូវសេចក្តីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ ឬប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬក៏ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយឆ្លងនូវឱឃៈផង ជាតិជរាផង សោកៈនិងបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ បានសេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវឱឃៈផង នូវជាតិជរាផង នូវសោកៈបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្តេច ហេតុនោះ(លោកសួរថា) អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយឆ្លងនូវឱឃៈផង ជាតិជរាផង សោកៈនិងបរិទេវៈផង ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ។

(១៦០) អធិប្បាយពាក្យថា សូមព្រះអង្គ ជាមុនិ ដោះស្រាយនូវឧបាយជាគ្រឿងឆ្លងនោះ ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គទូលសួរសេចក្តីណា សូមសេចក្តីណា អារាធនាសេចក្តីណា ជ្រះថ្លាចំពោះសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណលោកហៅថា មោនៈ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភគវា តេន ញាណេន សមន្នាគតោ មុនិ មោនប្បត្តោ ។ តីណិ មោនេយ្យានិ កាយមោនេយ្យំ វចីមោនេយ្យំ មនោមោនេយ្យំ ។

កតមំ កាយមោនេយ្យំ ។ តិវិធានំ កាយទុច្ចរិតានំ បហានំ កាយមោនេយ្យំ តិវិធំ កាយសុចរិតំ កាយមោនេយ្យំ កាយារម្មណំ ញាណំ កាយមោនេយ្យំ កាយបរិញ្ញា កាយមោនេយ្យំ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ កាយមោនេយ្យំ កាយេ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ កាយមោនេយ្យំ កាយសង្ខារនិរោធោ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ កាយមោនេយ្យំ ឥទំ កាយមោនេយ្យំ ។

កតមំ វចីមោនេយ្យំ ។ ចតុព្វិធានំ វចីទុច្ចរិតានំ បហានំ វចីមោនេយ្យំ ចតុព្វិធំ វចីសុចរិតំ វចីមោនេយ្យំ វាចារម្មណំ ញាណំ វចីមោនេយ្យំ វាចាបរិញ្ញា វចីមោនេយ្យំ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ វចីមោនេយ្យំ វាចាយ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ វចីមោនេយ្យ វចីសង្ខារនិរោធោ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ វចីមោនេយ្យំ ឥទំ វចីមោនេយ្យំ ។

ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។ ព្រះមានព្រះភាគប្រកបដោយញាណនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា មុនិ ព្រះអង្គដល់នូវមោនៈ ។ មោនេយ្យៈ ៣ គឺ កាយមោនេយ្យៈ វចីមោនេយ្យៈ មនោមោនេយ្យៈ ។

កាយមោនេយ្យៈ តើដូចម្ដេច ។ ការលះបង់កាយទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ កាយសុចរិត ៣ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ញាណមានកាយជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ការកំណត់ដឹងនូវកាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ការលះបង់ឆន្ទរាគក្នុងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ការរលត់កាយសង្ខារគឺចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ នេះ កាយមោនេយ្យៈ ។

វចីមោនេយ្យៈ តើដូចម្ដេច ។ ការលះបង់វចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ វចីសុចរិត ៤ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ញាណមានវាចាជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ការកំណត់ដឹងនូវវាចា ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ការលះបង់ឆន្ទរាគក្នុងវាចា ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ការរលត់វចីសង្ខារ គឺទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ នេះ វចីមោនេយ្យៈ ។

កតមំ មនោមោនេយ្យំ ។ តិវិធានំ មនោទុច្ចរិតានំ បហានំ មនោមោនេយ្យំ តិវិធំ មនោសុចរិតំ មនោមោនេយ្យំ ចិត្តារម្មណំ ញាណំ មនោមោនេយ្យំ ចិត្តបរិញ្ញា មនោមោនេយ្យំ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ មនោមោនេយ្យំ ចិត្តេ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ មនោមោនេយ្យំ ចិត្តសង្ខារនិរោធោ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ មនោមោនេយ្យំ ឥទំ មនោមោនេយ្យំ ។

កាយមុនឹ វាចាមុនឹ មនោមុនិមនាសវំ
មុនឹ មោនេយ្យសម្បន្នំ អាហុ សព្វប្បហាយិនំ
កាយមុនឹ វាចាមុនឹ មនោមុនិមនាសវំ
មុនឹ មោនេយ្យសម្បន្នំ អាហុ និន្ហាតបាបកន្តិ ។

ឥមេហិ មោនេយ្យេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតា ឆ មុនយោ[1] អាគារមុនយោ អនាគារមុនយោ សេក្ខមុនយោ អសេក្ខមុនយោ បច្ចេកមុនយោ មុនិមុនយោ ។ កតមេ អាគារមុនយោ ។ យេ តេ អាគារិកា ទិដ្ឋបទា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អាគារមុនយោ ។

១ ម. មុនិនោ ។

មនោមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់មនោទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ មនោសុចរិត ៣ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ញាណមានចិត្តជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ការកំណត់ដឹងចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ មគ្គប្រកបដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ការលះបង់ឆន្ទរាគក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ការរលត់ចិត្តសង្ខារគឺសញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ នេះ មនោមោនេយ្យៈ ។

អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ បានពោលនូវបុគ្គល ជាកាយមុនិ ជា
វាចាមុនិ ជាមនោមុនិ ជាអនាសវមុនិ ដែលបរិបូណ៌ដោយ
មោនេយ្យៈ ថាជាអ្នកលះបង់នូវកិលេសទាំងពួង អ្នកប្រាជ្ញ
ទាំងឡាយបានពោលនូវបុគ្គល ជាកាយមុនិ ជាវាចាមុនិ
ជាមនោមុនិ ជាអនាសវមុនិ ដែលបរិបូណ៌ដោយមោនេយ្យៈ
ថាជាអ្នកលាងបាបហើយ ។

មុនិ មាន ៦ ពួក ដែលប្រកបដោយមោនេយ្យធម៌ ទាំងនេះ គឺ អាគារមុនិ ១ អនាគារមុនិ ១ សេក្ខមុនិ ១ អសេក្ខមុនិ ១ បច្ចេក-មុនិ ១ មុនិមុនិ ១ ។ អាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនណា ជាអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះនៅ តែមានព្រះនិព្វានឃើញហើយ មានសាសនធម៌ដឹងច្បាស់ហើយ ពួកជននេះ ឈ្មោះថា អាគារមុនិ ។

កតមេ អនាគារមុនយោ ។ យេ តេ បព្វជិតា ទិដ្ឋ-
បទា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អនាគារមុនយោ ។
សត្ត សេក្ខា សេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ អសេ-
ក្ខមុនយោ ។ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា បច្ចេកមុនយោ ។
តថាគតា អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា មុនិមុនយោ ។

ន មោនេន មុនិ ហោតិ មូឡ្ហរូបោ អវិទ្ទសុ
យោ ច តុលំវ បគ្គយ្ហ វរមាទាយ បណ្ឌិតោ
បាបានិ បរិវជ្ជេតិ ស មុនិ តេន សោ មុនិ
យោ មុនាតិ ឧភោ លោកេ មុនិ តេន បវុច្ចតិ ។

អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច សព្វលោកេ
ទេវមនុស្សេហិ បូជិតោ
យោ សោ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនីតិ ។

អនាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកបុគ្គលណា ជាបព្វជិត មានព្រះនិព្វានឃើញហើយ មានសាសនធម៌ដឹងច្បាស់ហើយ ពួកបុគ្គលនេះឈ្មោះថា អនាគារមុនិ ។ សេក្ខបុគ្គលទាំងឡាយ ៧ ពួក ឈ្មោះថា សេក្ខមុនិ ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បច្ចេកមុនិ ។ ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា មុនិមុនិ ។

បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ជាអ្នកមិនចេះ មិនឈ្មោះថា មុនិ ដោយការស្ងៀមទេ
លុះតែបុគ្គលណា ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ វៀរនូវបាប
ទាំងឡាយ ដូចបុគ្គលអ្នកថ្លឹងនូវរបស់ដោយជញ្ជីង បុគ្គលនោះ
ឈ្មោះថា មុនិ បុគ្គលនោះទើបឈ្មោះថា មុនិ ដោយហេតុនោះ
បុគ្គលណា ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំង ២ ក្នុងលោក បុគ្គលនោះ
លោកហៅថា មុនិ ដោយហេតុនោះ ។

បុគ្គលណា ដឹងនូវធម៌របស់ពួកអសប្បុរសផង របស់ពួក
សប្បុរសផង ដឹងនូវអាយតនៈខាងក្នុងផង ខាងក្រៅផង
ក្នុងលោកទាំងពួង ជាបុគ្គលដែលទេវតានិងមនុស្សទាំង
ឡាយបូជាហើយ កន្លងផុតនូវបណ្តាញគឺកិលេសជាគ្រឿង
ជាប់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។

សាធុ វិយាករោហីតិ សាធុ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិ ។

(១៦១) តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ តថា ហិ តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តិរិតោ វិភាវិតោ វិភូតោ ឯស ធម្មោតិ តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ
អញ្ញំ តំ បុច្ឆាម តទិង្ឃ ព្រូហិ
កថំ នុ ធីរា វិតរន្តិ ឱឃំ
ជាតិជ្ជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច
តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិ
តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ ។

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គដោះស្រាយ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សូមព្រះអង្គជាមុនិ ដោះស្រាយនូវឧបាយជាគ្រឿងឆ្លងនោះ ។

(១៦១) ពាក្យថា ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះហើយ គឺ ព្រោះព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឃើញយល់ប្រាកដនូវធម៌នោះហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ធម៌នោះហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យើងខ្ញុំបានទូលសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រាប់
សេចក្តីនោះ ដល់យើងខ្ញុំ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីឯទៀត
ចំពោះព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំង
ឡាយឆ្លងឱឃៈផង ជាតិជរាផង សោកៈ នឹងបរិទេវៈផង
ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ + សូមព្រះអង្គជាមុនិ ដោះស្រាយនូវ
ឧបាយជាគ្រឿងឆ្លងនោះ ដល់យើងខ្ញុំ ព្រោះព្រះអង្គ
ជ្រាបធម៌នោះហើយ ។

(១៦២) កិត្តយិស្សាមិ តេ ធម្មំ (មេត្តគូតិ ភគវា)

ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ

តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

(១៦៣) កិត្តយិស្សាមិ តេ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្ពានញ្ច និព្ពានគាមិនិញ្ច បដិបទំ កិត្តយិស្សាមិ ទេសិស្សាមិ បញ្ញបេស្សាមិ បដ្ឋបេស្សាមិ វិវរិស្សាមិ វិភជិស្សាមិ ឧត្តានីករិស្សាមិ បកាសិស្សាមីតិ កិត្តយិស្សាមិ តេ ធម្មំ ។ មេត្តគូតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

(១៦២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) តថាគតនឹង
សំដែងធម៌ដល់អ្នក ដែលជាធម៌ ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះ
ធម៌ដែលឃើញហើយ ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹង
ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។

(១៦៣) ពាក្យថា តថាគតនឹងសំដែងធម៌ ដល់អ្នក គឺតថាគតនឹងសំដែង នឹងពន្យល់ នឹងបញ្ញត្ត នឹងតាំងទុក នឹងបើក នឹងចែក នឹងធ្វើឲ្យរាក់ នឹងប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយធម៌ ដ៏បរិសុទ្ធបរិបូណ៌ទាំងអស់ ព្រមទាំងអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ មានលំអក្នុងខាងដើម មានលំអត្រង់កណ្តាល មានលំអក្នុងទីបំផុតផង នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ ផង នូវសម្មប្បធាន ៤ ផង នូវឥទ្ធិបាទ ៤ ផង នូវឥន្ទ្រិយ ៥ ផង នូវពលៈ ៥ ផង នូវពោជ្ឈង្គៈ ៧ ផង នូវមគ្គដ៏ប្រសើរ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ផង នូវព្រះនិព្វានផង នូវបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា តថាគតនឹងសំដែងធម៌ ដល់អ្នក ។ ពាក្យថា មេត្តគូ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៦៤) ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហន្តិ ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តីរិតេ ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិភូតេ ធម្មេ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តីរិតេ ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិភូតេ ធម្មេតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ កថយិស្សាមិ ។ អថវា ទុក្ខេ ទិដ្ឋេ ទុក្ខំ កថយិស្សាមិ សមុទយេ ទិដ្ឋេ សមុទយំ កថយិស្សាមិ មគ្គេ ទិដ្ឋេ មគ្គំ កថយិស្សាមិ និរោធេ ទិដ្ឋេ និរោធំ កថយិស្សាមីតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ កថយិស្សាមិ ។ អថវា ទិដ្ឋេ ធម្មេ សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្វំ វិញ្ញូហីតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ កថយិស្សាមីតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួនចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ គ្រង់ពាក្យថា ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ គឺចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែលឈ្វេងយល់ ធម៌ដែលច្បាស់ហើយថា សង្ខារធម៌ទាំងពួងមិនទៀង ។បេ។ ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែលឈ្វេងយល់ ធម៌ដែលច្បាស់ហើយថា ធម្មជាតណាមួយមានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ តថាគតទ្រង់សំដែងធម៌ ដែលឃើញហើយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត តថាគតទ្រង់សំដែងទុក្ខ ចំពោះទុក្ខដែលឃើញហើយ ទ្រង់សំដែងសមុទ័យ ចំពោះសមុទ័យដែលឃើញហើយ ទ្រង់សំដែងមគ្គ ចំពោះមគ្គដែលឃើញហើយ ទ្រង់សំដែងនិរោធ ចំពោះនិរោធដែលឃើញហើយ ហេតុនោះ តថាគតទ្រង់សំដែង ចំពោះធម៌ ដែលឃើញហើយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត គុណជាតដែលបុគ្គលគប្បីឃើញជាក់ច្បាស់ដោយខ្លួនឯងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាគុណឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ជាធម៌ហាក់ដូចជាទ្រង់ហៅថា អ្នកចូរមកមើលចុះ ជាធម៌គួរបង្អោនមកទុកក្នុងខ្លួនបាន ជាធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គប្បីដឹងជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ តថាគតទ្រង់សំដែងចំពោះធម៌ ដែលឃើញហើយ យ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

អនីតិហន្តិ ច ឥតិហំ ច ឥតិកិរាយ ច បរម្ប-រាយ ច បិដកសម្បទាយ ច តក្កហេតុ ច ន-យហេតុ ច អាការបរិវិតក្កេន ច ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខ-ន្តិយា សាមំ សយមភិញ្ញាតំ អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ ក-ថយិស្សាមីតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ ។

(១៦៩) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តិ ចរន្តោ វិហរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេ-ន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

ពាក្យថា ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន គឺតថាគតសំដែងធម៌ ដែលត្រាស់ដឹងឯងដោយខ្លួនឯង ជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយអាងថា ដូច្នេះ ៗ មិនមែនដោយឮថាដូច្នេះៗ មិនមែនដោយទំនៀម មិនមែនដោយការផ្សំតាមតម្រា មិនមែនដោយហេតុនៃសេចក្តីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការយល់ មិនមែនដោយសេចក្តីរិះគិតតាមអាការៈ មិនមែនតាមសេចក្តីឃើញការពិនិត្យនឹងសេចក្តីចូលចិត្តទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

(១៦៤) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹងហើយប្រព្រឹត្ត សេចក្តីថា បុគ្គលធ្វើ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌ណា ឲ្យច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌ឲ្យច្បាស់ថា ធម្មជាតណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺបុគ្គលមានសតិដោយហេតុ ៤ គឺបុគ្គលចំរើននូវកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា មានសតិ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺបុគ្គលកាលត្រាច់ ដើត សម្រេច ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹងហើយប្រព្រឹត្ត ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៦៦) តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ វិសតាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសដាតិ វិសត្តិកា ។ វិសក្កតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំហរតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំវាទិកាតិ វិសត្តិកា ។ វិសមូលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសផលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសបរិភោគាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលា វា បន សា តណ្ហា រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្វេ កុលេ គណេ អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសេ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌបាតេ សេនាស-នេ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ ឯកវោការភវេ ចតុវោការភវេ បញ្ចវោការភវេ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាត-ព្វេសុ ធម្មេសុ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៦៦) ពាក្យថា គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា គឺលោកបាន សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់រាគៈ រាគៈមាន កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យ ថា វិសត្តិកា ដែលឈ្មោះថាវិសត្តិកា តើដោយអត្ថដូចម្តេច ។ ឈ្មោះ វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយទៅ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះ ទូលាយ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះលាតទៅ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះ រួញព ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះពោលខុស ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះមាន ឫសគល់ជាពិស ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះមានផ្លែជាពិស ។ ឈ្មោះ វិសត្តិកា ព្រោះមានគ្រឿងបរិភោគជាពិស ។ មួយទៀត ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះតណ្ហានោះ ជាកិលេសជាតិដ៏ទូលាយ ផ្សាយទៅ ត្រដាងទៅ ក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ។

លោកោតិ អបាយលោកោ មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ខន្ធលោកោ ធាតុលោកោ អាយតនលោកោ ។ ឯវំ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ តរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ ឯវំ លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនាហ ភគវា

កិត្តយិស្សាមិ តេ ធម្មំ (មេត្តគូតិ ភគវា)
ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ
តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(១៦៧) តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមិ មហេសី ធម្មមុត្តមំ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន បានសេចក្តីថា តណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក បុគ្គលមានសតិ គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកានោះ ក្នុងលោក ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) តថាគតនឹង
សំដែងធម៌ដល់អ្នក ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះ
ធម៌ដែលឃើញហើយ ជាធម៌ដែលបុគ្គលមានសតិ ដឹង
ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។

(១៦៧) (មេត្តគូទូលថា) ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គស្វែងរក
គុណដ៏ធំ មានសតិ ទ្រង់ប្រាប់នូវធម៌ណា ជាធម៌ដ៏ឧត្តម
ហើយប្រព្រឹត្ត គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន
ចំណែកខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ ចំពោះធម៌នោះ ។

(១៦៨) តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមីតិ តន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ(១) ។ អភិនន្ទាមីតិ នន្ទាមិ អភិនន្ទាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ ឥច្ឆាមិ សាទិយាមិ យាចាមិ បត្ថយាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមីតិ តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមិ ។

(១៦៩) មហេសិ ធម្មមុត្តមន្តិ មហេសីតិ កេនដ្ឋេន មហេសិ ។ មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។ មហន្តំ សមាធិក្ខន្ធំ មហន្តំ បញ្ញាក្ខន្ធំ មហន្តំ វិមុត្តិក្ខន្ធំ មហន្តំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។ មហតោ តមោកាយស្ស បទាលនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។ មហតោ វិបល្លាសស្ស បភេទនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។ មហតោ តណ្ហាសល្លស្ស អព្ពុហនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។ មហតោ ទិដ្ឋិសង្ឃាដស្ស វិនិវេឋនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសិ ។

---

១ ម. អនុភាសនំ អនុសិដ្ឋឹ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៦៨) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះធម៌នោះ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះធម៌នោះ គឺ ចំពោះពាក្យ គន្លងពាក្យ ទេសនា អនុសិដ្ឋិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ គឺខ្ញុំព្រះអង្គស្រស់ស្រាយ ត្រេកអរ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ចង់បាន សូម ត្រូវការ ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះធម៌នោះ ។

(១៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គស្វែងរកគុណដ៏ធំ ... ជាធម៌ដ៏ឧត្តម សំនួរត្រង់ពាក្យថា ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ចុះឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ តើដោយអត្ថដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវសមាធិក្ខន្ធដ៏ធំ បញ្ញាក្ខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិក្ខន្ធដ៏ធំ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធដ៏ធំ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការទំលាយនូវគំនរនៃងងឹតដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការបំបែកនូវវិបល្លាសដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការដកឡើងនូវសរគឺតណ្ហាដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថា ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការទំលុះទំលាយ នូវឃ្នាបគឺទិដ្ឋិដ៏ធំ ។

មហតោ មានទ្ធជស្ស បាតនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេ-
សីតិ មហេសី ។ មហតោ អភិសង្ខារស្ស វូបសមំ
ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហតោ ឱឃស្ស
និត្ថរណំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហតោ
ភារស្ស និក្ខេបនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។
មហតោ សំសារវដ្ដស្ស ឧបច្ឆេទំ ឯសិ គវេសិ បរិយេ-
សីតិ មហេសី ។ មហតោ សន្តាបស្ស និព្វាបនំ ឯសិ
គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហតោ បរិឡាហស្ស
បដិប្បស្សទ្ធិំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។
មហតោ ធម្មទ្ធជស្ស ឧស្សាបនំ ឯសិ គវេសិ បរិយេ-
សីតិ មហេសី ។ មហន្តេ សតិបដ្ឋានេ មហន្តេ សម្មប្ប-
ធានេ មហន្តេ ឥទ្ធិបាទេ មហន្តានិ ឥន្ទ្រិយានិ មហន្តា-
និ ពលានិ មហន្តេ ពោជ្ឈង្គេ មហន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ
មគ្គំ មហន្តំ បរមត្ថំ អមតំ និព្វានំ ឯសិ គវេសិ
បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហេសក្ខេហិ វា សត្តេហិ
ឯសិតោ គវេសិតោ បរិយេសិតោ កហំ ពុទ្ធោ កហំ
ភគវា កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសភោតិ មហេសី ។

ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការទំលាក់ចុះនូវទង់គឺមានះដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការរម្ងាប់នូវអភិសង្ខារដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការរើឡើងនូវឱឃៈដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការដាក់ចុះនូវភារៈដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការផ្តាច់បង់នូវសំសារវដ្តដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការរំលត់នូវកំដៅដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការរម្ងាប់សេចក្តីពេលពលដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវការលើកឡើងនូវទង់គឺធម៌ដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវសតិប្បដ្ឋានដ៏ធំ សម្មប្បធានដ៏ធំ ឥទ្ធិបាទដ៏ធំ ឥន្ទ្រិយដ៏ធំ ពលៈដ៏ធំ ពោជ្ឈង្គៈដ៏ធំ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ធំ អមតនិព្វានជាបរមត្ថដ៏ក្រៃលែងដ៏ធំ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះពួកសត្វ មានសក្តិធំ រក ស្វែង ស្វះស្វែងថា ព្រះពុទ្ធគង់ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ គង់ក្នុងទីណា ព្រះអង្គជាទេវតាប្រសើរជាងទេវតាគង់ក្នុងទីណា ព្រះអង្គជានរៈដ៏ក្លៀវក្លាគង់ក្នុងទីណា ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

ធម្មុត្តមន្តិ ធម្មុត្តមំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ ឧត្តមន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ធម្មន្តិ មហេសី ធម្មុត្តមំ ។

(១៧០) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តិ ចរន្តោ វិហរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

ពាក្យថា ជាធម៌ដ៏ឧត្តម សេចក្ដីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌ដ៏ឧត្តម បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ឧត្តម គឺធម៌ជាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ខ្ពង់ខ្ពស់ ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គស្វែងរកគុណដ៏ធំ ... ជាធម៌ដ៏ឧត្តម ។

(១៧០) ពាក្យថា មានសតិ ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា ហើយប្រព្រឹត្ត គឺធ្វើឲ្យច្បាស់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតឯណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ សេចក្ដីថា មានសតិដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានសតិ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ត្រួតត្រា សម្រេច ទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានសតិ ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា ហើយប្រព្រឹត្ត ។

(១៧១) តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ បេ ។ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេ ។ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ តរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តញ្ចាហំ អភិជានាមិ មហេសី ធម្មមុត្តមំ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(១៧១) ពាក្យថា គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់ រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះឈ្មោះវិសត្តិកា តើដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះផ្សាយទៅ ត្រដាងទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកៈ គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយតនលោក ។ ពាក្យថា គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោកបានសេចក្តីថា តណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក ព្រះមហេសី មានសតិ គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហានោះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប្បីឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គស្វែងរកនូវគុណដ៏ធំ មានសតិ
ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវធម៌ណា ជាធម៌ដ៏ឧត្តម ហើយប្រព្រឹត្ត
គប្បីឆ្លងធម្មវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោកបាន ចំណែកខ្ញុំព្រះអង្គ
ត្រេកអរ ចំពោះធម៌នោះ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៧២) យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ (មេត្តគូតិ ភគវា)

ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ

ឯតេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច

បនុជ្ជ វិញ្ញាណំ ភវេ ន តិដ្ឋេ ។

(១៧៣) យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសីតិ យង្កិញ្ចិ បជានាសិ អាជានាសិ វិជានាសិ បដិវិជានាសិ បដិវិជ្ឈសីតិ យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ ។ មេត្តគូតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ មេត្តគូតិ ភគវា ។

(១៧៤) ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ ឧទ្ធន្តិ វុច្ចតិ អនាគតំ ។ អធោតិ អតីតំ ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ បច្ចុប្បន្នំ ។ ឧទ្ធន្តិ វុច្ចតិ ទេវលោកោ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៧២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) អ្នកបើ
ដឹងច្បាស់ នូវធម្មជាតិណាមួយ ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម
ទីងទទឹងគឺកណ្តាលហើយ អ្នកចូរបន្ទោបង់ នូវសេចក្តី
ត្រេកត្រអាលផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង
ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនុះចេញ ទើបមិនឋិតនៅក្នុងភព ។

(១៧៣) ពាក្យថា អ្នកបើដឹងច្បាស់នូវធម្មជាតិណាមួយ គឺបើអ្នក
ដឹងច្បាស់ ដឹងទូទៅ ដឹងវិសេស ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ នូវ
ធម្មជាតិណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកបើដឹងច្បាស់នូវ
ធម្មជាតិណាមួយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាម
ឈ្មោះ ថាមេត្តគូ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុះ គឺជាពាក្យហៅ
ដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត)
ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ ។

(១៧៤) ពាក្យថា ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម ទីងទទឹង គឺ
កណ្តាល អធិប្បាយថា អនាគត លោកហៅថា ខាងលើ ។
អតីត លោកហៅថា ខាងក្រោម បច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ទទឹង
គឺកណ្តាល ។ ទេវលោក លោកហៅថា ខាងលើ ។

អធោតិ និរយលោកោ ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ មនុស្សលោកោ ។ ឧទ្ធន្តិ កុសលា ធម្មា ។ អធោតិ អកុសលា ធម្មា ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អព្យាកតា ធម្មា ។ ឧទ្ធន្តិ អរូបធាតុ ។ អធោតិ កាមធាតុ ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ រូបធាតុ ។ ឧទ្ធន្តិ សុខា វេទនា ។ អធោតិ ទុក្ខា វេទនា ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អទុក្ខមសុខា វេទនា ។ ឧទ្ធន្តិ ឧទ្ធំ បាទតលា ។ អធោតិ អធោ កេសមត្ថកា ។ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ វេមជ្ឈេតិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ ។

(១៧៥) ឯតេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច បនុជ្ជ វិញ្ញាណំ ភវេ ន តិដ្ឋេតិ ឯតេសូតិ អាចិក្ខិតេសុ ទេសិតេសុ បញ្ញបិតេសុ បដ្ឋបិតេសុ វិវរិតេសុ វិភជិតេសុ ឧត្តានីកតេសុ បកាសិតេសុ ។

និរយលោក លោកហៅថា ខាងក្រោម ។ មនុស្សលោក លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ កុសលធម៌ ។ ពាក្យថា ខាងក្រោម បានដល់ អកុសលធម៌ ។ ពាក្យថា ទទឹងគឺកណ្តាល បានដល់ អព្យាកតធម៌ ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ អរូបធាតុ ។ ពាក្យថា ខាងក្រោម បានដល់ កាមធាតុ ។ ពាក្យថា ទទឹងគឺកណ្តាល បានដល់ រូបធាតុ ។ ពាក្យថា ខាងលើ បានដល់ សុខវេទនា ។ ពាក្យថាខាងក្រោម បានដល់ទុក្ខវេទនា ។ ពាក្យថា ទទឹងគឺកណ្តាល បានដល់ អទុក្ខមសុខវេទនា ។ ពាក្យថា ខាងលើ គឺខាងលើអំពីបាតជើងឡើងទៅ ។ ពាក្យថា ខាងក្រោម គឺខាងក្រោមតាំងពីចុងសក់ចុះមក ។ ពាក្យថា ទទឹង គឺកណ្តាលបានដល់ ក្នុងទីពាក់កណ្តាលខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខាងលើ ខាងក្រោម ទាំងទទឹងគឺកណ្តាល ។

(១៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីត្រេកត្រអាលផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះចេញ ទើបមិនឋិតនៅ ក្នុងភព ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ គឺក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ ។

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

នន្ទិ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ និវេសនន្តិ ទ្វេ និវេសនា តណ្ហានិវេសនា ច ទិដ្ឋិនិវេសនា ច ។ កតមា តណ្ហានិវេសនា ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខាតេន ។បេ។ អយំ តណ្ហានិវេសនា ។ កតមា ទិដ្ឋិនិវេសនា ។ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិវេសនា ។ បនុជ្ជ វិញ្ញាណន្តិ បុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ អបុញ្ញាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ អានេញ្ជាភិសង្ខារសហគតំ វិញ្ញាណំ ។ យេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច អភិសង្ខារសហគតញ្ច វិញ្ញាណំ នុជ្ជ បនុជ្ជ នុទ បនុទ ជហ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ យេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច បនុជ្ជ វិញ្ញាណំ ។ ភវេ ន តិដ្ឋេតិ ភវោតិ ទ្វេ ភវា កម្មភវោ ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្ភវោ ។ កតមោ កម្មភវោ ។ បុញ្ញាភិសង្ខារោ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ អានេញ្ជាភិសង្ខារោ អយំ កម្មភវោ ។ កតមោ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីត្រេកត្រអាល បានដល់រាគៈ ភាគៈមាន កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានដល់សេចក្តីប្រកាន់ ២ គឺ ការប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ ការប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ ការប្រកាន់ គឺតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ពោល គឺតណ្ហា មានកំណត់ត្រឹមណា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់ គឺតណ្ហា ។ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ២០ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ចូរបន្ទោបង់វិញ្ញាណ សេចក្តីថា វិញ្ញាណប្រកប ដោយបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណប្រកបដោយ អបុញ្ញាភិសង្ខារ វិញ្ញាណប្រកប ដោយអានេញ្ជាភិសង្ខារ ។ អ្នកចូរ ខ្ជាក់ រលាស់ បន្សាត់ ផាត់ លះ ប្រាន បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្តីត្រេកត្រអាលផង នូវសេចក្តីប្រកាន់ ផង នូវវិញ្ញាណ ប្រកបដោយអភិសង្ខារផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរបន្ទោបង់ សេចក្តីត្រេកត្រអាលផង សេចក្តីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ ។ ពាក្យថា ភព របស់បទថា មិនឋិតនៅក្នុងភព បានដល់ភព ២ គឺកម្មភព ១ បុនព្ភព គឺបដិសន្ធិ ១ ។ កម្មភព តើដូចម្តេច ។ គឺបុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អានេញ្ជាភិសង្ខារ នេះ កម្មភព ។ បុនព្ភពគឺបដិសន្ធិ តើដូចម្តេច ។

បដិសន្ធិកា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ អយំ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។ កថំ ន តិដ្ឋតិ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច អភិសង្ខារសហគតញ្ច វិញ្ញាណំ កម្ម-ភវញ្ច បដិសន្ធិកញ្ច បុនព្ភវំ បជហន្តោ វិនោទេន្តោ ព្យន្តីករោន្តោ អនភាវង្គមេន្តោ កម្មភវេ ន តិដ្ឋេយ្យ បដិសន្ធិកេ បុនព្ភវេ ន តិដ្ឋេយ្យ ន សន្តិដ្ឋេយ្យាតិ បនុជ្ជ វិញ្ញាណំ ភវេ ន តិដ្ឋេ ។ តេនាហ ភគវា

យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ (មេត្តគូតិ ភគវា)
ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ
ឯតេសុ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច
បនុជ្ជ វិញ្ញាណំ ភវេ ន តិដ្ឋេ ។

|១៧៦| ឯវំវិហារី សតោ អប្បមត្តោ
ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មមាយិតានិ
ជាតិជ្ជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច
ឥធេវ វិទ្វា បជហេយ្យ ទុក្ខំ ។

រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិនេះ បុនព្ភពគឺបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា មិនឋិតនៅក្នុងភព គឺបុគ្គលកាលលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្ដីត្រេកត្រអាលផង នូវសេចក្ដីប្រកាន់ផង នូវវិញ្ញាណដែលប្រកប ដោយអភិសង្ខារផង នូវកម្មភពផង នូវបុនព្ភពគឺបដិសន្ធិផង ទើបមិនគប្បីឋិតក្នុងកម្មភព មិនគប្បីឋិតនៅ មិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងបុនព្ភពគឺបដិសន្ធិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកបន្ទោបង់វិញ្ញាណ ទើបមិនឋិតនៅក្នុងភព ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តគូ) អ្នកដឹងច្បាស់នូវ
ធម្មជាតិណាមួយ ទាំងខាងលើ ខាងក្រោម ទទឹង
គឺកណ្ដាលហើយ អ្នកបន្ទោបង់ នូវសេចក្ដីត្រេកត្រអាល
ផង សេចក្ដីប្រកាន់ផង វិញ្ញាណផង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ
ចេញ ទើបមិនឋិតនៅក្នុងភព ។

(១៧៦) ភិក្ខុមានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស
លះបង់សេចក្ដីប្រកាន់ ហើយប្រព្រឹត្ត ជាអ្នកចេះដឹង គប្បី
លះបង់ នូវទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ និងបរិទេវៈ ក្នុង
លោកនេះបាន ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៧៧) ឯវំវិហារី សតោ អប្បមត្តោតិ ឯវំវិហារីតិ នន្ទិញ្ច និវេសនញ្ច អភិសង្ខារសហគតញ្ច វិញ្ញាណំ កម្មភវញ្ច បដិសន្ធិកញ្ច បុនព្ភវំ បជហន្តោ វិនោទេន្តោ ព្យន្តីករោន្តោ អនភាវំគមេន្តោតិ ឯវំវិហារី ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ ។បេ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី អដ្ឋិតការី អនោលីនវុត្តិ អនិក្ខិត្តច្ឆន្ទោ អនិក្ខិត្តធុរោ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសុ កថាហំ អបរិបូរំ វា សីលក្ខន្ធំ បរិបូរេយ្យំ បរិបូរំ វា សីលក្ខន្ធំ តត្ថ(១) បញ្ញាយ អនុគ្គណ្ហេយ្យន្តិ យោ តត្ថ ឆន្ទោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី ច អប្បដិវានី ច សតិ ច សម្បជញ្ញញ្ច អាតប្បំ បធានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោគោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ

---

១ ម. តត្ថ តត្ថ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា មានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស ត្រង់ពាក្យថា មានការនៅយ៉ាងនេះ គឺកិច្ចកាលលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្ដីត្រេកត្រអាលផង នូវសេចក្ដីប្រកាន់ផង នូវវិញ្ញាណដែលប្រកបដោយអភិសង្ខារផង នូវកម្មភពផង នូវបុនព្ភពគឺបដិសន្ធិផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់)ថា មានការនៅយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺបុគ្គលមានសតិដោយហេតុ ៤ គឺបុគ្គលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា អ្នកមិនប្រហែស គឺអ្នកធ្វើដោយគោរព អ្នកធ្វើមិនឈប់ អ្នកប្រព្រឹត្តមិនរួញរា មានបំណងមិនដាក់ចុះ មានធុរៈមិនដាក់ចុះ អ្នកមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ គឺបានខាងបំណង ការព្យាយាម សេចក្ដីខ្មីឃ្មាត ការប្រឹងប្រែង ការមិនថយក្រោយ សតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ការខ្នះខ្នែង ការដំកល់ទុក ការអធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា អង្កាល់ណា អាត្មាអញនឹងបំពេញសីលក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញ ឬជ្រោមជ្រែងទុកនូវសីលក្ខន្ធ ដែលពេញហើយ ដោយប្រាជ្ញា ក្នុងធម៌នោះ

កទាហំ[១] អបរិបូរំ វា សមាធិក្ខន្ធំ វិមុត្តិក្ខន្ធំ[២] វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធំ បរិបូរេយ្យំ បរិបូរំ វា វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធំ តត្ថ បញ្ញាយ អនុគ្គណ្ហេយ្យន្តិ យោ តត្ថ ឆន្ទោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី ច អប្បដិវានី ច សតិ ច សម្បជញ្ញញ្ច អាតប្បំ បធានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោគោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ កទាហំ អបរិញ្ញាតំ[៣] វា ទុក្ខំ បរិជានេយ្យំ[៤] អប្បហីនេ វា កិលេសេ បជហេយ្យំ អភាវិតំ វា មគ្គំ ភាវេយ្យំ អសច្ឆិកតំ វា និរោធំ សច្ឆិករេយ្យន្តិ យោ តត្ថ ឆន្ទោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី ច អប្បដិវានី ច សតិ ច សម្បជញ្ញញ្ច អាតប្បំ បធានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោគោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ ឯវំវិហារី សតោ អប្បមត្តោ ។

(១៧៨) ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មមាយិតានីតិ ភិក្ខូតិ កល្យាណបុថុជ្ជនោ វា ភិក្ខុ សេក្ខោ វា ភិក្ខុ ។

---

១ ម. កថាហំ ។ ២ ម. បញ្ញក្ខន្ធំ ។ ៣ ម. អភិញ្ញាតំ ។ ៤ ម. បរិញ្ញេយ្យំ ។

(ឬ) បំណង ការព្យាយាម សេចក្តីខ្មីឃ្មាត សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនថយក្រោយ សតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ការខ្នះខ្នែង ការតំកល់ទុក ការអធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយ ៗ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា អង្កាល់ណា អាត្មាអញនឹងបំពេញសមាធិក្ខន្ធ វិមុត្តិក្ខន្ធ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញ នឹងជ្រោមជ្រែងទុក នូវវិមុត្តិញាណ-ទស្សនក្ខន្ធ ដែលពេញហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងធម៌ទាំងនោះ (ឬក៏) បំណង ការព្យាយាម សេចក្តីខ្មីឃ្មាត សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនថយក្រោយ សតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ការខ្នះខ្នែង ការតំកល់ទុក ការអធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយ ៗ ការមិនធ្វេសប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះថា អង្កាល់ណា អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងនូវទុក្ខ ដែលមិនទាន់បានកំណត់ដឹង ឬនឹងលះនូវកិលេសដែលមិនទាន់លះ នឹងចំរើនមគ្គ ដែលមិនទាន់ចំរើន នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស ។

(១៧៨) ពាក្យថា ភិក្ខុ របស់បទថា ភិក្ខុលះបង់នូវសេចក្តីប្រកាន់ហើយប្រព្រឹត្ត បានដល់ ភិក្ខុជាកល្យាណបុថុជ្ជន ឬភិក្ខុជាសេក្ខៈ ។

ចរន្តិ ចរន្តោ វិចរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តំ ច ទិដ្ឋិមមត្តំ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ តណ្ហាមមត្តំ បហាយ ទិដ្ឋិមមត្តំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា មមត្តេ ហិត្វា បរិច្ចជិត្វា(១) វិនោទេត្វា ព្យន្តីកត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មមាយិតានិ ។

(១៧៩) ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច ឥធេវ វិទ្វា បជហេយ្យ ទុក្ខន្តិ ជាតីតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ជាតិ ឱក្កន្តិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ខន្ធានំ បាតុភាវោ អាយតនានំ បដិលាភោ ។ ជរាតិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជរា ជីរណតា ខណ្ឌិច្ចំ បាលិច្ចំ វលិត្តចតា អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកោ ។

---

១ ម. ជហិត្វា ចហិត្វា បជហិត្វា ។

ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ត្រួតត្រាមើល សម្រេច ទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា សេចក្ដីប្រកាន់ បានដល់ សេចក្ដីប្រកាន់ ២ គឺ សេចក្ដីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្ដីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្ដីប្រកាន់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្ដីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ភិក្ខុលះបង់ សេចក្ដីប្រកាន់គឺតណ្ហា រលាស់បោល សេចក្ដីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ លះបង់ លះបោល បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្ដីប្រកាន់ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុលះបង់សេចក្ដីប្រកាន់ ហើយប្រព្រឹត្ត ។

(១៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ នឹងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះបាន ត្រង់ពាក្យថា ជាតិ បានដល់ កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភ៌ ការផ្ដួបផ្ដើមឡើង ការកើតឡើងចំពោះ ការប្រាកដឡើងនៃខន្ធ ការបានចំពោះអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះៗ ។ ពាក្យថា ជរា បានដល់ ការចាស់ ការគ្រាំគ្រា ការរង្គោះធ្មេញ ការស្កូវសក់ ការជ្រួញជ្រីវស្បែក ការរួញថយនៃអាយុ ការចាស់ទុំនៃឥន្ទ្រិយ របស់ពួកសត្វនោះៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះៗ ។

សោកោតិ ញាតិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ភោគ-ព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស រោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញ-តរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស សោកោ សោ-ចនា សោចិតត្តំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ អន្តោឌាហោ អន្តោបរិឌាហោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា ទោមនស្សំ សោកសល្លំ ។ បរិទេវោតិ ញាតិព្យស-នេន វា ផុដ្ឋស្ស ភោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស រោគ-ព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យ-សនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធ-ម្មេន ផុដ្ឋស្ស អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវនា បរិទេវនា អាទេវិតត្តំ បរិទេវិតត្តំ លាបោ បលាបោ វិប្បលាបោ លាលប្បោ លាលប្បាយនា លាលប្បាយិតត្តំ ។ ឥធាតិ ឥមិស្សា ទិដ្ឋិយា ។ បេ ។ ឥមស្មឹ មនុស្សលោ-កេ ។ វិទ្វាតិ វិទ្វា វិជ្ជាគតោ ញាណី វិភាវី មេធាវី ។

ពាក្យថា សោក គឺសោក អាការសោក ភាពនៃសោក ការស្ងួតស្ងប់ក្នុងសន្ដាន ការស្រពោនក្នុងសន្ដាន ការក្ដៅក្នុងសន្ដាន ការពេលពលក្នុងសន្ដាន អាការជាទីសញ្ជប់សញ្ជឹងចិត្ត ការអាក់អន់ចិត្ត សរគឺសោក របស់បុគ្គលដែលត្រូវវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាស គឺទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្ដី ប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្ដី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្ដី ។ ពាក្យថា សេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល គឺការយំ ការខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល ភាពនៃការយំ ភាពនៃការខ្សឹកខ្សួល ការខ្សួញរៀបរាប់ ការពោលរៀបរាប់ ការរៀបរាប់ដដែល ៗ ការពោលរំលឹក អាការពោលរៀបរាប់ ភាពនៃការពោលរៀបរាប់ របស់បុគ្គល ដែលត្រូវវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្ដី ត្រូវវិនាសគឺទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្ដី ប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្ដី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្ដី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ។បេ។ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកចេះដឹង បានដល់អ្នកចេះ អ្នកតាំងនៅក្នុងវិជ្ជា មានញាណ មានការឃើញយល់ មានប្រាជ្ញាធុះធ្លាយ ។

ទុក្ខន្តិ ជាតិទុក្ខំ ។ បេ ។ សោកបរិទេវទុក្ខទោ-
មនស្សុបាយាសទុក្ខំ ។ ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច
ឥធេវ វិទ្វា បជហេយ្យ ទុក្ខន្តិ វិទ្វា វិជ្ជាគតោ
ញាណី វិភាវី មេធាវី ឥធេវ ជាតិជរញ្ច សោក-
បរិទ្ទវញ្ច បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តីករេយ្យ
អនភាវង្គមេយ្យាតិ ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច ឥធេវ
វិទ្វា បជហេយ្យ ទុក្ខំ ។ តេនាហ ភគវា

ឯវំវិហារី សតោ អប្បមត្តោ
ភិក្ខុ ចរំ ហិត្វា មមាយិតានិ
ជាតិជរំ សោកបរិទ្ទវញ្ច
ឥធេវ វិទ្វា បជហេយ្យ ទុក្ខន្តិ ។

(១៨០) ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោ
សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកំ
អទ្ធា ហិ ភគវា បហាសិ ទុក្ខំ
តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

ពាក្យថា ទុក្ខ បានដល់ជាតិទុក្ខ ។ បេ ។ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុ-បាយាសទុក្ខ ។ ពាក្យថា អ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ និងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះ បានន័យថា បុគ្គលអ្នកចេះ អ្នកតាំងនៅក្នុងវិជ្ជា មានញាណ មានការឈ្វេងយល់ មានប្រាជ្ញាឆ្លុះឆ្លាយ គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានវៃបបកាព នូវជាតិនិងជរាផង សោកៈ និងបរិទេវៈផង ក្នុងលោកនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈនិងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានការនៅយ៉ាងនេះ មានសតិ អ្នកមិនប្រហែស លះបង់
សេចក្តីប្រកាន់ហើយប្រព្រឹត្ត ជាអ្នកចេះដឹង គប្បីលះបង់ នូវ
ទុក្ខ គឺជាតិ ជរា សោកៈ និងបរិទេវៈ ក្នុងលោកនេះបាន ។

(១៨០) (មេត្តគូមាណពទូលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះព្រះ
វាចានុ៎ះ របស់ព្រះមហេសី បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជា
គុណជាត មិនមានឧបធិ ព្រះអង្គបានសំដែងហើយ ដោយ
ប្រពៃ ព្រះមានព្រះភាគ លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះធម៌នុ៎ះ
ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ។

(១៨១) ឯតាភិជប្បាមិ វចោ មហេសិនោតិ ឯតន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសដ្ឋឹ(១) ។ អភិជប្បាមីតិ ជប្បាមិ អភិជប្បាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ ឥច្ឆាមិ សាទិយាមិ យាចាមិ បត្ថយាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមិ ។ មហេសិនោតិ(២) ភគវា មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ បេ ។ កហំ នរាស-ភោតិ មហេសីតិ ឯតាភិជប្បាមិ វចោ មហេសិនោ ។

(២៨២) សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកន្តិ សុកិត្តិតន្តិ សុកិត្តិតំ សុអាចិក្ខិតំ សុទេសិតំ សុបញ្ញបិតំ សុ-បដ្ឋបិតំ សុវិវរិតំ សុវិភជិតំ សុឧត្តានីកតំ សុប្ប-កាសិតន្តិ សុកិត្តិតំ ។ គោតម នូបធីកន្តិ ឧបធិ វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។

១ ម. អនុសិដ្ឋំ ។ ២ ម. មហេសិនោតិ មហេហិនោតិ មហេសី ។

(១៨១) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះព្រះវាចា+ របស់ព្រះមហេសី ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះព្រះវាចា+ គឺចំពោះពាក្យ គន្លងនៃពាក្យ ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រេកអរចំពោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គស្រស់ស្រាយ ត្រេកអរ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ចង់បាន សូម ត្រូវការ ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត ។ ពាក្យថា របស់ព្រះមហេសី គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមមហេសី ព្រោះទ្រង់ស្វែង ស្វែងរក ស្វះស្វែងនូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ។បេ។ ទ្រង់ព្រះនាមមហេសី ព្រោះព្រះអង្គជានរៈដ៏អង់អាច តាមតែគន្លងណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរចំពោះព្រះវាចា+ របស់ព្រះមហេសី ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជា-គុណជាតមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ គឺព្រះអង្គសំដែងដោយល្អ ប្រាប់ដោយល្អ ពន្យល់ដោយល្អ សំដែងដោយប្រពៃ បញ្ញត្តទុកដោយល្អ តាំងទុកដោយល្អ បើកដោយល្អ ចែកដោយល្អ ធ្វើឲ្យរាក់ដោយល្អ ប្រកាសទុកហើយដោយល្អ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជាគុណជាតមិនមានឧបធិ សេចក្តីថា ពួកកិលេស ខន្ធ និងអភិសង្ខារ លោកហៅថា ឧបធិ ។

ឧបធិប្បហានំ ឧបធិវូបសមំ ឧបធិប្បដិនិស្សគ្គំ ឧប-ធិប្បដិប្បស្សទ្ធិំ អមតំ និព្វានន្តិ សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកំ ។

(១៨៣) អទ្ធា ហិ ភគវា បហាសិ ទុក្ខន្តិ អទ្ធាតិ ឯកំសវចនំ និស្សំសយវចនំ និក្កង្ខាវចនំ អទ្វេជ្ឈវ-ចនំ អទ្វេឡ្ហកវចនំ និយ្យាគវចនំ អបណ្ណកវចនំ អវត្ថាបនវចនមេតំ អទ្ធាតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចន-មេតំ ។បេ។ សច្ចិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ បហាសិ ទុក្ខន្តិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ មរ-ណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ បហាសិ បជហិ វិនោទេសិ ព្យន្តីកាសិ អនភាវង្គ-មេសីតិ អទ្ធា ហិ ភគវា បហាសិ ទុក្ខំ ។

(១៨៤) តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ តថា ហិ តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តីរិតោ វិភាវិតោ វិភូតោ ឯស ធម្មោតិ តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ការលះឧបធិ ការរម្ងាប់ឧបធិ ការរលាស់ចោលឧបធិ ការស្ងប់រម្ងាប់ឧបធិ ឈ្មោះថា អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានជាគុណជាតមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ។

(១៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ទុក្ខ ដោយពិត ត្រង់ពាក្យថា ដោយពិត្រ គឺជាពាក្យដាច់ខាត ជាពាក្យឥតសង្ស័យ ជាពាក្យឥតងឿងឆ្ងល់ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិនមានបំពាមពីរ ជាពាក្យស្រោចស្រង់ ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា ដោយពិត ជាពាក‧ទាំងអាំ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា ទ្រង់លះទុក្ខ គឺលះបង់ លះចេញ បន្ទោបង់ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យមានបែបភាព នូវជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះទុក្ខបានដោយពិត ។

(១៨៤) ពាក្យថា ព្រោះធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ គឺព្រោះធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ ដឹង ថ្លឹង ពិចារណា យល់ឃើញប្រាកដ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រោះធម៌នុ៎ះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោ

សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកំ

អទ្ធា ហិ ភគវា បហាសិ ទុក្ខំ

តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ ។

(១៨៥) តេ ចាបិ នូន បជហេយ្យុ ទុក្ខំ

យេ ត្វំ មុនី អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ

តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច នាគំ

អប្បេវ មំ ភគវា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។

(១៨៦) តេ ចាបិ នូន បជហេយ្យុ ទុក្ខន្តិ តេ
ចាបីតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ទា
ច គហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ប-
ជហេយ្យុំ ។ ទុក្ខន្តិ ជាតិទុក្ខំ ជរាទុក្ខំ ព្យាធិទុក្ខំ
មរណទុក្ខំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុ-
ក្ខំ បជហេយ្យុំ វិនោទេយ្យុំ ព្យន្តីករេយ្យុំ អនភាវង្គ-
មេយ្យុន្តិ តេ ចាបិ នូន បជហេយ្យុ ទុក្ខំ ។

ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រេកអរចំពោះព្រះពចនុ៎ះ របស់ព្រះមហេសី បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វាន ជាគុណជាតមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គសំដែងហើយដោយប្រពៃ ព្រះមានព្រះភាគ លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះធម៌នុ៎ះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់ហើយ ។

(១៨៥) បពិត្រព្រះមុនិ ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ ពួកជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំព្រះអង្គចូលមក នមស្ការចំពោះព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ សូមព្រះមានព្រះភាគទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។

(១៨៦) ពាក្យថា ពួកជនទាំងនោះ របស់បទថា ពួកជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត បានដល់ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស ក៏លះបង់(ទុក្ខបាន) ។ ពាក្យថា ទុក្ខ គឺ គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវជាតិទុក្ខ ជរាទុក្ខ ព្យាធិទុក្ខ មរណទុក្ខ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៨៧) យេ ត្វំ មុនី អដ្ឋិតំ ឱវនេយ្យាតិ យេតិ ខត្តិយេ ច ព្រាហ្មណេ ច វេស្សេ ច សុទ្ទេ ច គហដ្ឋេ ច បព្វជិតេ ច ទេវេ ច មនុស្សេ ច ។ ត្វន្តិ ភគវន្តំ ភណតិ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ អដ្ឋិតំ ឱវនេយ្យាតិ[១] សក្កច្ចំ ឱវនេយ្យ អភិណ្ហំ ឱវនេយ្យ បុនប្បុនំ ឱវនេយ្យ អនុសាសេយ្យាតិ យេ ត្វំ មុនី អដ្ឋិតំ ឱវនេយ្យ ។

(១៨៨) តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច នាគាតិ តន្តិ ភគវន្តំ ភណតិ ។ នមស្សាមីតិ កាយេន វា នមស្សាមិ ចិត្តេន វា នមស្សាមិ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា វា នមស្សាមិ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិយា វា នមស្សាមិ សក្ករោមិ គរុករោមិ មានេមិ បូជេមិ ។ សមេច្ចាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច សមាគន្ត្វា អភិសមាគន្ត្វា សម្មុខា តំ នមស្សាមិ ។ នាគាតិ នាគោ ។

---

១ ម. អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យាតិ អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៨៧) ពាក្យថា ណា របស់បទថា បតិត្រព្រះមុនិ ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ បានដល់ ពួកជនជាក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតានិងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺព្រាហ្មណ៍ពោលចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ ព្រះមុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញគឺកិលេសជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ទូន្មាន ដោយត្រឹមត្រូវ គឺគប្បីទូន្មាន ទូន្មានដោយគោរព ទូន្មានរឿយៗ ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅញយៗ ដាស់តឿន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បតិត្រព្រះមុនិ ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ ។

(១៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គចូលមក នមស្ការចំពោះព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះព្រះអង្គ គឺព្រាហ្មណ៍ពោលចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា នមស្ការ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសូមថ្វាយបង្គំដោយកាយក្តី ថ្វាយបង្គំដោយចិត្តក្តី ថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់អត្តក្តី ថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់ធម៌ក្តី ធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា ។ ពាក្យថា ចូលមក គឺខ្ញុំព្រះអង្គសំដៅមក សំដៅមកចំពោះ មកត្រង់ ឆ្ពោះមក នមស្ការព្រះអង្គចំពោះព្រះភក្ត្រ ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធនាគ គឺព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលដ៏ប្រសើរ ។

ភគវា អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ។ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។

កថំ ភគវា អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។ អាគុ វុច្ចន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា[១] ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយា ។

អាគុំ ន ករោតិ កិញ្ចិ លោកេ
សព្វសំយោគេ វិសជ្ជ ពន្ធនានិ
សព្វត្ថ ន សជ្ជតី វិមុត្តោ
នាគោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្តាតិ ។

ឯវំ ភគវា អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។

---
១ ឱ·ម·ទត្ថិភតា ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ១ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនលុះ ១ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនមក ១

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ តើដូចម្តេច ។ អកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង នាំមកនូវភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ គួរដល់ជាតិ ជរា មរណៈតទៅ លោកពោលថា អំពើអាក្រក់ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់ណាមួយ ក្នុងលោក
ទ្រង់ស្រាយចំណងគឺកិលេស ក្នុងការប្រកបទុកនូវសត្វទាំង
ពួង ព្រះអង្គរួចហើយ មិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង ព្រះ
អង្គជាបុគ្គលនឹងធឹង ទើបហៅថា នាគ ព្រោះព្រះអង្គជា
បុគ្គលទៀង ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនធ្វើអំពើអាក្រក់យ៉ាងនេះឯង ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

កថំ ភគវា ច គច្ឆតីតិ ញាតោ ៗ ភគវា ច ឆន្ទាគតឹ គច្ឆតិ ច ទោសាគតឹ គច្ឆតិ ច មោហាគតឹ គច្ឆតិ ច ភយាគតឹ គច្ឆតិ ច រាគវសេន គច្ឆតិ ច ទោសវសេន គច្ឆតិ ច មោហវសេន គច្ឆតិ ច ទិដ្ឋិវសេន គច្ឆតិ ច មានវសេន គច្ឆតិ ច ឧទ្ធច្ចវសេន គច្ឆតិ ច វិចិកិច្ឆាវសេន គច្ឆតិ ច អនុសយវសេន គច្ឆតិ ច វគ្គេហិ ធម្មេហិ យាយតិ និយ្យតិ វុយ្ហតិ សំហរិយតិ ឯវំ ភគវា ច គច្ឆតីតិ ញាតោ ៗ

កថំ ភគវា ច អាគច្ឆតីតិ ញាតោ ៗ សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន អនាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ អរហត្តមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆតិ

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះទ្រង់មិនលុះ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគមិនលុះឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះភយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចមានះ មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិកិច្ឆា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺព្រះអង្គមិនទៅ មិនឃ្លាត មិនរសាត់ មិនដោយតាមធម៌ជាពួកទាំងឡាយ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនលុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនមក តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះវិញ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ អនាគាមិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះវិញ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងនោះវិញទ

ឃរំ ភគវា ន អាគច្ឆតីតិ នាគោតិ តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច នាគំ ។

(១៨៩) អប្បេវ មំ ភគវា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យាតិ អប្បេវ មំ ភគវា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ សក្កច្ចំ ឱវទេយ្យ អភិណ្ហំ ឱវទេយ្យ បុនប្បុនំ ឱវទេយ្យ អនុសាសេយ្យាតិ អប្បេវ មំ ភគវា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តេ ចាបិ នូន បជហេយ្យំ ទុក្ខំ
យេ ត្វំ មុនី អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យ
តន្តំ នមស្សាមិ សមេច្ច នាគំ
អប្បេវ មំ ភគវា អដ្ឋិតំ ឱវទេយ្យាតិ ។

(១៩០) យំ ព្រាហ្មណំ វេទគុំ អភិជញ្ញា
អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តំ
អទ្ធា ហិ សោ ឱឃមិមំ អតារិ
តិណ្ណោ ច បារំ អខិលោ អកង្ខោ ។

ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគមិនមក យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ ចូលមកនមស្ការ ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគ ។

(១៨៩) ពាក្យថា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ គឺសូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវ សូមទូន្មានដោយគោរព ទូន្មានរឿយ ៗ ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅញយ ៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍ពោលថា

បពិត្រព្រះមុនិ ព្រះអង្គទូន្មានពួកជនណា ដោយត្រឹមត្រូវ ពួកជនទាំងនោះ ក៏លះទុក្ខបានដោយពិត ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំព្រះអង្គចូលមក នមស្ការចំពោះព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ សូមព្រះមានព្រះភាគ ទូន្មានខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយត្រឹមត្រូវចុះ ។

(១៩០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់តបថា) បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់នូវព្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថាបានឆ្លងឱឃៈនេះ ដោយពិត ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមានបង្គោល មិនមានសេចក្តីសង្ស័យ ។

(១៩១) យំ ព្រាហ្មណំ វេទគុំ អភិជញ្ញាតិ ព្រាហ្មណន្តិ សត្តន្នំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ ពាហិតា ហោតិ វិចិកិច្ឆា ពាហិតា ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ ពាហិតោ ហោតិ រាគោ ពាហិតោ ហោតិ ទោសោ ពាហិតោ ហោតិ មោហោ ពាហិតោ ហោតិ មានោ ពាហិតោ ហោតិ ។ ពាហិតស្ស ហោន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា បោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយា ។

ពាហេត្វា សព្វបាបកានិ (សភិយាតិ ភគវា)
វិមលោ សាធុសមាហិតោ ឋិតត្តោ(១)
សំសារមតិច្ច កេវលី សោ
អសិតោ តាទិ បវុច្ចតេ ព្រហ្មា ។

វេទគុន្តិ វេទា វុច្ចន្តិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ ។បេ។ សព្វវេទមតិច្ច វេទគូ សោតិ ។ អភិជញ្ញាតិ អភិជានេយ្យ អាជានេយ្យ វិជានេយ្យ បដិវិជានេយ្យ បដិវិជ្ឈេយ្យាតិ យំ ព្រាហ្មណំ វេទគុំ អភិជញ្ញា ។

១ ម. ឋិតត្តោ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៩១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់ នូវព្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ សេចក្ដីថា ដែលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្សាត់បង់ធម៌ ៧ ។ គឺបន្សាត់បង់សក្កាយទិដ្ឋិ បន្សាត់បង់វិចិកិច្ឆា បន្សាត់បង់សីលព្វតបរាមាសៈ បន្សាត់បង់រាគៈ បន្សាត់បង់ទោសៈ បន្សាត់បង់មោហៈ បន្សាត់បង់មានះ ។ លោកបានលះបង់ នូវអកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្ដីសៅហ្មង នាំមកនូវភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ ជាទីតាំងនៃជាតិ ជរា មរណៈតទៅ ។

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលសភិយៈ) ព្រះមានព្រះភាគ
បន្សាត់បង់នូវបាបទាំងពួង ជាបុគ្គលប្រាសចាកមន្ទិល មាន
ព្រះហឫទ័យតំកល់នៅដោយល្អ មានខ្លួនខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រះមាន
ព្រះភាគនោះ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ កន្លងនូវសំសារ មិនអាស្រ័យ
(តណ្ហានិងទិដ្ឋិ) ជាបុគ្គលនឹងធឹង លោកហៅថាព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា អ្នកដល់នូវវេទ សេចក្ដីថា ញាណក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះដល់នូវវេទ កន្លងនូវវេទទាំងពួង ។ ពាក្យថា គប្បីដឹងច្បាស់ គឺគប្បីដឹងចំពោះ ដឹងទូទៅ ដឹងវិសេស ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងច្បាស់នូវព្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ ។

(១៩៦) អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តន្តិ អកិញ្ចនន្តិ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ ។ យស្សេតេ កិញ្ចនា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ អកិញ្ចនោ ។ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ភវាតិ ទ្វេ ភវា កម្មភវោ ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្ភវោ ។ បេ ។ អយំ កម្មភវោ ។ បេ ។ អយំ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។ អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តន្តិ អកិញ្ចនំ(១) កាមភវេ អសត្តំ អលគ្គំ អលគ្គិតំ អបលិពុទ្ធន្តិ(២) អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តំ ។

(១៩៧) អទ្ធា ហិ សោ ឱឃមិមំ អតារីតិ អទ្ធាតិ ឯកំសវចនំ ។ បេ ។ អវត្ថានវចនមេតំ អទ្ធាតិ ។

---

១ ម-អកិញ្ចនំ បុគ្គលំ ។ ២- ម. ឯត្ថន្តរេ និក្ខន្តំ និស្សដំ វិប្បមុត្តំ វិសញ្ញុត្តំ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរន្តីតិ ទិស្សតិ ។

(១៩២) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមភព ត្រង់ពាក្យថា អ្នកមិនមានកង្វល់ សេចក្តីថា កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានះ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត ។ គ្រឿងកង្វល់ទាំងឡាយនុ៎ះ ព្រះខីណាស្រពណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រះខីណាស្រពនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានកង្វល់ ។ ពាក្យថា កាម បើតាមឧទ្ទាន បានដល់ កាម ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា ភព បានដល់ភព ២ គឺ កម្មភព ១ បុនព្ភពគឺបដិសន្ធិ ១ ។ បេ ។ នេះ កម្មភព ។ បេ ។ នេះ បុនព្ភពគឺបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព គឺអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ មិនថ្ពក់នៅ មិនស្អិតនៅ មិនបាក់កណ្តាញ់នៅ ក្នុងកាមភព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមភព ។

(១៩៣) ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថា បានឆ្លងឱឃៈនេះ ដោយពិត ត្រង់ពាក្យថា ដោយពិត គឺជាពាក្យដាច់ខាត ។ បេ ។ ពាក្យថា ដោយពិត នុ៎ះ ជាពាក្យប្រាកដ ។

ឱឃន្តិ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ ។ អតារីតិ អតារិ ឧត្តរិ បតរិ សមតិក្កមិ វីតិវត្តិ អទ្ធា ហិ សោ ឱឃមិមំ អតារិ ។

(១៩៦) តិណ្ណោ ច បារំ អខិលោ អកង្ខោតិ តិណ្ណោតិ កាមោឃំ តិណ្ណោ ភវោឃំ តិណ្ណោ ទិដ្ឋោឃំ តិណ្ណោ អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ និត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ វីតិវត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ គតទ្ធោ គតទិសោ គតកោដិកោ បាលិតព្រហ្មចរិយោ ឧត្តមទិដ្ឋិប្បត្តោ ភាវិតមគ្គោ បហីនកិលេសោ បដិវិទ្ធាកុប្បោ សច្ឆិកតនិរោធោ ។ ទុក្ខំ តស្ស បរិញ្ញាតំ សមុទយោ បហីនោ មគ្គោ ភាវិតោ និរោធោ សច្ឆិកតោ អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញាតំ បហាតព្វំ បហីនំ ភាវេតព្វំ ភាវិតំ សច្ឆិកាតព្វំ សច្ឆិកតំ ។

ពាក្យថា ឱឃៈ បានដល់ ឱឃៈគឺកាម ឱឃៈគឺភព ឱឃៈគឺទិដ្ឋិ ឱឃៈគឺអវិជ្ជា ។ ពាក្យថា បានឆ្លង គឺបានឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថា បានឆ្លងឱឃៈនេះ ដោយពិត ។

(១៩៤) អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមានបង្កោល មិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ ត្រង់ពាក្យថា ឆ្លង គឺព្រាហ្មណ៍ណា ឆ្លងកាមោឃៈ ឆ្លងភវោឃៈ ឆ្លងទិដ្ឋោឃៈ ឆ្លងអវិជ្ជោឃៈ ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង ព្រាហ្មណ៍នោះឈ្មោះថាជាអ្នកមានព្រហ្មចរិយធម៌អប់រំហើយ មានចរណធម៌ប្រព្រឹត្តហើយ មានកាលវែងកន្លងហើយ មានទិសគឺនិព្វានដល់ហើយ មានទីបំផុតដល់ហើយ មានព្រហ្មចរិយធម៌ រក្សាហើយ ដល់នូវសម្មាទិដ្ឋិដ៏ឧត្តម មានមគ្គចំរើនហើយ មានកិលេសលះបង់ហើយ មានអកុប្បធម៌ត្រាស់ដឹងហើយ មាននិរោធធម៌ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។ ព្រោះអរិយបុគ្គលនោះ កំណត់ដឹងទុក្ខហើយ លះបង់សមុទយៈហើយ ចំរើនមគ្គហើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធហើយ ត្រាស់ដឹងនូវគុណជាត ដែលគប្បីត្រាស់ដឹង កំណត់ដឹងទុក្ខដែលគប្បីកំណត់ដឹង លះបង់នូវកិលេសជាតដែលគប្បីលះ ចំរើននូវធម្មជាតដែលគប្បីចំរើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវគុណជាតដែលគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។

សោ ឧក្ខិត្តបលិឃោ សង្កិណ្ណបរិក្ខោ អព្ពុឡ្ហេសិកោ និរគ្គឡោ អរិយោ បន្នទ្ធជោ បន្នភារោ វិសំយុត្តោ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ ឆឡង្គសមន្នាគតោ ឯការក្ខោ ចតុរាបស្សេនោ បនុណ្ណបច្ចេកសច្ចោ សមវយសដ្ឋេសនោ អនាវិលសង្កប្បោ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ សុវិមុត្តចិត្តោ សុវិមុត្តបញ្ញោ កេវលី វុសិតវា ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមប្បត្តិប្បត្តោ ។ សោ នេវ អាចិនាតិ ន អបចិនាតិ អបចិនិត្វា ឋិតោ នេវ បជហាតិ ន ឧបាទិយតិ បជហិត្វា ឋិតោ នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ វិសិនេត្វា ឋិតោ នេវ វិធូបេតិ ន សន្ធូបេតិ វិធូបេត្វា ឋិតោ អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតត្តា ឋិតោ អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន សមន្នាគតត្តា ឋិតោ សច្ចំ[១] បដិបាទយិត្វា[២] ឋិតោ

---

១ ម. សច្ចន្តិ អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ ។ ២ ម. សំបដិបាទយិត្វា ។

ព្រះអរិយបុគ្គលនោះ មានសសរគោល (គឺអវិជ្ជា) ដកចេញហើយ មានស្នាមភ្លោះគឺ សំសារលុបចោលហើយ មានសសរគឺតណ្ហាដកចេញ ហើយ មានសន្ទះទ្វារគឺនីវរណៈបើកចេញហើយ មានទង់គឺមានះដកចេញ ហើយ មានភារៈដាក់ចេញហើយ ជាអ្នកប្រាសចាក (វដ្តៈ) ជាអ្នកមាន អង្គ ៥ លះបង់ហើយ ជាអ្នកប្រកបដោយអង្គ ៦ មានការរក្សាតែមួយគឺសតិ មានធម៌ជាគ្រឿងពឹងផ្អែក ៤ យ៉ាង មានសច្ចធម៌ផ្សេងបន្ទោបង់ហើយ មានការស្វែងរកទាំងអស់លះបង់ហើយ មានការត្រិះរិះមិនល្អក់ មាន កាយសង្ខារស្ងប់រម្ងាប់ មានចិត្តរួចស្រឡះដោយប្រពៃ មានប្រាជ្ញារួច ស្រឡះប្រពៃ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ មានព្រហ្មចរិយធម៌ប្រព្រឹត្តរួចហើយ ជាឧត្តមបុរស ជាបរមបុរស ជាអ្នកដល់នូវគុណជាតជាគ្រឿងដល់ដ៏ក្រៃ-លែង ។ អរិយបុគ្គលនោះ មិនសន្សំ មិនប្រមូល ឈ្មោះថាខ្ជាប់ខ្ជួនព្រោះ មិនប្រមូល មិនលះបង់ មិនប្រកាន់ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះលះបង់ មិនតាក់ស្រេះ មិនក្រអឺតក្រអោង ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួនព្រោះលែង តាក់ស្រេះ មិនលត់ មិនបង្កាត់ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះរលត់ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកបដោយសីលក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ឈ្មោះ ថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកបដោយសមាធិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយបញ្ញា-ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិញាណទស្សន-ក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះសម្រេចនូវកិច្ចទាំងពួង

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ឯវំ សមតិក្កមិត្វា ហិត្វា កិលេសគ្គឹ បរិយាទយិត្វា ហិត្វា អបរិគមនតាយ ហិត្វា កដំ(១) សមាទាយ ហិត្វា វិមុត្តិប្បដិសេវនតាយ ហិត្វា មេត្តាយ ចារិសុទ្ធិយា ហិត្វា ករុណាយ មុទិតាយ ឧបេក្ខាយ ចារិសុទ្ធិយា ហិត្វា អច្ចន្តចារិសុទ្ធិយា ហិត្វា អកម្មញ្ញតាយ(២) ហិត្វា វិមុត្តត្តា ហិត្វា សន្តចិត្តតាយ ហិត្វា ខន្ធបរិយន្តេ ហិត្វា ធាតុបរិយន្តេ ហិត្វា អាយតនបរិយន្តេ ហិត្វា គតិបរិយន្តេ ហិត្វា ឧបបត្តិបរិយន្តេ ហិត្វា បដិសន្ធិបរិយន្តេ ហិត្វា ភវបរិយន្តេ ហិត្វា សំសារបរិយន្តេ ហិត្វា វដ្ដបរិយន្តេ ហិត្វា អន្តិមភវេ ហិត្វា អន្តិមសមុស្សយេ ហិត្វា អន្តិមទេហធរោ អរហា ។

តស្សាយំ បច្ឆិមកោ ភវោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ។

---

១ ម. កុដិត្ត អ. ទិ ។ ២ ម. អកម្មយតាយាតិ ភវិតព្វំ ។ អកម្មយតាយាតិ បណ្ណាទិដ្ឋិ មាតា កម្មយាតិ វុច្ចន្តិ តេសំ អភាវោ អកម្មយតា ។ កាមសុត្តនិទ្ទេសវណ្ណនាយំ ។

ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកន្ទុង(តណ្ហា)យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះរំលត់ភ្លើងគឺកិលេស ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកិរិយាមិនត្រឡប់មកវិញ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកាន់យកនូវជ័យជំនះ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកិរិយាសេពនូវវិមុត្តិ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះការបរិសុទ្ធិដោយមេត្តា ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះការបរិសុទ្ធិដោយករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធដ៏ក្រៃលែង ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះភាពនៃលោក មិនគួរជល់ការងារ(១) ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះលោកប្រែស្រឡះ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះភាពនៃលោកមានចិត្តស្ងប់ ឈ្មោះថាអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតខន្ធ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតធាតុ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតអាយតនៈ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតគតិ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតការកើត ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតភព ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតសំសារ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតវដ្តៈ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងភពទីបំផុត ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងរាងកាយជាទីបំផុត ឈ្មោះថាព្រះអរហន្ត ទ្រទ្រង់នូវអត្តភាពជាទីបំផុត ។

ភពនេះនៃព្រះអរហន្តនោះ ចាត់ថាមានក្នុងទីបំផុត រាងកាយនេះ ចាត់ថាមានជាខាងក្រោយបង្អស់ ភពថ្មីគឺការអន្ទោលទៅដោយជាតិ ជរា មរណៈ នៃព្រះអរហន្តនោះមិនមាន ។

---

១ ពាក្យថា ការងារ ក្នុងទីនេះ បានដល់ តណ្ហា ទិដ្ឋិ មានៈ ។ អដ្ឋកថា ។

តិណ្ណោ ច បារន្តិ បារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ សោ បារគតោ បារប្បត្តោ អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្តគតោ បរិយន្តប្បត្តោ វោសានគតោ វោសានប្បត្តោ តាណគតោ តាណប្បត្តោ លេណគតោ លេណប្បត្តោ សរណគតោ សរណប្បត្តោ អភយគតោ អភយប្បត្តោ អច្ចុតគតោ អច្ចុតប្បត្តោ អមតគតោ អមតប្បត្តោ និព្វានគតោ និព្វានប្បត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។បេ។ ជាតិជរាមរណសំសារោ នត្ថិ តស្ស បុនព្ភវោតិ តិណ្ណោ ច បារំ ។ អខិលោតិ រាគោ ខិលោ ទោសោ ខិលោ មោហោ ខិលោ កោធោ ខិលោ ឧបនាហោ ខិលោ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា ខិលា ។

ពាក្យថា ទាំងធ្ងន់ដល់ត្រើយ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានដល់ ការរម្ងាប់នូវសង្ខារទាំងពួង ការលះបង់នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ទីរលត់ និព្វាន ។ ព្រះអរហន្តនោះ ទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ខាងចុង ទៅកាន់ទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីចប់ ដល់ទីចប់ ទៅកាន់ទីពំនាក់ ដល់ទីពំនាក់ ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីពឹង ដល់ទីពឹង ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្យុត ដល់ទីមិនច្យុត ទៅកាន់អមតៈ ដល់អមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ព្រះអរហន្តនោះ មានការអប់រំនៅស្រេចហើយ មានចរណធម៌ប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មីគឺការអន្ទោលទៅ ដោយជាតិជរា និងមរណៈរបស់ព្រះអរហន្តនោះមិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងធ្ងន់ទៅដល់ត្រើយ ។ ពាក្យថា មិនមានបង្គោល សេចក្តីថា បង្គោលគឺរាគៈ បង្គោលគឺទោសៈ បង្គោលគឺមោហៈ បង្គោលគឺក្រោធៈ បង្គោលគឺឧបនាហៈ ។ បេ ។ បង្គោលគឺការតាក់តែងអកុសលទាំងពួង ។

មេត្តគូមាណវបញ្ហានិទ្ទេសោ

យស្សេតេ ខិលា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា
បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា
សោ វុច្ចតិ អខិលោ ។ អកង្ខោតិ ទុក្ខេ កង្ខា
ទុក្ខសមុទយេ កង្ខា ទុក្ខនិរោធេ កង្ខា ទុក្ខនិរោ-
ធគាមិនិយា បដិបទាយ កង្ខា បុព្វន្តេ កង្ខា
អបរន្តេ កង្ខា បុព្វន្តាបរន្តេ កង្ខា ឥទប្បច្ចយ-
តាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កង្ខា យា ឯវរូបា
កង្ខា កង្ខាយនា កង្ខាយិតត្តំ វិមតិ វិចិកិច្ឆា
ទ្វេឡ្ហកំ ទ្វេធាបថោ សំសយោ អនេកំសគ្គាហោ
អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោគាហនា ឆម្ភិតត្តំ
ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។ យស្សេសា កង្ខា បហីនា
សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា
ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ អកង្ខោតិ តិណ្ណោ
ច បារំ អខិលោ អកង្ខោ ។ តេនាហ ភគវា

បង្គោលទាំងនោះ ព្រះអរហន្តណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រះអរហន្តនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានបង្គោល ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីជឿងឆ្ងល់ សេចក្តីថា ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខ ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងសមុទយ ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខនិរោធ ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងទីបំផុតខាងដើម ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងទីបំផុតខាងចុង ការជឿងឆ្ងល់ ក្នុងទីបំផុតខាងដើមនិងខាងចុង ការជឿងឆ្ងល់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យឥទប្បច្ច័យ គឺបានដល់សេចក្តីជឿងឆ្ងល់ អាការជឿងឆ្ងល់ ភាពនៃសេចក្តីជឿងឆ្ងល់ ការប្រាសចាកគំនិត សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុបែកជាពីរ ផ្លូវបែកជាពីរ ការអល់ឯក ការកាន់យកច្រើនយ៉ាង ការតន្ទះព ការអន្តឹអន្តែ ការមិនចុះស៊ប់ ភាពនៃចិត្តស្ទន់ស្ទា ការប្រេះឆារនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ សេចក្តីជឿងឆ្ងល់ទាំងនុ៎ះ ព្រះអរហន្តណា បានលះបង់ ផ្តាច់ ផ្តិល ស្ងប់រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រះអរហន្តនោះ លោកពោលថា អ្នកមិនមានសេចក្តីជឿងឆ្ងល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមានបង្គោល មិនមានសេចក្តីជឿងឆ្ងល់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

យំ ព្រាហ្មណំ វេទគុំ អភិជញ្ញា
អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តំ
អទ្ធា ហិ សោ ឱឃមិមំ អតារិ
តិណ្ណោ ច បារំ អខិលោ អកង្ខោតិ ។

(១៩៥) វិទ្វា ច យោ វេទគូ នរោ ឥធ
ភវាភវេ សង្គមិមំ វិសជ្ជ
សោ វីតតណ្ហោ អនីឃោ និរាសោ
អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

(១៩៦) វិទ្វា ច យោ វេទគូ នរោ ឥធាតិ វិទ្វាគតោ ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ យោតិ យោ យាទិសោ ។ បេ ។ មនុស្សោ(១) វា ។ វេទគូតិ វេទោ វុច្ចតិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ ។ បេ ។ សព្ពវេទមតិច្ច វេទគូ សោតិ ។ នរោតិ សត្តោ នរោ មាណវោ បោសោ បុគ្គលោ ជីវោ ជាគុ ជន្តុ ឥន្ទគុ មនុជោ ។ ឥធាតិ ឥមិស្សា ទិដ្ឋិយា ។ បេ ។ ឥមស្មឹ មនុស្សលោកេតិ វិទ្វា ច យោ វេទគូ នរោ ឥធ ។

១ ម. យោតិ យោ យាទិសោ ។ បេ ។ មនុស្សោ ភតិ ឆត្ថំ ។

បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់ នូវព្រាហ្មណ៍ណា ដែលជាអ្នកដល់នូវវេទ អ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមភព ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថា បានឆ្លងនូវឱឃៈនេះ ដោយពិត ទាំងឆ្លងដល់ត្រើយ ជាអ្នកមិនមានចបង្គោល មិនមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ ។

(១៩៥) នរៈណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទ ក្នុងលោកនេះ បានស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនិងភពធំ តថាគតពោលថា នរៈនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីគាំងគឹង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ទាំងពោលថា នរៈនោះ បានឆ្លងនូវជាតិនិងជរា ។

(១៩៦) ពាក្យថា នរៈណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទក្នុងលោកនេះ សេចក្តីថា នរៈដែលសម្រេចវិជ្ជា មានញាណ មានការឈ្វេងយល់ មានប្រាជ្ញាផុះផ្លាយ (ឈ្មោះថា ជាអ្នកចេះដឹង) ។ ពាក្យថា ណា គឺអ្នកណា បែបណា ។ បេ ។ ទោះជាមនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា អ្នកដល់នូវវេទ សេចក្តីថា ញាណក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះដល់នូវវេទ ព្រោះកន្លងនូវវេទទាំងពួង ។ ពាក្យថា នរៈ បានដល់ សត្វ នរៈ មាណព បុរស បុគ្គល ជីវៈ ជនជាតិ សត្វធាតុ សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ។ បេ ។ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរៈណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទក្នុងលោកនេះ

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(១៩៧) ភវាភវេ សង្គមិមំ វិសជ្ជាតិ ភវាភវេតិ ភវាភវេ កម្មភវេ បុនព្ភវេ កាមភវេ កម្មភវេ កាមភវេ បុនព្ភវេ រូបភវេ កម្មភវេ រូបភវេ បុនព្ភវេ អរូបភវេ កម្មភវេ អរូបភវេ បុនព្ភវេ បុនប្បុនភវេ បុនប្បុនគតិយា បុនប្បុនឧបបត្តិយា បុនប្បុនបដិសន្ធិយា បុនប្បុនអត្តភាវាភិនិព្វត្តិយា ។ សង្គន្តិ សត្ត សង្គា រាគសង្គោ ទោសសង្គោ មោហសង្គោ មានសង្គោ ទិដ្ឋិសង្គោ កិលេសសង្គោ ទុច្ចរិតសង្គោ ។ វិសជ្ជាតិ សង្គេ វោស្សជ្ជិត្វា វា វិសជ្ជ ។ អថវា សង្គេ ពន្ធេ(១) អាពន្ធេ លគ្គេ លគ្គិតេ បលិពុទ្ធេ ពន្ធនេ មោចយិត្វា(២) វា វិសជ្ជ យថា ច យានំ វា វយ្ហំ វា រថំ វា សកដំ វា សន្ទមានិកំ វា សជ្ជំ វិសជ្ជំ ការេន្តិ វិកោបេន្តិ ឯវមេវ តេ សង្គេ វោស្សជ្ជិត្វា វា វិសជ្ជ អថវា សង្គេ ពន្ធេ អាពន្ធេ លគ្គេ លគ្គិតេ បលិពុទ្ធេ ពន្ធនេ មោចយិត្វា វា វិសជ្ជាតិ ភវាភវេ សង្គមិមំ វិសជ្ជ ។

---

១ ម. ពន្ធេ វិពន្ធេ ។ ២ ម. ពោជយិត្វា ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(១៩៧) ពាក្យថា បានស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនិងភពធំ ត្រង់ពាក្យថាក្នុងភពតូចនិងភពធំ គឺក្នុងកម្មភព បុនព្ភព ឈ្មោះថាភពតូចនិងភពធំ កាមភព ឈ្មោះថាកម្មភព កាមភព ឈ្មោះថាបុនព្ភព រូបភព ឈ្មោះថាកម្មភព រូបភព ឈ្មោះថាបុនព្ភព អរូបភព ឈ្មោះថាកម្មភព អរូបភពឈ្មោះថាបុនព្ភព គឺក្នុងការកើតរឿយ ៗ ក្នុងការទៅរឿយ ៗ ក្នុងការចូលទៅរឿយ ៗ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយ ៗ ក្នុងការកើតអត្តភាពរឿយ ៗ ។ ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់ ការជាប់ចំពាក់ ៧ គឺការជាប់ចំពាក់គឺរាគៈ ការជាប់ចំពាក់គឺទោសៈ ការជាប់ចំពាក់គឺមោហៈ ការជាប់ចំពាក់គឺមានះ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់គឺកិលេស ការជាប់ចំពាក់ គឺទុច្ចរិត ។ ពាក្យថា ស្រាយ គឺរលាស់ចោលឬដោះ នូវការជាប់ចំពាក់ទាំងឡាយ ។ មួយទៀត បុគ្គលដោះឬស្រាយ នូវការជាប់ចំពាក់ គឺ ចំណងដែលចង ចងទួទៅ ថក់ ទាក់ ចំពាក់ ពួកជនរុះរើ ធ្វើឲ្យខ្ទេចខ្ទី នូវយានក្តី វក្តី រថក្តី រទេះក្តី រថទ្រង់គ្រឿងក្តី យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលរលាស់ចោលឬលះចេញ នូវការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មួយវិញទៀត បុគ្គលដោះចេញ ឬស្រាយ នូវការជាប់ចំពាក់ គឺចំណង ដែលចង ចងទួទៅ ថ្ពក់ ទាក់ ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានស្រាយនូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនិងភពធំ ។

(១៩៨) សោ វីតតណ្ហោ អនិឃោ និរាសោ អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សេសា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ វីតតណ្ហោ ចត្តតណ្ហោ វន្តតណ្ហោ មុត្តតណ្ហោ បហីនតណ្ហោ បដិនិស្សដ្ឋតណ្ហោ វីតរាគោ ចត្ត-រាគោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ និច្ឆាតោ និព្វុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិ-សំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតីតិ សោ វីត-តណ្ហោ ។ អនិឃោតិ រាគោ និឃោ ទោសោ និឃោ មោហោ និឃោ កោធោ និឃោ ឧបនាហោ និឃោ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា និឃា ។

(១៩៨) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា នរៈនោះជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ទាំងពោលថា នរៈនោះ បានឆ្លងនូវជាតិនឹងជរា ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហានុះ នរៈណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ នរៈនោះលោកហៅថា អ្នកប្រាសចាកតណ្ហា លះបោលតណ្ហា ខ្ជាក់ចោលតណ្ហា ផុតចាកតណ្ហា បន្សាត់ចោលតណ្ហា រលាស់ចេញចាកតណ្ហា ប្រាសចាករាគៈ លះបោលរាគៈ ខ្ជាក់ចោលរាគៈ ផុតចាករាគៈ បន្សាត់ចោលរាគៈ រលាស់ចេញចាករាគៈ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា រលត់ទុក្ខ មានចិត្តត្រជាក់ សោយសុខ មានចិត្តត្រជាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរៈនោះប្រាសចាកតណ្ហា ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីតានតឹង សេចក្តីថា រាគៈ ជាសេចក្តីតានតឹង ទោសៈ ជាការតានតឹង មោហៈ ជាការតានតឹង កោធៈ ជាការតានតឹង ឧបនាហៈ ជាការតានតឹង ។ បេ ។ ការតាក់តែង នូវអកុសលទាំងពួង ជាការតានតឹង ។

យស្សេតេ នីឃា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្ប-
ស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ
អនីឃោ ។ និរាសោតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ
រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុស-
លមូលំ ។ យស្សេសា អាសា តណ្ហា បហីនា
សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណ-
គ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ និរាសោ ។ ជាតីតិ យា តេសំ
តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជាតិ
សញ្ជាតិ ឱក្កន្តិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ខន្ធានំ បាតុ-
ភាវោ អាយតនានំ បដិលាភោ ។ ជរាតិ យា
តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហិ តម្ហិ សត្តនិកាយេ ជរា
ជីរណតា ខណ្ឌិច្ចំ បាលិច្ចំ វលិត្តចតា អាយុនោ
សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកោ ។ មរណន្តិ
យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហា តម្ហា សត្តនិ-
កាយា ចុតិ ចវនតា ភេទោ អន្តរធានំ មច្ចុ
មរណំ កាលកិរិយា ខន្ធានំ ភេទោ កឡេវ-
រស្ស និក្ខេបោ ជីវិតិន្ទ្រិយស្ស ឧបច្ឆេទោ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

សេចក្តីតានតឹងទាំងនុ៎ះ នរៈណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់ រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ នរៈនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីតានតឹង ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប៉ុនប៉ង បានដល់ រាគៈ រាគៈមាងកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា គឺសេចក្តីប៉ុនប៉ងនោះ នរៈណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងញាណហើយ នរៈនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ។ ពាក្យថា ជាតិ បានដល់ កំណើត ការកើតព្រម ការចុះកាន់គភិ ការផ្តួចផ្តើម ការចំរើនឡើង ការកើតប្រាកដនៃខន្ធ ការបានចំពោះនូវអាយតនៈ នៃពួកសត្វនោះ ៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ៗ ។ ពាក្យថា ជរា បានដល់ ការចាស់ ការគ្រាំគ្រា ការបាក់ធ្មេញ ការស្កូវសក់ ការជ្រួញជ្រីវស្បែក ការរួញថយនៃអាយុ ការចាស់ឥន្ទ្រិយ នៃពួកសត្វនោះ ៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ៗ ។ ពាក្យថា មរណៈ បានដល់ ការចុតិ ការឃ្លាត ការបែកធ្លាយ ការអន្តរធាន មច្ចុ មរណៈ កាលកិរិយា ការបែកធ្លាយខន្ធ ការដាក់ចោលនូវសាកសព ការដាច់សូន្យជីវិតិន្ទ្រិយ នៃពួកសត្វនោះ ៗ ក្នុងសត្តនិកាយនោះ ៗ ។

សោ វីតតណ្ហោ អនិឃោ និរាសោ អត្តារិ សោ ជាតិ-ជរន្តិ ព្រូមីតិ ។ យោ សោ វីតតណ្ហោ ច អនីឃោ ច និរាសោ ច សោ ជាតិជរាមរណំ អត្តារិ បតរិ សមតិក្កមិ វីតិវត្តិតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ សោ វីតតណ្ហោ អនិឃោ និរាសោ អត្តារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។ តេនាហ ភគវា

វិទ្វា ច យោ វេទគូ នរោ ឥធ
ភវាភវេ សង្គមិមំ វិសជ្ជ
សោ វីតតណ្ហោ អនិឃោ និរាសោ
អត្តារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ ចតុត្ថោ ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា នរៈនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ទាំងពោលថា នរៈនោះបានឆ្លងនូវជាតិ និងជរា បានសេចក្តីថា តថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា នរៈណានោះ ប្រាសចាកតណ្ហាផង មិនមានសេចក្តីតានតឹងផង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ងផង នរៈនោះ បានឆ្លង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជរានិងមរណៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា នរៈនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តីតានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ទាំងពោលថា នរៈនោះ បានឆ្លងនូវជាតិនិងជរា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> នរៈណា ជាអ្នកចេះដឹង អ្នកដល់នូវវេទ ក្នុងលោកនេះ បាន
> ស្រាយ នូវការជាប់ចំពាក់នេះ ក្នុងភពតូចនិងភពធំ តថាគត
> ពោលថា នរៈនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានសេចក្តី
> តានតឹង មិនមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ទាំងពោលថា នរៈនោះ
> បានឆ្លងនូវជាតិនិងជរា ។

(មេត្តគូបានប្រកាសខ្លួន) ដំណាលគ្នានឹងកាលចប់គាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ៤ ។

ធោតកមាណវកបុច្ឆានិទ្ទេសោ

(១៩៩) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ

(ឥច្ចាយស្មា ធោតកោ)

វាចាភិកង្ខាមិ មហេសិ តុយ្ហំ

តវ សុត្វាន និគ្ឃោសំ

សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ ។

(២០០) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាមីតិ តិស្សោ បុច្ឆា អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ។ បេ ។ ឥមា តិស្សោ បុច្ឆា ។ បេ ។ និព្វានបុច្ឆា ។ បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថស្សុ(១) មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។

---

១ ម. កថយស្សុ ។

ធោតកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(១៩៩) ធោតកៈមានអាយុ (ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះមាន
ព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែង
សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គ
ប្រាថ្នា (ស្តាប់) ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ (ព្រោះថា)
បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ ទឹងសិក្សានូវ
ការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០០) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គ សំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា សូមសួរ បានដល់បុច្ឆា ៣ គឺ អទិដ្ឋជោតនាបុច្ឆា ១ ទិដ្ឋសំសន្ទនាបុច្ឆា ១ វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា ១ ។ បេ ។ នេះ បុច្ឆា ៣ ។ បេ ។ និព្វានបុច្ឆា ។ ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ សូមសួរចំពោះព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូមអារាធនាព្រះអង្គ សូមជ្រះថ្លានឹងព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។

ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ ឥច្ចាយស្មា ធោតកោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ(១) ។ ធោតកោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ធោតកោ ។

(២០១) វាចាភិកង្ខាមិ មហេសិ តុយ្ហន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធឹ កង្ខាមិ អភិកង្ខាមិ ឥច្ឆាមិ សាទិយាមិ បត្ថយាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមិ ។ មហេសីតិ កេនដ្ឋេន មហេសី ។ ភគវា មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ បេ ។ កហំ នរាសភោតិ មហេសីតិ វាចាភិកង្ខាមិ មហេសិ តុយ្ហំ ។

---

១ ម. បិយវចនំ គារវវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្ដីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម ទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្ដីនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា ជោតកៈមានអាយុ ពោលដូច្នេះ គឺជាបទតភ្ជាប់ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ជោតក-មាណព ជាឈ្មោះ ។បេ។ ជាពាក្យហៅ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ជោតកៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ ។

[២០១] ពាក្យថា បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នា (ស្ដាប់) ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គ ប្រាថ្នា ប្រាថ្នាចំពោះ ចង់ ជ្រះថ្លា ផង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវព្រះពុទ្ធដីកា គន្លងនៃព្រះពុទ្ធដីកា ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា មហេសី ចុះ ឈ្មោះថា មហេសី ដោយអត្ថដូចម្ដេច ។ ឈ្មោះថា មហេសី ព្រោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវកងសីលធំ ។បេ។ ឈ្មោះថា មហេសី ព្រោះព្រះអង្គ ជានរៈប្រសើរ គង់ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គ ប្រាថ្នា (ស្ដាប់) ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះអង្គ ។

ធោតកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

[២០២] តវ សុត្វាន និគ្ឃោសន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធឹ សុត្វាន សុណិត្វា ឧគ្គណ្ហិត្វា ឧប-ធារយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ តវ សុត្វាន និគ្ឃោសំ ។

[២០៣] សិក្ខេ និព្វានមត្តនោតិ សិក្ខាតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិបញ្ញាសិក្ខា ។បេ។ អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ និព្វានមត្តនោតិ[១] រាគស្ស និព្វាបនាយ ទោសស្ស និព្វាបនាយ មោហ-ស្ស និព្វាបនាយ កោធស្ស និព្វាបនាយ ឧបនាហស្ស និព្វាបនាយ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សមាយ ឧបសមាយ វូបសមាយ និព្វាបនាយ បដិនិស្សគ្គាយ បដិប្បស្សទ្ធិយា អធិសីលម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខេយ្យ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវជ្ជន្តោ សិក្ខេយ្យ ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បស្សន្តោ សិក្ខេយ្យ បច្ចវេក្ខន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ អធិដ្ឋហន្តោ[២] សិក្ខេយ្យ សទ្ធាយ អធិមុច្ចន្តោ សិក្ខេយ្យ វីរិយំ បគ្គណ្ហ-ន្តោ សិក្ខេយ្យ សតឹ ឧបដ្ឋបេន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ សមា-ទហន្តោ សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ បជានន្តោ សិក្ខេយ្យ

---

១ ម. និព្វានំ អត្តនោតិ ។ ២ ម. បទហន្តោ ។

(២០២) ពាក្យថា បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ គឺបុគ្គលស្តាប់ ឮ រៀន ទ្រទ្រង់ កំណត់ទុកហើយ នូវព្រះពុទ្ធដីកា គន្ថព្រះពុទ្ធដីកា ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បុគ្គលស្តាប់ទេសនា របស់ព្រះអង្គហើយ ។

(២០៣) អធិប្បាយពាក្យថា សិក្សា នូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ត្រង់ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។ បេ ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា នូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន គឺទឹងសិក្សាអធិសីលផង ទឹងសិក្សាអធិចិត្តផង ទឹងសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីការរំលត់រាគៈ រំលត់ទោសៈ រំលត់មោហៈ រំលត់កោធៈ រំលត់ឧបនាហៈ ។ បេ ។ ដើម្បីសេចក្តីស្ងប់ រម្ងាប់ ចូលទៅដិតស្ងប់ រំលត់ លះបង់ លះបង់ផ្តាច់ នូវអភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង គឺ ទឹងពិចារណាសិក្សា នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ទឹងដឹងសិក្សា ទឹងឃើញសិក្សា ទឹងពិចារណាសិក្សា ទឹងតាំងចិត្តសិក្សា ទឹងចុះចិត្តស៊ប់ដោយសទ្ធាសិក្សា ទឹងផ្គងព្យាយាមសិក្សា ទឹងប្រុងសតិសិក្សា ទឹងតំកល់ចិត្តឲ្យស្រួលសិក្សា ទឹងដឹងដោយប្រាជ្ញាសិក្សា

អភិញ្ញាយ អភិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បរិញ្ញាយ បរិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បហាតព្វំ បជហន្តោ សិក្ខេយ្យ ភាវេតព្វំ ភាវេន្តោ សិក្ខេយ្យ សច្ឆិកាតព្វំ សច្ឆិករោន្តោ សិក្ខេយ្យ សមាទាយ ចរេយ្យ សមាទាយ វត្តេយ្យាតិ សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ

(ឥច្ចាយស្មា ធោតកោ)

វាចាភិកង្ខាមិ មហេសិ តុយ្ហំ

តវ សុត្វាន និគ្ឃោសំ

សិក្ខេ និព្វានមត្តនោតិ ។

[២០៤] តេនហាតប្បំ ករោហិ

(ធោតកាតិ ភគវា)

ឥធេវ និបកោ សតោ

ឥតោ សុត្វាន និគ្ឃោសំ

សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ ។

នឹងដឹងជាក់ដោយអភិញ្ញាសិក្សា នឹងកំណត់ដឹងដោយបរិញ្ញាសិក្សា នឹងលះបង់ នូវធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្សា នឹងចំរើននូវធម៌ដែលគួរចំរើនសិក្សា នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា នឹងប្រព្រឹត្តសមាទាននឹងប្រតិបត្តិសមាទាន ហេតុនោះ លោកពោលថាសិក្សា នូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ បពិត្រព្រះមហេសី ខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នា (ស្តាប់) ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះអង្គ (ព្រោះថា) បុគ្គលស្តាប់ទេសនារបស់ព្រះអង្គហើយ នឹងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

[២០៤] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ម្នាលធោតកៈ បើដូច្នោះ

ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី ស្តាប់ទេសនាអំពីទីនេះហើយ នឹងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០៥) តេនហាតប្បំ ករោហីតិ អាតប្បំ ករោហិ ឧស្សាហំ ករោហិ ឧស្សោឡ្ហឹ ករោហិ ថាមំ(១) ករោហិ ធិតឹ ករោហិ វីរិយំ ករោហិ ឆន្ទំ ជនេហិ សញ្ជនេហិ ឧបដ្ឋបេហិ(២) និព្វត្តេហិ អភិនិព្វត្តេហីតិ តេនហាតប្បំ ករោហិ ។ ធោតកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ធោតកាតិ ភគវា ។

(២០៦) ឥធេវ និបកោ សតោតិ ឥធាតិ ឥមិស្សា ទិដ្ឋិយា ឥមិស្សា ខន្តិយា ឥមិស្សា រុចិយា ឥមស្មឹ អាទាយេ ឥមស្មឹ ធម្មេ ឥមស្មឹ វិនយេ ឥមស្មឹ ធម្មវិនយេ ឥមស្មឹ បាវចនេ ឥមស្មឹ ព្រហ្មចរិយេ ឥមស្មឹ សត្ថុសាសនេ ឥមស្មឹ អត្តភាវេ ឥមស្មឹ មនុស្សលោកេ ។

---

១ ម. ថាមំ ។ ២ ម. ឧបដ្ឋបេហិ សមុដ្ឋបេហិ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

[២០៥] ពាក្យថា បើដូច្នោះ ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ គឺអ្នកចូរធ្វើសេចក្តីព្យាយាម ចូរធ្វើឧស្សាហ៍ ចូរធ្វើសេចក្តីប្រឹងប្រែង ចូរធ្វើសេចក្តីសង្វាត ចូរធ្វើសេចក្តីឧហាត ចូរធ្វើសេចក្តីខ្នះខ្នែង ចូរធ្វើសេចក្តីខ្មីឃ្មាត ចូរញុំាងសេចក្តីពេញចិត្តឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យតាំងនៅស៊ប់ ស្ងួន ឲ្យដុះ ឲ្យដុះបំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើដូច្នោះ អ្នកចូរធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ ។ ពាក្យថា ធោតកៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលធោតកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលធោតកៈ ។

[២០៦] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តនេះ ក្នុងការកាន់យកនេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ក្នុងពាក្យជាប្រធាននេះ ក្នុងព្រហ្មចារ្យនេះ ក្នុងសាសនាព្រះសាស្តានេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ។

និបកោតិ និបកោ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ ។ និបកោ សតោ ។

(២០៧) តតោ សុត្វាន និគ្ឃោសន្តិ តតោ មយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ សុត្វាន សុណិត្វា ឧគ្គហេត្វា ឧបធារយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ តតោ សុត្វាន និគ្ឃោសំ ។

(២០៨) សិក្ខេ និព្វានមត្តនោតិ សិក្ខេតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ និព្វានមត្តនោតិ រាគស្ស និព្វាបនាយ ទោសស្ស និព្វាបនាយ មោហស្ស និព្វាបនាយ កោធស្ស និព្វាបនាយ ឧបនាហស្ស និព្វាបនាយ ។ បេ ។

ពាក្យថា មានបញ្ញាចាស់ក្លា គឺ មានបញ្ញាធ្ងន់ ជាបណ្ឌិតមានប្រាជ្ញា មានការចេះដឹង មានញាណ ជាអ្នកប្រាជ្ញ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយបង់នូវកិលេស ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលកំពុងចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី ។

(២០៧) ពាក្យថា ស្តាប់ទេសនា អំពីទីនេះហើយ គឺស្តាប់ ត្រងត្រាប់ រៀន ទ្រទ្រង់ កំណត់ទុក នូវពាក្យ គន្លងពាក្យ ទេសនា អនុសន្ធិ របស់តថាគត អំពីទីនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ស្តាប់នូវទេសនា អំពីទីនេះហើយ ។

(២០៨) អធិប្បាយពាក្យថា ទីងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា ទីងសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។បេ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា ការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួន គឺទីងសិក្សាអធិសីលផង ទីងសិក្សា អធិចិត្តផង ទីងសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីការរំលត់រាគៈ ការរំលត់ទោសៈ ការរំលត់មោហៈ ការរំលត់ក្រោធៈ ការរំលត់ឧបនាហៈ ។ បេ ។

សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សមាយ ឧបសមាយ វូបសមាយ និព្វាបាយ បដិនិស្សគ្គាយ បដិប្បស្សទ្ធិយា អធិសីលម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខេយ្យ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវជ្ជេន្តោ សិក្ខេយ្យ ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។ សច្ឆិកាតព្វំ សច្ឆិករោន្តោ សិក្ខេយ្យ សមាទាយ[1] ចរេយ្យ សមាទាយ វត្តេយ្យាតិ សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ ។ តេនាហ ភគវា

តេនាតប្បំ ករោហិ (ធោតកាតិ ភគវា)

ឥធេវ និបកោ សតោ

ឥតោ សុត្វាន និគ្ឃោសំ សិក្ខេ និព្វានមត្តនោតិ ។

(២០៩) បស្សាមហំ ទេវមនុស្សលោកេ

អកិញ្ចនំ ព្រាហ្មណំ ឥរិយមានំ

តន្តំ នមស្សាមិ សមន្តចក្ខុ

បមុញ្ច មំ សក្ក កថំកថាហិ ។

---

១ ម. អាទាយ សមាទាយ ។

ដើម្បីការស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ រំលត់ លះបង់ រម្ងាប់ នូវអភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង ទឹងពិចារណាសិក្សា នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ទឹងដឹងសិក្សា ។ បេ ។ ទឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ទឹងប្រព្រឹត្តសមាទាន ទឹងប្រតិបត្តិសមាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទឹងសិក្សានូវការរំលត់ (កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលធោតកៈ បើដូច្នោះ ចូរអ្នកធ្វើសេចក្តីព្យាយាមចុះ
បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា មានស្មារតី
ស្តាប់ទេសនាអំពីទីនេះហើយ ទឹងសិក្សា នូវការរំលត់
(កិលេស) របស់ខ្លួនបាន ។

(២០៩) (ធោតកៈពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គ ជាទេវតា
ក្នុងមនុស្សលោក ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍កំពុង
ប្រព្រឹត្ត បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមនមស្ការ
ព្រះអង្គ បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គដោះខ្ញុំព្រះអង្គ
ឲ្យផុតចាកសេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។

(២១០) បស្សាមហំ ទេវ មនុស្សលោកេតិ ទេវា-
តិ តយោ ទេវា សម្មតិទេវា ច ឧបបត្តិទេវា ច
វិសុទ្ធិទេវា ច ។ កតមេ សម្មតិទេវា ។ សម្មតិទេវា
វុច្ចន្តិ រាជានោ ច រាជកុមារា ច ទេវិយោ ច ។
កតមេ ឧបបត្តិទេវា ។ ឧបបត្តិទេវា វុច្ចន្តិ ចាតុម្មហា-
រាជិកា ទេវា តាវតិំសា ទេវា យាមា ទេវា តុសិតា
ទេវា និម្មានរតី ទេវា បរនិម្មិតវសវត្តី ទេវា ព្រហ្មកា-
យិកា ទេវា យេ ច ទេវា តទុត្តរិ ។ កតមេ វិសុទ្ធិ-
ទេវា ។ វិសុទ្ធិទេវា វុច្ចន្តិ តថាគតសាវកា អរហ-
ន្តោ ខីណាសវា យេ ច បច្ចេកសម្ពុទ្ធា ។ ភគវា
សម្មតិទេវានញ្ច ឧបបត្តិទេវានញ្ច វិសុទ្ធិទេវានញ្ច
ទេវោ ច អតិទេវោ ច ទេវាតិទេវោ ច សីហសី-
ហោ នាគនាគោ គណិគណី មុនិមុនី រាជរាជា ។

(២១០) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គ ជាទេវតាក្នុងមនុស្សលោក ត្រង់ពាក្យថា ទេវតា បានដល់ ពួកទេព ៣ គឺ សម្មតិទេព ១ ឧបបត្តិទេព ១ វិសុទ្ធិទេព ១ ។ សម្មតិទេព តើដូចម្តេច ។ ពួកព្រះរាជា ព្រះរាជកុមារ និងព្រះទេវី លោកហៅថា សម្មតិទេព ។ ឧបបត្តិទេព តើដូចម្តេច ។ ពួកទេពឋិតនៅ ក្នុងចាតុម្មហារាជិកា ពួកទេពឋិតនៅក្នុងតាវត្តិង្ស ពួកទេពឋិតនៅក្នុងយាមា ពួកទេពឋិតនៅ ក្នុងតុសិត ពួកទេពឋិតនៅ ក្នុងនិម្មានរតី ពួកទេពឋិតនៅក្នុងបរនិម្មិតវសវត្តី និងពួកទេពជាពួកនៃព្រហ្ម ជាពួកទេពដែលឋិតនៅខាងលើពួកទេពទាំងនោះ លោកហៅថា ឧបបត្តិទេព ។ វិសុទ្ធិទេព តើដូចម្តេច ។ ពួកព្រះអរហន្ត ខីណាស្រព ជាសាវ័ករបស់ព្រះតថាគត និងពួកព្រះខីណាស្រព ដែលជាព្រះបច្ចេកពុទ្ធ លោកហៅថា វិសុទ្ធិទេព ។ ព្រះមានព្រះភាគ ជាទេពរបស់ពួកសម្មតិទេព ឧបត្តិទេព និងវិសុទ្ធិទេព ជាទេពដ៏ក្រៃលែងផង ជាទេពធំកន្លងជាងពួកទេពផង ជាសីហៈធំជាងសីហៈផង ជានាគធំជាងនាគផង ជាមេគណៈធំជាងមេគណៈផង ជាមុនីធំជាងមុនីផង ជាព្រះរាជាធំជាងព្រះរាជាផង ។

បស្សាមហំ ទេវ មនុស្សលោកេតិ មនុស្សលោកេ ទេវំ បស្សាមិ អតិទេវំ បស្សាមិ ទេវាតិទេវំ បស្សាមិ ទក្ខាមិ ឱលោកេមិ និជ្ឈាយាមិ ឧបបរិក្ខាមីតិ បស្សាមហំ ទេវ មនុស្សលោកេ ។

(២១១) អកិញ្ចនំ ព្រាហ្មណំ ឥរិយមានន្តិ អកិញ្ចនន្តិ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ តេ កិញ្ចនា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អកិញ្ចនោ ។ ព្រាហ្មណន្តិ ភគវា សត្តន្នំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ សក្កាយទិដ្ឋិ ពាហិតា ហោតិ វិចិកិច្ឆា ពាហិតា ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ ពាហិតោ ហោតិ រាគោ ពាហិតោ ហោតិ ទោសោ ពាហិតោ ហោតិ មោហោ ពាហិតោ ហោតិ មានោ ពាហិតោ ហោតិ ពាហិតស្ស ហោន្តិ បាបកា អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា ពោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា អាយតឹជាតិជរាមរណីយា ។

ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គជាទេវតា ក្នុងមនុស្សលោក បានន័យថា ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញព្រះអង្គជាទេវតា គឺខ្ញុំព្រះអង្គឃើញព្រះអង្គជាទេវតាកន្លងទេវតា ឃើញ ប្រទះឃើញ មើលឃើញ សំឡឹងមើល ពិចារណាមើល នូវព្រះអង្គជាទេពធំជាងពួកទេព ហេតុនោះ លោកពោលថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញព្រះអង្គជាទេវតា ក្នុងមនុស្សលោក ។

(២១១) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍កំពុងប្រព្រឹត្ត ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ បានដល់ កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានះ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់ទាំងនុ៎ះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិលឫសគល់ ធ្វើឲ្យនៅតែទីកើតដូចដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព ឲ្យជារបស់មានសភាពមិនកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានកង្វល់ ។ ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ គឺព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះទ្រង់បន្សាត់បោលធម៌ ៧ គឺ បន្សាត់សក្កាយទិដ្ឋិ បន្សាត់វិចិកិច្ឆា បន្សាត់សីលព្វតបរាមាសៈ បន្សាត់រាគៈ បន្សាត់ទោសៈ បន្សាត់មោហៈ បន្សាត់មានះ ទាំងអកុសលធម៌ដ៏លាមកទាំងឡាយ ប្រឡូកប្រឡំដោយសេចក្ដីសៅហ្មង នាំឲ្យកើតក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយសេចក្ដីក្រវល់ក្រវាយ មានទុក្ខជាផល ជាទីតាំងនៃជាតិ ជរា និងមរណៈតទៅខាងមុខ ព្រះអង្គបន្សាត់បោលហើយ ។

ពាហេត្វា សព្វបាបកានិ (សភិយាតិ ភគវា)

ភគវា វិមលោ សាធុសមាហិតោ ឋិតត្តោ(១)

សំសារមតិច្ច កេវលី សោ

អសិតោ តាទិ បវុច្ចតេ ព្រហ្មា ។

ឥរិយាបថន្តិ ចរន្តិ វិចរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តេន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ អភិញ្ញានំ ព្រាហ្មណំ ឥរិយមានំ ។

(២១២) តន្តំ នមស្សាមិ សមន្តចក្ខូតិ តន្តិ ភគវន្តំ ភណតិ ។ នមស្សាមីតិ កាយេន វា នមស្សាមិ វាចាយ វា នមស្សាមិ ចិត្តេន វា នមស្សាមិ អន្វត្ថប្បដិបត្តិយា វា នមស្សាមិ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិយា វា នមស្សាមិ សក្ការេមិ គរុការេមិ មានេមិ បូជេមិ ។ សមន្តចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។ ភគវា តេន សព្វញ្ញុតញ្ញាណេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ ។

---

១ ម. ឋិតត្តោ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលសភិយៈ ព្រះមានព្រះភាគ បន្សាត់បង់នូវបាបទាំងពួង ទ្រង់មិនមានមន្ទិល មានព្រះទ័យតំកល់ដោយប្រពៃ មានព្រះទ័យនឹងនួន ព្រះមានព្រះភាគនោះ ព្រះអង្គបរិបូណ៌ដោយគុណគ្រប់យ៉ាង កន្លងបង់នូវសំសារ មិនអាស្រ័យ (តណ្ហានិងទិដ្ឋិ) ទ្រង់មិនញាប់ញ័រ (ដោយលោកធម៌) ទើបលោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា កំពុងប្រព្រឹត្ត គឺកំពុងត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្ត-ទៅ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត ។

(២១២) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមនមស្ការព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺលោកហៅ ព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សូមនមស្ការ គឺសូមនមស្ការដោយកាយក្តី សូមនមស្ការដោយវាចាក្តី សូមនមស្ការដោយចិត្តក្តី សូមនមស្ការដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិដែលមានប្រយោជន៍ជាលំដាប់ៗ ក្តី សូមនមស្ការ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើគោរពរាប់អាន បូជា ដោយធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិក្តី ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ប្រកបហើយដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណនោះ ។

ន តស្ស អទិដ្ឋមិធត្ថិ កិញ្ចិ

អថោ អវិញ្ញាតមជានិតព្វំ

សព្វំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថិ នេយ្យំ

តថាគតោ តេន សមន្តក្ខូតិ ។

តំ តំ នមស្សាមិ សមន្តចក្ខុ ។

(២១៣) បមុញ្ច មំ សក្ក កថង្កថាហីតិ សក្កាតិ ភគវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ តស្សិមានិ ធនានិ សេយ្យថីទំ សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្ត-ប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ បញ្ញាធនំ សតិបដ្ឋានធនំ សម្មប្បធានធនំ ឥទ្ធិបាទធនំ ឥន្ទ្រិយធនំ ពលធនំ ពោជ្ឈង្គធនំ មគ្គធនំ ផលធនំ និព្វានធនំ ។

វត្ថុមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគមិនឃើញ ឬ មិនដឹង មិនគប្បីដឹង មិនមានទេ ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវវត្ថុទាំងអស់ ដែលគួរជ្រាប ហេតុនោះ ព្រះតថាគត ឈ្មោះថា សមន្តចក្ខុ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមនមស្ការព្រះអង្គ ។

(២១៣) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាកសេចក្ដីសង្ស័យទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សេចក្ដីថា ព្រះមានព្រះភាគ ចេញចាកសក្យត្រកូល ហើយទ្រង់បព្វជ្ជា ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ ក៏មាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ស្ដុកស្ដម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ ក៏មាន ។ ទ្រព្យទាំងនោះ របស់ព្រះអង្គ គឺ ទ្រព្យសទ្ធា ទ្រព្យសីល ទ្រព្យហិរិ ទ្រព្យឱត្តប្បៈ ទ្រព្យសុតៈ ទ្រព្យចាគៈ ទ្រព្យបញ្ញា ទ្រព្យសតិប្បដ្ឋាន ទ្រព្យសម្មប្បធាន ទ្រព្យឥទ្ធិបាទ ទ្រព្យឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យពលៈ ទ្រព្យពោជ្ឈង្គៈ ទ្រព្យមគ្គៈ ទ្រព្យផល ទ្រព្យព្រះនិព្វាន ។

ឥមេហិ អនេកវិធេហិ ធនរតនេហិ អឌ្ឍោ មហទ្ធ-នោ ធនវាតិបិ សត្តោ ។ អថវា សត្តោ បហូ វិសវី អលមត្តោ សូរោ វីរោ(១) វិក្កន្តោ អភិរូ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគត-លោមហំសោតិបិ សត្តោ ។ កថង្កថា វុច្ចតិ វិចិ-កិច្ឆា ទុក្ខេ កង្ខា ទុក្ខសមុទយេ កង្ខា ទុក្ខ-និរោធេ កង្ខា ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ កង្ខា បុព្វន្តេ កង្ខា អបរន្តេ កង្ខា បុព្វន្តាប-រន្តេ កង្ខា ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កង្ខា យា ឯវរូបា កង្ខា កង្ខាយនា កង្ខាយិ-តត្តំ វិមតិ វិចិកិច្ឆា ទ្វេឡ្ហកំ ទ្វេធាបថោ សំសយោ អនេកំសគ្គាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិ-យោគាហនា ឆម្ភិតត្តំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។

---

១ ម. ធីរោ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ដោយទ្រព្យប្រសើរទាំងឡាយ ច្រើនប្រការនេះ ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ ក៏មាន ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អង់អាចអាចហ៊ាន ក្លាហាន មោះមុត ក្លៀវក្លា មានព្យាយាម ធ្លាប់ចូលកាន់សង្គ្រាម មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចោលលះភ័យគ្លួរខ្លាច ទ្រង់មិនព្រឺរោម ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថាសក្កៈ ក៏មាន ។ សេចក្តីស្ទាក់ស្ទើរ លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យគឺសង្ស័យក្នុងទុក្ខ សង្ស័យក្នុងតណ្ហា ជាហេតុឲ្យកើតទុក្ខ សង្ស័យក្នុងសេចក្តីរំលត់ទុក្ខ សង្ស័យក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅដើម្បីរំលត់ទុក្ខ សង្ស័យក្នុងចំណែកខាងដើម សង្ស័យក្នុងចំណែកខាងចុង សង្ស័យទាំងចំណែកខាងដើមទាំងខាងចុង សង្ស័យក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងអាស្រ័យព្រោះបច្ច័យនេះ គឺបានខាងការសង្ស័យ អាការនៃការសង្ស័យ ភាពនៃការសង្ស័យ ការងឿងឆ្ងល់ ការស្ទាក់ស្ទើរ ការយល់ជាពីរយ៉ាង ការបែកគំនិតជាពីរផ្លូវ ការសន្ទិះសង្ស័យ ការប្រកាន់ច្រើនចំណែក ការរេសមរសាម កាស្មុគស្មាញ ការប្រកាន់ឆ្វេង ភាពនៃចិត្តញាប់ញ័រ គំនូសនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

បមុញ្ច មំ សក្ក កថង្កថាហីតិ មុញ្ច មំ មោចេហិ មំ បមោចេហិ មំ ឧទ្ធរ មំ សមុទ្ធរ មំ វុដ្ឋាបេហិ មំ កថង្កថាសល្លតោតិ បមុញ្ច មំ សក្ក កថង្កថាហិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

បស្សាមហំ ទេវមនុស្សលោកេ
អកិញ្ចនំ ព្រាហ្មណំ ឥរិយមានំ
តន្តំ នមស្សាមិ សមន្តចក្ខុ
បមុញ្ច មំ សក្ក កថង្កថាហីតិ ។

(២១៨) នាហំ សហិស្សាមិ បមោចនាយ
កថង្កថី ធោតក កញ្ចិ លោកេ
ធម្មញ្ច សេដ្ឋំ អាជានមានោ
ឯវំ តុវំ ឱឃមិមំ តរេសិ ។

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យផុតចាក សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ បានដល់ថា សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ សូមស្រាយខ្ញុំព្រះអង្គ សូមលែងខ្ញុំព្រះអង្គ សូមជ្រោងឡើងនូវខ្ញុំព្រះអង្គ សូមស្រង់ឡើងនូវខ្ញុំព្រះអង្គ សូមញុំាងខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យចេញផុតស្រឡះអំពីសរ គឺសេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាកសេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គ បានឃើញព្រះអង្គ ជាទេវតាក្នុងមនុស្សលោក
ព្រះអង្គមិនមានកង្វល់ ជាព្រាហ្មណ៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត បពិត្រ
ព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមនមស្ការព្រះអង្គ បពិត្រ
ព្រះអង្គជាសក្កៈ សូមព្រះអង្គ ដោះខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យផុតចាក
សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ។

[២១៨] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលធោតកៈ តថាគត
មិនអាចដើម្បីដោះអ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមាន
សេចក្តីសង្ស័យបានទេ ប៉ុន្តែកាលបើអ្នកបានដឹងច្បាស់ នូវ
ធម៌ដ៏ប្រសើរយ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងឱឃៈនេះបាន ។

(២១៩) នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយាតិ នាហន្តិ សក្កោមិ មុញ្ចិតុំ បមុញ្ចិតុំ មោចេតុំ បមោចេតុំ ឧទ្ធរិតុំ ឧទ្ធរាបេតុំ វុដ្ឋាបេតុំ(១) កថង្កថាសល្លតោតិ ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។ អថវា ន ឦហាមិ ន សហាមិ ន ឧស្សហាមិ ន វាយមាមិ ន ឧស្សាហំ ករោមិ ន ឧស្សោឡ្ហីំ ករោមិ ន ថាមំ ករោមិ ន ធិតឹ ករោមិ ន វីរិយំ ករោមិ ន ឆន្ទំ ជនេមិ ន សញ្ជនេមិ ន និព្វត្តេមិ ន អភិនិព្វត្តេមិ អស្សទ្ធេ បុគ្គលេ អច្ឆន្ទិកេ កុសីតេ ហីនវីរិយេ អប្បដិបជ្ជមានេ ធម្មទេសនាយាតិ ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។ អថវា នត្ថញ្ញោ កោចិ មោចេតុំ(២) តេ យទិ មុញ្ចេយ្យុំ សកេន ថាមេន សកេន ពលេន សកេន វីរិយេន សកេន បរក្កមេន សកេន បុរិសត្ថាមេន សកេន បុរិសពលេន សកេន បុរិសវីរិយេន សកេន បុរិសបរក្កមេន អត្តនា សម្មាបដិបទំ អនុលោមប្បដិបទំ(៣) អន្វត្ថប្បដិបទំ ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ បដិបជ្ជមានា មុញ្ចេយ្យុន្តិ

---

១ ម. សមុទ្ធរិតុំ ឧដ្ឋាបេតុំ សមុដ្ឋាបេតុំ ។ ២ កត្ថចិ ស្យាមបោត្ថកេ មោចេតាតិបិ បាឋោ ។ ម. មោចេតា ។ ៣ ម. ឯត្ថន្តរេ អបច្ចនីកបដិបទំ អត្ថិ ។

(២១៨) ពាក្យថា តថាគត មិនអាចដើម្បីដោះ អធិប្បាយថា តថាគត មិនអាចដោះអ្នក ស្រាយចេញ ស្រាយលែង ដោះលែង ជ្រោងឡើង ស្រង់ឡើង ឲ្យក្រោកចេញ អំពីសេចក្តីសង្ស័យបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត មិនអាចដើម្បីដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត តថាគត មិនខ្វល់ខ្វាយ មិនខ្វល់ខ្វាយខ្លាំង មិនឧស្សាហ៍ មិនព្យាយាម មិនធ្វើឧស្សាហ៍ មិនធ្វើសេចក្តីប្រឹងប្រែង មិនធ្វើនូវសេចក្តីខ្នះខ្នែង មិនធ្វើសេចក្តីឧហាត មិនធ្វើព្យាយាម មិនញុំាងឆន្ទៈឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យដុះ មិនឲ្យដុះដាល (ដើម្បីដោះ) នូវពួកបុគ្គល មិនមានឆន្ទៈ ខ្ជិលច្រអូស ថយព្យាយាម មិនប្រតិបត្តិតាម ដោយធម្មទេសនាបានទេ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលដទៃណាមួយ ញុំាងបុគ្គលដទៃឲ្យរួចបានមិនមានទេ ត្រូវតែបុគ្គលទាំងនោះ រួចដោយសេចក្តីព្យាយាមដ៏តឹងរឹងរបស់ខ្លួន ដោយកំឡាំងរបស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមដ៏តឹងរឹងនៃបុរសរបស់ខ្លួន ដោយកំឡាំងបុរសរបស់ខ្លួន ដោយការព្យាយាមបុរសរបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងបុរសរបស់ខ្លួន គឺប្រតិបត្តិនូវសម្មាបដិបទា អនុលោមបដិបទា អន្វត្ថបដិបទា ធម្មានុធម្មបដិបទា ដោយខ្លួនឯង ទើបរួចបាន

ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា សោ វត ចុន្ទ អត្តនា បលិបបលិបន្នោ បរំ បលិបបលិបន្នំ ឧទ្ធរិស្សតីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ សោ វត ចុន្ទ អត្តនា អទន្តោ អវិនីតោ អបរិនិព្វុតោ បរំ ទមេស្សតិ វិនេស្សតិ បរិនិព្វាបេស្សតីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតីតិ ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា

អត្តនាវ កតំ បាបំ អត្តនា សង្កិលិស្សតិ
អត្តនា អកតំ បាបំ អត្តនាវ វិសុជ្ឈតិ
សុទ្ធិ អសុទ្ធិ បច្ចត្តំ នាញ្ញោ អញ្ញំ វិសោធយេតិ(១) ។

ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា ឯវមេវ ខោ ព្រាហ្មណ តិដ្ឋតេវ និព្វានំ តិដ្ឋតិ និព្វានមគ្គោ(២) តិដ្ឋាមហំ សមាទបេតា

---
១ វិមោចយេតិបិ បាឋោ ។ ២ ម. និព្វានគាមិមគ្គោ ។

ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា តថាគត មិនអាចដើម្បីដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ សមដូចព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលចុន្ទៈ បុគ្គលនោះ លិចចុះក្នុងភក់ខ្លួនឯង នឹងស្រង់បុគ្គលដទៃ ដែលលិចចុះក្នុងភក់បាន ហេតុនេះមិនដែលមានទេ ម្នាលចុន្ទៈ បុគ្គលនោះ មិនបានទូន្មាន មិនបានប្រៀនប្រដៅ មិនបានរំលត់កិលេសដោយខ្លួនឯង នឹងទូន្មានប្រៀនប្រដៅបុគ្គលដទៃ ឬថា ញុំាងកិលេសរបស់បុគ្គលដទៃឲ្យរលត់បាន ហេតុនេះ មិនដែលមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត សមដូចព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

បុគ្គលធ្វើបាប ដោយខ្លួនឯង រមែងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯង
មិនធ្វើបាបដោយខ្លួនឯង រមែងស្អាតដោយខ្លួនឯង សេចក្តី
បរិសុទ្ធិ នឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធិ មានចំពោះខ្លួន បុគ្គលដទៃ
មិនគប្បីញុំាងបុគ្គលដទៃឲ្យស្អាតបានទេ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត មិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត សមដូចព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ព្រះនិព្វាន ក៏មាននៅស្រាប់ ផ្លូវទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ក៏មាននៅស្រាប់ តថាគតជាអ្នកបបួល ក៏មាននៅស្រាប់

អថ ច បន មម សាវកា មយា ឯវំឱវទិយមានា ឯវំអនុសាសិយមានា អប្បេកច្ចេ អច្ចន្តនិដ្ឋំ និព្វានំ អារាធេន្តិ ឯកច្ចេ នារាធេន្តិ ឯត្ថ ក្យាហំ ព្រាហ្មណ ករោមិ មគ្គក្ខាយី ព្រាហ្មណ តថាគតោ មគ្គំ បុដ្ឋោ(១) អាចិក្ខតិ អត្តនា បដិបជ្ជមានា មុញ្ចេយ្យុន្តិ ឯវម្បិ នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ ។

(២១៦) កថង្កថី ធោតក កញ្ចិ លោកេតិ កថង្កថី បុគ្គលំ សកង្ខំ សខិលំ ទ្វេឡ្ហកំ(២) សវិចិកិច្ឆំ ។ កញ្ចីតិ កញ្ចិ ខត្តិយំ វា ព្រាហ្មណំ វា វេស្សំ វា សុទ្ទំ វា គហដ្ឋំ វា បព្វជិតំ វា ទេវំ វា មនុស្សំ វា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។បេ។ អាយតនលោកេតិ កថង្កថី ធោតក កញ្ចិ លោកេ ។

---

១ ម. ពុទ្ធោ ។ ២ ម. សទ្វេឡ្ហកំ ។

តែថា ពួកសាវ័ករបស់តថាគត ដែលតថាគតទូន្មានយ៉ាងនេះ ប្រៀនប្រដៅយ៉ាងនេះ ពួកខ្លះ បានសម្រេចព្រះនិព្វានជាទីបំផុតដោយពិត ពួកខ្លះក៏មិនបានសម្រេច ម្នាលព្រាហ្មណ៍ តថាគតនឹងធ្វើដូចម្តេចក្នុងបុគ្គលពួកនេះ ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ព្រះតថាគត ជាអ្នកប្រាប់ផ្លូវ បើគេសួរផ្លូវហើយ ទើបព្រះតថាគតប្រាប់បាន បុគ្គលកាលប្រតិបត្តិដោយខ្លួនឯងគប្បីរួចបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតមិនអាចដោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[២១៦] ពាក្យថា ម្នាលធោតកៈ (តថាគតមិនអាចដើម្បីដោះ) អ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ គឺបុគ្គលដែលមានសេចក្តីសង្ស័យ ប្រកបដោយសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ មានសេចក្តីរឹងរូស មានការយល់ជាពីរផ្លូវ មានសេចក្តីស្ទាក់ស្ទើរ ៗ ពាក្យថា អ្នកណាមួយ គឺក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ទៈក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ណាមួយ ៗ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលធោតកៈ តថាគតមិនអាចដើម្បីដោះ អ្នកណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ ។

(២១៧) ធម្មញ្ច សេដ្ឋំ អាជានមានោតិ ធម្មំ សេដ្ឋំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ សេដ្ឋន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ធម្មំ ។ អាជានមានោតិ អាជានមានោ វិជានមានោ បដិវិជានមានោ បដិវិជ្ឈមានោតិ ធម្មញ្ច សេដ្ឋំ អាជានមានោ ។

(២១៨) ឯវំ តុវំ ឱឃមិមំ តរេសីតិ ឯវំ តុវំ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ តរេយ្យាសិ(១) សមតិក្កមេយ្យាសិ វីតិវត្តេយ្យាសីតិ ឯវំ តុវំ ឱឃមិមំ តរេសិ ។ តេនាហ ភគវា

នាហំ សមិស្សាមិ បមោចនាយ
កថំកថី ធោតក កញ្ចិ លោកេ
ធម្មញ្ច សេដ្ឋំ អាជានមានោ
ឯវំ តុវំ ឱឃមិមំ តរេសីតិ ។

---

១ ឯត្តុរេ ឧត្តរេយ្យាសិ តរេយ្យាសីតិ ទិស្សតិ ។

(២១៧) ពាក្យថា ប៉ុន្តែ កាលបើអ្នកបានដឹងច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌ដ៏ប្រសើរ បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ប្រសើរ គឺធម៌ដ៏លើស ដ៏ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ។ ពាក្យថា ដឹងច្បាស់ គឺដឹងប្រាកដ យល់ច្បាស់ ជ្រាបច្បាស់ ចាក់ធ្លុះចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប៉ុន្តែ កាលបើអ្នកបានដឹងច្បាស់ នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ ។

(២១៨) ពាក្យថា យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងនូវឱឃៈនេះបាន គឺអ្នកគប្បីឆ្លង គប្បីឈានកន្លង គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកាមោឃៈ ភវោឃៈ ទិដ្ឋោឃៈ អវិជ្ជោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងឱឃៈនេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលធោតកៈ តថាគតមិនអាចដើម្បីដោះអ្នកណាមួយ ក្នុង
លោកនេះ ដែលមានសេចក្តីសង្ស័យបានទេ ប៉ុន្តែ កាល
បើអ្នកបានដឹងច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ យ៉ាងនេះ នឹងឆ្លងឱឃៈ
នេះបាន ។

(២១៩) អនុសាស ព្រហ្មេ ករុណាយមានោ
វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
យថាហំ អាកាសោវ អព្យាបជ្ជមានោ
ឥធេវ សន្តោ អសិតោ ចរេយ្យំ ។

(២២០) អនុសាស ព្រហ្មេ ករុណាយមានោតិ អនុសាស ព្រហ្មេតិ អនុសាស ព្រហ្មេ អនុគ្គណ្ហ ព្រហ្មេ អនុកម្ប ព្រហ្មេតិ អនុសាស ព្រហ្មេ ។ ករុណាយមានោតិ ករុណាយមានោ អនុទ្ទយមានោ អនុរក្ខមានោ អនុគ្គណ្ហមានោ អនុកម្បមានោតិ អនុសាស ព្រហ្មេ ករុណាយមានោ ។

(២២១) វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តិ វិវេកធម្មំ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វុបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ យមហំ វិជញ្ញន្តិ យំ អហំ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យន្តិ(១) វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ ។

---

១ ម. ជានេយ្យំ អាជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យំ អធិគច្ឆេយ្យំ ផស្សេយ្យំ សច្ឆិករេយ្យន្តិ ។

(២១៩) (តោតកៈក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀនប្រដៅ នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គទើសទាក់ ដូចអាកាស ជាបុគ្គលស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ (ដោយកិលេស) ប្រពឹត្តក្នុងទីនេះឯង ។

(២២០) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀនប្រដៅ នៃបទថា បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀនប្រដៅ គឺ បពិត្រព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀនប្រដៅ បពិត្រព្រហ្ម សូមព្រះអង្គអនុគ្រោះ បពិត្រព្រហ្ម សូមព្រះអង្គស្រោចស្រង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គប្រៀនប្រដៅ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ព្រះករុណា គឺទ្រង់ព្រះករុណា ទ្រង់អាណិត ទ្រង់អាសូរ ទ្រង់អនុគ្រោះ ទ្រង់ស្រោចស្រង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀនប្រដៅ ។

(២២១) ពាក្យថា នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ សេចក្ដីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា វិវេកធម៌ បានដល់ ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ គឺឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គចេះដឹង ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ចាក់ធ្លុះចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) នូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(២២២) យថាហំ អាកាសោ ច អព្យាបជ្ជមានោតិ យថា អាកាសោ ន សជ្ជតិ ន ពជ្ឈតិ(១) ន បលិពជ្ឈតិ ឯវំ អសជ្ជមានោ អពជ្ឈមានោ(២) អបលិពជ្ឈមានោតិ ឯវម្បិ អាកាសោ ច(៣) អព្យាបជ្ជមានោ ។ យថា អាកាសោ ន រជ្ជតិ លាខាយ វា ហលិទ្ទេន វា នីលេន វា មញ្ជេដ្ឋាយ វា ឯវំ អរជ្ជមានោ អទុស្សមានោ អមុយ្ហមានោ អកិលិយមានោតិ ឯវម្បិ អាកាសោ ច អព្យាបជ្ជមានោ ។ យថា អាកាសោ ន កុប្បតិ ន ព្យាបជ្ជតិ ន បដិលីយតិ ន បដិហញ្ញតិ ឯវំ អកុប្បមានោ អព្យាបជ្ជមានោ អប្បដិលីយមានោ អប្បដិហញ្ញមានោតិ(៤) ឯវម្បិ អាកាសោ ច អព្យាបជ្ជមានោ ។

(២២៣) ឥធេវ សន្តោ អសិតោ ចរេយ្យន្តិ ឥធេវ សន្តោតិ ឥធេវ សន្តោ សមានោ ឥធេវ និសិន្នោ សមានោ ឥមស្មិំយេវ អាសនេ និសិន្នោ សមានោ

១ ម. ន គណ្ហាតិ ន ពជ្ឈតិ ។ ២ ម. អគណ្ហមានោ អពជ្ឈមានោ ។ ៣ ម. វ ។ ៤ ម អប្បដិហញ្ញមានោ ។ អប្បដិហតមានោតិ ។

(២២២) ពាក្យថា ដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គទើសទាក់ ដូចអាកាស គឺឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គមិនទើសទាល់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនជាប់ស្អិត ដូចអាកាស មិនទើសទាល់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនជាប់ស្អិត ដូច្នោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទើសទាក់ ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ មិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្តមិនវង្វេង មិនលំបាកដូចអាកាស មិនជិតដោយល័ខ ឬដោយល្មៀត ដោយវត្តពណ៌ខៀវ ឬដោយវត្តពណ៌ហង្សបាទ ដូច្នោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទើសទាក់ ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ មិនក្រោធ មិនបៀតបៀន មិនវិលវល់នៅ មិនលំបាក ដូចអាកាស មិនកំរើក មិនបៀតបៀន មិនវិលវល់នៅ មិនលំបាក ដូច្នោះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនទើសទាក់ដូចអាកាស ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។

(២២៣) អធិប្បាយពាក្យថា ជាបុគ្គលស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ (ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ត្រង់ពាក្យថា ជាបុគ្គលស្ងប់ ក្នុងទីនេះឯង គឺជាអ្នកនៅក្នុងទីនេះឯង ជាអ្នកកំពុងអង្គុយក្នុងទីនេះឯង ជាអ្នកអង្គុយ លើអាសនៈនេះឯង ជាអ្នកអង្គុយក្នុងបរិស័ទនេះឯង

ឥមិស្សាយេវ បរិសាយ និសិន្នោ សមានោតិ ឯវម្បិ ឥធេវ សន្តោ ។ អថវា ឥធេវ សន្តោ ឧបសន្តោ វូបសន្តោ និព្វុតោ បដិប្បស្សទ្ធោតិ ឯវម្បិ ឥធេវ សន្តោ ។ អសិតោតិ ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ តណ្ហានិស្សយំ បហាយ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា ចក្ខុំ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ ឃានំ អនិស្សិតោ ជិវ្ហំ អនិស្សិតោ កាយំ អនិស្សិតោ មនំ អនិស្សិតោ រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្វេ កុលំ គណំ អាវាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរំ បិណ្ឌបាតំ សេនាសនំ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូបភវំ សញ្ញាភវំ អសញ្ញាភវំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវំ ឯកវោការភវំ ចតុវោការភវំ បញ្ចវោការភវំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ(១)

---

១ ម. កុលេ គណេ អាវាសេ ។ល។ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាបុគ្គលស្ងប់ក្នុងទីនេះឯង ដោយប្រការដូច្នេះ ។ មួយទៀត ជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ មានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ មានចិត្តរលត់ មានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ក្នុងទីនេះឯង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាអ្នកស្ងប់ក្នុងទីនេះឯង ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ សេចក្តីថា ការអាស្រ័យ ២ គឺ ការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ១ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការអាស្រ័យគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលលះបង់នូវការអាស្រ័យគឺតណ្ហា លះលែងនូវការអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ មិនអាស្រ័យភ្នែក មិនអាស្រ័យត្រចៀក មិនអាស្រ័យច្រមុះ មិនអាស្រ័យអណ្តាត មិនអាស្រ័យកាយ មិនអាស្រ័យចិត្ត រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន

ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតេសុ ធម្មេ អនិស្សិតោ[១] អនល្លីនោ អនុបគតោ អនជ្ឈោសិតោ អនធិមុត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិមរិយាទិកតេន[២] ចេតសា វិហរតីតិ អសិតោ ។ ចរេយ្យន្តិ ចរេយ្យំ វិចរេយ្យំ ឥរិយេយ្យំ វត្តេយ្យំ បាលេយ្យំ យបេយ្យំ យាបេយ្យន្តិ ឥធេវ សន្តោ អសិតោ ចរេយ្យំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

អនុសាស ព្រហ្មេ ករុណាយមានោ
វិវេកធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
យថាហំ អាកាសោវ អព្យាបជ្ជមានោ
ឥធេវ សន្តោ អសិតោ ចរេយ្យន្តិ ។

(២២៤) កិត្តយិស្សាមិ តេ សន្តិំ (ធោតកាតិ ភគវា)
ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

១ ម. អសិតោ អនិស្សិតោ ។ ២ ម. និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ។

មិនអាស្រ័យ មិនផ្តេកផ្តិត មិនចូលទៅជិត មិនជាប់ចុះ មិនលង់ចុះ ដាក ចេញ មិនជាប់ រលាស់ចេញ នូវធម៌ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬ គប្បីដឹង ជាបុគ្គលមានចិត្តមិនសល់រល់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មិនអាស្រ័យ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺនៅ ត្រាច់ទៅផ្សេង ។ ទៅ ប្រព្រឹត្ត ទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជា អ្នកស្ងប់មិនអាស្រ័យនៅ (ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាព្រហ្ម សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណា ប្រៀន
ប្រដៅនូវវិវេកធម៌ ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គដឹងច្បាស់ ដើម្បីកុំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ
ទើសទាក់ ដូចអាកាស ជា គុណស្ងប់ មិនអាស្រ័យនៅ
(ដោយកិលេស) ប្រព្រឹត្ត ក្នុងទីនេះឯង ។

(២២៤) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលធោតកៈ បុគ្គល
មានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លងនូវ
វិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន តថាគត នឹងសំដែងប្រាប់អ្នក
នូវសន្តិបទនោះ ដែលតថាគតជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌
ដែលឃើញហើយ ។

[២២៩] កិត្តយិស្សាមិ តេ សន្តិន្តិ រាគស្ស សន្តឹ
ទោសស្ស សន្តឹ មោហស្ស សន្តឹ កោធស្ស ឧ-
បនាហស្ស មក្ខស្ស បឡាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆ-
រិយស្ស មាយាយ សាឋេយ្យស្ស ថម្ភស្ស សារម្ភស្ស
មានស្ស អតិមានស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វកិលេ-
សានំ សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិឡាហានំ
សព្វសន្តាបានំ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្តឹ ឧប-
សន្តឹ វូបសន្តឹ និព្វុតឹ បដិប្បស្សទ្ធឹ កិត្តយិស្សាមិ អា-
ចិក្ខិស្សាមិ ទេសិស្សាមិ បញ្ញបេស្សាមិ បដ្ឋបេស្សា-
មិ វិវរិស្សាមិ វិភជិស្សាមិ ឧត្តានីករិស្សាមិ បកា-
សិស្សាមីតិ កិត្តយិស្សាមិ តេ សន្តឹ ។ ធោតកាតិ
ភគវាតិ ធោតកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន
អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។
សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ធោតកាតិ ភ-
គវា ។

(២២៩) ពាក្យថា តថាគតទ្រង់សំដែងប្រាប់អ្នកនូវសន្តិបទនោះ គឺតថាគត ទ្រង់ត្រាស់ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសនូវការស្ងប់រាគៈ ការស្ងប់ទោសៈ ការស្ងប់មោហៈ នូវការរម្ងាប់ ការស្ងប់ ការរំលត់ ការស្ងប់ស្ងាត់នៃក្រោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ ពួកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង ការក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង ការក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង ការក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតទ្រង់សំដែងប្រាប់អ្នកនូវសន្តិបទនោះ ។ ពាក្យថា ម្នាលធោតកៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលធោតកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះថា ម្នាលធោតកៈ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

[២២៦] ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហន្តិ ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តីរិតេ ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិភូតេ ធម្មេ សព្វេ(១) សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។បេ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ញាតេ ធម្មេ តុលិតេ ធម្មេ តីរិតេ ធម្មេ វិភាវិតេ ធម្មេ វិភូតេ ធម្មេតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។ អថវា ទុក្ខេ ទិដ្ឋេ ទុក្ខំ កថយិស្សាមិ សមុទយេ ទិដ្ឋេ សមុទយំ កថយិស្សាមិ មគ្គេ ទិដ្ឋេ មគ្គំ កថយិស្សាមិ និរោធេ ទិដ្ឋេ និរោធំ កថយិស្សាមីតិ ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។ អថវា ទិដ្ឋេ ធម្មេ(២) សន្ទិដ្ឋិកំ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនយិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្វំ វិញ្ញូហីតិ

---

១ ម. សព្វេ សង្ខារា ។ បេ ។ ធម្មេតិ នត្ថិ ។ ២ ម. ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ នត្ថិ ។

(៤៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលតថាគតជាក់ច្បាស់ ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ គឺ ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែលចំរើន ធម៌ដែលកើតប្រាកដហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ចំពោះធម៌ដែលឃើញ ធម៌ដែលដឹង ធម៌ដែលថ្លឹង ធម៌ដែលពិចារណា ធម៌ដែលចំរើន ធម៌ដែលប្រាកដហើយថា ធម្មជាតណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងពួងនោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ មួយទៀត តថាគត ទឹងសំដែងនូវសេចក្តីទុក្ខ ក្នុងទុក្ខដែលឃើញហើយ សំដែងនូវសមុទ័យ ក្នុងសមុទ័យដែលឃើញហើយ សំដែងនូវមគ្គ ក្នុងមគ្គដែលឃើញហើយ សំដែងនិរោធ ក្នុងនិរោធដែលឃើញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ ។ មួយទៀត (តថាគតទឹងសំដែងធម៌) ដែលឃើញច្បាស់ដោយខ្លួនឯង ដែលឲ្យផលមិនរង់ចាំកាល ដែលគួរទឹងហៅថា អ្នកចូរមកមើលចុះ ដែលគួរបង្អោនចូលមក ដែលពួកវិញ្ញូជនគប្បីដឹងចំពោះខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលតថាគតឃើញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ដោយប្រការដូច្នេះខ្លះ

ឯវម្បិ ទិដ្ឋេ ធម្មេតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ ។ អនីតិហន្តិ ន ឥតិហំ ន ឥតិកិរាយ(១) ន បរម្បរាយ ន បិដកសម្បទាយ ន តក្កហេតុ ន នយហេតុ ន អាការបរិវិតក្កេន ន ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា សាមំ សយមភិញ្ញាតំ អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ(២) កថយិស្សាមីតិ ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ ។

(២២៧) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរ-យិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិ-បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។បេ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តិ ចរន្តោ វិហរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

---

១ ម. ឥ កិរិយាយ ។ ២ ម. អត្តបច្ចក្ខធម្មំ តំ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។ ពាក្យថា ដែលតថាគតជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន គឺ តថាគតទឹងសំដែងធម៌ដែលដឹងច្បាស់ ចំពោះខ្លួនឯង ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន មិនមែនដោយជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ មិនមែនជឿដោយអានថាពុម្ពកដូច្នេះ មិនមែនដោយពុត ៗ គ្នា មិនមែនដោយការផ្សំផ្សំទឹងក្បួន មិនមែនដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការគ្នេរគ្នាន់ មិនមែនដោយការជញ្ជឹងនូវអាការៈ មិនមែនដោយហេតុដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្តហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលតថាគតជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

(២២៧) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្ត សេចក្តីថា បុគ្គលធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ណាថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតណាមួយមានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថាអ្នកមានស្មារតី ។ បេ ។ បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រតិបត្តិ ប្រព្រឹត្តផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានស្មារតី គួរដឹងច្បាស់នូវសន្តិបទណា ហើយប្រព្រឹត្ត ។

[២២៨] តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។បេ។ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។បេ។ អាយតនលោកេ ។ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ តរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនាហ ភគវា

កិត្តយិស្សាមិ តេ សន្តិំ (ធោតកាតិ ភគវា)

ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនីតិហំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២២៨) ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះតណ្ហាឈ្មោះថា វិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយខ្លួនទៅ ផ្សព្វផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន មានន័យថា តណ្ហាណា ដែលផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេង ៗ ក្នុងលោក បុគ្គលមានស្មារតី គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្លោះរំលង នូវតណ្ហាដែលផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងនោះៗ ក្នុងលោកបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ម្នាលធោតកៈ បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងច្បាស់នូវសន្តិ-
បទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក
បាន តថាគតនឹងសំដែងប្រាប់អ្នក នូវសន្តិបទនោះ ដែល
តថាគតជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួន ចំពោះធម៌ដែលឃើញហើយ ។

(២២៩) តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមិ មហេសី សន្តិមុត្តមំ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

(២៣០) តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមីតិ តន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធឹ ។ អភិនន្ទាមីតិ នន្ទាមិ អភិនន្ទាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ សាទិយាមិ បត្ថ-យាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមីតិ តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមិ មហេសី សន្តិមុត្តមន្តិ មហេសីតិ ភគវា មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហន្តំ សមាធិក្ខន្ធំ ។បេ។ កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសភោតិ មហេសី ។ សន្តិមុត្តមន្តិ សន្តិ វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ ឧត្តមន្តិ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ បាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ មហេសី សន្តិមុត្តមំ ។

(២២៩) (ធោតកៈ ក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះមហេសី បុគ្គលមានសតិ ដឹងនូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោកបាន ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរចំពោះសន្តិបទដ៏ឧត្តមនោះ ។

(២៣០) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរចំពោះសន្តិបទនោះ ត្រង់ពាក្យថា ចំពោះសន្តិបទនោះ គឺចំពោះព្រះពុទ្ធដីកា គន្ថនៃព្រះពុទ្ធដីកា ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា នឹងត្រេកអរ គឺខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ជ្រះថ្លា ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរចំពោះសន្តិបទនោះ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមហេសី ... សន្តិបទដ៏ឧត្តម ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមហេសី សេចក្តីថា ព្រះនាមថា មហេសី ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវកងសីលដ៏ធំ ។ ព្រះនាមថាមហេសី (ព្រោះព្រះមានព្រះភាគស្វែងរក) នូវកងសមាធិដ៏ធំៗ ។បេ។ ព្រះពុទ្ធជាទេវតាកន្លងជាងទេវតា គង់ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរៈអង់អាច គង់ក្នុងទីណា ។ ពាក្យថា សន្តិបទដ៏ឧត្តម សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា សន្តិបទ បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ដ៏ឧត្តម គឺ ប្រសើរ ប្រសើរផុត ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមហេសី ... សន្តិបទដ៏ឧត្តម ។

(២៣១) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តី-រយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិ-បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តិ ចរន្តោ វិចរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

(២៣២) តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ បេ ។ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។ ប ។

(២៣១) ពាក្យថា បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងនូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្ត គឺបុគ្គលធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវធម៌ណាថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវធម៌ណាថា ធម្មជាតណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ត្រាច់ទៅផ្សេង ៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានស្មារតី ដឹងនូវសន្តិបទណា ហើយគប្បីប្រព្រឹត្ត ។

(២៣២) អធិប្បាយពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបានសេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរ ត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះតណ្ហាឈ្មោះថា វិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។ តណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះផ្សាយទូទៅ ផ្សព្វផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។

អាយតនលោកេ ។ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិសត្តិកំ សតោ តរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តញ្ចាហំ អភិនន្ទាមិ មហេសិ សន្តិមុត្តមំ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(២៣៣) យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ (ធោតកាតិ ភគវា)
ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ
ឯតំ វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេ
ភវាភវាយ មាកាសិ តណ្ហំ ។

(២៣៤) យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសីតិ យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ វិជានាសិ បដិវិជានាសិ បដិវិជ្ឈសីតិ យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ ។ ធោតកាតិ ភគវាតិ ធោតកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន សេចក្តីថា តណ្ហាឈ្មោះ វិសត្តិកា ណា ក្នុងលោក បុគ្គលមានស្មារតី គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្លោះរំលង នូវតណ្ហាឈ្មោះ វិសត្តិកានោះ ក្នុងលោកបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បពិត្រព្រះមហេសី បុគ្គលមានស្មារតី ដឹងនូវសទ្ធិបទណា
ហើយគប្បីប្រព្រឹត្តឆ្លង នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោកបាន ខ្ញុំ
ព្រះអង្គនឹងត្រេកអរ ចំពោះសទ្ធិបទដ៏ឧត្តមនោះ ។

(២៣៣) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលធោតកៈ បើអ្នក
ដឹងច្បាស់ នូវអារម្មណ៍ណាមួយ ក្នុងចំណែកខាងលើ ក្នុង
ចំណែកខាងក្រោម ទាំងក្នុងចំណែកទទឹងគឺកណ្តាល លុះអ្នក
បានដឹងនូវអារម្មណ៍នុ៎ះ ថាជាគ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោកយ៉ាង
នេះហើយ អ្នកកុំធ្វើនូវចំណង់ ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ ។

(២៣៤) ពាក្យថា បើអ្នកដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ណាមួយ គឺបើអ្នកដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ យល់ជាក់ ជ្រាបច្បាស់ នូវអារម្មណ៍ណា មួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើអ្នកដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ណាមួយ ។ ពាក្យថា ម្នាលធោតកៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលធោតកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។

ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ធោតកាតិ ភគវា ។

(២៣៩) ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ ឧទ្ធន្តិ វុច្ចតិ អនាគតំ អធោតិ អតីតំ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ បច្ចុប្បន្នំ ។ អបិច ឧទ្ធន្តិ សុខា វេទនា អធោតិ ទុក្ខា វេទនា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អទុក្ខមសុខា វេទនា ។ ឧទ្ធន្តិ កុសលា ធម្មា អធោតិ អកុសលា ធម្មា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ អព្យាកតា ធម្មា ។ ឧទ្ធន្តិ ទេវលោកោ អធោតិ អបាយលោកោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ មនុស្សលោកោ ។ ឧទ្ធន្តិ អរូបធាតុ អធោតិ កាមធាតុ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ រូបធាតុ ។ ឧទ្ធន្តិ ឧទ្ធំ បាទតលា អធោតិ អធោ កេសមត្ថកា តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេតិ វេមជ្ឈេតិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ ។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលធោតកៈ ។

(២៣៩) ពាក្យថា ខាងលើ ខាងក្រោម ទាំងទទឹងគឺកណ្តាល សេចក្តីថា អនាគត លោកហៅថា ខាងលើ អតីត លោកហៅថា ខាងក្រោម បច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ មួយទៀត សុខវេទនា លោកហៅថា ខាងលើ ទុក្ខវេទនា លោកហៅថា ខាងក្រោម អទុក្ខមសុខវេទនា លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ ពួកកុសលធម៌ លោកហៅថា ខាងលើ ពួកអកុសលធម៌ លោកហៅថា ខាងក្រោម ពួកធម៌អព្យាក្រឹត លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ ទេវលោក លោកហៅថា ខាងលើ អបាយលោក លោកហោថា ខាងក្រោម មនុស្សលោក លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ អរូបធាតុ លោកហៅថា ខាងលើ កាមធាតុ លោកហៅថា ខាងក្រោម រូបធាតុ លោកហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ។ តាំងអំពីផ្ទៃបាតជើងឡើងមក ហៅថា ខាងលើ តាំងអំពីចុងសក់ចុះទៅ ហៅថា ខាងក្រោម ត្រង់ទីពាក់កណ្តាលខ្លួន ហៅថា ទទឹងគឺកណ្តាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខាងលើ ខាងក្រោម ទទឹង គឺកណ្តាល ។

(២៣៦) ឯតំ វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេតិ សង្គោ ឯសោ លគ្គនំ ឯតំ ពន្ធនំ ឯតំ បលិពោធោ ឯសោតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឯតំ វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេ ។

(២៣៧) ភវាភវាយ មាកាសិ តណ្ហន្តិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ភវាភវាយាតិ ភវាភវាយ កម្មភវាយ បុនព្ភវាយ កាមភវាយ កម្មភវាយ កាមភវាយ បុនព្ភវាយ រូបភវាយ កម្មភវាយ រូបភវាយ បុនព្ភវាយ អរូបភវាយ កម្មភវាយ អរូបភវាយ បុនព្ភវាយ បុនប្បុនំ ភវាយ បុនប្បុនំ គតិយា បុនប្បុនំ ឧបបត្តិយា បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយា បុនប្បុនំ អត្តភាវាភិនិព្វត្តិយា តណ្ហំ មាកាសិ មា ជនេសិ មា សញ្ជនេសិ មា និព្វត្តេសិ មា អភិនិព្វត្តេសិ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ ភវាភវាយ មាកាសិ តណ្ហំ ។ តេនាហ ភគវា

(២៣៦) ពាក្យថា លុះអ្នកបានដឹងនូវអារម្មណ៍នុ៎ះ ថាជាគ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោក គឺបុគ្គលដឹង យល់ ថ្លឹង ពិចារណា បំភ្លឺ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា នុ៎ះការជាប់ នុ៎ះការបំពាក់ នុ៎ះចំណង នុ៎ះកង្វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះអ្នកបានដឹងនូវអារម្មណ៍នុ៎ះ ថាជាគ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោក ។

(២៣៧) ពាក្យថា អ្នកកុំធ្វើនូវបំណង ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ គឺបំណងក្នុងរូប បំណងក្នុងសំឡេង បំណងក្នុងក្លិន បំណងក្នុងរស បំណងក្នុងផ្សព្វ បំណងក្នុងធម្មារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា ក្នុងភពតូចភពធំ គឺអ្នកកុំធ្វើ កុំបង្កើត កុំបង្កើតព្រម កុំបង្កើតប្រាកដ កុំបង្កើតឡើងចំពោះ គឺថា លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពតទៅនូវបំណងក្នុងភពតូជភពធំ គឺកម្មភព បុនព្ភព គឺថា ក្នុងកាមភព កម្មភព ក្នុងកាមភព បុនព្ភព ក្នុងរូបភព កម្មភព ក្នុងរូបភព បុនព្ភព ក្នុងអរូបភព កម្មភព ក្នុងអរូបភព បុនព្ភព គឺក្នុងកំណើតរឿយ ៗ ក្នុងដំណើររឿយ ៗ ក្នុងការកើតរឿយ ៗ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយ ៗ ក្នុងការបាននូវអត្តភាពរឿយ ៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកកុំធ្វើនូវបំណង ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ធោតកមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ

យង្កិញ្ចិ សម្បជានាសិ (ធោតកាតិ ភគវា)

ឧទ្ធំ អធោ តិរិយញ្ចាបិ មជ្ឈេ

ឯតំ វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេ

ភវាភវាយ មាកាសិ តណ្ហន្តិ ។

សហគាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ

ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ធោតកមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ បញ្ចមោ ។

ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ម្នាលធោតកៈ បើអ្នកដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ណាមួយ ក្នុងចំណែកខាងលើ ក្នុងចំណែកខាងក្រោម ទាំងក្នុងចំណែកទទឹង គឺកណ្ដាល លុះអ្នកបានដឹងនូវអារម្មណ៍នុ៎ះ ថាជាគ្រឿងជាប់នៅក្នុងលោកយ៉ាងនេះហើយ អ្នកកុំធ្វើនូវចំណង់ក្នុងភពតូចភពធំឡើយ ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ (ធោតកៈ ក៏ប្រកាសខ្លួនថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាព្រះសាស្ដារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ៥ ។

ឧបសីវមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៦៣៨) ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោឃំ

(ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោ)

អនិស្សិតោ នោ វិសហាមិ តារិតុំ

អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចក្ខុ

យំ និស្សិតោ ឱឃមិមំ តរេយ្យំ ។

(៦៣៩) ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោឃន្តិ ឯកោតិ បុគ្គលោ វា មេ ទុតិយោ នត្ថិ ធម្មោ វា មេ ទុតិយោ នត្ថិ យំ វា បុគ្គលំ និស្សាយ ធម្មំ វា និស្សាយ មហន្តំ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ តរេយ្យំ ឧត្តរេយ្យំ បតរេយ្យំ សមតិក្កមេយ្យំ វីតិវត្តេយ្យន្តិ ឯកោ ។ សក្កាតិ សក្កោ ។ ភគវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ តស្សិមានិ ធនានិ សេយ្យថីទំ សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ បញ្ញាធនំ សតិបដ្ឋានធនំ ។បេ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២៣៨) (ឧបសីវៈ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង មិនបានអាស្រ័យ(បុគ្គល ឬធម៌ ទើបមិនអាចឆ្លងអន្លង់ដ៏ធំបាន បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវអារម្មណ៍ ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យហើយឆ្លងនូវអន្លង់នេះបាន ។

(២៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង . . . អន្លង់ធំបាន ត្រង់ពាក្យថា ម្នាក់ឯង គឺ បុគ្គលជាគំរប់ពីរទឹងខ្ញុំមិនមាន ឬធម៌ជាគំរប់ពីរទឹងខ្ញុំមិនមាន ដែលជាបុគ្គល ឬជាធម៌ ដែលខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យហើយ គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ផុតរំលង នូវអន្លង់គឺកាម អន្លង់គឺភព អន្លង់គឺទិដ្ឋិ អន្លង់គឺអវិជ្ជាដ៏ធំបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ម្នាក់ឯង ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គ ជាសក្កៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា សក្កៈ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ព្រះនាមសក្កៈ ព្រោះទ្រង់ចេញចាកសក្យត្រកូល ហើយបព្វជ្ជា ក៏បាន ។ មួយទៀត ទ្រង់ព្រះនាមសក្កៈ ព្រោះទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ក៏បាន ។ ទ្រព្យទាំងឡាយនេះ របស់ព្រះមានព្រះភាគនោះ គឺ ទ្រព្យសទ្ធា ទ្រព្យសីល ទ្រព្យហិរិ ទ្រព្យឱត្តប្បៈ ទ្រព្យសុតៈ ទ្រព្យចាគៈ ទ្រព្យបញ្ញា ទ្រព្យសតិប្បដ្ឋាន ។ បេ ។

និព្វានធនំ ។ ឥមេហិ អនេកវិធេហិ ធនរតនេហិ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ អថវា សក្កោ បហុ វិសវី អលមត្តោ សូរោ វីរោ វិក្កន្តោ អភីរូ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សក្កោតិ ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោឃំ ។ ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោតិ ឥច្ចាតិ(១) បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ ឧបសីវោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោ ។

(៦៤០) អនិស្សិតោ នោ វិសហាមិ តារិតុន្តិ អនិស្សិតោតិ បុគ្គលំ វា អនិស្សិតោ ធម្មំ វា អនិស្សិតោ ។ នោ វិសហាមីតិ ន ឧស្សហាមិ ន សក្កោមិ ន បដិពលោ ។ តារិតុន្តិ មហន្តំ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ តារិតុំ ឧត្តរិតុំ បតរិតុំ សមតិក្កមិតុំ

១ ម. ឧបសីវោ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ល។ ឧបសីវោតិ ឥត្ថិ ។

ទ្រព្យគឺទិញាណ ។ ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យធន ដោយធនរតនទាំងនេះ ច្រើនប្រការ ក៏បាន ។ ឬថា ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អង់អាច អាចហាន ក្លាហាន មោះមុត ក្លៀវក្លា មានព្យាយាម ធ្លាប់ចូលកាន់សង្គ្រាម មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចោល លះភ័យគួរខ្លាច មិនព្រឺរោម ក៏បាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង . . . អន្លង់ធំ ក៏បាន ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា ឧបសីវៈ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ គឺជាពាក្យតភ្ជាប់ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឧបសីវៈ គឺជានាម របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ឧបសីវៈ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ ។

(២៤០) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គមិនបានអាស្រ័យ (បុគ្គលឬធម៌) ទើបមិនអាចឆ្លង ត្រង់ពាក្យថា មិនបានអាស្រ័យ គឺមិនបានអាស្រ័យបុគ្គល ឬមិនបានអាស្រ័យធម៌ ។ ពាក្យថា មិនអាច គឺមិនអាច មិនហ៊ាន មិនប្រតិ·ពល ។ ពាក្យថា ឆ្លង គឺរមួង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្លោះរំលង នូវអន្លង់គឺកាម(១) អន្លង់គឺភព(២) អន្លង់គឺទិដ្ឋិ(៣) អន្លង់គឺអវិជ្ជា(៤) ដ៏ធំ

---

១ ដែលហៅថាឆ្លងអន្លង់ គឺឆ្លងអន្លង់កាម ដោយអនាគាមិមគ្គ ។ ២ ឆ្លងអន្លង់ភពដោយអរហត្តមគ្គ ។ ៣ ឆ្លងអន្លង់ទិដ្ឋិ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ ។ ៤ ឆ្លងអន្លង់អវិជ្ជា ដោយអរហត្តមគ្គ ។ អដ្ឋកថា ។

វីតិវត្តិតុំ អនិស្សិតោ នោ វិសហាមិ តារិតុំ ។

(២៤១) អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចក្ខូតិ អារម្មណំ ព្រូហីតិ អារម្មណំ អាលម្ពណំ និស្សយំ ឧបនិស្សយំ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ អារម្មណំ ព្រូហិ ។ សមន្តចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។ ភគវា តេន សព្វញ្ញុតញ្ញាណេន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ ។

ន តស្ស អទិដ្ឋមិធត្ថិ កិញ្ចិ
អថោ អវិញ្ញាតមជានិតព្វំ
សព្វំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថិ នេយ្យំ
តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ ។

អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចក្ខុ ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គមិនបានអាស្រ័យ (បុគ្គល ឬធម៌) ទើបមិនអាចឆ្លង ។

(២៤១) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គសំដែងអារម្មណ៍ ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងអារម្មណ៍ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ បង្ហាញ បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស នូវសភាពគ្រឿងអរ ជាទីគោល ជាទីអាស្រ័យ ជាទីពឹងផ្អែក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែងអារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ ដល់ព្រម មកដល់ មកដល់ព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ប្រកបហើយ ដោយសព្វញ្ញុតញ្ញាណនោះ ។

អ្វីមួយក្នុងលោក ដែលព្រះតថាគតនោះមិនឃើញ មិនជ្រាប ឬមិនគប្បីជ្រាប មិនមានទេ របស់ណាដែលគួរដឹង ព្រះតថាគត ទ្រង់ជ្រាបរបស់ទាំងអស់នោះ ហេតុនោះ ព្រះតថាគត ទ្រង់ព្រះនាមថា សមន្តចក្ខុ ។

ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គសំដែងអារម្មណ៍ ។

(២៤២) យំ និស្សិតោ ឱឃមិមំ តរេយ្យន្តិ យំ និស្សិតោតិ យំ វា បុគ្គលំ និស្សិតោ ធម្មំ វា និស្សិតោ ។ ឱឃមិមំ តរេយ្យន្តិ មហន្តំ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ តរេយ្យំ ឧត្តរេយ្យំ បតរេយ្យំ សមតិក្កមេយ្យំ វីតិវត្តេយ្យន្តិ យំ និស្សិតោ ឱឃមិមំ តរេយ្យំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឯកោ អហំ សក្ក មហន្តមោឃំ
(ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោ)
អនិស្សិតោ នោ វិសហាមិ តារិតុំ
អារម្មណំ ព្រូហិ សមន្តចក្ខុ
យំ និស្សិតោ ឱឃមិមំ តរេយ្យន្តិ ។

(២៤៣) អាកិញ្ចញ្ញំ បេក្ខមានោ សតិមា
(ឧបសីវាតិ ភគវា)
នត្ថីតិ និស្សាយ តរស្សុ ឱឃំ
កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិ
តណ្ហក្ខយំ នត្តមហាភិបស្ស ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២៤២) ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយគប្បីឆ្លងអន្លង់នេះបាន គ្រង់ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យអាស្រ័យ គឺអាស្រ័យបុគ្គលឬអាស្រ័យធម៌ ។ ពាក្យថា គប្បីឆ្លងអន្លង់នេះបាន គឺគប្បីឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផុតរំលង នូវអន្លង់គឺកាម អន្លង់គឺភព អន្លង់គឺទិដ្ឋិ អន្លង់គឺអវិជ្ជា ដ៏ធំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយឆ្លងអន្លង់នេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គម្នាក់ឯង មិនបានអាស្រ័យ (បុគ្គលឬធម៌) ទើបមិនអាចឆ្លងនូវអន្លង់ដ៏ធំបាន បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គសំដែងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គអាស្រ័យ ហើយឆ្លងអន្លង់នេះ ។

(២៤៣) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលឧបសីវៈ អ្នកចូរមានស្មារតី

សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន អាស្រ័យ (អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថាមិនមានខ្ញុំ ហើយឆ្លងអន្លង់ចុះ អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ ហើយសំឡឹងនូវការអស់តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។

(២៤៤) អាកិញ្ចញ្ញំ បេក្ខមានោ សតិមាតិ សោ ព្រា-
ហ្មណោ បកតិយា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិំ លាភី-
យេវ និស្សយំ ច ជានាតិ អយំ មេ និស្សយោតិ ។
តស្ស កតរំ និស្សយញ្ច អាចិក្ខតិ ឧត្តរិញ្ច និយ្យា-
នបថំ អាចិក្ខតិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិំ
សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តត្ថ ជាតេ ចិត្តចេតសិ-
កេ ធម្មេ អនិច្ចតោ បេក្ខមានោ ទុក្ខតោ រោគតោ
គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បលោ-
កតោ ឦតិតោ ឧបទ្ទវតោ អសាតតោ ភយតោ
ឧបសគ្គតោ ចលតោ បភង្គុតោ អទ្ធុវតោ អតាណតោ
អលេណតោ អសរណតោ អសរណីភូតតោ រិត្តតោ
តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនវតោ វិបរិណា-
មធម្មតោ អសារកតោ អឃមូលតោ វិភវតោ
សាសវតោ វធកតោ សង្ខតតោ មារាមិសតោ

(២៤៤) ពាក្យថា អ្នកចូរមានស្មារតី សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនដ្ឋាន អធិប្បាយថា ព្រាហ្មណ៍នោះ បានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ តាមប្រក្រតី តែមិនដឹងការអាស្រ័យថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិនេះ ជាទីអាស្រ័យរបស់អាត្មាទេ ៗ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់ទីអាស្រ័យ ផង ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវជាទីស្រោចស្រង់តទៅទៀតផង ដល់ព្រាហ្មណ៍នោះ ថា អ្នកចូលកាន់នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហើយចេញអំពី សមាបត្តិនោះ ហើយពិចារណាធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិកទាំងឡាយ ដែល កើតហើយក្នុងសមាបត្តិនោះ ដោយសភាពថាមិនទៀង ពិចារណាមើល រំពឹងមើល សំឡឹងមើល រមិលមើល ដោយសភាពថាជាទុក្ខ ជារោគ ជា បូស ជាសរ ជាអន្តរាយ ជាជម្ងឺ ជារបស់អ្នកដទៃ ជារបស់វិនាស ជា ចង្រៃ ជាឧបទ្រព ជារបស់មិនគួរប្រាថ្នា ជាភ័យ ជាឧបសគ្គ ជារបស់ ញាប់ញ័រ ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនឋិតថេរ ជារបស់ឥតទីពឹង ផ្អែក ជារបស់ឥតទីពួន ជារបស់ឥតទីរឭក ជារបស់ឥតទីពំនឹង ជារបស់ឥតអំពើ ជារបស់ទទេ ជារបស់សូន្យ មិនមែនជារបស់ ខ្លួន ជាទោស ជាសភាវៈប្រែប្រួល ជារបស់ឥតខ្លឹម ជារបស់ ជាទីតាំងនៃទោស ជារបស់ប្រាសចាកសេចក្តីចំរើន ជារបស់ប្រកប ដោយអាសវៈ ជាអ្នកសម្លាប់ ជាទីតាក់តែង ជានុយរបស់មារ

ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ មរណធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មតោ សមុទយធម្មតោ អត្ថង្គមតោ អស្សាទតោ អាទីនវតោ និស្សរណតោ បេក្ខមានោ ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោ ។ សតិមាតិ យា សតិ អនុស្សតិ បដិស្សតិ ។បេ។ សម្មាសតិ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ សោ វុច្ចតិ សតិមាតិ អាកិញ្ចញ្ញំ បេក្ខមានោ សតិមា ។ ឧបសីវាតិ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា ។

(៦៤៩) នត្ថីតិ និស្សាយ តរស្សុ ឱឃន្តិ នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ កិំការណា នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។

មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជាធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ ឧបាយាសៈជាធម្មតា ជារបស់មានធម៌ជាគ្រឿងប្រជុំកើត ជាធម្មតា ជារបស់ដល់នូវការវិនាស ជាធម្មតា ជារបស់មិនមានអានិសង្ស ជារបស់មានទោស មិនជាទីរលាស់ចេញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានស្មារតី សេចក្តីថា ស្មារតី ការរឭករឿយៗ ការរឭកចំពោះ ។បេ។ ការរឭកប្រពៃ ណា នេះ ហៅថា ស្មារតី ។ បុគ្គលណាដល់ ដល់ព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ប្រកបហើយដោយស្មារតីនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរមានស្មារតី សំឡឹងអាកិ-ញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ។ ពាក្យថា ម្នាលឧបសីវៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ ។

(២៤៨) ពាក្យថា អាស្រ័យ (អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថាមិនមាន ។ ហើយឆ្លងអន្លង់ចុះ បានដល់ គឺអាកិញ្ចញ្ញាយតន-សមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ។ ចុះ អាកិញ្ចញ្ញាយ-តនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន តើព្រោះហេតុអ្វី ។

វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តឹ សតោ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋហិត្វា តញ្ញេវ វិញ្ញាណំ អភាវេតិ វិភាវេតិ អន្តរធាបេតិ នត្ថិ កិញ្ចីតិ បស្សតិ តំការណា នត្ថិ កិញ្ចីតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ តំ និស្សាយ ឧបនិស្សាយ អារម្មណំ អាលម្ពណំ ករិត្វា កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ តរស្សុ ឧត្តរស្សុ បតរស្សុ សមតិក្កមស្សុ វីតិវត្តស្សូតិ នត្ថីតិ និស្សាយ តរស្សុ ឱឃំ ។

(៤៤៦) កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហីតិ កាមេតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ កាមេ បហាយាតិ វត្ថុកាមេ បរិជានិត្វា កិលេសកាមេ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ កាមេ បហាយ ។ វិរតោ កថាហីតិ កថង្កថា វុច្ចតិ វិចិកិច្ឆា ។

បុគ្គលមានស្មារតី ចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ ចេញអំពីសមាបត្តិនោះហើយ មិនបំរើន មិនអប់រំ ធ្វើឲ្យវិនាស នូវវិញ្ញាណនោះឯង ទើបឃើញថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ អាកិញ្ចញ្ញាយតន-សមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា វត្ថុតិចតួចមិនមាន ។ អ្នកចូរអាស្រ័យ អាស្រ័យស៊ប់នូវអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិនោះ ហើយធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ឲ្យជាទីតោង ហើយឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងរំលង ឆ្លងកាត់ ផ្លោះរំលង នូវអន្លង់គឺកាម អន្លង់គឺភព អន្លង់គឺទិដ្ឋិ អន្លង់គឺអវិជ្ជា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យ (អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ) ដោយបរិកម្មថា មិនមាន ។ ហើយឆ្លងអន្លង់ចុះ ។

(២៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ គឺអ្នកចូរកំណត់ដឹងវត្ថុកាម ហើយលះបង់ បោះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពតទៅ នូវកិលេសកាមទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា វៀរចាកកថាទាំងឡាយ សេចក្តីថា វិចិកិច្ឆា លោកហៅថា កថង្កថា ។

ទុក្ខេ កង្ខា ។បេ។ ឆម្ភិតត្តំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។ កថង្កថាយ អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ឯវម្បិ វិរតោ កថាហិ ។ អថវា ទ្វត្តឹសាយ តិរច្ឆានកថាយ អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសំយុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ឯវម្បិ វិរតោ កថាហីតិ កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិ ។

(២៤៧) តណ្ហាក្ខយំ រត្តមហាភិបស្សាតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ រត្តិន្តិ រត្តិ ។ អហោតិ ទិវសោ ។ រត្តិញ្ច ទិវា ច តណ្ហាក្ខយំ រាគក្ខយំ ទោសក្ខយំ មោហក្ខយំ គតិក្ខយំ ឧបបត្តិក្ខយំ បដិសន្ធិក្ខយំ ភវក្ខយំ សំសារក្ខយំ វដ្ដក្ខយំ បស្ស អភិបស្ស ទក្ខ ឱលោកយ និជ្ឈាយ ឧបបរិក្ខាតិ តណ្ហាក្ខយំ រត្តមហាភិបស្ស ។ តេនាហ ភគវា

សេចក្តីងឿងឆ្ងល់ក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្តញាប់ញ័រ ការរសេមរសោមនៃចិត្ត ។ បុគ្គលវៀរ វៀរស្រឡះ លះបង់ ចេញផុត លះលែង រួចស្រឡះ ប្រាសចេញចាកសេចក្តីសង្ស័យ ជាអ្នកមានចិត្តមិនសល់វ៉ល់ បុគ្គលវៀរចាកកថាទាំងឡាយ ដោយប្រការដូច្នេះ ក៏បាន ។ មួយទៀត បុគ្គលវៀរ វៀរស្រឡះ លះបង់ ចេញផុត លះលែង រួចស្រឡះ ប្រាសចេញចាកតិរច្ឆានកថា ៣២ ជាបុគ្គលមានចិត្តមិនសល់វ៉ល់ បុគ្គលវៀរចាកកថាទាំងឡាយ ដោយប្រការដូច្នេះ ក៏បាន ហេតុដូច្នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ ។

(២៤៧) អធិប្បាយពាក្យថា សំឡឹងនូវការអស់តណ្ហាទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា គឺរូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា យប់ គឺរាត្រី ពាក្យថា ថ្ងៃ គឺវេលាដែលមានពន្លឺព្រះអាទិត្យប្រាកដ ។ អ្នកចូរមើល មើលចំពោះ ចូរឃើញ ចូរមិលមើល ចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណា នូវការអស់តណ្ហា ការអស់រាគៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់មោហៈ ការអស់គតិ នូវការអស់ឧបបត្តិ ការអស់បដិសន្ធិ ការអស់ភព ការអស់សង្សារ ការអស់វដ្តៈ ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សំឡឹង នូវការអស់តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អាកិញ្ចញ្ញំ បេក្ខមានោ សតិមា

(ឧបសីវាតិ ភគវា)

នត្ថីតិ និស្សាយ តរស្សុ ឱឃំ

កាមេ បហាយ វិរតោ កថាហិ

តណ្ហាក្ខយំ នត្តមហាភិបស្សាតិ ។

(៦៤៨) សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ

(អាយស្មា ឧបសីវោ)

អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ

សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ(១)

តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនានុយាយី ។

(៦៤៩) សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោតិ សព្វេសូតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វេសូតិ ។ កាមេសូតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។

---

១ ឱ. វិមុត្តោ

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) អ្នកចូរមានស្មារតី សំឡឹងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយបរិកម្មថា មិនមានៗ ហើយឆ្លងអន្លង់ចុះ អ្នកចូរលះបង់កាមទាំងឡាយ ហើយវៀរចាកកថាទាំងឡាយចេញ ហើយសំឡឹងនូវការអស់តណ្ហា ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។

(២៤៨) (ឧបសីវៈ មាណព មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បុគ្គលណាមិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន បានដែរឬទេ ។

(២៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង គឺសព្វទាំងអស់ គ្រប់ទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា ក្នុងកាមទាំងឡាយ បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។បេ។ នេះហៅថា វត្ថុកាម ។បេ។ នេះហៅថា កិលេសកាម ។

សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោតិ សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ(១) ចត្តរាគោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ វិក្ខម្ភិតរាគោតិ សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ ។ ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ ឧបសីវោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។បេ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោ ។

(២៩០) អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញន្តិ ហេដ្ឋិមា ច សមាបត្តិយោ ហិត្វា ឆឌ្ឌេត្វា(២) បរិច្ចជិត្វា អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វីតិវត្តិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តឹ និស្សិតោ អល្លីនោ ឧបគតោ សមុបគតោ អជ្ឈោសិតោ អធិមុត្តោតិ អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ ។

(២៩១) សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោតិ សញ្ញាវិមោក្ខា វុច្ចន្តិ សត្ត សញ្ញាសមាបត្តិយោ ។

---

១ ម. វិគតរាគោ ។ ២ ម. ចជិត្វា ។

ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង មានន័យថា បុគ្គលណា មិនមានរាគៈ ខ្ជាក់រាគៈ ខ្ជាក់ចោលរាគៈ ផុតរាគៈ លះបង់រាគៈ លះបង់ផ្តាច់រាគៈ សង្កត់សង្កិនរាគៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលណា មិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នៃបទថា ឧបសីវៈមានអាយុសួរដូច្នេះ ជាពាក្យតភ្ជាប់ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឧបសីវៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នុ៎ះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ឧបសីវៈមានអាយុសួរដូច្នេះ ។

(២៤០) ពាក្យថា លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន គឺលះបង់ វៀរបង់ បោះបង់ កន្លងបង់ កន្លងរំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសមាបត្តិទាំង ៦ ពួកខាងក្រោម ហើយអាស្រ័យ ផ្តេកផ្តិត ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម មានចិត្តឱនចុះ មានចិត្តឱនចុះស៊ប់ កាន់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ។

(២៤១) ពាក្យថា ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ សេចក្តីថា សញ្ញាសមាបត្តិ ទាំង ៧ លោកហៅថា សញ្ញាវិមោក្ខ ។

តាសំ សញ្ញាសមាបត្តីនំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិមោក្ខា អគ្គា ច សេដ្ឋា ច វិសេដ្ឋា ច បាមោក្ខា ច ឧត្តមា ច បវរា ច ។ បរមេ អគ្គេ សេដ្ឋេ វិសេដ្ឋេ បាមោក្ខេ ឧត្តមេ បវរេ អធិមុត្តិវិមោក្ខេន អធិមុត្តោ តត្រាធិមុត្តោ តទធិមុត្តោ តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិបតេយ្យោតិ(១) សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ ។

(៦៥២) តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនានុយាយីតិ(២) តិដ្ឋេ នុតិ សំសយបុច្ឆា(៣) ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំសបុច្ឆា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ កិំ នុ ខោ កថំ នុ ខោតិ តិដ្ឋេ នុ ។ តត្ថាតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ ។ អនានុយាយីតិ អនានុយាយី អវេចមានោ អវិគច្ឆមានោ អនន្តរធាយមានោ អបរិហាយមានោ(៤) ។

១ ម. តទធិមុត្តោ តទធិបតេយ្យោតិ ។ ២ ម. អនានុភាយីតិ ។ ៣ ម. សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ។ ៤ ម. អបរិហាយមានោ ។

អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ជាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរផង វិសេសផង ប្រសើរវិសេសផង ជាប្រធានផង ឧត្តមផង ថ្លៃថ្លាផង ជាងសញ្ញាសមាបត្តិទាំងនោះ ។ បុគ្គលចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ជាកំពូល វិសេស ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ដោយអធិមុត្តិវិមោក្ខ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានចិត្តឱនចុះ ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានចិត្តជឿស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ត្រាច់ទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ច្រើនដោយសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ធ្ងន់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឱនទៅកាន់សញ្ញា-វិមោក្ខនោះ ទោរទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឈមទៅកាន់សញ្ញា-វិមោក្ខនោះ មានសញ្ញាវិមោក្ខនោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខ ដ៏ប្រសើរ ។

(២៤២) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអា-កិញ្ចញ្ញាយតនដ្ឋានបានដែរឬទេ ត្រង់ពាក្យថា គប្បីតាំងនៅបានដែរឬទេ គឺជាពាក្យសួរដោយសង្ស័យ សួរដោយចិត្តបែកជាចំពាមពីរ សួរដោយការយល់ច្រើនយ៉ាងថា យ៉ាងនេះទេឬ ។ មិនមែនទេ ដូចម្ដេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្ដេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) គប្បីតាំងនៅបានដែរឬទេ ។ ពាក្យថា ក្នុងនោះ គឺក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនឃ្លាត គឺជាអ្នកមិនបែកចេញ មិនកម្រើក មិនប្រាស មិនវិនាស មិនសាបសូន្យ ។

អថវា អវឌ្ឍមានោ អនុស្យមានោ អមុយ្ហមានោ អគិ-
លិយមានោតិ តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនានុយាយី ។
តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ
(ឥច្ចាយស្មា ឧបសីវោ)
អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ
សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ
តិដ្ឋេ នុ សោ តត្ថ អនានុយាយីតិ ។

(៤៩៣) សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ
(ឧបសីវាតិ ភគវា)
អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ
សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ
តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនានុយាយី ។

(៤៩៤) សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោតិ សព្វេសូតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វេសូតិ ។

ឬថា ជាអ្នកមិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនវង្វេង មិនលំបាក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈានបានដែរឬទេ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បុគ្គលណាមិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់
សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តស៊ប់
ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត
គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន បានដែរឬទេ ។

(២៥៣) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) បុគ្គល
ណា មិនមានតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់
សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តស៊ប់
ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បី
តាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះបាន ។

(២៥៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ទាំងពួង គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ទាំងពួង នេះ ជាពាក្យរួបរួម ។

កាមេសូតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតគេធោតិ សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតគេធោ ចត្តគេធោ វន្តគេធោ មុត្តគេធោ បហីនគេធោ បដិនិស្សដ្ឋគេធោ វិក្ខម្ភិតគេធោតិ សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតគេធោ ។ ឧបសីវាតិ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា ។

(២៥៨) អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញន្តិ ហេដ្ឋិមា ច សមាបត្តិយោ ហិត្វា វជ្ជេត្វា បរិច្ចជិត្វា អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វីតិវត្តិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តឹ និស្សិតោ[១] អល្លីនោ ឧបគតោ សមុបគតោ អជ្ឈោសិតោ អធិមុត្តោតិ អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ ។

---

១ ម. និស្សិតោ អាសិតោ ។

ពាក្យថា ក្នុងកាមទាំងឡាយ បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង បានសេចក្តីថា បុគ្គលណាមិនមានរាគៈ លះរាគៈ ខ្ជាក់រាគៈ លែងរាគៈ ចោលរាគៈ លះបង់រាគៈ សង្កត់សង្កិនរាគៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាមិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង ។ ពាក្យថា ម្នាលឧបសីវៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគនេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ ។

(២៨៥) ពាក្យថា លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន គឺលះបង់ វៀរបង់ បោះបង់ កន្លងបង់ កន្លងរំលង ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសមាបត្តិទាំង ៦ ខាងក្រោម ហើយអាស្រ័យ ផ្តេកផ្តិត ចូលមកជិត ចូលមកជិតព្រម ឱនចុះ ចុះស៊ប់កាន់អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់សមាបត្តិដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ។

(៤៩៦) សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោតិ សញ្ញាវិមោក្ខា វុច្ចន្តិ សត្ត សញ្ញាសមាបត្តិយោ ។ តាសំ សញ្ញាសមាបត្តីនំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិមោក្ខា អគ្គា ច សេដ្ឋា ច វិសេដ្ឋា ច បាមោក្ខា ច ឧត្តមា ច បវរា ច ។ បរមេ អគ្គេ សេដ្ឋេ វិសេដ្ឋេ បាមោក្ខេ ឧត្តមេ បវរេ អធិមុត្តិវិមោក្ខេន អធិមុត្តោ តត្រាធិមុត្តោ តទធិមុត្តោ តច្ចរិតោ តព្ពហុលោ តគ្គរុកោ តន្និន្នោ តប្បោណោ តប្បព្ភារោ តទធិបតេយ្យោតិ សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ ។

(៤៩៧) តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនានុយាយីតិ តិដ្ឋេយ្យាតិ តិដ្ឋេយ្យ សដ្ឋីកប្បសហស្សានិ ។ តត្ថាតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ ។ អនានុយាយីតិ អនានុយាយី អវេធមានោ អវិគច្ឆមានោ(១) អនន្តរធាយមានោ អបរិហាយមានោ ។ អថវា អរជ្ជមានោ អទុស្សមានោ អមុយ្ហមានោ អកិលិយមានោ

១ ម. អធិគច្ឆមានោ ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២៩៦) ពាក្យថា ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ សេចក្តីថា សញ្ញាសមាបត្តិទាំង ៧ ហៅថា សញ្ញាវិមោក្ខ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ជាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរផង វិសេសផង ប្រសើរវិសេសផង ជាប្រធានផង ឧត្តមផង ថ្លៃថ្លាផង ជាងសញ្ញាសមាបត្តិទាំងនោះ ។ បុគ្គលចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ជាកំពូល វិសេស ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ថ្លៃថ្លា ដោយអធិមុត្តិវិមោក្ខ មានចិត្តឱនចុះក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ត្រាប់ទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ច្រើនដោយសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ធ្ងន់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឱនទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ទោរទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ ឈមទៅកាន់សញ្ញាវិមោក្ខនោះ មានសញ្ញាវិមោក្ខនោះជាអធិបតីហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញាវិមោក្ខដ៏ប្រសើរ ។

(២៩៧) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនដ្ឋាននោះបាន ត្រង់ពាក្យថា គប្បីតាំងនៅ គឺគប្បីតាំងនៅអស់ពាន់នៃកប្ប ៦០ ។ ពាក្យថា ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនដ្ឋាននោះ គឺក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនឃ្លាត គឺជាអ្នកមិនបោះបង់ មិនកំរើក មិនទៅប្រាស មិនវិនាស មិនសាបសូន្យ ។ ឬថា មិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនវង្វេង មិនលំបាក

តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនានុយាយី ។ តេនាហ ភគវា

សព្វេសុ កាមេសុ យោ វីតរាគោ

(ឧបសីវាតិ ភគវា)

អាកិញ្ចញ្ញំ និស្សិតោ ហិត្វមញ្ញំ

សញ្ញាវិមោក្ខេ បរមេធិមុត្តោ

តិដ្ឋេយ្យ សោ តត្ថ អនានុយាយីតិ ។

(២៥៨) តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនានុយាយី

បូគម្បិ វស្សានំ[1] សមន្តចក្ខុ

តត្ថេវ សោ សីតិ សិយា វិមុត្តោ

ភវេថ[2] វិញ្ញាណំ តថាវិធស្ស ។

(២៥៩) តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនានុយាយីតិ

តិដ្ឋេ ចេ សោតិ សចេ សោ តិដ្ឋេយ្យ សដ្ឋិកប្ប-
សហស្សានិ ។ តត្ថាតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ ។

---

១ ម. វស្សានិ ។ ២ ម. ចវេថ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) បុគ្គលណា
មិនមានតម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង លះបង់សមាបត្តិ
ដទៃ អាស្រ័យអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសញ្ញា-
វិមោក្ខដ៏ប្រសើរ បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនឃ្លាត គប្បីតាំងនៅ
ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះបាន ។

(២៥៨) (ឧបសីវមាណពទូលសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ
បើបុគ្គលនោះជាអ្នកសាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញា-
យតនជ្ឈាននោះ សូម្បីអស់គំនរនៃឆ្នាំទាំងឡាយ បុគ្គល
នោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះ ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញា-
យតនជ្ឈាននោះឯងចុះ វិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមានសភាព
ដូច្នោះ ត្រូវកើតទៀតឬទេ ។

(២៥៩) ពាក្យថា បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះ ត្រង់ពាក្យថា បើបុគ្គលនោះ គប្បីតាំងនៅ គឺ ប្រសិនបើ បុគ្គលនោះ គប្បីតាំងនៅ អស់ពាន់នៃកប្ប ៦០ ។ ពាក្យថា ក្នុងនោះ គឺក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ។

អនានុយាយីតិ អនានុយាយី អវេធមានោ អវិគច្ឆមា-
នោ អនន្តរធាយមានោ អបរិហាយមានោ អថវា
អរជ្ជមានោ អទុស្សមានោ អមុយ្ហមានោ អកិលិយ-
មានោតិ តិដ្ឋេ ខេ សោ តត្ថ អនានុយាយី ។

(២៦០) បូគម្បិ វស្សានំ សមន្តចក្ខូតិ បូគម្បិ
វស្សានន្តិ បូគម្បិ វស្សានំ[១] ពហូនំ វស្សានំ ពហូនំ
វស្សសតានំ ពហូនំ វស្សសហស្សានំ ពហូនំ វស្ស-
សតសហស្សានំ ពហូនំ កប្បសតានំ ពហូនំ កប្ប-
សហស្សានំ ពហូនំ កប្បសតសហស្សានំ ។ សមន្ត-
ចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។បេ។
តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ បូគម្បិ វស្សានំ សម-
ន្តចក្ខុ ។

(២៦១) តត្ថេវ សោ សីតិ សិយា វិមុត្តោ
ចវេថ វិញ្ញាណំ តថាវិធស្សាតិ តត្ថេវ សោ សីតិ-
ការមនុប្បត្តោ ធុវោ[២] សស្សតោ អវិបរិណាម-
ធម្មោ សស្សតិសមំ តត្ថេវ តិដ្ឋេយ្យ អថវា

១ ម. វស្សានិ ពហូនិ វស្សានិ ពហូនិ ។បេ។ កប្បសតសហស្សានិ ។ ២. ម. និច្ចោ ធុវោ ។

ពាក្យថា ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គឺជាអ្នកមិនឃ្លាត មិនកំរើក មិនទៅប្រាស មិនវិនាស មិនសាបសូន្យ ឬថា ជាអ្នកមិនត្រេកអរ មិនប្រទូស្ត មិនវង្វេង មិនលំបាក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះ ។

(២៦០) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ...សូម្បីអស់គំនរនៃឆ្នាំតាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា សូម្បីអស់គំនរនៃឆ្នាំតាំងឡាយ គឺសូម្បីអស់ពួកនៃឆ្នាំតាំងឡាយ នៃឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃរយឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃពាន់ឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃសែនឆ្នាំដ៏ច្រើន នៃរយកប្បដ៏ច្រើន នៃពាន់កប្បដ៏ច្រើន នៃសែនកប្បដ៏ច្រើន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ ហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ បេ ។ ព្រះតថាគត ព្រះនាមថា សមន្តចក្ខុ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ ... សូម្បីអស់គំនរនៃឆ្នាំតាំងឡាយ ។

(២៦១) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះ ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះឯង ចុះវិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ ត្រូវកើតទៀតឬទេ គឺ ព្រះឧបសីវៈ សួរនូវការទៀងទាត់ផង ការដាច់សូន្យផង របស់បុគ្គល ដែលកើតហើយក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ថា បុគ្គលនោះ ដល់នូវភាពជាអ្នកត្រជាក់ ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញៈនោះឯង ជាបុគ្គលទៀង ឋិតថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញៈ

តស្ស វិញ្ញាណំ ចវេយ្យ ឧច្ឆិជ្ជេយ្យ វិនស្សេយ្យ ច ចវេយ្យ ច បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វាតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតន ច ឧប្បន្នស្ស សស្សតញ្ច ឧច្ឆេទញ្ច បុច្ឆតិ ឧទាហុ តត្ថេវ អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយេយ្យ អថវា តស្ស វិញ្ញាណំ ចវេយ្យ បុន បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វាតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ ឧប្បន្នស្ស បរិនិព្វានញ្ច បដិសន្ធិញ្ច បុច្ឆតិ ។ តថាវិធស្សាតិ តថាវិធស្ស តាទិសស្ស តស្សណ្ឋិតស្ស តប្បការស្ស តប្បដិភាគស្ស អាកិញ្ចញ្ញាយតនេ ឧប្បន្នស្សាតិ តត្ថេវ សោ សីតិសិយា វិមុត្តោ ចវេថ វិញ្ញាណំ តថាវិធស្ស ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តិដ្ឋេ ចេ សោ តត្ថ អនានុយាយី
បូគម្បិ វស្សានំ សមន្តចក្ខុ
តត្ថេវ សោ សីតិសិយា វិមុត្តោ
ចវេថ វិញ្ញាណំ តថាវិធស្សាតិ ។

នោះឯង ស្មើដោយសស្សតិវត្ថុ ឬថា វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ គប្បីឃ្លាត ដាច់សូន្យ វិនាស មិនគប្បីកើត គឺបដិសន្ធិវិញ្ញាណ មិនគប្បីកើតក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី ក្នុងអរូបធាតុក្តី មួយទៀត លោកសួរនូវបរិនិព្វានផង បដិសន្ធិផង របស់បុគ្គលដែលកើតហើយក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈថា (បុគ្គលនោះ) គប្បីបរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះឯង ឬថា វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលនោះ គប្បីឃ្លាត គឺបដិសន្ធិវិញ្ញាណ គប្បីកើតទៀត ក្នុងកាមធាតុក្តី ក្នុងរូបធាតុក្តី ក្នុងអរូបធាតុក្តី ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គល មានសភាពដូច្នោះ គឺរបស់បុគ្គល មានសភាពបែបនោះ ប្រហែលដូច្នោះ ទ្រង់ទ្រាយដូច្នោះ មានប្រការដូច្នោះ មានចំណែកប្រៀបដូច្នោះ កើតហើយក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះឯង ចុះវិញ្ញាណ របស់បុគ្គល មានសភាពដូច្នោះ គប្បីកើតទៀតឬទេ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ បើបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនសាបសូន្យ គប្បីតាំងនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះ សូម្បីអស់គំនរនៃឆ្នាំទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកត្រជាក់ រួចស្រឡះក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះឯង ចុះវិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ ត្រូវកើតទៀតឬទេ ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(២៦២) អច្ចិ យថា វាតវេគេន ខិត្តំ

(ឧបសីវាតិ ភគវា)

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ
ឯវំ មុនិ នាមកាយា វិមុត្តោ
អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។

(២៦៣) អច្ចិ យថា វាតវេគេន ខិត្តន្តិ អច្ចិ វុច្ចតិ ជាលសិខា ។ វាតាតិ បុរត្ថិមា វាតា បច្ឆិមា វាតា ឧត្តរា វាតា ទក្ខិណា វាតា សរជា វាតា អរជា វាតា សីតា វាតា ឧណ្ហា វាតា អធិមត្តា(១) វាតា វេរម្ភវាតា បក្ខវាតា សុបណ្ណវាតា តាលបណ្ណវាតា វិធូបនវាតា ។ វាតវេគេន ខិត្តន្តិ វាតវេគេន ខិត្តំ ឧក្ខិត្តំ នុន្នំ បនុន្នំ ខម្ភិតំ វិក្ខម្ភិតន្តិ(២) អច្ចិ យថា វាតវេគេន ខិត្តំ ។ ឧបសីវាតិ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

---

១ ម. បរិត្តា វាតា កាលវាតា ។ ២ ម. ខិត្តា ឧក្ខិត្តា នុណ្ណា បនុណ្ណា ខម្ភិតា វិខម្ភិតាតិ ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២៦២) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ)
អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ រមែង
ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទិសណា)
យ៉ាងណា មុនិ រួចស្រឡះហើយចាកនាមកាយ រមែង
ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ (ថាទៅក្នុងទិសណា)
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(២៦៣) ពាក្យថា អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ យ៉ាងណា សេចក្តីថា អណ្តាតនៃភ្លើង លោកហៅថា អណ្តាតភ្លើង ។ ពាក្យថា ខ្យល់ គឺ ខ្យល់ទិសខាងកើត ខ្យល់ទិសខាងលិច ខ្យល់ទិសខាងជើង ខ្យល់ ទិសខាងត្បូង ខ្យល់មានធូលី ខ្យល់មិនមានធូលី ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្តៅ ខ្យល់ខ្លាំងក្លា ខ្យល់កំបុតត្បូង ខ្យល់អំពីស្លាបសត្វ ខ្យល់អំពីគ្រុឌ ខ្យល់អំពីស្លឹកត្នោត ខ្យល់កើតអំពីការបក់ ។ ពាក្យថា ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ គឺកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ ផាត់ឡើងហើយ បន្ទាបង់ហើយ បន្ទាបង់ចោលហើយ ញាំញីហើយ សង្កត់សង្កិនហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ យ៉ាងណា ។ ត្រង់ពាក្យថា ម្នាលឧបសីវៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។

ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា ។

(៤៦៨) អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តិ អត្ថំ បលេតីតិ អត្ថំ បលេតិ អត្ថំ គមេតិ អត្ថំ គច្ឆតិ និរុជ្ឈតិ វូបសមតិ បដិប្បស្សម្ភតិ ។ ន ឧបេតិ សង្ខន្តិ អមុកំ នាម ទិសំ គតោតិ សង្ខំ ន ឧបេតិ ឧទ្ទេសំ ន ឧបេតិ គណនំ ន ឧបេតិ បណ្ណត្តឹ ន ឧបេតីតិ អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។

(៤៦៩) ឯវំ មុនិ នាមកាយា វិមុត្តោតិ ឯវន្តិ ឱបម្មសម្បដិបាទនំ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ នាមកាយា វិមុត្តោតិ សោ មុនិ បកតិយា បុព្វេ នាមកាយា វិមុត្តោ ច រូបកាយា វិមុត្តោ ច តទង្គសមតិក្កមមវិក្ខម្ភនប្បហានេន បហីនោ តស្ស មុនិនោ ភវន្តិ(១)

---
១ ម. ភវន្តិ ។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ ។

(២៦៤) ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ ត្រង់ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ គឺដល់នូវការបាត់ ទៅបាត់ ដល់នូវការបាត់រលត់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា មិនដល់នូវការរាប់ គឺមិនដល់នូវការពោល មិនដល់នូវការសំដែងឡើង មិនដល់នូវការគណនា មិនដល់នូវការបញ្ញត្តិថា (ភ្លើងនោះ) ទៅកាន់ទិសឯណោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដល់នូវការរលត់ មិនដល់នូវការរាប់ ។

(២៦៥) ពាក្យថា មុនិរួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ត្រង់ពាក្យ យ៉ាងនោះ គឺជាពាក្យញុំាងសេចក្ដីឧបមាឲ្យសម្រេច ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវបណ្ដាញនៃសេចក្ដីជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា រួចស្រឡះហើយចាកនាមកាយ គឺមុនិនោះ រួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយក្នុងកាលមុនដោយប្រក្រតីផង រួចស្រឡះហើយ ចាករូបកាយផងលះបង់ហើយដោយវិក្ខម្ភនប្បហានៈ ព្រោះប្រព្រឹត្តកន្លងនូវតទង្គប្បហានៈ

អាគម្ម ចត្តារោ អរិយមគ្គា បដិលទ្ធា ហោន្តិ ចតុន្នំ អរិយមគ្គានំ បដិលទ្ធត្តា នាមកាយោ ច រូបកាយោ ច បរិញ្ញាតា ហោន្តិ នាមកាយស្ស ច រូបកាយស្ស ច បរិញ្ញាតត្តា នាមកាយា ច រូបកាយា ច មុត្តោ វិមុត្តោ អច្ចន្តវិមោក្ខេនាតិ ឯវំ មុនិ នាមកាយា វិមុត្តោ ។

(២៦៦) អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តិ អត្ថំ បលេតីតិ អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយតិ អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វុតោតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តិ សង្ខំ ន ឧបេតិ ឧទ្ទេសំ ន ឧបេតិ គណនំ ន ឧបេតិ បណ្ណត្តឹ ន ឧបេតិ ខត្តិយោតិ វា ព្រាហ្មណោតិ វា វេស្សោតិ វា សុទ្ទោតិ វា គហដ្ឋោតិ វា បព្វជិតោតិ វា ទេវោតិ វា មនុស្សោតិ វា រូបីតិ វា អរូបីតិ វា សញ្ញីតិ វា អសញ្ញីតិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ វា សោ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ នត្ថិ ការណំ នត្ថិ យេន សង្ខំ គច្ឆេយ្យាតិ

អរិយមគ្គតាំង ៤ មុនិនោះ អាស្រ័យ នូវភពទីបំផុត បានហើយ ឯនាមកាយទឹងរូបកាយ លោកកំណត់ដឹងហើយ ព្រោះបាននូវអរិយមគ្គតាំង ៤ លោក រួចហើយ រួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយទឹងរូបកាយ ព្រោះកំណត់ដឹងនាមកាយ ទឹងរូបកាយ ដោយអច្ចន្តវិមោក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ រួចស្រឡះហើយ ចាកនាមកាយក៏យ៉ាងនេះដែរ ។

(២៦៦) ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ មិនដល់ការរាប់ ត្រង់ពាក្យថា ដល់នូវការរលត់ គឺមុនិបរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ បរិនិព្វានហើយ ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ពាក្យថា មិនដល់នូវការរាប់ គឺមិនដល់នូវការពោល មិនដល់នូវការសំដែងឡើង មិនដល់នូវការគណនា មិនដល់នូវការបញ្ញត្តិថា ជាក្សត្រិយ៍ក្តី ជាព្រាហ្មណ៍ក្តី ជាវេស្សៈក្តី ជាសុទ្ទៈក្តី ជាគ្រហស្ថក្តី ជាបព្វជិតក្តី ជាទេវតាក្តី ជាមនុស្សក្តី ជាមានរូបក្តី ជាឥតរូបក្តី ជាមានសញ្ញាក្តី ជាឥតសញ្ញាក្តី ជាមានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែនក្តី មុនិគប្បីដល់នូវការរាប់ ដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យមិនមាន សមុដ្ឋានមិនមាន

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ ។ ឯវមាហ ភគវា

អច្ចិ យថា វាតវេគេន ខិត្តំ

(ឧបសីវាតិ ភគវា)

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខំ

ឯវំ មុនិ នាមកាយា វិមុត្តោ

អត្ថំ បលេតិ ន ឧបេតិ សង្ខន្តិ ។

(៤៦៧) អត្ថង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថិ

ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អរោគោ

តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិ

តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

(៤៦៨) អត្ថង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថីតិ

សោ អត្ថង្គតោ ឧទាហុ សោ នត្ថិ សោ និរុទ្ធោ ឧច្ឆិ-
ន្នោ វិនដ្ឋោតិ អត្ថង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថិ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដល់នូវការលេត់ មិនដល់នូវការកេប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) អណ្តាតភ្លើង ដែលត្រូវកំឡាំងខ្យល់ផាត់ហើយ រមែងដល់នូវការលេត់ មិនដល់នូវការកេប់ (ថាទៅកន្លែងណា) យ៉ាងណា មុនិរួច ស្រឡះហើយចាកនាមកាយ រមែងដល់នូវការលេត់ មិនដល់នូវការកេប់ (ថាទៅកន្លែងណា) ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

[២៦៧] (ឧបសីវមាណព ក្រាបទូលថា) បុគ្គលនោះ ដល់នូវការលេត់ ឬថាបុគ្គលនោះ លែងមាន ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ មិនមានរោគ ទៀងដោយសស្សតភាវៈ បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ ដ្បិតថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ។

[២៦៨] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ដល់នូវការលេត់ ឬថាបុគ្គលនោះ លែងមាន គឺបុគ្គលនោះ ដល់នូវការបាត់ ឬថាបុគ្គលនោះមិនមាន គឺថា បុគ្គលនោះលេត់ ដាច់សូន្យ វិនាសហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលនោះ ដល់នូវការលេត់ ឬថា បុគ្គលនោះ លែងមាន ។

ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(២៦៩) ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អកោតោតិ ឧទាហុ ចុពេ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ សស្សតិសមំ តត្ថេវ តិដ្ឋេយ្យាតិ ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អកោតោ ។

(២៧០) តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហីតិ តត្ថ យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អជ្ឈេសាមិ យំ បសាទេមិ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។បេ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ សាធុ វិយាករោហីតិ សាធុ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ តម្មេ មុនី សាធុ វិយាករោហីតិ ។

(២៧១) តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តីរិតោ វិភាវិតោ វិភូតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

(២៦៩) ពាក្យថា ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ មិនមានពេក ប្រៀបដោយសស្សតិវត្ត គឺ ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ ទៀងទាត់ ឋិតថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា គប្បីឋិតនៅក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះឯង ស្មើដោយសស្សតិវត្ត ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពុំនោះសោត បុគ្គលនោះ មិនមានពេក ប្រៀបដោយសស្សតិវត្ត ។

(២៧០) ពាក្យថា នោះ នៃបទថា បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គសំដែង ប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសួរនូវហេតុណា អង្វរនូវហេតុណា អារាធនានូវហេតុណា ជ្រះថ្លានូវហេតុណា ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនុ៎ះ ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវបណ្ដាញគឺសេចក្ដីជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងឲ្យជាក់ច្បាស់ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គសំដែង ប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ ។

(២៧១) ពាក្យថា ដ្បិតថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ គឺ ព្រោះថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាប យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ចំរើន ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដ្បិតថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

អដ្ឋង្គតោ សោ ឧទ វា សោ នត្ថិ
ឧទាហុ វេ សស្សតិយា អរោគោ
តំ មេ មុនី សាធុ វិយាករោហិ
តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

(២៧២) អត្ថង្គតស្ស ន បមាណមត្ថិ
(ឧបសីវាតិ ភគវា)

យេន នំ វជ្ជុ តំ តស្ស នត្ថិ
សព្វេសុ ធម្មេសុ សមូហតេសុ
សមូហតា វាទបថាបិ សព្វេ ។

(២៧៣) អត្ថង្គតស្ស ន បមាណមត្ថីតិ អត្ថង្គតស្ស
អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វុតស្ស
រូបប្បមាណំ នត្ថិ វេទនាបមាណំ នត្ថិ សញ្ញាប-
មាណំ នត្ថិ សង្ខារប្បមាណំ នត្ថិ វិញ្ញាណប្ប-
មាណំ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ ន ឧបលព្ភតិ បហីនំ សមុ-
ច្ឆិន្នំ វូបសន្តំ បដិប្បស្សទ្ធំ អភព្វុប្បត្តិកំ ញាណ-
គ្គិនា ទឌ្ឍន្តិ អត្ថង្គតស្ស ន បមាណមត្ថិ ។

បុគ្គលនោះ ដល់នូវការរលត់ ឬថា បុគ្គលនោះលែងមាន ពុំនោះសោត (បុគ្គលនោះ) មិនមានរោគប្រៀបដោយសស្សតិ-វត្ត បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គ សំដែងប្រាប់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវហេតុនោះ ដ្បិតថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ។

(២៧២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) បុគ្គលដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយពោលចំពោះបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនុ៎ះរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលគាស់រំលើងអស់ហើយ សូម្បីគន្លង នៃវាទៈទាំងពួង ក៏បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងហើយដែរ ។

(២៧៣) ពាក្យថា បុគ្គលដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ សេចក្តីថា បុគ្គលដែលរលត់ហើយ គឺដែលបរិនិព្វានហើយ ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ប្រមាណ គឺរូបមិនមាន ប្រមាណ គឺវេទនាមិនមាន ប្រមាណ គឺសញ្ញាមិនមាន ប្រមាណ គឺសង្ខារមិនមាន ប្រមាណ គឺវិញ្ញាណមិនមាន មិនមានសោះ ដែលមិនបាន គឺលោកលះបង់ហើយ លះបង់ផ្តាច់ហើយ រម្ងាប់ហើយ ស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលរលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ ។

ឧបសីវាតិ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ឧបសីវាតិ ភគវា ។

(២៧៦) យេន នំ វជ្ជុ តំ តស្ស នត្ថីតិ យេន រាគេន វទេយ្យុំ យេន ទោសេន វទេយ្យុំ យេន មោហេន វទេយ្យុំ យេន មានេន វទេយ្យុំ យាយ ទិដ្ឋិយា វទេយ្យុំ យេន ឧទ្ធច្ចេន វទេយ្យុំ យាយ វិចិកិច្ឆាយ វទេយ្យុំ យេហិ អនុសយេហិ វទេយ្យុំ រត្តោតិ វា ទុដ្ឋោតិ វា មូឡ្ហោតិ វា វិនិពទ្ធោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្ខេបគតោតិ វា អនិដ្ឋង្គតោតិ វា ថាមគតោតិ វា តេ អភិសង្ខារា បហីនា អភិសង្ខារានំ បហីនត្តា គតិយា យេន វទេយ្យុំ នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិកោតិ វា បេត្តិវិសយិកោតិ វា មនុស្សោតិ វា ទេវោតិ វា រូបីតិ វា អរូបីតិ វា

ពាក្យថា ម្នាលឧបសីវៈ នៃបទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ ។

[២៧៤] ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ ពោលចំពោះបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនុ៎ះ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ អធិប្បាយថា បុគ្គលទាំងឡាយ គប្បីពោលដោយរាគៈណា ពោលដោយទោសៈណា ពោលដោយមោហៈណា ពោលដោយមានះណា ពោលដោយទិដ្ឋិណា ពោលដោយឧទ្ធច្ចៈណា ពោលដោយវិចិកិច្ឆាណា ពោលដោយអនុស័យណា ថា បុគ្គលនេះជាអ្នកត្រេកអរ ឬជាអ្នកប្រទូស្ត ជាអ្នកវង្វេង ឬជាអ្នកជាប់ចំពាក់ ជាអ្នកស្ទាបអង្អែល ឬជាអ្នកដល់នូវការរាយមាយ ជាអ្នកដល់នូវការមិនសម្រេច ឬជាអ្នកដល់នូវកំឡាំង អភិសង្ខារទាំងនោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ព្រោះលះបង់អភិសង្ខារទាំងឡាយហើយ ជនទាំងឡាយ គប្បីពោលដោយហេតុណា តាមគតិថា បុគ្គលនោះជាសត្វនរក ឬជាអ្នកយកកំណើតជាតិរច្ឆាន ជាបិត្តិវិស័យ ជាមនុស្ស ទេវតា ជារបស់មានរូប ឥតរូប

សញ្ញីតិ វា អសញ្ញីតិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ វា
សោ ហេតុ នត្ថិ បច្ចយោ នត្ថិ ការណំ នត្ថិ
យេន វទេយ្យុំ កថេយ្យុំ វោហារេយ្យុន្តិ យេន
នំ វជ្ជុ តំ តស្ស នត្ថិ ។

(៤៧៥) សព្ពេសុ ធម្មេសុ សមូហតេសូតិ សព្ពេសុ ធម្មេសុ សព្ពេសុ ខន្ធេសុ សព្ពេសុ អាយតនេសុ សព្ពាសុ ធាតូសុ សព្ពាសុ គតីសុ សព្ពាសុ ឧប-បត្តីសុ សព្ពាសុ បដិសន្ធីសុ សព្ពេសុ ភវេសុ សព្ពេសុ សំសារេសុ សព្ពេសុ វដ្ដេសុ ឩហតេសុ សមូហតេសុ ឧទ្ធតេសុ សមុទ្ធតេសុ ឧប្បាដិតេសុ សមុប្បាដិតេសុ បហីនេសុ សមុច្ឆិន្នេសុ វូបសន្តេសុ បដិប្បស្សទ្ធេសុ អភព្វុប្បត្តិកេសុ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍេ-សូតិ សព្ពេសុ ធម្មេសុ សមូហតេសុ ។

(៤៧៦) សមូហតា វាទបថាបិ សព្វេតិ វាទបថា វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ តស្ស វាទា ច វាទបថា ច អធិវចនានិ ច អធិវចនបថា ច និរុត្តិ ច និរុត្តិបថា ច បញ្ញត្តិ ច បញ្ញត្តិបថា ច

មានសញ្ញា ឥតសញ្ញា ឬថាជាសត្វមានសញ្ញាក៏មិនមែនឥតសញ្ញាក៏មិនមែន បុគ្គលគប្បីពោល និយាយ ហៅ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមាន បច្ច័យមិនមាន សមុដ្ឋានមិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលទាំងឡាយ ពោលនូវបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនុ៎ះ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

(២៧៥) ពាក្យថា កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះគាស់រំលើងអស់ហើយ គឺកាលបើធម៌ទាំងអស់ ខន្ធទាំងអស់ អាយតនៈទាំងអស់ ធាតុទាំងអស់ គតិទាំងអស់ ឧបបត្តិទាំងអស់ បដិសន្ធិទាំងអស់ ភពទាំងអស់ សំសារទាំងអស់ វដ្ដៈទាំងអស់ បុគ្គលនោះ គាស់ គាស់រំលើង រើ រើឡើង បោចពេច បោចពេចឡើង លះបង់ ក្រវែល រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងអស់ហើយ ។

(២៧៦) ពាក្យថា សូម្បីគន្លងនៃវាទៈទាំងពួង បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងអស់ហើយដែរ សេចក្ដីថា កិលេស ខន្ធនិងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោកហៅថា គន្លងនៃវាទៈ ។ វាទៈ គន្លងនៃវាទៈ ឈ្មោះ គន្លងនៃឈ្មោះ សំដី គន្លងនៃសំដី បញ្ញត្តិនិងគន្លងនៃបញ្ញត្តិទាំងឡាយ

ឩហតា សមូហតា ឧទ្ធតា សមុទ្ធតា ឧប្បាដិតា សមុ-
ប្បាដិតា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា
អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ សមូហតា វាទប-
ថាបិ សព្វេ ។ តេនាហ ភគវា

អត្ថង្គតស្ស ន បមាណមត្ថិ (ឧបសីវាតិ ភគវា)
យេន នំ វជ្ជុ តំ តស្ស នត្ថិ
សព្វេសុ ធម្មេសុ សមូហតេសុ
សមូហតា វាទបថាបិ សព្វេតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ
ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ឧបសីវមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ ឆដ្ឋោ ។

បុគ្គលនោះគាស់រំលើង គាស់រំលើងឡើង រើ រើឡើង បោចពេច បោចពេចឡើង លះបង់ ក្រវែល ទម្លាប់ ឲ្យស្ងប់ម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូម្បីគន្លងនៃពាក្យៈទាំងពួង បុគ្គលនោះ គាស់រំលើងអស់ហើយដែរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលឧបសីវៈ) បុគ្គលដែល
រលត់ហើយ ប្រមាណពុំមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ ពោល
ចំពោះបុគ្គលនោះ ដោយកិលេសណា កិលេសនុះ របស់
បុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ កាលបើធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះ
គាស់រំលើងហើយ សូម្បីគន្លងនៃពាក្យៈ ទាំងពួង ក៏បុគ្គល
នោះ គាស់រំលើងហើយដែរ ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ (ឧបសីវមាណព ប្រកាសខ្លួន) ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាព្រះសាស្តា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសទី ៦ ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(២៧៧) សន្តិ លោកេ មុនយោ (ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)
ជនា វទន្តិ តយិទំ កថំសុ
ញាណូបបន្នំ មុនិ នោ វទន្តិ
ឧទាហុ វេ ជីវិតេនូបបន្នំ ។

(២៧៨) សន្តិ លោកេ មុនយោតិ សន្តីតិ សន្តិ សំវិជ្ជន្តិ[១] ឧបលព្ភន្តិ ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេ[២] ។ មុនយោតិ មុនិនាមកា អាជីវកា និគណ្ឋា ជដិលា តាបសាតិ សន្តិ លោកេ មុនយោ[៣] ។ ឥច្ចាយស្មា នន្ទោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ[៤] ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ ។

(២៧៩) ជនា វទន្តិ តយិទំ កថំសូតិ ជនាតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ទា ច

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អត្ថីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. លោកេតិ អបាយលោកេ ។ ល ។ អាយតនលោកេតិ ន ទិស្សន្តិ ។ ៣ ម. តាបសា ទេវា លោកេ មុនយោតិ សញ្ជានន្តិ ។ ន ប តេ មនុយោតិ សន្តិ លោកេ មុនយោ ទិស្សន្តិ ។ ៤ ម. ឥច្ចាយស្មា នន្ទោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ន ទិស្សន្តិ ។

នន្ទមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(២៧៧) (នន្ទៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) ជនទាំងឡាយតែងពោលថា ពួកមុនិរមែងមានក្នុងលោក ដំណើរនោះតើយ៉ាងណា ជនទាំងឡាយតែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកបដោយញាណ ថាជាមុនិឬ ឬក៏ហៅបុគ្គលដែលប្រកបដោយការចិញ្ចឹមជីវិត (ថាជាមុនិ) ។

(២៧៨) ពាក្យថា ពួកមុនិរមែងមានក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា រមែងមាន គឺរមែងមាន មានព្រម កើតមាន ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ពួកមុនិ គឺពួកអាជីវក និគ្រន្ថ ជដិល តាបស មានឈ្មោះថា មុនិ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពួកមុនិរមែងមានក្នុងលោក ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុទូលសួរដូច្នេះ គឺជាតំណបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុទូលសួរដូច្នេះ ។

(២៧៩) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយតែងពោល ដំណើរនោះតើយ៉ាងណា ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ បានដល់ក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូទ្រៈ

គហដ្ឋា វា បព្វជិតា វា ទេវា វា មនុស្សា វា ។ វទន្តីតិ(១) កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ ។ តយិទំ កថំសូតិ សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំសបុច្ឆា ឯវំ នុខោ ន នុខោ កឹ នុខោ កថំ នុខោតិ ជនា វទន្តិ តយិទំ កថំសុ ។

(៤៨០) ញាណូបបន្នំ មុនិ នោ វទន្តីតិ អដ្ឋសមាបត្តិញាណេន វា បញ្ចាភិញ្ញាញាណេន វា ឧបេតំ សមុបេតំ ឧបាគតំ សមុបាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ(២) សមន្នាគតំ មុនឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ ញាណូបបន្នំ មុនិ នោ វទន្តិ ។

(៤៨១) ឧទាហុ វេ ជីវិតេនូបបន្នន្តិ ឧទាហុ អនេកវិវិធអតិបរមទុក្ករការិកលូខជីវិកានុយោគេន ឧបេតំ សមុបេតំ ឧបាគតំ សមុបាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ សមន្នាគតំ មុនឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ

---

១ ម. តេ លោកេ មុនយោតិ វទន្តីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. សម្បន្នំ ។

គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតានិងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ពោល គឺ សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង ។ ពាក្យថា ដំណើរនោះ តើយ៉ាងណា គឺការសួរដោយសង្ស័យ សួរដោយសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ សួរដោយការព្រែកចិត្ត សួរដោយចំណែកជាអនេកថា យ៉ាងនេះ ឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ជនទាំងឡាយតែងពោលដំណើរនោះ តើយ៉ាងណា ។

(២៨០) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកបដោយញាណ ថាជាមុនិឬ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ តែងពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវបុគ្គលដែលប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយអដ្ឋសមាបត្តិញ្ញាណក្តី ដោយបញ្ចាភិញ្ញាញាណក្តី ថាជាមុនិ ឬហេតុនោះ (លោកសួរថា) ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលអ្នកប្រកបដោយញាណថាជាមុនិឬ ។

(២៨១) ពាក្យថា ឬក៏ហៅបុគ្គល ដែលប្រកបដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ថាជាមុនិ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ តែងពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវបុគ្គលដែលប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយការប្រកបរឿយ ៗ នូវការចិញ្ចឹមជីវិត ដ៏សៅហ្មង ជាអំពើដែលបុគ្គល គប្បីធ្វើបានដោយគម្រលើសលុប មានប្រការផ្សេង ៗ ជាអនេក ថាជាមុនិ

ឧទាហុ វេ ជីវិតេនូបបន្នំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

សន្តិ លោកេ មុនយោ

(ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)

ជនា វទន្តិ តយិទំ កថំសុ

ញាណូបបន្នំ មុនិ នោ វទន្តិ

ឧទាហុ វេ ជីវិតេនូបបន្នន្តិ ។

(២៨២) ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេន

មុនីធ នន្ទ កុសលា វទន្តិ

វិសេនិកត្វា អនិឃា និរាសា

ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រូមិ ។

(២៨៣) ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេនាតិ ន ទិដ្ឋិ-
យាតិ ន ទិដ្ឋសុទ្ធិយា ។ ន សុតិយាតិ ន សុតសុទ្ធិយា ។

ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ឬក៏ហៅបុគ្គលប្រកបដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ថាជាមុនិ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(នន្ទៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) ជនទាំងឡាយ តែងពោលថា ពួកមុនិមែនមានក្នុងលោក ដំណើរនោះតើយ៉ាងណា ជនទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គល ដែលប្រកបហើយដោយញាណ ថាជាមុនិឬ ឬក៏ហៅបុគ្គលដែលប្រកបដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ថាជាមុនិ ។

(២៨២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនិ ក្នុងលោកនេះ មិនមែនព្រោះការឃើញ មិនមែនព្រោះការឮ មិនមែនព្រោះញាណទេ ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ជាអ្នកមិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តទៅ តថាគតហៅពួកបុគ្គលនោះ ថាមុនិ ។

(២៨៣) ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះការឃើញ មិនមែន ព្រោះការឮ មិនមែន ព្រោះញាណទេ ត្រង់ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះការឃើញ គឺ មិនមែន ព្រោះស្អាតដោយការឃើញ ។ ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះការឮ គឺ មិនមែន ព្រោះស្អាតដោយការស្ដាប់ ។

ន ញាណេនាតិ ន បិ អដ្ឋសមាបត្តិញាណេន ន បិ មិច្ឆាញាណេនាតិ ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេន ។

(២៨៦) មុនីធ នន្ទ កុសលា វទន្តីតិ កុសលាតិ យេ តេ ខន្ធកុសលា ធាតុកុសលា អាយតនកុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិបដ្ឋានកុសលា សម្មប្បធានកុសលា ឥទ្ធិបាទកុសលា ឥន្ទ្រិយកុសលា ពលកុសលា ពោជ្ឈង្គកុសលា មគ្គកុសលា ផលកុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា ទិដ្ឋិសុទ្ធិយា វា សុតសុទ្ធិយា វា អដ្ឋសមាបត្តិញាណេន វា មិច្ឆាញាណេន វា[1] ឧបេតំ សមុបេតំ ឧបាគតំ សមុបាគតំ ឧបបន្នំ សមុបបន្នំ សមន្នាគតំ មុនឹ ន វទន្តិ ន កថេន្តិ ន ភណន្តិ ន ទីបយន្តិ ន វោហរន្តីតិ មុនីធ នន្ទ កុសលា វទន្តិ ។

---

១ ម. បញ្ចាភិញ្ញាញាណេន វា មិច្ឆាញាណេន វា ទិដ្ឋេន វា សុតេន វាតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា មិនមែន ព្រោះញាណ គឺមិនមែន ព្រោះអដ្ឋសមាបត្តិញាណផង មិនមែន ព្រោះមិច្ឆាញាណផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមែនព្រោះការឃើញ មិនមែនព្រោះការឮ មិនមែនព្រោះញាណទេ ។

(២៨៤) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនិក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថាអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ បានដល់ ពួកបុគ្គលណា ជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងខន្ធ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងធាតុ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងអាយតនៈ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងសម្មប្បធាន អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងឥទ្ធិ-បាទ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងឥន្ទ្រិយ អ្នកឈ្លាបវៃក្នុងពលៈ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងពោជ្ឈង្គ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងផល អ្នកឈ្លាសវៃក្នុងនិព្វាន បុគ្គលអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយនោះ មិនពោល មិនសំដែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនថ្លែង នូវបុគ្គល ដែលប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម បរិបូណ៌ ដោយការស្អាតព្រោះការឃើញក្តី ដោយការស្អាតព្រោះការឮក្តី ដោយអដ្ឋសមា-បត្តិញាណក្តី ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ថាជាមុនិទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនិ ក្នុងលោកនេះ ។

(២៨៩) វិសេនិកត្វា អនិឃា និរាសា ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រូមីតិ សេនា វុច្ចតិ មារសេនា ។ កាយទុច្ចរិតំ មារសេនា វចីទុច្ចរិតំ មារសេនា មនោទុច្ចរិតំ មារសេនា រាគោ មារសេនា ទោសោ មារសេនា មោហោ មារសេនា កោធោ ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ទរថា សព្វេ បរិឡាហា សព្វេ សន្តាបា សព្វាកុសលាភិសង្ខារា មារសេនា ។ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

កាមា តេ បឋមា សេនា ទុតិយា អរតិ វុច្ចតិ
តតិយា ខុប្បិបាសា តេ ចតុត្ថី តណ្ហា បវុច្ចតិ
បញ្ចមំ[១] ថីនមិទ្ធន្តេ ឆដ្ឋា ភីរូ បវុច្ចតិ
សត្តមី វិចិកិច្ឆា តេ មក្ខោ ថម្ភោ តេ អដ្ឋមោ
លាភោ សិលោកោ សក្ការោ មិច្ឆាលទ្ធោ ច យោ យសោ
យោ ចត្តានំ សមុក្កំសេ បរេ ច អវជានតិ
ឯសា តេ នមុចិ សេនា កណ្ហស្សាភិប្បហារិណី
ន នំ អសូរោ ជិនាតិ ជេត្វា ច លភតេ សុខន្តិ ។

---

១ ម. បញ្ចមី ។

(២៨៥) ពាក្យថា ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ជាអ្នកមិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តទៅ គឺថាគេហៅពួកបុគ្គលនោះថា មុនិ អធិប្បាយថា មារសេនា លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិតជាមារសេនា វចីទុច្ចរិតជាមារសេនា មនោទុច្ចរិតជាមារសេនា រាគៈជាមារសេនា ទោសៈជាមារសេនា មោហៈជាមារសេនា ក្រោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួងជាមារសេនា ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាមជាសេនាទី ១ របស់អ្នក សេចក្តីមិនត្រេកអរហៅថាសេនាទី ២
សេចក្តីស្រេកឃ្លានជាសេនាទី ៣ របស់អ្នក តណ្ហាហៅថាសេនាទី ៤
ថីនមិទ្ធៈជាសេនាទី ៥ របស់អ្នក សេចក្តីតក់ស្លុតហៅថាសេនាទី ៦
វិចិកិច្ឆាជាសេនាទី ៧ របស់អ្នក សេចក្តីលុបគុណ សេចក្តីរឹងត្អឹង
ជាសេនាទី ៨ របស់អ្នក លាភ សេចក្តីសរសើរ សក្ការៈ
យសដែលបានខុសផង បុគ្គលលើកតំកើងខ្លួនឯងផង បង្អាប់
បង្អោនអ្នកដទៃផង ម្នាលមារ នុ៎ះជាសេនារបស់អ្នក ជាកិលេស
បំផ្លាញនូវបុគ្គលចិត្តខ្មៅ ឯបុគ្គលអ្នកមិនក្លៀវក្លា រមែងមិនឈ្នះ
នូវកិលេសនោះទេ លុះតែបុគ្គលឈ្នះហើយ ទើបបានសុខ ។

ខុទ្ទមហាណាវិកបញ្ញានិទ្ទេសោ

យតោ ចត្តារិ អរិយមគ្គានិ សព្វា ច ឆារសេវនា សព្វេ(១) ច កិលេសា ជិតា បរាជិតា បភញ្ជិតា វិប្បលុត្តា បរម្មុខា តេ វុច្ចន្តិ វិសេសិកត្វា ។ អនីឃាតិ រាគោ នីឃោ ទោសោ នីឃោ មោហោ នីឃោ កោធោ នីឃោ ឧបនាហោ នីឃោ ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារា នីឃា ។ យេសំ ឯតេ នីឃា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា តេ វុច្ចន្តិ អនីឃា ។ និរាសាតិ អាសា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ យេសំ ឯសា អាសា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា តេ វុច្ចន្តិ និរាសា(២) ។ វិសេសិកត្វា អនីឃា និរាសា ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រូមីតិ យេ តេ អរហន្តោ ខីណាសវា វិសេសិកត្វា ច អនីឃា ច និរាសា ច ចរន្តិ វិហរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តេន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ

១ ម. សព្វេ បរិសេទិ កត្វា ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ យេតិ អរហន្តោ ខីណាសវាតិ ទិស្សតិ ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

កាលណា មារសេនាទាំងពួងផង កិលេសទាំងពួងផង បុគ្គលបានឈ្នះហើយ ផ្ចាញ់ហើយ បំបាត់ចោលហើយ លុបលាងចោលហើយ កន្ទឹក-បាំងមុខ ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ បុគ្គលទាំងនោះ លោកពោលថាធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ។ ពាក្យថា មិនមានទុក្ខ សេចក្តីថា រាគៈជាទុក្ខ ទោសៈជាទុក្ខ មោហៈជាទុក្ខ ក្រោធៈជាទុក្ខ ឧបនាហៈជាទុក្ខ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ជាទុក្ខ ។ ទុក្ខទាំងនោះ បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានទុក្ខ ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានខាង តម្រេក តម្រេកដ៏មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នាគឺតណ្ហានុះ បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស មិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តនៅ តថាគតហៅពួកបុគ្គលទាំងនោះ ថាមុនិ បានសេចក្តីថា ព្រះអរហន្តខីណា-ស្រពទាំងឡាយណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាសផង មិនមានទុក្ខផង មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាផង ត្រាច់នៅ ប្រព្រឹត្តនៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រានៅ

តេ លោកេ មុនយោតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ វិសេនិកត្វា អនីឃា និរាសា ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រូមិ ។ តេនាហ ភគវា

ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញាណេន
មុនីធ នន្ទ កុសលា វទន្តិ
វិសេនិកត្វា អនិឃា និរាសា
ចរន្តិ យេ តេ មុនយោតិ ព្រូមីតិ ។

[៤៨៦] យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណា សេ
(ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ[១] វទន្តិ សុទ្ធឹ
សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ
អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធឹ
កច្ចិស្សុ តេ (ភគវា) តត្ថ យតា ចរន្តា
អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស
បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

---

១ ឱ. ទិដ្ឋេន សុតេនាបិ

តថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវព្រះអរហន្តខីណាស្រពទាំងនោះ ថាមុនិ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកបុគ្គលណាធ្វើសេនាឲ្យវិនាស មិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តទៅ តថាគត ហៅពួកបុគ្គលទាំងនោះ ថាមុនិ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលនន្ទៈ ជនអ្នកឈ្លាសវៃទាំងឡាយ តែងហៅបុគ្គលថាមុនិ
ក្នុងលោកនេះ មិនមែនព្រោះការឃើញ មិនមែនព្រោះការឮ
មិនមែនព្រោះញាណទេ ពួកបុគ្គលណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស
ជាអ្នកមិនមានទុក្ខ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ប្រព្រឹត្តទៅ
តថាគតហៅពួកបុគ្គលទាំងនោះ ថាមុនិ ។

[២៨៦] (នន្ទៈមានអាយុ ទូលសួរ ដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) អ្នកនិទ្ទុក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួមប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ តើបានឆ្លងផុតជាតិនិងជរាខ្លះដែរឬ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(២៨៧) យេកេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេតិ យេកេចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយ វចនមេតំ យេកេចីតិ ។ សមណាតិ យេកេចិ ឥតោ ពហិទ្ធា បព្វជ្ជូបគតា បរិព្វាជសមាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ ភោវាទិកាតិ យេកេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ ។ ឥច្ចាយស្មា នន្ទោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។បេ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ ។

(២៨៨) ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សុតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ ទិដ្ឋស្សុតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(២៨៧) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា សមណៈទាំងឡាយ គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់បព្វជ្ជា ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ បួសជាបរិព្វាជក ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ គឺបុគ្គលណាមួយជាភោវាទី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុចូលសួរដូច្នេះ គឺជាតំណបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ ភោ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុចូលសួរដូច្នេះ ។

(១៨៨) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្ដាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញក្ដី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឮក្ដី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញ ឬដែលឮក្ដី

ទិដ្ឋសុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៤៨៩) សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ វត្តេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សីលព្វតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៤៩០) អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិធ-វត្តកុតូហលមង្គលេន សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៤៩១) កច្ចិស្សុ តេ (ភគវា) តត្ថ យតា ចរន្តាតិ

ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថា សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ។

(២៨៩) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលនិងវត្តក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ។

(២៩០) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តនឹងមង្គលភ្ញាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេង ៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(២៩១) អធិប្បាយពាក្យថា (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) សមណ-ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ . . . ដែរឬ

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

កច្ចិស្សូតិ សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ទ្វេឡ្ហកបុច្ឆា អនេកំសបុច្ឆា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ កិន្នុ ខោ កថំ នុ ខោតិ កច្ចិស្សុ ។ តេតិ ទិដ្ឋិគតិកា ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ កច្ចិស្សុ តេ ភគវា ។ តត្ថ យតា ចរន្តាតិ តត្ថាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។ យតាតិ យតា បដិយតា គោបិតា រក្ខិតា សំវុតា ។ ចរន្តាតិ ចរន្តា វិចរន្តា ឥរិយន្តា វត្តេន្តា បាលេន្តា យបេន្តា យាបេន្តាតិ កច្ចិស្សុ តេ (ភគវា) តត្ថ យតា ចរន្តា ។

(៤៩២) អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ ជាតិជរាមរណំ អតរិំសុ ឧត្តរិំសុ បតរិំសុ សមតិក្កមិំសុ វីតិវត្តិំសុ ។

ត្រង់ពាក្យថា ដែរឬ គឺជាសំនួរដោយសេចក្តីសង្ស័យ សំនួរដោយសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ សំនួរដោយសេចក្តីកន្ទ្រកចិត្ត សំនួរដោយចំណែកជាអនេកថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេឬហ្ន៎ ដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចទៅហ្ន៎ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែរឬ ។ ពាក្យថា បុគ្គលទាំងនោះ បានដល់ពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ... ដែរឬ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងវត្តនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម គឺជាអ្នកសង្រួម សង្រួមចំពោះ គ្រប់គ្រង រក្សា រាំង ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តផ្សេង ៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តក្នុងវត្តនោះ ... ដែរឬ ។

(២៩២) ពាក្យថា (បពិត្រព្រះអង្គ) អ្នកនិទ្ទុក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តើបានឆ្លងជាតិនិងជរា (ដែរឬ) គឺឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជរានិងមរណៈ ។

មារិសាតិ បិយវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស ។

(៤៩៣) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ តំ បសាទេមិ តំ កថយស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ តេនាហសោ ព្រាហ្មណោ

ពាក្យថា អ្នកនិរទុក្ខ គឺពាក្យថាទីស្រឡាញ់ ពាក្យថា អ្នកនិរទុក្ខ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព គោរពខ្លាច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គអ្នកនិរទុក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តើបានឆ្លងជាតិនិងជរាដែរឬ ។

(២៩៣) ពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរព្រះអង្គ របស់បទថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូមអារាធនាព្រះអង្គ សូមជ្រះថ្លានឹងព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ(កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធឹ

កច្ចិស្សុ តេ (ភគវា) តត្ថ យតា ចរន្តា

អតារុ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(២៩៤) យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(នន្ទាតិ ភគវា)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធឹ

កិញ្ចាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តិ

នាតរិំសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

(២៩៥) យេ កេចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេ កេចីតិ ។

(នន្ទៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ (បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ) អ្នកនិទ្ទុក្ខ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តកងវត្តនោះ តើបានឆ្លងជាតិនិងជរាខ្លះដែរឬ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

[២៩៤] (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ) សមណ-ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួម ប្រព្រឹត្តកងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ (ប៉ុន្តែ) តថាគតពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរា មិនបានទេ ។

[២៩៥] ពាក្យថា ណាមួយ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះ ពាក្យប្រមូល ។

សមណាតិ យេកេចិ ឥតោ ពហិទ្ធា បព្វជ្ជូបគតា បរិព្វាជសមាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ ភោវាទិកាតិ យេកេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ ។ នន្ទាតិ ភគវាតិ នន្ទាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ នន្ទាតិ ភគវា ។

(៤៩៦) ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សុតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ ទិដ្ឋស្សុតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តំ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

ពាក្យថា សមណៈ គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់បព្វជ្ជា ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ បួសជាបរិព្វាជក ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលណាមួយជាភោវាទី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយនេះ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ គឺព្រះមានព្រះភាគហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ ។

(២៩៦) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឮក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញឮក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ។

(២៩៧) សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ វតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សីលព្វតេនបិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ ។

(២៩៨) អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិធកោតូហលមង្គលេន សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិំ ។

(២៩៩) កិញ្ចាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តីតិ កិញ្ចាបីតិ បទសន្ធិ បទសំសគ្គោ បទបារិបូរី អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្វតាមេតំ កិញ្ចាបីតិ ។

(២៩៧) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលនិងវត្តក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ។

(២៩៨) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តនិងមង្គលភ្ញាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេង ៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(២៩៩) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួមប្រព្រឹត្តក្នុងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ ត្រង់ពាក្យថា ក៏ពិតមែនហើយ គឺជាពាក្យតំ-ណាបទ ជាពាក្យតក់ទងដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យប្រជុំអក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ក៏ពិតមែនហើយ នេះជាលំដាប់បទ ។

តេតិ ទិដ្ឋិគតិកា ។ តត្ថាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។ យតាតិ យតា បដិយតា គោបិតា រក្ខិតា សំវុតា ។ ចរន្តីតិ ចរន្តិ វិចរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តីតិ កិញ្ចាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តិ ។

(៣០០) នាតរឹសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ ជាតិជរាមរណំ ន តរឹសុ ន ឧត្តរឹសុ ន បតរឹសុ ន សមតិក្កមឹសុ ន វីតិវត្តឹសុ ជាតិជរាមរណា អនិក្ខន្តា អនិស្សដា អនតិក្កន្តា(១) អវីតិវត្តា អន្តោជាតិជរាមរណេ បរិវត្តន្តិ អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្តិ ជាតិយា អនុគតា ជរាយ អនុសដា ព្យាធិនា អភិភូតា មរណេន អព្ភាហតា អតាណា អលេណា អសរណា អសរណីភូតាតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ នាតរឹសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អសមតិក្កន្តាតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានដល់បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងសការៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកស្រ្ទីម គឺជាអ្នកស្រ្ទីម ស្រ្ទីមចំពោះ គ្រប់គ្រង រក្សា រាំង ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តផ្សេងៗ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ ជាអ្នកស្រ្ទីម ប្រព្រឹត្តក្នុងសការៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ ។

(៣០០) ពាក្យថា ប៉ុន្តែតថាគតពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ គឺតថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងកាត់មិនបាន កន្លងមិនបាន ប្រព្រឹត្តកន្លងមិនបាន នូវជាតិជរានិងមរណៈ គឺថា ជាអ្នកមិនឃ្លាតចេញ មិនរលាស់ចេញ មិនកន្លង មិនប្រព្រឹត្តកន្លង ចាកជាតិ ជរានិងមរណៈ តែងនៅវិលវល់ ក្នុងខាងក្នុងនៃជាតិជរានិងមរណៈ តែងវិលវល់ក្នុងខាងក្នុងនៃគន្លងសង្សារ ត្រូវជាតិជាប់តាមហើយ ត្រូវជរារឹតរួតហើយ ត្រូវព្យាធិសង្កត់សង្កិនហើយ ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ ឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពួន ឥតមានទីរឭក ឥតមានបុគ្គលជាទីរឭក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ ។

តេនាហ ភគវា

យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(នន្ទាតិ ភគវា)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិំ

កិញ្ចាបិ តេ តត្ថ យតា ចរន្តិ

នាតរឹសុ ជាតិជរន្តិ ព្រូមីតិ ។

(៣០១) យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិំ

តេ ចេ មុនី ព្រូសិ អនោឃតិណ្ណេ

អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ

អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកសង្រួមប្រព្រឹត្តក្នុងសភាវៈនោះ ក៏ពិតមែនហើយ (ប៉ុន្តែ) តថាគតពោលថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងជាតិនិងជរាមិនបានទេ ។

(៣០១) (នន្ទៈមានអាយុពោលដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ បពិត្រព្រះមុនិ បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខ កាលបើដូច្នេះ តើនរណាក្នុងទេវលោក និងមនុស្សលោក ទើបឆ្លងជាតិនិងជរាបាន បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣០២) យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេតិ យេ កេចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ យេ កេចីតិ ។ សមណាតិ យេ កេចិ ឥតោ ពហិទ្ធា បព្វជ្ជូបគតា បរិព្វាជសមាបន្នា ។ ព្រាហ្មណាតិ យេ កេចិ ភោវាទិកា ។ យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ ។ ឥច្ចាយស្មា នន្ទោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ ។ នន្ទោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។បេ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ ។

(៣០៣) ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សុតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ ទិដ្ឋស្សុតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៣០២) ពាក្យថា ណាមួយ របស់បទថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ណាមួយនេះ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនសល់ ឥតសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា សមណៈ គឺបុគ្គលណាមួយ ចូលកាន់ផ្នួសខាងក្រៅ អំពីសាសនានេះ បួសជាបរិព្វាជក ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលណាមួយ ជាភោវាទី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ណាមួយនេះ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា នន្ទៈមានអាយុពោលដូច្នេះ គឺជាតំណបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា នន្ទៈ ជាឈ្មោះនៃព្រាហ្មណ៍នោះ ។បេ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) នន្ទៈមានអាយុពោលដូច្នេះ ។

(៣០៣) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្ដាប់ឮខ្លះ គឺពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មដែលឃើញក្ដី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញឮក្ដី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថាសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្ដាប់ឮខ្លះ ។

(៣០៤) សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ សីលេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ វត្តេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ សីលព្វតេនបិ សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៣០៥) អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិន្តិ អនេកវិធវត្តកុតូហលមង្គលេន សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ វទន្តិ កថេន្តិ ភណន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធឹ ។

(៣០៦) តេ វេ មុនី ព្រូសិ អនោឃតិណ្ណេតិ តេ វេតិ ទិដ្ឋិគតិកេ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។

(៣០៤) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ គឺ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តក្តី ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសីលនិងវត្តក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ។

(៣០៥) ពាក្យថា ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ គឺ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តនិងមង្គលភ្ញាក់ផ្អើល មានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ ។

(៣០៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមុនិ បើព្រះអង្គត្រាស់ថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈមិនបានទេ ត្រង់ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ គឺពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។បេ។ មុនិនោះ បានកន្លងនូវបណ្តាញគឺការជាប់ចំពាក់ ។

ព្រូសិ អនោឃតិណ្ណេតិ កាមោឃំ ភវោឃំ ទិដ្ឋោឃំ អវិជ្ជោឃំ អតិណ្ណេ អនុត្តិណ្ណេ អនិត្តិណ្ណេ អនតិក្កន្តេ អសមតិក្កន្តេ អវីតិវត្តេ អន្តោជាតិជរាមរណេ បរិវត្តន្តេ អន្តោសំសារបថេ បរិវត្តន្តេ ជាតិយា អនុគតេ ជរាយ អនុសដេ ព្យាធិនា អភិភូតេ មរណេន អព្ភាហតេ អតាណេ អលេណេ អសរណេ អសរណីភូតេ ។ ព្រូសីតិ ព្រូសិ អាចិក្ខសិ ទេសេសិ បញ្ញបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរសិ វិភជសិ ឧត្តានីករោសិ បកាសេសីតិ តេ ចេ មុនិ ព្រូសិ អនោឃតិណ្ណេ ។

(៣០៧) អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិសាតិ អថ កោ ចរហិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ជាតិជរាមរណំ អតារិ ឧត្តារិ បតារិ សមតិក្កមិ វីតិវត្តយិ ។

ពាក្យថា បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈមិនបានទេ គឺឆ្លងមិនបាន ឆ្លងឡើងមិនបាន ឆ្លងចេញមិនបាន ឆ្លងរំលងមិនបាន កន្លងមិនបាន ប្រព្រឹត្តកន្លងមិនបាន នូវឱឃៈគឺកាម ឱឃៈគឺភព ឱឃៈគឺទិដ្ឋិ ឱឃៈគឺអវិជ្ជា គឺវិលវល់នៅ ក្នុងខាងក្នុងនៃជាតិជរានិងមរណៈ វិលវល់នៅ ក្នុងខាងក្នុងគន្លងសង្សារ ត្រូវជាតិជាប់តាមហើយ ត្រូវជរាគ្របសង្កត់ហើយ ត្រូវព្យាធិសង្កត់សង្កិនហើយ ត្រូវមរណៈកំចាត់ហើយ ជាអ្នកឥតមានទីជ្រក ឥតមានទីពួន ឥតមានទីពឹង ឥតមានបុគ្គលជាទីពឹង ។ ពាក្យថា ត្រាស់ គឺ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ថែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមុនិ បើព្រះអង្គត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈមិនបានទេ ។

(៣០៧) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទ្ទុក្ខ កាលបើដូច្នេះ តើនរណាក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក ទើបឆ្លងជាតិនិងជរាបាន គឺកាលបើដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ក្នុងពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ ក្នុងពួកមនុស្ស ជាសម្មតិទេព និងមនុស្សសាមញ្ញ ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវជាតិជរានិងមរណៈបាន ។

មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិ-
វចនមេតំ មារិសាតិ អជ តោ ចរហិ ទេវមនុស្ស-
លោកេ អតារុំ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស ។

(៣០៨) បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ
បុច្ឆាមិ តន្តិ បុច្ឆាមិ តំ យាចាមិ តំ អជ្ឈេសាមិ
តំ បសាទេមិ តំ កថយស្សុ មេតិ បុច្ឆាមិ តំ ។
ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ
យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខា-
ហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជា-
ហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ បុច្ឆាមិ តំ ភគវា
ព្រូហិ មេ តំ ។ ឥច្ចាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យជាទីគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរពកោតខ្លាច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខ កាលបើដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងទេវលោកនឹងមនុស្សលោក ឆ្លងជាតិនឹងជរាបាន ។

(៣០៨) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ គឺខ្ញុំព្រះអង្គសូមសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ សូមអារាធនាព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ។ ពាក្យថា សូមប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមទ្រង់ប្រាប់ បង្ហាញ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

យេ កេចិមេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(ឥច្ចាយស្មា នន្ទោ)

ទិដ្ឋស្សុតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ

សីលព្វតេនាបិ វទន្តិ សុទ្ធិំ ។

អនេករូបេន វទន្តិ សុទ្ធិំ

តេ ចេ មុនី ព្រូសិ អនោឃតិណ្ណេ

អថ កោ ចរហិ ទេវមនុស្សលោកេ

អតារិ ជាតិញ្ច ជរញ្ច មារិស

បុច្ឆាមិ តំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

(៣០៩) នាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(នន្ទាតិ ភគវា)

ជាតិជរាយ និវុតាតិ ព្រូមិ

យេ សីធ ទិដ្ឋំ ស្សុតំ មុតំ វា

សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ

អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ

តេ វេ នរា ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមិ ។

(នន្ទៈមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណាមួយនេះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញខ្លះ ដែលស្តាប់ឮខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តខ្លះ ពោលថាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវិធីច្រើនយ៉ាងខ្លះ បពិត្រព្រះមុនិ បើព្រះអង្គត្រាស់ថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈមិនបានទេ បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទ្ទុក្ខ កាលបើដូច្នេះ តើនរណា ក្នុងទេវលោកនិងមនុស្សលោក ទើបឆ្លងជាតិនិងជរាបាន បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣០៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ) តថាគតមិនបានពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិនិងជរាបិទបាំងទេ តថាគតពោលថា ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣១០) នាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណាសេ (នន្ទាតិ ភគវា) ជាតិជរាយ និវុតាតិ ព្រូមីតិ នាហំ នន្ទ សព្វេ សមណព្រាហ្មណា ជាតិជរាយ អាវុតា និវុតា ឱវុតា បិហិតា បដិច្ឆន្នា បដិកុជ្ជិតាតិ វទាមិ អត្ថិ តេ សមណព្រាហ្មណា យេសំ ជាតិ ច ជរាមរណញ្ច បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មាតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមីតិ នាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណាសេ (នន្ទាតិ ភគវា) ជាតិជរាយ និវុតាតិ ព្រូមិ ។

(៣១១) យេសីធ ទិដ្ឋំវ សុតំ មុតំ វា សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វន្តិ យេ សព្វា ទិដ្ឋសុទ្ធិយោ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា យេ សព្វា សុតសុទ្ធិយោ

(៣១០) ពាក្យថា (ព្រះមានព្រះភាគ ពោលថា ម្នាលនន្ទៈ) តថាគតមិនបានពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិនិងជរាបិទបាំងទេ សេចក្តីថា ម្នាលនន្ទៈ តថាគតមិនបានពោលថា សមណ-ព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិជរា ខ្ទប់ ពាំង ហ៊ុមក្តិត បិទ បង្រ្គម ផ្កាប់ ហើយ តថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ថា ជាតិក្តី ជរានិងមរណៈក្តី ដែលសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះគង់មាន ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) (ព្រះមានព្រះភាគពោលថា ម្នាលនន្ទ) តថាគតមិនបានពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិនិងជរាបិទបាំងទេ។

(៣១១) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណាក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាសដល់នូវការមិនកើតមាន នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញទាំងអស់ ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឮទាំងអស់

យេ សត្តា ទិដ្ឋសុតសុទ្ធិយោ យេ សត្តា មុតសុទ្ធិយោ យេ សត្តា សីលសុទ្ធិយោ យេ សត្តា វត្តសុទ្ធិយោ យេ សត្តា សីលព្វតសុទ្ធិយោ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ យេសីធ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១២) អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វន្តិ អនេកវិធវត្តកុតូហលមង្គលេន សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១៣) តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ តេ វេ នរា ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ បរិញ្ញាយាតិ តណ្ហំ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា ញាតបរិញ្ញាយ តីរណបរិញ្ញាយ បហានបរិញ្ញាយ ។

នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ ដែលឃើញដែលឮទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវត្តទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនឹងវត្តទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនឹងវត្តក្តី ។

(៣១២) ពាក្យថា លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី គឺលះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាពនូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះដោយវត្តនឹងមង្គល ភ្ញាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ។

(៣១៣) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា . . . បុគ្គលទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា កំណត់ដឹង គឺកំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ដោយបរិញ្ញា ៣ គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តីរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ឥន្ទអាណាវិកប្បញ្ញានិទ្ទេសោ

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ តណ្ហំ បជានាតិ អយំ រូបតណ្ហា អយំ សទ្ទតណ្ហា អយំ គន្ធតណ្ហា អយំ រសតណ្ហា អយំ ផោដ្ឋព្វតណ្ហា អយំ ធម្មតណ្ហាតិ បជានាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តិរណបរិញ្ញា ។ ឯវំ ញាតំ កត្វា តណ្ហំ តិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ ។បេ។ អនិស្សរណតោ តិរេតិ អយំ តិរណបរិញ្ញា ។

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ ឯវំ តិរេត្វា តណ្ហំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ ។ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា យោ ភិក្ខវេ តណ្ហាយ ឆន្ទ-រាគោ តំ បជហថ ឯវំ សា តណ្ហា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មាតិ អយំ បហានបរិញ្ញា ។ តណ្ហំ ឥមាហិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា តណ្ហំ បរិញ្ញាយ ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដឹងច្បាស់នូវតណ្ហា គឺដឹងច្បាស់ ឃើញច្បាស់ថា នេះរូបតណ្ហា នេះសទ្ទតណ្ហា នេះគន្ធតណ្ហា នេះរសតណ្ហា នេះផោដ្ឋព្វតណ្ហា នេះធម្មតណ្ហាដូច្នេះ នេះញាតបរិញ្ញា ។

តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ត្រិះរិះនូវតណ្ហា ថាមិនទៀង ជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ។ បេ ។ ត្រិះរិះនូវតណ្ហាថា មិនមែនជាគ្រឿងរលាស់ចេញដូច្នេះ នេះតិរណបរិញ្ញា ។

បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះរិះយ៉ាងនេះហើយ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវតណ្ហា ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ឆន្ទរាគៈក្នុងតណ្ហាណា អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់ឆន្ទរាគៈនោះចេញ កាលបើធ្វើបានយ៉ាងនេះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិដែលអ្នកលះបង់ហើយ ផ្តាច់ឫសគោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត ដូច្នេះ នេះបហានបរិញ្ញា ។ បុគ្គលកំណត់ដឹងតណ្ហា ដោយបរិញ្ញាទាំង ៣ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ។

អនាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ យេសំ ឥមេ អាសវា បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តេ វុច្ចន្តិ អនាសវា ។ យេតិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ តេ នរា ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ យេ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា តេ កាមោឃំ តិណ្ណា ភវោឃំ តិណ្ណា ទិដ្ឋោឃំ តិណ្ណា អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណា សព្វំ សំសារបថំ តិណ្ណា ឧត្តិណ្ណា និត្តិណ្ណា អតិក្កន្តា សមតិក្កន្តា វីតិវត្តាតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ តេ នរា ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមិ ។ តេនាហ ភគវា

ពាក្យថា មិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ អាសវៈទាំងនេះ បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ឫសគោល ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានអាសវៈ ។ ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា គឺ ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា ... ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងឡាយនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន បានន័យថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តតាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា ជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះ ឆ្លងឱឃៈគឺកាម ឆ្លងឱឃៈគឺភព ឆ្លងឱឃៈគឺទិដ្ឋិ ឆ្លងឱឃៈគឺអវិជ្ជា ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវគន្លងសង្សារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា ... ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

នាហំ សព្វេ សមណព្រាហ្មណាសេ

(នន្ទាតិ ភគវា)

ជាតិជរាយ និវុតាតិ ព្រូមិ
យេសីធ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា
សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ
អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ
តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ
តេ វេ នរា ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ ។

(៣១៤) ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោ
សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកំ
យេសីធ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា
សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ
អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ
តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ
អហម្បិ តេ ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមិ ។

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលនន្ទៈ) តថាគតមិនបានពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ ត្រូវជាតិនិងជរាបិទបាំងទេ តថាគតពោលថាជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។

(៣១៤) ខ្ញុំព្រះអង្គ រីករាយចំពោះពាក្យនុ៎ះ របស់ព្រះអង្គទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយថា តថាគតពោលថាជនទាំងឡាយណាក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។

(៣១៥) ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោតិ ឯតន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ នន្ទាមិ អភិនន្ទាមិ មោទាមិ អនុមោទាមិ ឥច្ឆាមិ សាទិយាមិ បត្ថយាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមិ ។ មហេសិនោតិ មហេសី ភគវា ។ មហន្តំ សីលក្ខន្ធំ ឯសិ គវេសិ បរិយេសីតិ មហេសី ។បេ។ កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសភោតិ មហេសីតិ ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោ ។

(៣១៦) សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកន្តិ សុកិត្តិតន្តិ សុអាចិក្ខិតំ សុទេសិតំ សុបញ្ញបិតំ សុបដ្ឋបិតំ សុវិវរិតំ សុវិភត្តំ សុឧត្តានីកតំ សុបកាសិតំ ។ គោតម នូបធីកន្តិ ឧបធី វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ឧបធិប្បហានំ ឧបធិវូបសមោ ឧបធិបដិនិស្សគ្គោ ឧបធិបដិប្បស្សទ្ធិ(១) អមតំ និព្វានន្តិ សុកិត្តិតំ គោតម នូបធិកំ ។

---

១ ម. ឧបធិវូបសមំ ឧបធិបដិនិស្សគ្គំ ឧបធិបដិប្បស្សទ្ធំ ។

(៣១៥) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គ រីករាយ ចំពោះពាក្យទុ៎ះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ត្រង់ពាក្យថា ទុ៎ះ គឺខ្ញុំព្រះអង្គត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ចង់បាន ជ្រះថ្លា ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្តចំពោះពាក្យ ចំពោះកិរិយាពោល ចំពោះទេសនា ចំពោះអនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ។ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះទ្រង់រក ស្វែង ស្វះស្វែង នូវសីលក្ខន្ធដ៏ធំ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ព្រោះត្រូវគេស្វែងរកថា ។ បេ ។ ព្រះពុទ្ធជាទេវតា ធំជាងទេវតា (គង់) ក្នុងទីណា ព្រះពុទ្ធជានរៈដ៏អង់អាច (គង់) ក្នុងទីណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គរីករាយចំពោះពាក្យទុ៎ះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ។

(៣១៦) អធិប្បាយថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយ ត្រង់ពាក្យថា ត្រាស់ល្អហើយ គឺព្រះអង្គ ប្រាប់ល្អ សំដែងល្អ បញ្ញត្តល្អ តាំងទុកល្អ បើកល្អ ចែកល្អ ធ្វើឲ្យរាក់ល្អ ប្រកាសល្អហើយ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានឧបធិ សេចក្តីថា កិលេសផង ខន្ធផង អភិសង្ខារផង លោកហៅថា ឧបធិ ។ គឺការលះបង់ឧបធិ ការរម្ងាប់ឧបធិ ការរលាស់ចោលឧបធិ ការស្ងប់ឧបធិ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានឧបធិ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ល្អហើយ ។

នន្ទមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣១៧) យេសីធ ទិដ្ឋំវ សុតំ មុតំ វា សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វន្តិ យេ សព្វា ទិដ្ឋសុទ្ធិយោ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា យេ សព្វា សុតសុទ្ធិយោ យេ សព្វា ទិដ្ឋសុតសុទ្ធិយោ យេ សព្វា មុតសុទ្ធិយោ យេ សព្វា សីលសុទ្ធិយោ យេ សព្វា វត្តសុទ្ធិយោ យេ សព្វា សីលព្វតសុទ្ធិយោ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ យេសីធ ទិដ្ឋំវ សុតំ មុតំ វា សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១៨) អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វន្តិ អនេកវិធវត្តកុតូហលមង្គលេន សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ បរិមុត្តឹ បហាយ បជហិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីករិត្វា អនភាវង្គមេត្វាតិ អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ ។

(៣១៧) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញទាំងអស់ ជនទាំងឡាយណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញ ឬឮទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវត្តទាំងអស់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលនិងវត្តទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី ។

(៣១៨) ពាក្យថា លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី គឺលះបង់ ផ្តាច់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះវត្តនិងមង្គលភ្ញាក់ផ្អើលមានប្រការផ្សេងៗ ជាអនេក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ។

(៣១៩) តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ អភាមន្តិ តេ ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហំ បរិញ្ញាយាតិ តណ្ហំ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា(១) ញាតបរិញ្ញាយ តីរណបរិញ្ញាយ បហានបរិញ្ញាយ ។

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ តណ្ហំ បជានាតិ អយំ រូបតណ្ហា អយំ សទ្ទតណ្ហា អយំ គន្ធតណ្ហា អយំ រសតណ្ហា អយំ ផោដ្ឋព្វតណ្ហា អយំ ធម្មតណ្ហាតិ បជានាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តីរណបរិញ្ញា ។ ឯវំ ញាតំ កត្វា តណ្ហំ តីរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ ឦតិតោ ឧបទ្ទវតោ ភយតោ ឧបសគ្គតោ ចលតោ បភង្គុតោ អទ្ធុវតោ អតាណតោ អលេណតោ អសរណតោ អសរណីភូតតោ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនវតោ វិបរិណាមធម្មតោ អសារកតោ អឃមូលកតោ វធកតោ សាសវតោ

---

១ ម. បរិជានេយ្យ ។

(៣១៩) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតពោលថា . . . ឬជន ទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងឡាយនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បាន ដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ។ ពាក្យថា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា គឺកំណត់ដឹងនូវតណ្ហាដោយបរិញ្ញា ៣ គឺញាតបរិញ្ញា ១ តីរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដឹងច្បាស់នូវតណ្ហា គឺដឹងច្បាស់ ឃើញច្បាស់ថា នេះរូបតណ្ហា នេះសទ្ទតណ្ហា នេះគន្ធតណ្ហា នេះរស-តណ្ហា នេះផោដ្ឋព្វតណ្ហា នេះធម្មតណ្ហា ដូច្នេះ នេះញាតបរិញ្ញា ។

តីរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើ នូវការដឹង យ៉ាងនេះ ហើយត្រិះរិះ នូវតណ្ហា គឺត្រិះរិះថា មិនទៀង ជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ជាសេចក្តីតានតឹង ជាអាពាធ ជារបស់បុគ្គលដទៃ ជារបស់សាបសូន្យ ជាចង្រៃ ជាឧបទ្រព ជាភ័យ ជាឧប-សគ្គ ជារបស់ប្រែប្រួល ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនឋិតថេរ ឥតទីពឹង ឥតទីជ្រក ឥតទីរឭក ឥតបុគ្គលជាទីរឭក គ្មាន ទទេ សោះសូន្យ មិនមែនខ្លួន ជាទោស ជារបស់ប្រែប្រួលជាធម្មតា ឥតខ្លឹម ជាទីតាំងនៃសេចក្តីតានតឹង ជាអ្នកសម្លាប់ ប្រកបដោយអាសវៈ

សង្ខតតោ មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ មរណធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មតោ(១) សមុទយតោ អត្ថង្គមតោ អនស្សាទតោ អាទីនវតោ អនិស្សរណតោ តីរេតិ អយំ តីរណបរិញ្ញា ។

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ ឯវំ តីរេត្វា តណ្ហំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គមេតិ អយំ បហានបរិញ្ញា ។ តំ តណ្ហំ ឥមាហិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា តណ្ហំ បរិញ្ញាយ ។

អនាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ យេសំ ឥមេ អាសវា បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា តេ វុច្ចន្តិ អនាសវា ។ យេតិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។

តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ អហម្សុ តេ ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ យេ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា

១ ម. ឯត្ថន្តរេ សង្កិលេសធម្មតោតិ ទិស្សតិ ។

ជារបស់មានបច្ច័យតាក់តែង ជាអាមិសនៃមារ មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជាធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានសេចក្តីស្លាប់ជាធម្មតា មានការសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស ចង្អៀតចង្អល់ជាធម្មតា ជាហេតុឲ្យកើត ជារបស់វិនាស ជារបស់ឥតសង្ឃឹម ជាទោស មិនជាទីរលាស់ចេញ នេះ តីរណបរិញ្ញា ។

បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះរិះយ៉ាងនេះហើយ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវតណ្ហា នេះបហានបរិញ្ញា ។ បុគ្គលកំណត់ដឹង នូវតណ្ហា ដោយបរិញ្ញា ៣ នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ។

ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ សេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ អាសវៈទាំងនេះ បុគ្គលទាំងឡាយណា បានលះបង់ ផ្តាច់ឫសហើយ ធ្វើឲ្យសល់តែទីនៅដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព ឲ្យជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត ជនទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានអាសវៈ ។ ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា បានដល់ ពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។

ពាក្យថា តថាគតពោលថា... ឫជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈ បានសេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ

អហម្បិ តេ កាមោឃំ តិណ្ណា ភវោឃំ តិណ្ណា ទិដ្ឋោឃំ តិណ្ណា អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណា សព្វំ សំសារបថំ តិណ្ណា ឧត្តិណ្ណា និត្តិណ្ណា អតិក្កន្តា សមតិក្កន្តា វីតិវត្តាតិ ព្រូមិ វទាមីតិ តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ អហម្បិ តេ ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ឯតាភិនន្ទាមិ វចោ មហេសិនោ
សុកិត្តិតំ គោតម នូបធីកំ
យេសីធ ទិដ្ឋំវ សុតំ មុតំ វា
សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ
អនេករូបម្បិ បហាយ សព្វំ
តណ្ហំ បរិញ្ញាយ អនាសវា យេ
អហម្បិ តេ ឱឃតិណ្ណាតិ ព្រូមីតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ សត្តមោ ។

តថាគតពោល និយាយថា ជនទាំងនោះ បានឆ្លងឱឃៈ គឺកាម ឆ្លងឱឃៈគឺភព ឆ្លងឱឃៈគឺទិដ្ឋិ ឆ្លងឱឃៈគឺអវិជ្ជា ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវគន្លងនៃសង្សារទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តថាគតពោលថា ... ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះថាឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

ខ្ញុំព្រះអង្គរីករាយចំពោះពាក្យនុ៎ះ របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ស្វែង
រកគុណដ៏ធំ បពិត្រព្រះគោតម ព្រះនិព្វានមិនមានឧបធិ
ព្រះអង្គត្រាស់ទុកល្អហើយថា តថាគតពោលថា ជនទាំង
ឡាយណាក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវអារម្មណ៍ទាំងអស់ ដែល
ឃើញក្តី ដែលឮក្តី ដែលប៉ះពាល់ក្តី នូវសីលនិងវត្តក្តី លះបង់
នូវវិធីច្រើនប្រការទាំងអស់ក្តី ឬជនទាំងឡាយណា កំណត់
ដឹងនូវតណ្ហា ជាអ្នកមិនមានអាសវៈ ជនទាំងនោះឯង ឈ្មោះ
ថា ឆ្លងផុតឱឃៈបាន ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ នន្ទៈពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ៧ ។

ហេមកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៦០) យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ
(ឥច្ចាយស្មា ហេមកោ)
ហុរំ គោតមសាសនា
ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ
សព្វន្តំ ឥតិហីតិហំ
សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ
នាហំ តត្ថ អភិរមឹ ។

(៣៦១) យេមេ បុព្វេ វិយាកំសូតិ យេតិ យោ ច ពាវរី ព្រាហ្មណោ យេ ចញ្ញេ តស្ស អាចរិយា តេ សកំ ទិដ្ឋឹ សកំ ខន្តឹ សកំ រុចឹ សកំ លទ្ធឹ សកំ អជ្ឈាសយំ សកំ អធិប្បាយំ ព្យាករឹសុ អាចិក្ខឹសុ ទេសយឹសុ បញ្ញបឹសុ បដ្ឋបឹសុ វិវរឹសុ វិភជឹសុ ឧត្តានិមកំសុ បកាសេសុន្តិ យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ ។ ឥច្ចាយស្មា ហេមកោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

ហេមកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣២០) (ហេមកៈមានអាយុទូលសួរដូច្នេះថា) ក្នុងកាលមុន អំពីសាសនាព្រះគោតម ជនទាំងឡាយណា ព្យាករថា ហេតុធ្លាប់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះឲ្យចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរ ក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។

(៣២១) អធិប្បាយពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ព្យាករ ត្រង់ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា គឺពាវរីព្រាហ្មណ៍ណាផង ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃណា ជាអាចារ្យរបស់ពាវរីព្រាហ្មណ៍នោះផង ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ព្យាករ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជនទាំងឡាយណា ព្យាករ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា ហេមកៈមានអាយុទូលសួរដូច្នេះ ជាពាក្យតំណបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់លំដោយនៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតខ្លាច ។

ហេមកោតិ នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ហេមកោ ។

(៣២២) ហុរំ គោតមសាសនាតិ ហុរំ គោតមសាសនា បរំ គោតមសាសនា បុរេ គោតមសាសនា បឋមតរំ គោតមសាសនា ពុទ្ធសាសនា ជិនសាសនា តថាគតសាសនា[១] អរហន្តសាសនាតិ ហុរំ គោតមសាសនា ។

(៣២៣) ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតីតិ ឯវំ កិរ អសិ ឯវំ កិរ ភវិស្សតីតិ ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ ។

(៣២៤) សព្វំ តំ ឥតិហីតិហន្តិ សព្វំ តំ ឥតិហីតិហំ ឥតិកិរាយ បរម្បរាយ បិដកសម្បទាយ តក្កហេតុ នយហេតុ អាការបរិវិតក្កេន ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ន សាមំ សយមភិញ្ញាតំ ន អត្តបច្ចក្ខំ ធម្មំ កថយិំសូតិ សព្វំ តំ ឥតិហីតិហំ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ទេវសាសនាតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា ហេមកៈ គឺជាឈ្មោះ ។បេ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ហេមកៈមានអាយុទូលសួរដូច្នេះ ។

(៣២២) ពាក្យថា ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម គឺមុនអំពីសាសនានៃព្រះគោតម ខាងនាយអំពីសាសនារបស់ព្រះគោតម ខាងដើមអំពីសាសារបស់ព្រះគោតម ដំបូងបង្អស់អំពីសាសនារបស់ព្រះគោ-តម អំពីសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ អំពីសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី អំពីសាសនារបស់ព្រះតថាគត អំពីសាសនារបស់ព្រះអរហន្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនាព្រះគោតម ។

(៣២៣) ពាក្យថា ហេតុធ្លាប់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ គឺ ឮថា ហេតុយ៉ាងនេះមានមកហើយ ឮថា ហេតុយ៉ាងនេះនឹងមាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ហេតុធ្លាប់មានហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ ។

(៣២៤) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្ដាប់បុគ្គលដទៃ គឺពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្ដាប់បុគ្គលដទៃ សេចក្ដីថា ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយសំដែងធម៌ ដោយឮថាដូច្នេះ ៗ ដោយឮត ៗ គ្នា ដោយការផ្ទៀផ្ទុំនឹងក្បួន ដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ ដោយហេតុនៃការគ្នេគ្នោន់ ដោយការជញ្ជឹងនូវអាការៈ ដោយហេតុដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្ត មិនមែនត្រាស់ដឹងចំពោះខ្លួនឯង មិនមែនជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿស្ដាប់បុគ្គលដទៃ ។

ហេមកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣២៥) សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនន្តិ សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ វិតក្កវឌ្ឍនំ សង្កប្បវឌ្ឍនំ កាមវិតក្កវឌ្ឍនំ ព្យាបាទ-វិតក្កវឌ្ឍនំ វិហឹសាវិតក្កវឌ្ឍនំ ញាតិវិតក្កវឌ្ឍនំ ជនប-ទវិតក្កវឌ្ឍនំ អមរវិតក្កវឌ្ឍនំ បរានុទ្ទយតាបដិសំ-យុត្តវិតក្កវឌ្ឍនំ លាភសក្ការសិលោកបដិសំយុត្តវិ-តក្កវឌ្ឍនំ អនវញ្ញត្តិបដិសំយុត្តវិតក្កវឌ្ឍនន្តិ សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ ។

(៣២៦) នាហំ តត្ថ អភិរមិន្តិ ន វិន្ទឹ នាធិគច្ឆឹ ន បដិលភិន្តិ នាហំ តត្ថ អភិរមឹ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យេមេ បុព្វេ វិយាកំសុ
(ឥច្ចាយស្មា ហេមកោ)
ហុរំ គោតមសាសនា
ឥច្ចាសិ ឥតិ ភវិស្សតិ
សព្វន្តំ ឥតិហីតិហំ
សព្វន្តំ តក្កវឌ្ឍនំ
នាហំ តត្ថ អភិរមិន្តិ ។

(៣២៥) ពាក្យថា ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះឲ្យចំរើន គឺ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះផ្សេង ៗ ឲ្យចំរើន ធ្វើតម្រិះឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងកាមឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងព្យាបាទឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះក្នុងការបៀតបៀនឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះញាតិឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះជនបទឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះការមិនស្លាប់ឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះដែលប្រកបដោយសេចក្ដីអាណិត ចំពោះបុគ្គលដទៃឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះដែលប្រកបដោយលាភៈ សក្ការៈ និងសេចក្ដីសរសើរឲ្យចំរើន ធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះ ដែលប្រកបដោយសេចក្ដីមិនមើលងាយឲ្យចំរើន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដីត្រិះរិះឲ្យចំរើន ។

(៣២៦) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរក្នុងពាក្យនោះឡើយ គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គ មិនបាន មិនលុះ មិនបានចំពោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។ ហេតុនោះព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(ហេមកៈមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) ក្នុងកាលមុនអំពីសាសនា
ព្រះគោតម ជនទាំងឡាយណា ព្យាករថា ហេតុធ្លាប់មាន
ហើយដូច្នេះ នឹងមានដូច្នេះ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យជឿ
ស្ដាប់បុគ្គលដទៃ ពាក្យទាំងអស់នោះ ជាពាក្យធ្វើសេចក្ដី
ត្រិះរិះឲ្យចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គមិនត្រេកអរ ក្នុងពាក្យនោះឡើយ ។

(៣២៧) ត្វញ្ច មេ ធម្មមក្ខាហិ តណ្ហានិគ្ឃាតនំ មុនិ

យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។

(៣២៨) ត្វញ្ច មេ ធម្មមក្ខាហីតិ ត្វន្តិ ភគវន្តំ ភ-ណតិ ។ ធម្មមក្ខាហីតិ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេ-កល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិប-ដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អក្ខាហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេ-ហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ ត្វញ្ច មេ ធម្មមក្ខាហិ ។

(៣២៩) តណ្ហានិគ្ឃាតនំ មុនីតិ តណ្ហាតិ រូបត-ណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វត-ណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ តណ្ហានិគ្ឃាតនន្តិ តណ្ហានិគ្ឃា-តនំ តណ្ហាបហានំ តណ្ហាវូបសមំ តណ្ហាបដិ-និស្សគ្គំ តណ្ហាបដិប្បស្សទ្ធឹ អមតំ និព្វានំ ។

(៣២៧) បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ សម្រាប់ដក
ចេញនូវតណ្ហា ជាធម៌ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ
ប្រព្រឹត្តឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣២៨) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺ ព្រាហ្មណ៍ពោល ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា ធម៌ របស់បទថា សូមសំដែងធម៌ គឺ សូមព្រះអង្គ ពោលប្រាប់សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវធម៌ មានពីរោះបទខាងដើម មានពីរោះបទកណ្តាល មានពីរោះបទខាងចុង នូវព្រហ្មចរិយៈ ព្រមទាំងអត្ថ ព្រមទាំងព្យញ្ជនៈ ដ៏បរិសុទ្ធបរិបូណ៌ សព្វគ្រប់ នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គៈ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ព្រះនិព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គ សំដែងធម៌ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣២៩) ពាក្យថា បពិត្រព្រះមុនិ...សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា គឺជាគ្រឿងធ្វើតណ្ហាឲ្យវិនាស ជាគ្រឿងលះបង់តណ្ហា ជាគ្រឿងរម្ងាប់តណ្ហា ជាគ្រឿងរលាស់ចោលតណ្ហា ជាគ្រឿងស្ងប់រម្ងាប់តណ្ហា អមតនិព្វាន ។

មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនីតិ តណ្ហានិគ្ឃាតនំ មុនិ ។

(៣៣០) យំ វិទិត្វា សតោ ចរន្តិ យំ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ វិទិតំ កត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ ចរន្តិ ចរន្តោ វិចរន្តោ ឥរិយន្តោ វត្តេន្តោ បាលេន្តោ យបេន្តោ យាបេន្តោតិ យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ ។

(៣៣១) តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ បេ ។

ពាក្យថា មុនិ សេចក្ដីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ បានកន្លងនូវបណ្ដាញ គឺការជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមុនិ ... សម្រាប់ដកចេញនូវតណ្ហា ។

(៣៣០) ពាក្យថា ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ ប្រព្រឹត្ត គឺធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវធម៌ណា គឺធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។ ធ្វើឲ្យដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺ មានសតិដោយអាការ ៤ គឺបុគ្គលកំពុងចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា អ្នកមានសតិ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះហៅថា អ្នកមានសតិ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តផ្សេងៗ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ ប្រព្រឹត្ត ។

(៣៣១) ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហាក្នុងលោក សេចក្ដីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង តម្រេក តម្រេកដំមានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្ដេច ។ បេ ។

វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកេតិ អបាយលោ-
កេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុ-
លោកេ អាយតនលោកេ ។ តរេ លោកេ វិសត្តិ-
កន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ
វិសត្តិកំ សតោ តរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សម-
តិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ តរេ លោកេ វិសត្តិកំ ។
តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

តញ្ច មេ ធម្មមក្ខាហិ តណ្ហានិគ្ឃាតនំ មុនិ
យំ វិទិត្វា សតោ ចរំ តរេ លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

(៣៣៦) ឥធ ទិដ្ឋសុតមុតំ (វិញ្ញាតេសុ) បិយរូបេសុ
ហេមក ឆន្ទរាគវិនោទនំ និព្វានបទមច្ចុតំ ។

(៣៣៧) ឥធ ទិដ្ឋសុតមុតំ វិញ្ញាតេសូតិ ទិដ្ឋន្តិ
ចក្ខុនា ទិដ្ឋំ ។ សុតន្តិ សោតេន សុតំ ។ មុតន្តិ មុតំ
ឃានេន ឃាយិតំ ជិវ្ហាយ សាយិតំ កាយេន ផុដ្ឋំ ។

ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជាធម្មជាតិលាត ផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុ-លោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឆ្លងវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក បានសេចក្តីថា តណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក បុគ្គលមានសតិ គប្បីឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវធម្មជាតិឈ្មោះ វិសត្តិកា ក្នុងលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឆ្លងនូវវិសត្តិកា-តណ្ហា ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

បពិត្រព្រះមុនិ សូមព្រះអង្គសំដែងធម៌ សម្រាប់ដកចេញ
នូវតណ្ហា ជាធម៌ដែលនាំឲ្យបុគ្គលដឹងច្បាស់ មានសតិ
ប្រព្រឹត្តឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៣២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលហេមកៈ និព្វានបទ
ជាធម្មជាតមិនឃ្លៀងឃ្លាត ជាគ្រឿងបន្ទោបង់ឆន្ទរាគ ក្នុង
អារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ដែល
ឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ (ឬដឹងច្បាស់) ក្នុងលោកនេះ ។

(៣៣៣) ពាក្យថា ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ឬដឹងច្បាស់ ក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថា ដែលឃើញ គឺដែលឃើញដោយភ្នែក ។ ពាក្យថា ឮ គឺឮដោយត្រចៀក ។ ពាក្យថា ប៉ះពាល់ គឺ ប៉ះពាល់ គឺ ធុំក្លិនដោយច្រមុះ លិទ្ធភ្លក្សដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់ដោយកាយ ។

វិញ្ញាតព្ពន្តិ មនសា ញាតព្ពន្តិ ឥធ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតេសុ ។

(៣៣៤) បិយរូបេសុ ហេមកាតិ កិញ្ច លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ។ ចក្ខុំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សោតំ ឃានំ ជិវ្ហា កាយោ មនោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ រូបំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សទ្ទា គន្ធា រសា ផោដ្ឋព្វា ធម្មា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សោតវិញ្ញាណំ ឃានវិញ្ញាណំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ចក្ខុសម្ផស្សោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សោតសម្ផស្សោ ឃានសម្ផស្សោ ជិវ្ហាសម្ផស្សោ កាយសម្ផស្សោ មនោសម្ផស្សោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ចក្ខុសម្ផស្សជា វេទនា លោកេ

ពាក្យថា ដឹងច្បាស់ គឺដឹងដោយចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹងច្បាស់ ក្នុងលោកនេះ ។

(៣៣៦) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលហេមកៈ ... ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ សំនួរថា អារម្មណ៍ដូចម្ដេច មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ។ ចក្ខុ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សោតៈ ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ ចិត្ត មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក រូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សទ្ទៈ គន្ធៈ រសៈ ផោដ្ឋព្វៈ ធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ចក្ខុវិញ្ញាណ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សោតវិញ្ញាណ ឃានវិញ្ញាណ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ចក្ខុសម្ផ័ស្ស មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សោតសម្ផ័ស្ស ឃានសម្ផ័ស្ស ជិវ្ហាសម្ផ័ស្ស កាយសម្ផ័ស្ស មនោសម្ផ័ស្ស មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាព ជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក វេទនាកើត អំពីចក្ខុសម្ផ័ស្ស

បិយរូបំ សាតរូបំ សោតសម្ផស្សជា វេទនា ឃាន-
សម្ផស្សជា វេទនា ជិវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា កាយ-
សម្ផស្សជា វេទនា មនោសម្ផស្សជា វេទនា
លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សទ្ទសញ្ញា គន្ធសញ្ញា
រសសញ្ញា ផោដ្ឋព្វសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោកេ
បិយរូបំ សាតរូបំ រូបសញ្ចេតនា លោកេ បិយរូបំ
សាតរូបំ សទ្ទសញ្ចេតនា គន្ធសញ្ចេតនា រសស-
ញ្ចេតនា ផោដ្ឋព្វសញ្ចេតនា ធម្មសញ្ចេតនា លោកេ
បិយរូបំ សាតរូបំ រូបតណ្ហា លោកេ បិយរូបំ សា-
តរូបំ សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វ-
តណ្ហា ធម្មតណ្ហា លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ រូប-
វិតក្កោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ សទ្ទវិតក្កោ
គន្ធវិតក្កោ រសវិតក្កោ ផោដ្ឋព្វវិតក្កោ ធម្មវិតក្កោ
លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ រូបវិចារោ លោកេ

មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក វេទនាកើតអំពីសោតសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីឃានសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីជិវ្ហាសម្ផស្សៈ វេទនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោសម្ផស្ស មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីសំគាល់ក្នុងសំឡេង សេចក្តីសំគាល់ក្នុងក្លិន សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរស សេចក្តីសំគាល់ក្នុងផ្សព្វ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ការគិតរូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ការគិតសំឡេង ការគិតក្លិន ការគិតរស ការគិតផ្សព្វ ការគិតធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីប្រាថ្នារូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីប្រាថ្នាសំឡេង សេចក្តីប្រាថ្នាក្លិន សេចក្តីប្រាថ្នារស សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សព្វ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីត្រិះរិះរូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក សេចក្តីត្រិះរិះសំឡេង សេចក្តីត្រិះរិះក្លិន សេចក្តីត្រិះរិះរស សេចក្តីត្រិះរិះផ្សព្វ សេចក្តីត្រិះរិះធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក

បិយរូបំ សាតរូបំ សទ្ទវិចារោ គន្ធវិចារោ រសវិចារោ ផោដ្ឋព្វវិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបន្តិ បិយរូបេសុ ។ ហេមកាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។

(៣៣៥) ឆន្ទរាគវិនោទនន្តិ ឆន្ទរាគោតិ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមស្នេហោ កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមុបាទានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ។ ឆន្ទរាគវិនោទនន្តិ ឆន្ទរាគប្បហានំ ឆន្ទរាគវូបសមំ ឆន្ទរាគប្បដិនិស្សគ្គំ ឆន្ទរាគប្បដិប្បស្សទ្ធឹ អមតំ និព្វានន្តិ ឆន្ទរាគវិនោទនំ ។

(៣៣៦) និព្វានបទមច្ចុតន្តិ និព្វានបទំ តាណបទំ លេណបទំ បរាយនបទំ[1] អភយបទំ ។

---

១ ម. សរណបទំ ។

ការពិចារណារូប មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ការពិចារណាសំឡេង ការពិចារណាក្លិន ការពិចារណារស ការពិចារណាផ្សព្វ ការពិចារណាធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្នុងអារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ម្នាលហេមកៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។

(៣៣៥) ពាក្យថា ជាគ្រឿងបន្ទោបង់ឆន្ទរាគ ត្រង់ពាក្យថា ឆន្ទរាគ បានខាងកាមច្ឆន្ទៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ តម្រេកក្នុងកាម សេចក្ដីរីករាយក្នុងកាម សេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងកាម សេចក្ដីស្នេហាក្នុងកាម សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយក្នុងកាម ការជ្រប់ចុះក្នុងកាម ការងល់ងប់ក្នុងកាម អន្ទង់គឺកាម ធម៌ជាគ្រឿងប្រកបគឺកាម សេចក្ដីប្រកាន់គឺកាម នីវរណៈគឺកាមច្ឆន្ទ ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងបន្ទោបង់ឆន្ទរាគ បានន័យថា គ្រឿងលះបង់ឆន្ទរាគ រម្ងាប់ឆន្ទរាគ រលាស់ចោលឆន្ទរាគ គ្របសង្កត់ឆន្ទរាគ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាគ្រឿងបន្ទោបង់ឆន្ទរាគ ។

(៣៣៦) ពាក្យថា និព្វានបទ ជាធម្មជាត មិនឃ្លៀងឃ្លាត សេចក្ដីថា បទ គឺ និព្វាន បទ គឺ ទីពឹង បទ គឺ ទីជ្រក បទ គឺ ធម៌ជាគ្រឿងប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ បទ គឺ ទីមិនមានភ័យ ។

អច្ចុតន្តិ និច្ចំ ធុវំ សស្សតំ អវិបរិណាមធម្មន្តិ និព្វា-
នបទមច្ចុតំ ។ តេនាហ ភគវា

ឥធ ទិដ្ឋសុតមុតំ (វិញ្ញាតេសុ) បិយរូបេសុ ហេមក
ឆន្ទរាគវិនោទនំ និព្វានបទមច្ចុតន្តិ ។

(៣៣៧) ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតា
ឧបសន្តា ច តេ សទា តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកំ ។

(៣៣៨) ឯតទញ្ញាយ យេ សតាតិ ឯតន្តិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ អញ្ញាយាតិ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។

ពាក្យថា មិនឃ្លៀងឃ្លាត គឺទៀងទាត់ ឋិតថេរ ខ្ជាប់ខ្ជួន មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) និព្វានបទ ជាធម្មជាត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលហេមកៈ និព្វានបទ ជាធម្មជាត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ជា
គ្រឿងបន្ទោបង់ឆន្ទរាគ ក្នុងអារម្មណ៍ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ (ឬដឹងច្បាស់) ក្នុងលោកនេះ ។

(៣៣៧) ជនទាំងឡាយ ណា ដឹងនិព្វាននុ៎ះ ជាអ្នកមានសតិ
មានធម៌ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ជនទាំងនោះ
ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ឈ្មោះថាឆ្លង នូវវិសត្តិកា-
តណ្ហា ក្នុងលោកបាន ។

(៣៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វាននុ៎ះ ជាអ្នកមានសតិ ត្រង់ពាក្យថា និព្វាននុ៎ះ គឺអមតនិព្វាន បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារ ទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិ ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ ពាក្យថា ដឹង គឺ ដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ គឺ ដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង ដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ ថាធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ យេតិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។ សតាតិ ចតូហិ ការណេហិ សតា កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តា សតា ។ បេ ។ តេ វុច្ចន្តិ សតាតិ ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ។

(៣៣៩) ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតាតិ ទិដ្ឋធម្មា ញាតធម្មា តុលិតធម្មា តីរិតធម្មា វិភាវិតធម្មា វិភូតធម្មា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ទិដ្ឋធម្មា ញាតធម្មា តុលិតធម្មា តីរិតធម្មា វិភាវិតធម្មា វិភូតធម្មា ។ អភិនិព្វុតាតិ រាគស្ស និព្វាបិតត្តា អភិនិព្វុតា ទោសស្ស និព្វាបិតត្តា អភិនិព្វុតា មោហស្ស និព្វាបិតត្តា អភិនិព្វុតា កោធស្ស ឧបនាហស្ស ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ និព្វាបិតត្តា អភិនិព្វុតាតិ ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតា ។

ថារបស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពាក្យថា ជនទាំងឡាយណា បានដល់ពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានសតិ គឺមានសតិ ដោយហេតុ ៤ គឺ បុគ្គលកំពុងចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា អ្នកមានសតិ ។ បេ ។ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វាននុ៎ះ ជាអ្នកមានសតិ ។

(៣៣៩) ពាក្យថា មានធម៌ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ គឺមានធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ជាក់ច្បាស់ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ ថាសង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ បេ ។ មានធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ត្រិះរិះហើយ មានធម៌ជាក់ច្បាស់ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពាក្យថា រលត់ហើយ គឺឈ្មោះថារលត់ហើយ ព្រោះរលត់រាគៈ រលត់ហើយ ព្រោះរលត់ទោសៈ រលត់ហើយ ព្រោះរលត់មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ រលត់ហើយ ព្រោះរលត់អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានធម៌ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ។

(៣៦០) ឧបសន្តា ច សោ សន្តាតិ ឧបសន្តាតិ រាគស្ស សន្តត្តា(១) ឧបសន្តា ទោសស្ស សន្តត្តា ឧបសន្តា មោហស្ស សន្តត្តា ឧបសន្តា កោធស្ស ឧបនាហស្ស ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្តត្តា សមិតត្តា វិជ្ឈាតត្តា(២) និព្វុតត្តា វិគតត្តា បដិប្បស្សទ្ធត្តា សន្តា ឧបសន្តា វូបសន្តា និព្វុតា បដិប្បស្សទ្ធាតិ ឧបសន្តា ។ តេតិ អរហន្តោ ខី-ណាសវា ។ សន្តាតិ សទា សព្វទា សព្វកាលំ និច្ចកាលំ ធុវកាលំ សតតំ សមិតំ អព្វោកិណ្ណំ បោខានុបោខំ ឧទកុម្មិជាតំ(៣) អវីចិ សន្តតិ ស-ហិតំ ផុសិតំ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមេ មជ្ឈិ-មយាមេ បច្ឆិមយាមេ កាឡេ ជុណ្ហេ វស្សេ ហេ-មន្តេ គិម្ហេ បុរិមេ វយោខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោខន្ធេតិ ឧបសន្តា ច សោ សន្តា ។

---

១ ម. ឧបសមិតត្តា និព្វាបិតត្តា ។ ២ ម. វូបសមិតត្តា និជ្ឈាតត្តា ។ ៣ ម. ឧទកុម្ភកជាតំ ។

[៣៤០] ពាក្យថា ជនទាំងនោះ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ គឺស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ ក្រោធៈ ឧបនាហៈ ។បេ។ ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ ចូលទៅរម្ងាប់ រំលត់ ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់ ផុត រលត់ ទៅប្រាស គ្រប់សង្កត់ នូវអកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា ជនទាំងនោះ បានដល់ពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល គ្រប់កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជានិច្ច អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ អស់កាលមិនដាច់ អស់កាលរឿយ ៗ មិនប្រឡូកប្រឡំ ថែមហើយថែមទៀត ជាប់គ្នា មិនមានចន្លោះដូចរលកទឹក បន្តគ្នា ប៉ះពាល់គ្នា អស់បុរេភត្ត បច្ឆាភត្ត បឋមយាម មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម កាឡបក្ខ សុក្កបក្ខ វស្សានរដូវ ហេមន្តរដូវ គិម្ហរដូវ ចំណែកបឋមវ័យ ចំណែកមជ្ឈិមវ័យ ចំណែកបច្ឆិមវ័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយនោះ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ។

(៣៤១) តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ បេ ។ វិសដា វិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។ លោកោតិ អបាយលោកោ ។ បេ ។ អាយតនលោកោ ។ តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកន្តិ យា សា លោកេ វិសត្តិកា លោកេ តំ វិស-ត្តិកំ តិណ្ណា ឧត្តិណ្ណា និត្តិណ្ណា អតិក្កន្តា សម-តិក្កន្តា វីតិវត្តាតិ តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកំ ។ តេនា-ហ ភគវា

ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតា
ឧបសន្តា ច តេ សទា តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកន្តិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ហេមកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ អដ្ឋមោ ។

ហេមកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៣៤១) ពាក្យថា ឈ្មោះថាឆ្លង នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានខាង គម្រេក គម្រេកដ៏មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ បេ ។ ឈ្មោះវិសត្តិកា ព្រោះហេតុជាធម្មជាតិលាត ផ្សាយទៅ ។ ពាក្យថាក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ឈ្មោះថាឆ្លង នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក គឺតណ្ហាណា ឈ្មោះវិសត្តិកា ក្នុងលោក ជនទាំងឡាយ បានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកានោះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

ជនទាំងឡាយណា ដឹងនិព្វានទ៊ុះ ជាអ្នកមានសតិ មានធម៌
ឃើញហើយ រលត់កិលេសហើយ ជនទាំងនោះ ជាអ្នក
ស្ងប់រម្ងាប់ សព្វកាល ឈ្មោះថាឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ក្នុង
លោកបាន ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ (ហេមកមាណពប្រកាសខ្លួនថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ ហេមកវមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ៨ ។

តោទេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៤២) យស្មឹ កាមា ន វសន្តិ
(ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោ)
តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ
កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ
វិមោក្ខោ តស្ស កីទិសោ ។

(៣៤៣) យស្មឹ កាមា ន វសន្តីតិ យស្មឹ កាមា ន វសន្តិ ន សំវសន្តិ ន អាវសន្តិ[១] ។ ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ តោទេយ្យោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោ ។

(៣៤៤) តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ តណ្ហា យស្ស នត្ថិ[២] ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតិ បហីនា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា[៣] ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ន បរិវសន្តីតិ យស្មឹ កាមា ន វសន្តីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ ន សន្តីតិ ទិស្សតិ ។ ៣ បហីនា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកាតិ ន ទិស្សតិ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៤២) (តោទេយ្យ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហារបស់បុគ្គលណា មិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបាន ហើយ វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចទៅ ។

(៣៤៣) ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា គឺកាមទាំងឡាយ មិនមាននៅ មិននៅព្រម មិននៅចូលទៅក្នុងបុគ្គលណា ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា តោទេយ្យ មានអាយុ ពោលដូច្នេះ ជាតំណបទ ។បេ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នេះជាពាក្យពោល ដោយសេចក្តីគោរព កោតខ្លាច ។ ពាក្យថា តោទេយ្យ ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ។បេ។ ជាពាក្យសម្រាប់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) តោទេយ្យ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ ។

(៣៤៤) ពាក្យថា តណ្ហា របស់បុគ្គលណា មិនមាន គឺតណ្ហា នៃបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលណា លះបង់ ផ្តាច់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ ហើយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តណ្ហារបស់បុគ្គលណា មិនមាន ។

(៣៤៥) កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោតិ កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ និត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ ។

(៣៤៦) វិមោក្ខោ តស្ស កីទិសោតិ វិមោក្ខោ តស្ស កីទិសោ កីសណ្ឋិតោ កីបការោ កីបដិភាគោ ឥច្ឆិតព្វោតិ វិមោក្ខំ បុច្ឆតីតិ វិមោក្ខោ តស្ស កីទិសោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

យស្មឹ កាមា ន វសន្តិ
(ឥច្ចាយស្មា តោទេយ្យោ)
តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ
កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ
វិមោក្ខោ តស្ស កីទិសោតិ ។

(៣៤៧) យស្មឹ កាមា ន វសន្តិ
(តោទេយ្យាតិ ភគវា)
តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ
កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ
វិមោក្ខោ តស្ស នាបរោ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៤៥) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបាន គឺ មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង សេចក្តីសង្ស័យបាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបានហើយ ។

(៣៤៦) ពាក្យថា វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេច គឺ តោទេយ្យមាណពសួរវិមោក្ខធម៌ថា វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ ដូចម្តេចហ្ន៎ តាំងនៅដូចម្តេច មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូចម្តេច ដែលបុគ្គលគប្បីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

(តោទេយ្យ មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) កាមទាំងឡាយ
មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហារបស់បុគ្គលណា មិនមាន
មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យ បានហើយ
វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ តើដូចម្តេចហ្ន៎ ។

(៣៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលតោទេយ្យ) កាម
ទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហារបស់បុគ្គល
ណាមិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណាឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបាន
ហើយ វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនហ្ន៎ជាដទៃទេ ។

(៣៧៨) យស្មិំ កាមា ន វសន្តីតិ យស្មិំ អរហន្តេ ខីណាសវេ ។ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ន វសន្តីតិ យស្មិំ កាមា ន វសន្តិ ន សំវសន្តិ ន អាវសន្តីតិ យស្មិំ កាមា ន វសន្តិ ។ តោទេយ្យាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ តោទេយ្យាតិ ភគវា ។

(៣៧៩) តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សាតិ អរហតោ ខីណាសវស្ស ។ តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ តណ្ហា យស្ស នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ភតិ បហីនា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

(៣៦៨) ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលណា គឺក្នុងព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ តាមឧទ្ទាន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ កិលេសកាម ។ ពាក្យថា មិនមាននៅ គឺកាមទាំងឡាយ មិននៅ មិននៅព្រម មិននៅខ្ជាប់ ក្នុងបុគ្គលណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាមទាំងឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា ។ ពាក្យថា តោទេយ្យ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលតោទេយ្យ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលតោទេយ្យ ។

(៣៦៩) ពាក្យថា តណ្ហា របស់បុគ្គលណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គលណា គឺរបស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា តណ្ហា របស់បុគ្គលណាមិនមាន គឺតណ្ហា នៃបុគ្គលណាមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលណា លះបង់ រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តណ្ហា របស់បុគ្គលណា មិនមាន ។

(៣៩០) កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោតិ កថង្កថា វុច្ចតិ វិចិកិច្ឆា ទុក្ខេ កង្ខា ។បេ។ ឆម្ភិតត្តំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ។ យោតិ យោ សោ ខីណាសវោ ។ កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោតិ កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ និត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោតិ កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ ។

(៣៩១) វិមោក្ខោ តស្ស នាបរោតិ នត្ថិ តស្ស អបរោ វិមោក្ខោ យេន វិមោក្ខេន វិមុច្ចេយ្យ[១] កតំ តស្ស វិមោក្ខេន ករណីយន្តិ វិមោក្ខោ តស្ស នាបរោ ។ តេនាហ ភគវា

យស្មិំ កាមា ន វសន្តិ (តោទេយ្យាតិ ភគវា)
តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ
កថង្កថា ច យោ តិណ្ណោ
វិមោក្ខោ តស្ស នាបរោតិ ។

---

១ ម. ឯត្តកេ វិមុត្តោ ហោតិ ទិស្សតិ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៨០) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្ដីសង្ស័យ បាន សេចក្ដីថា វិចិកិច្ឆា លោកហៅថា សេចក្ដីសង្ស័យ គឺសេចក្ដី ងឿងឆ្ងល់ ក្តុងទុក្ខ ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្តញាប់ញ័រ ការស្ទាកស្ទាមនៃ ចិត្ត ។ ពាក្យថា ណា គឺព្រះខីណាស្រពណា ។ ពាក្យថា មួយ ទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្ដីសង្ស័យបាន បានន័យថា មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងចេញ កន្លង រំលង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវសេចក្ដីសង្ស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្ដីសង្ស័យបាន ។

(៣៨១) ពាក្យថា វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនទៅជា ដទៃទេ គឺវិមោក្ខធម៌ដទៃ របស់បុគ្គលនោះ មិនមាន បុគ្គលគប្បីរួច ដោយវិមោក្ខណា កិច្ចដែលបុគ្គលនោះ គប្បីធ្វើដោយវិមោក្ខនោះ ដូច ម្ដេចកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិមោក្ខធម៌របស់បុគ្គលនោះ មិន មែនទៅជាដទៃទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលតោទេយ្យ) កាមទាំង
ឡាយ មិនមាននៅក្នុងបុគ្គលណា តណ្ហា របស់បុគ្គលណា
មិនមាន មួយទៀត បុគ្គលណា ឆ្លងសេចក្ដីសង្ស័យបាន
វិមោក្ខធម៌ របស់បុគ្គលនោះ មិនមែនទៅជាដទៃទេ ។

(៣៩២) និរាសសោ សោ ឧទ អាសសានោ

បញ្ញាណវា សោ ឧទ បញ្ញកប្បី

មុនឹ អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញំ

តម្មេ វិយាចិក្ខ សមន្តចក្ខុ ។

(៣៩៣) និរាសសោ សោ ឧទ អាសសានោតិ និត្តណ្ហោ សោ ឧទាហុ សតណ្ហោ រូបំ អាសីសតិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្វេ កុលំ គណំ អាវាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូបភវំ សញ្ញាភវំ អសញ្ញាភវំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវំ ឯកវោការភវំ ចតុវោការភវំ បញ្ចវោការភវំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ[១] ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អាសីសតិ សាទិយតិ បត្ថេតិ បិហេតិ អភិជប្បតីតិ និរាសសោ សោ ឧទ អាសសានោ ។

---

១ ម. កុលេ គណេ ។បេ។ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ។

[៣៩២] (តោទេយ្យព្រាហ្មណ៍ទូលសួរថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមាន សេចក្តីប្រាថ្នា បុគ្គលនោះ មានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយបញ្ញា បពិត្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីស្គាល់នូវមុនិណា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់មុនិនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

[៣៩៣] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមានសេចក្តីប្រាថ្នា គឺបុគ្គលនោះ មិនមានតណ្ហាទេ ឬប្រកបដោយតណ្ហា គឺបំពាន់នូវរូប ទឹកបំពាន់ ចង់បាន ត្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត នូវសម្ភារ ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន អារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ(លោកសួរថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

(៣៥៤) បញ្ញាណវា សោ ឧទ បញ្ញកប្បីតិ បញ្ញាណវា សោតិ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ ឧទ បញ្ញកប្បីតិ ឧទាហុ អដ្ឋសមាបត្តិញាណេន វា បញ្ចាភិញ្ញាញាណេន វា មិច្ឆាញាណេន វា តណ្ហាកប្បំ វា ទិដ្ឋិកប្បំ វា កប្បេតិ ជនេតិ សញ្ជនេតិ និព្វត្តេតិ អភិនិព្វត្តេតីតិ បញ្ញាណវា សោ ឧទ បញ្ញកប្បី ។

(៣៥៥) មុនឹ អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញន្តិ សក្កាតិ សក្កោ ។ អថវា សក្យកុលា បព្វជិតោតិបិ សក្កោ ។ អថវា អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ តស្សិមានិ ធនានិ សេយ្យថីទំ សទ្ធាធនំ សីលធនំ ហិរិធនំ ឱត្តប្បធនំ សុតធនំ ចាគធនំ បញ្ញាធនំ សតិប្បដ្ឋានធនំ សម្មប្បធានធនំ ឥទ្ធិបាទធនំ ឥន្ទ្រិយធនំ ពលធនំ ពោជ្ឈង្គធនំ មគ្គធនំ ផលធនំ និព្វានធនំ ។

(៣៩៤) ពាក្យថា បុគ្គលនោះមានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដឹងដោយបញ្ញា ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះមានបញ្ញា គឺបុគ្គលនោះ ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ។ ពាក្យថា ឬមានការការកំណត់ ដោយបញ្ញា គឺ កំណត់ បង្កើត បង្កើតព្រម បង្កើតបង្កើតចំពោះ នូវតណ្ហាកប្ប: ឬទិដ្ឋិកប្ប: ដោយញាណដែលប្រកបដោយសមាបត្តិ ៨ ក្តី ដោយញាណ ដែលប្រកបដោយអភិញ្ញា ៥ ក្តី ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បុគ្គលនោះ មានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយបញ្ញា ។

(៣៩៥) ពាក្យថា បពិត្រព្រះសក្ក: ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីស្គាល់នូវមុនីណា ត្រង់ពាក្យថា ព្រះសក្ក: បានដល់ព្រះមានព្រះភាគជាសក្ក: ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនាមថា សក្ក: ព្រោះហេតុទ្រង់ចេញចាកសាក្យត្រកូលមកបួស ក៏បាន ។ ឬថា ព្រះនាមថាសក្ក: ព្រោះទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យ ក៏បាន ។ ទ្រព្យទាំងនេះ របស់ព្រះមានព្រះភាគនោះគឺ ទ្រព្យគឺសទ្ធា ទ្រព្យគឺសីល ទ្រព្យគឺហិរិ ទ្រព្យគឺឱត្តប្ប: ទ្រព្យគឺសុត: ទ្រព្យគឺចាគ: ទ្រព្យគឺបញ្ញា ទ្រព្យគឺសតិប្បដ្ឋាន ទ្រព្យគឺសម្មប្បធាន ទ្រព្យគឺឥទ្ធិបាទ ទ្រព្យគឺឥន្ទ្រិយ ទ្រព្យគឺពល: ទ្រព្យគឺពោជ្ឈង្គ ទ្រព្យគឺមគ្គ ទ្រព្យគឺផល ទ្រព្យគឺនិព្វាន ។

តេហិ អនេកវិធេហិ ធនរតនេហិ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ ធនវាតិបិ សក្កោ ។ អថវា បភុ វិសវី អលមត្តោ សូរោ វីរោ វិក្កន្តោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិបិ សក្កោ ។ មុនឹ អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញន្តិ យំ សក្ក មុនឹ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យន្តិ មុនឹ អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញំ ។

(៣៨៦) តម្មេ វិយាចិក្ខ សមន្តចក្ខូតិ តន្តិ យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អជ្ឈេសាមិ យំ បសាទេមិ ។ វិយាចិក្ខាតិ អាចិក្ខ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ ។ សមន្តចក្ខូតិ សមន្តចក្ខុ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។ បេ ។ តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខូតិ តម្មេ វិយាចិក្ខ សមន្តចក្ខុ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះហេតុទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានទ្រព្យដោយរតនៈ ទ្រព្យទាំងនោះ មានប្រការជាអនេក ក៏បាន ។ ឬថា ព្រះនាមថាសក្កៈ ព្រោះហេតុមានព្យាយាមច្រើន មានចិត្តអង់អាច ក្លៀវក្លា ប្រកបដោយព្យាយាម មានព្យាយាមមោះមុត មិនខ្លាច មិនព្រឺរោម មិនតក់ស្លុត មិនរត់ មានភ័យគួរខ្លាច លះបង់ហើយ ប្រាសចាកការព្រឺរោម ក៏បាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីដឹងនូវមុនិណា គឺបពិត្រព្រះអង្គជាសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីដឹង គប្បីដឹងច្បាស់ គប្បីដឹងចំពោះ គប្បីចាក់ធ្លុះនូវមុនិណា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីស្គាល់ នូវមុនិណា ។

(៣៩៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវមុនិនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា មុនិនោះ គឺខ្ញុំសួរនូវមុនិណា អង្វរមុនិណា អារាធនាមុនិណា ដណ្តឹងនូវមុនិណា ។ ពាក្យថា សូមត្រាស់ប្រាប់ គឺសូមប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ។ ពាក្យថា សមន្តចក្ខុ សេចក្តីថា សព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ បេ ។ ព្រះតថាគតទ្រង់ព្រះនាមសមន្តចក្ខុ ដោយហេតុនោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវមុនិនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ទូលសួរថា

និរាសសោ សោ ឧទ អាសសានោ
បញ្ញាណវា សោ ឧទ បញ្ញកប្បី
មុនឹ អហំ សក្ក យថា វិជញ្ញំ
តម្មេ វិយាចិក្ខ សមន្តចក្ខុ ។

(៣៨៧) និរាសសោ សោ ន ច អាសសានោ[1]
បញ្ញាណវា សោ ន ច[2] បញ្ញកប្បី
ឯវម្បិ តោទេយ្យ មុនឹ វិជាន
អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តំ ។

(៣៨៨) និរាសសោ សោ ន ច អាសសានោតិ និត្តណ្ហោ សោ ន សតណ្ហោ រូបំ នាសីសតិ សទ្ទេ គន្ធេ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ នាសីសតិ ន ឥច្ឆតិ ន សាទិយតិ ន បត្ថេតិ ន បិហេតិ នាភិជប្បតីតិ និរាសសោ សោ ន ច អាសសានោ ។

---

១ ម. និរាសសោ ន សោ អាសសានោ ។ ២ ម. សោ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ឬនៅមានសេចក្តីប្រាថ្នា បុគ្គលនោះ មានបញ្ញា ឬមានការកំណត់ដោយបញ្ញា បពិត្រព្រះសក្កៈ ខ្ញុំព្រះអង្គ គប្បីស្គាល់នូវមុនិណា បពិត្រព្រះអង្គ ជាសមន្តចក្ខុ សូមព្រះអង្គ ត្រាស់ប្រាប់នូវមុនិនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៩៧) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ទាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញាទេ ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមនិងភព យ៉ាងនេះចុះ ។

(៣៩៨) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ គឺ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានតណ្ហា មិនប្រកបដោយតណ្ហា គឺមិនប៉ងចំពោះនូវរូប សទ្ទៈ គន្ធៈ ។ បេ ។ មិនប៉ង មិនចង់បាន មិនត្រេកអរ មិនប្រាថ្នា មិនស្រឡាញ់ មិនជាប់ចិត្ត នូវអារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងមិនប្រកបដោយសេចក្តីប្រាថ្នាទេ ។

(៣៥៩) បញ្ញាណវា សោ ន ច បញ្ញកប្បីតិ បញ្ញាណវា សោតិ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវី ។ ន ច បញ្ញកប្បីតិ អដ្ឋសមាបត្តិញាណេន វា បញ្ចាភិញ្ញាញាណេន វា មិច្ឆាញាណេន វា តណ្ហាកប្បំ វា ទិដ្ឋិកប្បំ វា ន កប្បេតិ ន ជនេតិ ន សញ្ជនេតិ ន និព្វត្តេតិ នាភិនិព្វត្តេតីតិ បញ្ញាណវា សោ ន ច បញ្ញកប្បី ។

(៣៦០) ឯវម្បិ តោទេយ្យ មុនិំ វិជានាតិ មុនិន្តិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។បេ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ ឯវម្បិ តោទេយ្យ មុនិំ វិជានាតិ តោទេយ្យ ឯវំ មុនិំ ជាន វិជាន បដិវិជានាតិ(១) ឯវម្បិ តោទេយ្យ មុនិំ វិជាន ។

១ ម. បដិជាន ។ បដិវិជាន បដិវិជ្ឈាតិ ។

(៣៥៩) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ទាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញា គឺពាក្យថា បុគ្គលនោះជាអ្នកមានបញ្ញា គឺជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយបង់នូវកិលេស ។ ពាក្យថា ទាំងមិនមានការកំណត់ ដោយបញ្ញា គឺ មិនកំណត់ មិនបង្កើត មិនបង្កើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវតណ្ហាកប្បៈ ទិដ្ឋិកប្បៈ ដោយញាណប្រកបដោយសមាបត្តិ ៨ ក្តី ដោយញាណ គឺអភិញ្ញា៥ ក្តី ដោយមិច្ឆាញាណក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ទាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញា ។

(៣៦០) ពាក្យថា មុនិ របស់បទថា ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ គឺពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនីនោះ កន្លងហើយនូវបណ្តាញ គឺកិលេសជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ បានសេចក្តីថា ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរដឹង ចូរដឹងច្បាស់ ចូរដឹងចំពោះ នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ យ៉ាងនេះចុះ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៦១) អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តន្តិ អកិញ្ចនន្តិ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ យស្សេតេ កិញ្ចនា បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា សោ វុច្ចតិ អកិញ្ចនោ ។ កាមភវេតិ កាមាតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ភវាតិ ទ្វេ ភវា កម្មភវោ ច បដិសន្ធិកោ ច បុនព្ភវោ ។បេ។ អយំ បដិសន្ធិកោ បុនព្ភវោ ។ អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តន្តិ អកិញ្ចនំ[១] កាមេ ច ភវេ ច អសត្តំ អលគ្គំ អលគ្គិតំ អបលិពុទ្ធំ និក្ខន្តំ និស្សដំ វិប្បមុត្តំ វិសំយុត្តំ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរន្តន្តិ អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តំ ។ តេនាហ ភគវា

---

១ ម. ឯត្តកេ បុគ្គលន្តិ ទិស្សតិ ។

តោទេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៣៦១) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅក្នុងកាមនិងភព ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ សេចក្តីថា កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់ គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់ទាំងនុ៎ះ បុគ្គលណាបានលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានកង្វល់ ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ របស់បទថា ក្នុងកាមនិងភព កាម[illegible]ន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេស-កាម ។ ពាក្យថា ភព បានដល់ភព ២ គឺ កម្មភព ១ បុនព្ភព គឺបដិសន្ធិ ១ ។ បេ ។ នេះ បុនព្ភព គឺបដិសន្ធិ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានកង្វល់មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមនិងភព បានសេចក្តីថាមិនមានកង្វល់ មិនជាប់ មិនចំពាក់ មិនជាប់ចំពាក់ មិនខ្វល់នៅ គឺជាអ្នកចេញទៅ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកប ក្នុងកាមផង ក្នុងភពផង នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមនិងភព ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

និរាសសោ សោ ន ច អាសសានោ

បញ្ញាណវា សោ ន ច បញ្ញកប្បី

ឯវម្បិ តោទេយ្យ មុនឹ វិជាន

អកិញ្ចនំ កាមភវេ អសត្តន្តិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ នវមោ ។

បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា តាំងមិនប្រកប ដោយសេចក្ដីប្រាថ្នាទេ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបញ្ញា តាំងមិនមានការកំណត់ដោយបញ្ញាទេ ម្នាលតោទេយ្យ អ្នកចូរស្គាល់នូវបុគ្គលនោះថាជាមុនិ ជាអ្នកមិនមានកង្វល់ មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមនិងភព យ៉ាងនេះចុះ ។

លុះចប់គាថាហើយ ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគជាសាស្ដា របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ តោទេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ៩ ។

កប្បមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ

(៣៦៦) មជ្ឈេ សរស្មឹ(១) តិដ្ឋតំ (ឥច្ចាយស្មា កប្បោ)

ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេ

ជរាមច្ចុបរេតានំ

ទីបំ បព្រូហិ មារិស

ត្វញ្ច មេ ទីបមក្ខាហិ

យថយិទំ នាបរំ សិយា ។

(៣៦៧) មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតន្តិ សរោ វុច្ចតិ សំសារោ អាគមនំ គមនំ គមនាគមនំ កាលំ គតិ ភវាភវោ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច ភេទោ ច ជាតិ ច ជរា ច មរណញ្ច ។ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ បច្ឆិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ មជ្ឈេ ច សំសារេ សត្តា ឋិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តា កថំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកា ជាតិយោ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ(២) ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិសតានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

---

១ ម. បរស្មឹ ។ ២ ម. វត្តតីតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៣៦២) (កប្បមាណពមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវទីពឹង របស់ពួកសត្វអ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំកើតឡើងហើយ ចុះសេចក្តីទុក្ខ (ក្នុងស្រះ) នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា សូមព្រះអង្គប្រាប់នូវទីពឹងដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយប្រការនោះ ។

(៣៦៣) ពាក្យថា អ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ អធិប្បាយថា សង្សារ លោកហៅថា ស្រះ បានដល់ដំណើរមក ដំណើរទៅ ដំណើរទៅនិងមក កាលៈ គតិ ភពតូចធំ ការចុតិផង ការចាប់កំណើតផង ការកើតផង ការបែកធ្លាយផង ជាតិផង ជរាផង មរណៈផង ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុង ក៏មិនប្រាកដ ។ ពួកសត្វដែលឋិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិតនៅក្នុង ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់ក្នុងសង្សារ ត្រង់កណ្តាល ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ជាតិទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដើរយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ឯត្តកានិ ជាតិសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិយោ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិសតានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សសតានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់នៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុត ខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ឯត្តកានិ វស្សសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកា វស្សកោដិយោ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សកោដិសតានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សកោដិសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ វស្សកោដិសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ កប្បានិ វដ្ដំ វត្តិ ឥតោ បរំ ន វត្តតិ ហេតំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់សែន នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួស អំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់រយកោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់សែនកោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ វដ្ដៈវិលទៅហើយ អស់កប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ

យត្តកានិ កប្បសតានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកានិ កប្បសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកានិ កប្បសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកា កប្បកោដិយោ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកានិ កប្បកោដិសតានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកានិ កប្បកោដិសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ យត្តកានិ កប្បកោដិសតសហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិ តតោ បរំ ន វត្តតិ ឯវំ នត្ថិ យស្មា សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់រយនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់សែននៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់កោដិ នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយអស់រយកោដិ នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយ អស់ពាន់កោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈវិលទៅហើយអស់សែនកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទីដ៏មិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។

កប្បមាណវិកប្បញ្ញាតិទ្វេសោ

វុត្តំ ហោតិ ភគវតា អនមតគ្គោយំ ភិក្ខវេ សំ-សារស្ស បុព្វកោដិ(១) ន បញ្ញាយតិ អវិជ្ជានីវរណា-នំ សត្តានំ តណ្ហាសញ្ញោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ ឯវំ ទីឃរត្តំ ខោ ភិក្ខវេ ទុក្ខំ បច្ចនុភូតំ តិព្វំ ព្យសនំ កដសីវឌ្ឍិតំ(២) យាវញ្ចិទំ ភិក្ខវេ អលមេវ សព្វ-សង្ខារេសុ និព្វិន្ទិតុំ អលំ វិរជ្ជិតុំ អលំ មុច្ចិតុន្តិ (៣) ។ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។

កថំ សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយ-តិ ។ ឯត្តកោ ជាតិយោ វដ្ដំ វត្តិស្សតិ តតោ បរំ ន វត្តិស្សតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯត្តកានិ ជាតិសតានិ ឯត្តកានិ ជាតិសហស្សានិ ឯត្តកានិ ជាតិសតស-ហស្សានិ ។ បេ ។ ឯត្តកា ជាតិកោដិយោ ឯត្ត-កានិ ជាតិកោដិសតានិ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិស-ហស្សានិ ឯត្តកានិ ជាតិកោដិសតសហស្សានិ

---

១ អនមតគ្គាយំ ភិក្ខវេ សំសារោ បុព្វា កោដិ ។ ២ ម. បច្ចនុភូតំ តិព្វំ បច្ចនុភូតំ ព្យសនំ បច្ចនុភូតំ កដសីវឌ្ឍិតានិ ។ ៣ ម. វិមុច្ចិតុន្តិ ។

កប្បមាណវិកប្បញ្ញានិទ្ទេស

សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សង្សារនេះ មានទីបំផុតដឹងមិនបាន ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារមិនប្រាកដទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកសត្វដែលត្រូវអវិជ្ជាជាគ្រឿងរាំងមានតណ្ហា ជាគ្រឿងប្រកបទុក ង្គោត់ទៅ អន្ទោលទៅ ទទួលទុក្ខយ៉ាងខ្លាំងជាគ្រឿងវិនាស ញុំាងព្រៃស្មសានឲ្យចំរើន អស់កាលយូរយារយ៉ាងនេះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយ គួរតែនឿយណាយ គួរតែប្រាស គួរតែគេចចេញ ចាកសង្ខារទាំងពួង ។ ទីបំផុតខាងដើម នៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ វដ្តៈនឹងវិលទៅអស់ជាតិប៉ុណ្ណេះ នឹងមិនវិល ហួសអំពីនោះ ការដែលយ៉ាងនេះមិនមានទេ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ មិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វដ្តៈនឹងវិលទៅ អស់រយនៃជាតិប៉ុណ្ណេះ អស់ពាន់នៃជាតិប៉ុណ្ណេះ អស់សែននៃជាតិប៉ុណ្ណេះ ។ បេ ។ អស់កោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណេះ អស់រយកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណេះ អស់ពាន់កោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណេះ អស់សែនកោដិនៃជាតិប៉ុណ្ណេះ

ឯត្តកានិ វស្សានិ ឯត្តកានិ វស្សសតានិ ឯត្តកា-និ វស្សសហស្សានិ ឯត្តកានិ វស្សសតសហស្សា-និ ឯត្តកា វស្សកោដិយោ ឯត្តកានិ វស្សកោដិស-តានិ ឯត្តកានិ វស្សកោដិសហស្សានិ ឯត្តកានិ វស្សកោដិសតសហស្សានិ ឯត្តកានិ កប្បានិ ឯត្ត-កានិ កប្បសតសហស្សានិ ឯត្តកា កប្បកោដិ-យោ ឯត្តកានិ កប្បកោដិសតានិ ឯត្តកានិ កប្ប-កោដិសហស្សានិ ឯត្តកានិ កប្បកោដិសតសហ-ស្សានិ កប្បសតសហស្សានិ ឯត្តកា កប្បកោដិស-ហស្សានិ វដ្ដំ វត្តិស្សតិ តតោ បរំ ន វត្តិស្សតិ ហេវំ នត្ថិ ឯវម្បិ សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯវំ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ បច្ឆិ-មាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ មជ្ឈេវ សំសារេ សត្តា ឋិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីណា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តាតិ មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតំ ។ ឥច្ចាយស្មា កប្បោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វកាមេតំ ឥច្ចាតិ ។

អស់ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់រយនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់ពាន់នៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់សែននៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់រយកោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់ពាន់កោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់សែនកោដិនៃឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អស់កប្បប៉ុណ្ណោះ អស់រយនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់ពាន់នៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់សែននៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់កោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់រយកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់ពាន់កោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ អស់សែនកោដិនៃកប្បប៉ុណ្ណោះ ទឹងមិនវិលហួសអំពីនោះ ការដឹងយ៉ាងនេះ មិនមានទេ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារមិនប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ៗ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ ក៏មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ ក៏មិនប្រាកដយ៉ាងនេះឯង ៗ ពួកសត្វអ្នកឋិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត ចូលទៅ នៅ កុះករ ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់ហើយ ក្នុងសង្សារតែត្រង់កណ្តាល ហេតុនោះ (លោកសួរថា) អ្នកនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ៗ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា កប្បមាណព មានអាយុទូលសួរដូច្នេះ ជាពាក្យតបទ ៗ បេ ៗ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ៗ

អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សា-
ធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ កប្បោតិ តស្ស ព្រាហ្ម-
ណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា
កប្បោ ។

(៣៦៨) ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេតិ កាមោឃេ
ភវោឃេ ទិដ្ឋោឃេ អវិជ្ជោឃេ ជាតេ សញ្ជាតេ
និព្វត្តេ អភិនិព្វត្តេ បាតុភូតេ មហព្ភយេតិ ជាតិភ-
យេ ជរាភយេ ព្យាធិភយេ មរណភយេតិ ឱឃេ
ជាមេ មហព្ភយេ ។

(៣៦៩) ជរាមច្ចុបរេតានន្តិ ជរាយ ផុដ្ឋានំ បរេ-
តានំ សមោហិតានំ សមន្នាគតានំ មច្ចុនា ផុដ្ឋានំ
បរេតានំ សមោហិតានំ សមន្នាគតានំ ជាតិយា
អនុគតានំ ជរាយ អនុសដានំ ព្យាធិនា អភិភូតា-
នំ មរណេន អព្ភាហតានំ អត្តាណានំ អលេណានំ
អសរណានំ អសរណីភូតានន្តិ ជរាមច្ចុបរេតានំ ។

ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរពកោតក្រែង ។ ពាក្យថា កប្បៈ ជាឈ្មោះរបស់ព្រាហ្មណ៍ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) កប្បមាណពមានអាយុ ទូលសួរថ្វេចះ ។

(៣៦៤) ពាក្យថា ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំកើតឡើងហើយ គឺ ព្រោះកាមោឃៈ ភវោឃៈ ទិដ្ឋោឃៈ អវិជ្ជោឃៈ កើត កើតព្រម កកើត កើតចំពោះ កើតប្រាកដ ។ ពាក្យថា ភ័យធំ បានដល់ ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំ កើតឡើងហើយ ។

(៣៦៥) ពាក្យថា ដែលត្រូវជរាទន្ទឹមច្រត់ គ្របសង្កត់ គឺត្រូវជរា ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ រួបរឹត ឱទ្រោន ត្រូវមច្ចុប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ រួបរឹត ឱទ្រោន ត្រូវជាតិជាប់តាម ត្រូវជរាជ្រួតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិ គ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីការពារ មិនមានទីជ្រក មិនមានទីពឹង មិនមានបុគ្គលជាទីពំនាក់ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ដែលត្រូវជរាទន្ទឹមច្រត់ គ្របសង្កត់ ។

(៣៦៦) ទីបំ បព្រូហិ មារិសាតិ ទីបំ តាណំ លេណំ សរណំ គតិបរាយណំ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ ។ មារិសាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ មារិសាតិ ទីបំ ព្រូហិ មារិស ។

(៣៦៧) ត្វញ្ច មេ ទីបមក្ខាហីតិ ត្វន្តិ ភគវន្តំ ភណតិ ។ ទីបមក្ខាហីតិ ទីបំ តាណំ លេណំ សរណំ គតិបរាយណំ អក្ខាហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ ត្វញ្ច មេ ទីបមក្ខាហិ ។

(៣៦៨) យថាយិទំ នាបរំ សិយាតិ យថា ឥទំ ទុក្ខំ ឥធេវ និរុជ្ឈេយ្យ វូបសមេយ្យ អត្ថំ គច្ឆេយ្យ បដិប្បស្សម្ភេយ្យ បុន បដិសន្ធិកំ ទុក្ខំ ន និព្វត្តេយ្យ កាមធាតុយា វា រូបធាតុយា វា អរូបធាតុយា វា កាមភវេ វា រូបភវេ វា អរូបភវេ វា

(៣៦៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវទីពឹង គឺ សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវទីពឹង ទីការពារ ទីជ្រក ទីពំនាក់ ទីពឹង ការប្រព្រឹត្តនៃដំណើរ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ នេះជាពាក្យពោលដោយគោរព គោរពក្រែង ហេតុនោះ (លោកសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គនិទ្ទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ នូវទីពឹង ។

(៣៦៧) ពាក្យថា ព្រះអង្គ របស់បទថា សូមព្រះអង្គប្រាប់នូវទីពឹង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺកប្បមាណពពោល ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សូមត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង គឺ សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវទីពឹង នូវទីការពារ នូវទីជ្រក នូវទីពំនាក់ នូវការប្រព្រឹត្តទៅនៃគតិ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) សូមព្រះអង្គប្រាប់ នូវទីពឹង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

(៣៦៨) ពាក្យថា ចុះសេចក្តីទុក្ខ(ក្នុងស្រះ)នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា សេចក្តីថា ទុក្ខនេះ គប្បីរលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងស្រះនេះឯង គឺសេចក្តីទុក្ខដែលកើតអំពីបដិសន្ធិទៀតមិនគប្បីកើតបាន គឺជាមិនគប្បីកើត មិនគប្បីកើតព្រម មិនគប្បីកើតកើត ក្នុងកាមធាតុក្តី រូបធាតុក្តី អរូបធាតុក្តី កាមភពក្តី រូបភពក្តី អរូបភពក្តី

សញ្ញាភវេ វា អសញ្ញាភវេ វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ វា ឯកវោការភវេ វា ចតុវោការភវេ វា បញ្ចវោការភវេ វា បុន គតិយា វា បុន ឧបបត្តិយា វា បុន បដិសន្ធិយា វា ភវេ វា សំសារេ វា វដ្ដេ វា ន ជនេយ្យ ន សញ្ជនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ[1] នាភិនិព្វត្តេយ្យ វូបសមេយ្យ អត្ថំ គមេយ្យ បដិប្បស្សម្ភេយ្យាតិ យថាយិទំ នាបរំ សិយា ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតំ (ឥច្ចាយស្មា កប្បោ)
ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេ
ជរាមច្ចុបរេតានំ
ទីបំ បព្រូហិ មារិស
ត្វញ្ច មេ ទីបមក្ខាហិ
យថាយិទំ នាបរំ សិយាតិ ។

(៣៦៩) មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតំ (កប្បាតិ ភគវា)
ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេ
ជរាមច្ចុបរេតានំ
ទីបំ បព្រូមិ កប្ប តេ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ នាភិនិព្វត្តេយ្យាតិ ទិស្សតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

សញ្ញាគតក្តី អសញ្ញាគតក្តី នេវសញ្ញានាសញ្ញាគតក្តី ឯកវោការគតក្តី ចតុវោការគតក្តី បញ្ចវោការគតក្តី គតិទៀតក្តី ឧបបត្តិទៀតក្តី បដិសន្ធិទៀតក្តី ភពក្តី សង្សារក្តី វដ្ដៈក្តី គឺថា សេចក្តីទុក្ខនេះ គប្បីរលត់ រម្ងាប់ ដល់នូវការវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងស្រះនេះឯង ដោយប្រការណា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ចុះសេចក្តីទុក្ខ (ក្នុងស្រះ) នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

(កប្បមាណពមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គនិរទុក្ខ សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង របស់ពួកសត្វអ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឱឃៈ ជាភ័យធំកើតឡើងហើយ ចុះសេចក្តីទុក្ខ (ក្នុងស្រះ) នេះ មិនគប្បីមានតទៅទៀត ដោយប្រការណា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់នូវទីពឹង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយប្រការនោះ ។

(៣៦៩) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលកប្បៈ) តថាគតនឹងប្រាប់អ្នកនូវទីពឹង របស់ពួកសត្វ អ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំកើតឡើងហើយ ។

(៣៧០) មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតន្តិ សរោ វុច្ចតិ សំសារោ អាគមនំ គមនំ គមនាគមនំ កាលំ គតិ ភវាភវេ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច ភេទោ ច ជាតិ ច ជរា ច មរណញ្ច ។ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ បច្ឆិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។បេ។ មជ្ឈេ ច សំសារេ សត្តា ឋិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តា ។ កថំ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។បេ។ ឯវម្បិ សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ កថំ សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។បេ។ ឯវម្បិ សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ ឯវំ សំសារស្ស បុរិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ បច្ឆិមាបិ កោដិ ន បញ្ញាយតិ ។ មជ្ឈេ សំសារេ សត្តា ឋិតា បតិដ្ឋិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈោសិតា អធិមុត្តាតិ មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតំ ។ កប្បាតិ ភគវាតិ កប្បាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ កប្បាតិ ភគវា ។

(៣៧០) ពាក្យថា អ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ អធិប្បាយថា សង្សារ លោកហៅថា ស្រះ បានដល់ដំណើរមក ដំណើរទៅ ដំណើរទៅនឹងមក មរណកាល គតិ ភពតូច ភពធំ ការច្យុតិផង ការចាប់កំណើតផង ការកើតផង ការបែកធ្លាយផង ជាតិផង ជរាផង មរណៈផង ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុង ក៏មិនប្រាកដ ។បេ។ ពួកសត្វឋិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត នៅកុះករ ជ្រួលជ្រប ចុះស៊ប់ហើយក្នុងសង្សារ តែត្រង់កណ្តាល ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដតើដូចម្តេច ។ បេ ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ មិនប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារ មិនប្រាកដយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារ ក៏មិនប្រាកដ ទាំងទីបំផុតខាងចុង ក៏មិនប្រាកដយ៉ាងនេះ ។ ពួកសត្វឋិតនៅ តាំងនៅ ជាប់ស្អិតនៅ កុះករ ជ្រួលជ្រប ចុះស៊ប់ហើយក្នុងសង្សារ តែត្រង់កណ្តាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកឋិតនៅក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ។ ពាក្យថា ម្នាលកប្បៈ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលកប្បៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលកប្បៈ ។

(៣៧១) ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេតិ កាមោឃេ ភវោឃេ ទិដ្ឋោឃេ អវិជ្ជោឃេ ជាតេ សញ្ជាតេ និព្វត្តេ អភិនិព្វត្តេ បាតុភូតេ ។ មហព្ភយេតិ ជាតិភយេ ជរាភយេ ព្យាធិភយេ មរណភយេតិ ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេ ។

(៣៧២) ជរាមច្ចុបរេតានន្តិ ជរាយ ផុដ្ឋានំ បរេតានំ សមោហិតានំ សមន្នាគតានំ មច្ចុនា ផុដ្ឋានំ បរេតានំ សមោហិតានំ សមន្នាគតានំ ជាតិយា អនុគតានំ ជរាយ អនុសដានំ ព្យាធិនា អភិភូតានំ មរណេន អព្ភាហតានំ អត្តាណានំ អលេណានំ អសរណានំ អសរណីភូតានន្តិ ជរាមច្ចុបរេតានំ ។

(៣៧៣) ទីបំ បព្រូមិ កប្ប តេតិ ទីបំ តាណំ លេណំ សរណំ គតិបរាយនំ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមីតិ ទីបំ បព្រូមិ ។ កប្ប តេតិ កប្បាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតីតិ ទីបំ បព្រូមិ កប្ប តេ ។ តេនាហ ភគវា

កប្បមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៧១) ពាក្យថា ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំ កើតឡើងហើយ គឺ ព្រោះកាមោឃៈ ភវោឃៈ ទិដ្ឋោឃៈ អវិជ្ជោឃៈ កើត កើតព្រម កកើត ដុះដាល កើតប្រាកដ ។ ពាក្យថា ជាភ័យធំ គឺជាភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំកើតឡើងហើយ ។

(៣៧២) ពាក្យថា ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុ គ្របសង្កត់ គឺត្រូវជរាប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ទន្ទ្រាន ត្រូវមច្ចុប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ទន្ទ្រាន ត្រូវជាតិជាប់តាម ត្រូវជរាជ្រួតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈកំចាត់ មិនមានទីការពារ មិនមានទីជ្រក មិនមានទីពឹង មិនមានបុគ្គលជាទីសង្ឃឹម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុគ្របសង្កត់ ។

(៣៧៣) ពាក្យថា ម្នាលកប្បៈ តថាគតនឹងប្រាប់អ្នក នូវទីពឹង គឺ តថាគតនឹងពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ នូវទីពឹង ទីការពារ ទីជ្រក ទីពំនាក់ ការប្រព្រឹត្តទៅនៃគតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតនឹងប្រាប់នូវទីពឹង ។ ពាក្យថា ម្នាលកប្បៈ របស់បទថា ម្នាលកប្បៈ ... ដល់អ្នក គឺព្រះមានព្រះភាគ ហៅព្រាហ្មណ៍នោះតាមឈ្មោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលកប្បៈ តថា-គត នឹងប្រាប់អ្នក នូវទីពឹង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មជ្ឈេ សរស្មឹ តិដ្ឋតំ (កប្បាតិ ភគវា)
ឱឃេ ជាតេ មហព្ភយេ
ជរាមច្ចុបរេតានំ
ទីបំ បព្រូមិ កប្ប តេតិ ។

(៣៧៤) អកិញ្ចនំ អនាទានំ ឯតំ ទីបំ អនាបរំ
និព្វានំ ឥតិ នំ ព្រូមិ ជរាមច្ចុបរិក្ខយំ ។

(៣៧៥) អកិញ្ចនំ អនាទានន្តិ អកិញ្ចនន្តិ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ កិញ្ចនប្បហានំ កិញ្ចនវូបសមោ[១] កិញ្ចនប្បដិនិស្សគ្គោ កិញ្ចនប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ អកិញ្ចនំ ។ អនាទានន្តិ អាទានំ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ អាទានប្បហានំ អាទានវូបសមោ អាទានប្បដិនិស្សគ្គោ អាទានប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ អកិញ្ចនំ អនាទានំ ។

---

១ ម. កិញ្ចនវូបសមំ កិញ្ចនប្បដិនិស្សគ្គំ ។ ល ។ អាទានប្បដិប្បស្សទ្ធំ ។

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ម្នាលកប្បៈ តថាគតនឹងប្រាប់អ្នកនូវទីពឹង របស់ពួកសត្វ អ្នកឋិតនៅ ក្នុងកណ្តាលនៃស្រះ ដែលត្រូវជរានិងមច្ចុគ្របសង្កត់ ព្រោះឱឃៈជាភ័យធំ កើតឡើងហើយ ។

(៣៧៤) ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ នុ៎ះឯងជាទីពឹង ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ តថាគតហៅនូវទីពឹងនោះ ថា និព្វាន ជាទីអស់ជរានិងមច្ចុ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(៣៧៥) ពាក្យថា ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ ត្រង់ពាក្យថា ការមិនកង្វល់ សេចក្តីថា កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានះ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត ការលះបង់កង្វល់ ការរម្ងាប់កង្វល់ ការរលាស់កង្វល់ ការស្ងប់កង្វល់ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការមិនកង្វល់ ។ ពាក្យថា ការមិនប្រកាន់មាំ សេចក្តីថា តណ្ហា លោក ហៅថា ការប្រកាន់មាំ គុន ផល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ការលះបង់ សេចក្តីប្រកាន់មាំ ការរម្ងាប់ សេចក្តីប្រកាន់ ការរលាស់ចោល សេចក្តីប្រកាន់មាំ ការស្ងប់ សេចក្តីប្រកាន់មាំ អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការមិនកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ ។

(៣៧៦) ឯតំ ទីបំ អនាបរន្តិ ឯតំ ទីបំ តាណំ លេណំ សរណំ គតិបរាយនំ ។ អនាបរន្តិ តម្ហា(១) បរោ អញ្ញោ ទីបោ នត្ថិ អថខោ សោយេវ ទីបោ អគ្គោ ច សេដ្ឋោ ច វិសេដ្ឋោ ច បាមោក្ខោ ច ឧត្តមោ ច បវរោ ចាតិ ឯតំ ទីបំ អនាបរំ ។

(៣៧៧) និព្វានំ ឥតិ នំ ព្រូមីតិ វនំ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ វនប្បហានំ វនវូបសមោ វនប្បដិនិស្សគ្គោ វនប្បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានំ ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ ។បេ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥតីតិ ។ ព្រូមីតិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ និព្វានំ ឥតិ នំ ព្រូមិ ។

(៣៧៨) ជរាមច្ចុបរិក្ខយន្តិ ជរាមរណស្ស បហានំ វូបសមោ បដិនិស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ ជរាមច្ចុបរិក្ខយំ ។ តេនាហ ភគវា

---

១ ម. តេន ។

កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

(៣៧៦) ពាក្យថា ទុះឯងជាទីពឹង ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ គឺ ទុះជាទីពឹង ជាទីការពារ ជាទីជ្រក ជាទីពំនាក់ ជាដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃគតិ ។ ពាក្យថា ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ គឺទីពឹងដទៃឯទៀត អំពីទីពឹងនោះ មិនមាន មានតែទីពឹងនោះឯង ជាគុណដ៏លើសផង ប្រសើរផុតផង វិសេសផង ជាប្រធានផង ខ្ពង់ខ្ពស់ផង ថ្លៃថ្លាផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ ។

(៣៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតហៅ នូវទីពឹងនោះថា និព្វាន ដោយប្រការដូច្នេះ សេចក្ដីថា តណ្ហា លោកហៅថា វាន: បានដល់ រាគ: រាគ:ដ៏មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភ: អកុសលមូល ការលះបង់វាន: រម្ងាប់វាន: រលាស់ចោលវាន: ស្ងប់វាន: អមត-និព្វាន ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ ជាពាក្យភ្ជាប់បទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដោយប្រការដូច្នេះ ទុះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា តថាគតហៅ គឺ តថាគត ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតហៅ នូវទីពឹងនោះ ថានិព្វាន ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(៣៧៨) ពាក្យថា ជាទីអស់ជរានិងមច្ចុ គឺការលះបង់ ការរម្ងាប់ ការរលាស់ ការស្ងប់រម្ងាប់ នូវជរានិងមរណ: អមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាទីអស់ជរានិងមច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អកិញ្ចនំ អនាទានំ ឯតំ ទីបំ អនាបរំ

និព្វានំ ឥតិ នំ ព្រូមិ ជរាមច្ចុបរិក្ខយន្តិ ។

(៣៧៩) ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតា

ន តេ មារវសានុគា ន តេ មារស្ស បទ្ធគូ ។

(៣៨០) ឯតទញ្ញាយ យេ សតាតិ ឯតន្តិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ អញ្ញាយាតិ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។ យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ អញ្ញាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ យេតិ អរហន្តោ ខីណាសវា ។ សតាតិ ចតូហិ ការណេហិ សតា កាយេ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ ភាវេន្តា សតា ។ បេ ។ តេន វុច្ចតិ សតាតិ ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ។

ការមិនមានកង្វល់ ការមិនប្រកាន់មាំ នុ៎ះឯងជាទីពឹង ឯទីពឹងក្រៅពីនេះ ពុំមានទេ តថាគតហៅ នូវទីពឹងនោះ ថានិព្វាន ជាទីអស់ជរានឹងមច្ចុ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(៣៧៩) ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹងនុ៎ះ មានធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះអំណាចមារ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់ នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ ។

(៣៨០) ពាក្យថា ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹងនុ៎ះ ត្រង់ពាក្យថា ទីពឹងនុ៎ះ គឺអមតនិព្វាន បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ដឹង គឺដឹងច្បាស់ ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងមិនទៀង ។បេ។ ដឹងច្បាស់ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា វត្ថុទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់វិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា ពួកជនណា បានដល់ពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺមានសតិដោយហេតុ៤ គឺ កំពុងចំរើន កាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថាមានសតិ ។បេ។ ហេតុនោះ ពួកនោះលោកហៅថា អ្នកមានសតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនណា មានសតិដឹងនូវទីពឹងនុ៎ះ ។

(៣៨១) និដ្ឋជម្មាភិនិព្វុតាតិ និដ្ឋជម្មា(១) ញាតជម្មា តុលិតជម្មា តីរិតជម្មា វិភាវិតជម្មា វិភូតជម្មា ។ អភិនិព្វុតាតិ រាគស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតា ទោសស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតា មោហស្ស និព្វាបិតត្តា និព្វុតា កោធស្ស ឧបនាហស្ស ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ និព្វាបិតត្តា និព្វុតា បដិប្បស្សទ្ធាតិ និដ្ឋជម្មាភិនិព្វុតា ។

(៣៨២) ន តេ មារវសានុគាតិ មារោតិ យោ សោ មារោ កណ្ហោ អធិបតិ អន្តគូ នមុចិ បមត្តពន្ធុ ។ ន តេ មារវសានុគាតិ ន តេ មារស្ស វសេ វត្តន្តិ នបិ មារោ តេសុ វសំ វត្តេតិ តេ មារញ្ច មារបក្ខញ្ច មារបាសញ្ច មារពឡិសញ្ច មារាមិសញ្ច មារវិសយញ្ច មារនិវាបញ្ច មារគោចរញ្ច មារពន្ធនញ្ច អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វា វិហរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តីតិ ន តេ មារវសានុគា ។

កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

[៣៨១] ពាក្យថា មានធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករលត់ហើយ គឺមានធម៌ឃើញហើយ មានធម៌ដឹងហើយ មានធម៌ថ្លឹងហើយ មានធម៌ពិចារណាហើយ មានធម៌យល់ច្បាស់ហើយ មានធម៌ប្រាកដហើយ ។ ពាក្យថា ជាអ្នករលត់ គឺ ជាអ្នករលត់ ព្រោះរលត់រាគៈ ជាអ្នករលត់ ព្រោះរលត់ទោសៈ ជាអ្នករលត់ ព្រោះរលត់មោហៈ ជាអ្នករលត់ ព្រោះរលត់ក្រោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ ជាអ្នករលត់ ព្រោះរលត់អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានធម៌ឃើញហើយ ជាអ្នករលត់ហើយ ។

[៣៨២] ពាក្យថា ពួកជននោះជាអ្នកមិនលុះក្នុងអំណាចមារ ត្រង់ពាក្យថា មារ បានដល់ អ្នកសំឡាប់ អ្នកមានធម៌ខ្មៅ អ្នកជាអធិបតី អ្នកដល់នូវទីបំផុត (អកុសលកម្ម) អ្នកមិនលែង អ្នកជាផៅពង្ស នៃបុគ្គលធ្វេសប្រហែស ។ ពាក្យថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះ អំណាចមារ បានសេចក្តីថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះក្នុងអំណាចមារ ទាំងមារក៏មិនញុំាងអំណាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពួកជននោះបាន ពួកជននោះ គ្របសង្កត់ ញាំញី រួបរឹត កកំង ជិះជាន់ នូវមារផង ពួកមារផង អន្ទាក់មារផង សន្ទូចមារផង នុយមារផង វិស័យមារផង លំនៅមារផង គោចរមារផង បំណងមារផង ហើយនៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះក្នុងអំណាចមារ ។

(៣៨៣) ន តេ មារស្ស បទ្ធគូតិ ន តេ មារស្ស បទ្ធា បទ្ធចរា បរិចារិកា បេសិយា[១] តេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បទ្ធា បទ្ធចរា បរិចារិកា បេសិយាតិ[២] ន តេ មារស្ស បទ្ធគូ ។ តេនាហ ភគវា

ឯតទញ្ញាយ យេ សតា ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្វុតា

ន តេ មារវសានុគា ន តេ មារស្ស បទ្ធគូតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ ទសមោ ។

---

១ ម. សិយាតិ ។

(៣៨៣) ពាក្យថា ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ គឺពួកជននោះ មិនមែនជាអ្នកប្រើប្រាស់ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងការប្រើប្រាស់ ជាអ្នកបំរើបំរាស់ ជាអ្នកបំរើ របស់មារទេ ពួកជននោះ ជាអ្នកប្រើប្រាស់ ប្រព្រឹត្តក្នុងការប្រើប្រាស់ ជាអ្នកបំរើបំរាស់ ជាអ្នកបំរើ របស់ព្រះពុទ្ធមានជោគ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជននោះជាអ្នកមិនដល់នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ពួកជនណា ជាអ្នកមានសតិ ដឹងនូវទីពឹងនុ៎ះ មានធម៌ឃើញ
ហើយ ជាអ្នករំលត់ហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនលុះអំណាច
មារ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនដល់នូវភាពជាអ្នកបំរើមារ ។

ដំណាលគ្នានឹងកាលជាទីចប់ នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ទី ១០ ។

ជតុកណ្ណិមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៨៨) សុត្វានហំ វីរ អកាមកាមឹ

(ឥច្ចាយស្មា ជតុកណ្ណី)

ឱឃាតិគំ បុដ្ឋុមកាមមាគមំ
សន្តិបទំ ព្រូហិ សហជនេត្ត
យថាតច្ឆំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។

(៣៨៩) សុត្វានហំ វីរ អកាមកាមិន្តិ សុត្វា សុណិត្វា ឧគ្គហេត្វា ឧបធារេត្វា ឧបលក្ខយិត្វា ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ ។បេ។ ពុទ្ធោ ភគវាតិ សុត្វានហំ ។ វីរាតិ វីរោ ។ ភគវា វីរិយវាតិ វីរោ ។ បហូតិ វីរោ ។ វិសវីតិ វីរោ ។ អលមត្តោតិ វីរោ ។ សូរោ[1] វិក្កន្តោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី បហីនភយភេរវោ វិគតលោមហំសោតិ វីរោ ។

---

១ ម. សូរោតិ វីរោ ។

ជតុកណ្ណិមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៣៨៤) (ជតុកណ្ណីមានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គ
ជាវីរបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ទើបមក ដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាកាម ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា បពិត្រព្រះអង្គមានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ឲ្យទាន ។

(៣៨៥) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ...ទ្រង់ មានប្រាថ្នាកាម អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គឮ ស្តាប់ រៀន ចាំទុក កំណត់ទុកថា ព្រះមានព្រះភាគព្រះអង្គនោះ ជាព្រះអរហន្តព្រោះហេតុដូច្នេះខ្លះ ។បេ។ ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងហើយ ព្រះអង្គមានចំណែកធម៌ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស គឺព្រះពុទ្ធជាវីរជន ។ ព្រះមានព្រះភាគជាវីរបុរស ព្រោះទ្រង់មានសេចក្តីព្យាយាម ។ ជាវីរបុរស ព្រោះព្រះអង្គជាអ្នកសម្បូណ៌ដោយគុណ ។ ជាវីរបុរស ព្រោះព្រះអង្គញុំាងសេចក្តីព្យាយាមឲ្យកើត (ក្នុងសន្តានរបស់អ្នកដទៃ) ។ ជាវីរបុរស ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យអង់អាច ។ ជាវីរបុរស ព្រោះព្រះអង្គជាបុគ្គលក្លៀវក្លា មោះមុត មិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនស្ញប់ មិនរត់ បានលះបង់នូវសេចក្តីខ្លាចនឹងសេចក្តីញាប់ញ័រ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម ។

វិរតោ ឥធ សព្វបាបកេហិ
និរយទុក្ខមតិច្ច វីរិយវាសោ
សោ វីរិយវា បធានវា
វីរោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្តា ។

សុត្វានហំ វីរ ។ អកាមកាមិន្តិ កាមាតិ ឧទ្ទា-នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ វត្ថុកាមា បរិញ្ញាតា កិលេសកាមា បហីនា វត្ថុកាមានំ បរិញ្ញាតត្តា កិលេសកាមានំ បហីនត្តា ភគវា ន កាមេ កាមេតិ កាមា សេដ្ឋាតិ ន កាមេ បមោទតិ ន កាមេ អភិជប្បតិ តស្មា ពុទ្ធោ អកាមោ និក្កា-មោ ចត្តកាមោ វន្តកាមោ មុត្តកាមោ បហីនកា-មោ បដិនិស្សដ្ឋកាមោ វីតរាគោ វិគតរាគោ ចត្តរា-គោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស្សដ្ឋរាគោ និច្ឆាតោ និព្វុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្ម-ភូតេន អត្តនា វិហរតីតិ សុត្វានហំ វីរ អកាមកាមឹ ។

ព្រះខីណាស្រព វៀរហើយចាកបាបទាំងពួង ក្នុងលោកនេះ
មានកិរិយាអប់រំ ដោយសេចក្ដីព្យាយាម ក្នុងនិរយទុក្ខ
លោកមានព្យាយាម មានសេចក្ដីប្រឹងប្រែង មិនញាប់ញ័រ
មានសភាពដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា វីរបុរស ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ។ ពាក្យថា កាម របស់បទថា ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាម បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះលោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ វត្ថុកាម ព្រះពុទ្ធមានជោគ ទ្រង់កំណត់ដឹងហើយ កិលេសកាម ព្រះអង្គលះបង់ហើយ ព្រោះទ្រង់កំណត់ដឹងវត្ថុកាម ព្រោះលះបង់កិលេសកាម ព្រះមានព្រះភាគ ទើបមិនត្រូវការនឹងកាមទាំងឡាយ មិនរីករាយរកកាមទាំងឡាយ មិនប្រាថ្នាកាមទាំងឡាយថា កាមទាំងឡាយប្រសើរបំផុត ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនប្រាថ្នាកាម ចេញចាកកាម លះចោលកាម ខ្ជាក់ចោលកាម លែងកាម លះកាម រលាស់ចោលកាម ប្រាសចាករាគៈ ឃ្លាតចាករាគៈ លះចោលរាគៈ ខ្ជាក់ចោលរាគៈ លែងរាគៈ លះរាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ មិនមានប្រាថ្នា រលត់ទុក្ខ ត្រជាក់ សោយសុខ មានព្រះទ័យប្រសើរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ . . . ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាក្នុងកាម ។

ជតុកណ្ណីមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

ឥច្ចាយស្មា ជតុកណ្ណីតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។បេ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយ-វចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ ជតុកណ្ណីតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស គោត្តំ ។បេ។ ព្យាហារោតិ ឥច្ចាយស្មា ជតុកណ្ណី ។

(៣៨៦) ឱឃាតិគំ បុដ្ឋុមកាមមាគមន្តិ ឱឃាតិគន្តិ ឱឃាតិគំ ឱឃំ អតិក្កន្តំ សមតិក្កន្តំ វីតិវត្តន្តំ ឱឃាតិគំ ។ បុដ្ឋុន្តិ បុដ្ឋុំ បុច្ឆិតុំ យាចិតុំ អជ្ឈេសិតុំ បសាទេតុំ ។ អកាមមាគមន្តិ អកាមំ បុដ្ឋុំ និក្កាមំ ចត្តកាមំ វន្តកាមំ មុត្តកាមំ បហីនកាមំ បដិនិស្ស-ដ្ឋកាមំ វីតរាគំ ចត្តរាគំ វន្តរាគំ មុត្តរាគំ បហីនរាគំ បដិនិស្សដ្ឋរាគំ អាគម្ហា អាគតម្ហា ឧបាគតម្ហា ស-ម្បត្តម្ហា តយា សទ្ធឹ សមាគតម្ហាតិ ឱឃាតិគំ បុដ្ឋុ-មកាមមាគមំ ។

ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា ជតុកណ្ណី មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ គឺជាពាក្យតបទ ៗ ។បេ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ៗ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ៗ ពាក្យថា ជតុកណ្ណី គឺជាគោត្រ ៗ ។បេ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ជតុកណ្ណី មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះ ៗ

(៣៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ទើបមក ដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ត្រង់ពាក្យថា ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ គឺទ្រង់កន្លងឱឃៈ ឈានកន្លង រំលងផុត ប្រព្រឹត្តកន្លងឱឃៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ ៗ ពាក្យថា ដើម្បីទូលសួរ គឺដើម្បីសាកសួរ ដើម្បីដណ្តឹង ដើម្បីសូម ដើម្បីអារាធនា ដើម្បីឲ្យជ្រះថ្លា ៗ ពាក្យថា ទើបមក... ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា គឺយើងខ្ញុំមកហើយ ជាអ្នកមកហើយ ចូលមកហើយ សំដៅមកហើយ គឺជាអ្នកមកជួបនឹងព្រះអង្គ ដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នា ទ្រង់ចេញចាកកាម ទ្រង់ចោលកាម ទ្រង់ខ្ជាក់កាម ទ្រង់លែងកាម ទ្រង់លះកាម ទ្រង់រលាស់កាម ទ្រង់ប្រាសចាករាគៈ ទ្រង់ចោលរាគៈ ទ្រង់ខ្ជាក់រាគៈ ទ្រង់លែងរាគៈ ទ្រង់លះរាគៈ ទ្រង់រលាស់ចោលរាគៈ ហេតុនោះ (លោកទូលសួរថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ ទើបមកដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ៗ

(៣៨៧) សន្តិបទំ ព្រូហិ សហជនេត្តាតិ សន្តីតិ ឯកេន អាការេន សន្តិបិ សន្តិបទំបិ តញ្ញេវ អមតំ និព្វានំ(១) យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ ។ វុត្តញ្ហេតំ ភគវតា សន្តមេតំ បទំ បណីតមេតំ បទំ យទិទំ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានន្តិ ។ អបរេនាការេន យេ ធម្មា សន្តាធិគមាយ សន្តិផុសនាយ សន្តិសច្ឆិកិរិយាយ សំវត្តន្តិ សេយ្យថីទំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្តពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ឥមេ វុច្ចន្តិ សន្តិបទា ។ សន្តិបទំ តាណបទំ លេណបទំ សរណបទំ អភយបទំ អច្ចុតបទំ អមតបទំ និព្វានបទំ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ ។ សហជនេត្តាតិ នេត្តំ វុច្ចតិ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ ។

១ ម. សន្តិបទន្តិ តំយេវ ឯតំយេវ អមតំ និព្វានំ ។

(៣៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គមានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទ ត្រង់ពាក្យថា សន្តិ សេចក្តីថា សន្តិក្តី សន្តិបទក្តី ដោយអាការតែមួយ គឺអមតនិព្វាននោះឯង បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ សមដូចពាក្យនេះដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា នុ៎ះ ជាចំណែកដ៏ស្ងប់ នុ៎ះជាចំណែកដ៏ឧត្តម គឺការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ ព្រះនិព្វាន ។ មួយទៀត បើដោយអាការដទៃ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីកិរិយាបានសេចក្តីស្ងប់ ដើម្បីការពាល់ត្រូវសេចក្តីស្ងប់ ដើម្បីការធ្វើឲ្យជាក់លាក់ គឺ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ពួកធម៌នេះ លោកហៅថា សន្តិបទ ។ សូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវសន្តិបទ ឧបាយជាគ្រឿងការពារ ឧបាយជាគ្រឿងជ្រក ឧបាយជាគ្រឿងពឹង ឧបាយមិនមានភ័យ ឧបាយមិនច្យុត ឧបាយមិនមានស្លាប់ ឧបាយគឺព្រះនិព្វាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គ ទ្រង់មានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា គឺសព្វញ្ញុតញ្ញាណ លោកហៅថា ព្រះនេត្រ ។

ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ជនេត្តំ ជិនភាវេ ច ពោធិយា
មូលេ អបុព្វំ អចរិមំ ឯកស្មឹ ខណេ ឧប្បន្នំ
តស្មា ពុទ្ធោ សហាជនេត្តោតិ សន្តិបទំ ព្រូហិ
សហាជនេត្ត ។

(៣៨៨) យថាតច្ឆំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ យថា-តច្ឆំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្វសង្ខា-រសមថោ សព្វូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។បេ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ ព្រូហិ មេ តន្តិ ព្រូហិ អាចិក្ខាហិ ។បេ។ បកាសេហីតិ យថា-តច្ឆំ ភគវា ព្រូហិ មេ តំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មានព្រះនេត្រ គឺញាណនៃព្រះជិនស្រី (អ្នកឈ្នះកិលេស) កើតឡើងមិនមុនមិនក្រោយ គឺក្នុងខណៈតែមួយ ទៀបគល់នៃពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មានព្រះនេត្រកើតដំណាលគ្នា ហេតុនោះ (លោកទូលសួរថា) បពិត្រព្រះអង្គ មានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវសន្តិបទ ។

[៣៨៨] ពាក្យថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ធម៌ពិត បាននាម ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែង នូវសន្តិបទនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺសូមព្រះអង្គ សំដែង ប្រាប់ ។បេ។ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គសំដែង នូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

សុត្វានហំ វីរ អកាមកាមឹ

(ឥច្ចាយស្មា ជតុកណ្ណី)

ឱឃាតិគំ បុដ្ឋុមកាមមាគមំ

សន្តិបទំ ព្រូហិ សហាជនេត្ត

យថាតច្ឆំ ភគវា ព្រូហិ មេ តន្តិ ។

(៣៨៩) ភគវា ហិ កាមេ អភិភុយ្យ ឥរិយតិ

(អាទិច្ចោវ បឋវឹ តេជី តេជសា)

បរិត្តបញ្ញស្ស មេ ភូរិបញ្ញោ

អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ

ជាតិជរាយ ឥធ វិប្បហានំ ។

(៣៩០) ភគវា ហិ កាមេ អភិភុយ្យ ឥរិយតីតិ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ។ កាមេតិ ឧទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។

(ផុតកណ្ឌ៍មានអាយុ ទូលសួរដូច្នេះថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ខ្ញុំព្រះអង្គបានឮហើយ ទើបមក ដើម្បីទូលសួរព្រះអង្គ ទ្រង់មិនមានប្រាថ្នាកន្លងកាម ទ្រង់ឆ្លងឱឃៈ ទ្រង់មិនមានសេចក្ដីប្រាថ្នា បពិត្រព្រះអង្គមានព្រះនេត្រកើតព្រមគ្នា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវសន្តិបទ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គ សំ-ដែងនូវសន្តិបទនោះ ដែលជាធម៌ពិត ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យបាន ។

(៣៨៩) ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់នូវកាម ដូចព្រះអាទិត្យ មានតេជះ គ្របសង្កត់ នូវប្រឹថពីមណ្ឌល ដោយតេជះ សូមព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ដែលល្អមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះនូវជាតិនិងជរា ក្នុងលោកនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកមានប្រាជ្ញាស្ដួចស្ដើង ឲ្យបាន ។

(៣៩០) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ នូវកាម ត្រង់ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ គឺជាពាក្យពោលដោយសេចក្ដីគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា កាម បើតាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។

ភគវា វត្ថុកាមេ បរិជានិត្វា កិលេសកាមេ បហាយ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វា ចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ភគវា ហិ កាមេ អភិភុយ្យ ឥរិយតិ ។

(៣៩១) អាទិច្ចោវ បឋវី តេជី តេជសាតិ អាទិច្ចោ វុច្ចតិ សូរិយោ ។ បឋវី វុច្ចតិ ជគតី[១] ។ យថា សូរិយោ តេជី តេជេន សមន្នាគតោ បឋវី អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា សន្តាបយិត្វា សព្វំ អាកាសគតំ[២] អភិវិហច្ច អន្ធការំ វិធមិត្វា អាលោកំ ទស្សេត្វា[៣] អាកាសេ អន្តលិក្ខេ គមនបថេ[៤] គច្ឆតិ ឯវមេវ ភគវា ញាណតេជី ញាណតេជេន សមន្នាគតោ សព្វំ អភិសង្ខារសមុទយំ ។ បេ ។ កិលេសតមំ អវិជ្ជន្ធការំ វិធមិត្វា ញាណាលោកំ ទស្សេត្វា វត្ថុកាមេ បរិជានិត្វា កិលេសកាមេ បហាយ អភិភុយ្យ អភិភវិត្វា អជ្ឈោត្ថរិត្វា បរិយាទិយិត្វា មទ្ទិត្វា ចរតិ ឥរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ អាទិច្ចោវ បឋវី តេជី តេជសា ។

---

១ ម. ជគតិ ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ តមគតម្ពិ ទិស្សតិ ។ ៣ ម. ទស្សយិត្វា ។ ៤ ម. វេគេន បថេ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កំណត់ដឹងវត្ថុកាមទាំងឡាយ លះបង់ គ្របសង្កត់ បៀតបៀន រួបរឹត ឈ្លបឈ្លី ញាំញី នូវកិលេសកាមទាំងឡាយហើយ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ លោកពោលថា ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់ នូវកាម ។

(៣៩១) ពាក្យថា ដូចព្រះអាទិត្យ មានតេជះ គ្របសង្កត់នូវប្រឹថពីមណ្ឌល ដោយតេជះ សេចក្តីថា សុរិយទេវបុត្រ លោកហៅថា ព្រះអាទិត្យ ។ ផែនដី លោកហៅថា ប្រឹថពី ។ សុរិយទេវបុត្រមានតេជះ ដោយតេជះ ប្រកបដោយតេជះ គ្របសង្កត់ បៀតបៀន រួបរឹត ឈ្លបឈ្លី កំដៅ នូវប្រឹថពី ញុំាងវត្ថុដែលតាំងនៅក្នុងអាកាសទាំងអស់ ឲ្យវិនាស កំចាត់បង់ងងឹត ធ្វើនូវពន្លឺ ហើយចរទៅ ក្នុងផ្លូវជាទីចរទៅគឺអាកាសទទេ យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគមានតេជះគឺញាណ ប្រកបដោយតេជះគឺញាណ កំចាត់បង់នូវកិរិយាកើតឡើង នៃអភិសង្ខារទាំងពួង ។ បេ ។ នូវងងឹតគឺកិលេស នូវងងឹតគឺអវិជ្ជា សំដែងនូវពន្លឺគឺញាណ កំណត់ដឹងវត្ថុកាមទាំងឡាយ លះបង់ គ្របសង្កត់ ឃាត់បង់ រួបរឹត ឈ្លបឈ្លី ញាំញី នូវកិលេសកាមទាំងឡាយ ហើយត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដូចព្រះអាទិត្យ មានតេជះ គ្របសង្កត់នូវប្រឹថពីមណ្ឌល ដោយតេជះ ។

(៣៩២) បរិត្តបញ្ញស្ស មេ ភូរិបញ្ញោតិ អហមស្មិ បរិត្តបញ្ញោ ឱមកបញ្ញោ ជតុក្កបញ្ញោ ត្វំបិ មហាបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ និព្វេធិកបញ្ញោ ភូរិ វុច្ចតិ បថវី តាយ បថវីសមាយ បញ្ញាយ វិបុលាយ វិត្ថតាយ សមន្នាគតោតិ បរិត្តបញ្ញស្ស មេ ភូរិបញ្ញោ ។

(៣៩៣) អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញន្តិ អាចិក្ខ ធម្មន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ។បេ។ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ អាចិក្ខ ធម្មំ ។ យមហំ វិជញ្ញន្តិ យមហំ ជានេយ្យំ វិជានេយ្យំ បដិវិជានេយ្យំ បដិវិជ្ឈេយ្យំ អធិគច្ឆេយ្យំ ផុសេយ្យំ សច្ឆិករេយ្យន្តិ អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ ។

(៣៩២) ពាក្យថា ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ... ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាស្ដួចស្ដើង គឺខ្ញុំព្រះអង្គជាបុគ្គលមានប្រាជ្ញាតិច មានប្រាជ្ញាទុខថយ មានប្រាជ្ញាជ្រោកជ្រាក ចំណែកខាងព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញារីកកាយ មានប្រាជ្ញាលឿន មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាធុះធ្លាយ ប្រឹថពី ហៅថា ផែនដី ព្រះអង្គប្រកបដោយប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដីនោះ ជាបញ្ញាដ៏ទូលាយ ក្រាល ជ្រៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ... ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាស្ដួចស្ដើង ។

(៣៩៣) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ត្រង់ពាក្យថា សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវព្រហ្មចរិយៈ មានលំអក្នុងខាងដើម មានលំអក្នុងកណ្ដាល មានលំអក្នុងទីបំផុត ប្រកបដោយអត្ថ ប្រកបដោយព្យញ្ជនៈ បរិបូណ៌ទាំងអស់ ដ៏បរិសុទ្ធ នូវសតិប្បដ្ឋាន ៤ ។ បេ ។ នូវព្រះនិព្វានផង នូវបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ។ ពាក្យថា ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន គឺដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គដឹង យល់ច្បាស់ ចាក់ធ្លុះ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់បាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ។

ជតុកណ្ណីមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ

(៣៩៤) ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ឥធេវ
ជាតិយា ជរាមរណស្ស បហានំ វូបសមោ បដិនិ-
ស្សគ្គោ បដិប្បស្សទ្ធិ អមតំ និព្វានន្តិ ជាតិជ្ជរាយ
ឥធ វិប្បហានំ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

ភគវា ហិ កាមេ អភិភុយ្យ ឥរិយតិ
អាទិច្ចោវ បថវឹ តេជី តេជសា
បរិត្តបញ្ញស្ស មេ ភូរិបញ្ញ
អាចិក្ខ ធម្មំ យមហំ វិជញ្ញំ
ជាតិជ្ជរាយ ឥធ វិប្បហានន្តិ ។

(៣៩៥) កាមេសុ វិនយ គេធំ (ជតុកណ្ណីតិ ភគវា)
នេក្ខម្មំ ទដ្ឋុ ខេមតោ
ឧគ្គហីតំ និរត្តំ វា
មា តេ វិជ្ជិត្ថ កិញ្ចនំ ។

(៣៩៦) កាមេសុ វិនយ គេធន្តិ កាមាតិ ឧទ្ទា-
នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា
ច ។បេ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។បេ។

(៣៩៤) ពាក្យថា ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ នូវជាតិ និងជរា ក្នុងលោកនេះ គឺជាគ្រឿងលះបង់ រម្ងាប់ រលាស់ចេញ ស្ងប់រម្ងាប់ នូវជាតិ ជរា និងមរណៈ ក្នុងលោកនេះឯង គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ នូវជាតិ និងជរា ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តគ្របសង្កត់នូវកាម ដូច
ព្រះអាទិត្យ មានតេជះ គ្របសង្កត់ប្រថពីមណ្ឌល ដោយ
តេជះ សូមព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាស្មើដោយផែនដី ត្រាស់ប្រាប់
ធម៌ ដែលល្មមខ្ញុំព្រះអង្គយល់បាន ជាគ្រឿងលះបង់ស្រឡះ
នូវជាតិនិងជរា ក្នុងលោកនេះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកមាន
ប្រាជ្ញាស្តួចស្តើង ឲ្យបាន ។

(៣៩៥) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលជតុកណ្ណី) អ្នកចូរឃើញ
នូវនេក្ខម្មៈ ថាជាសេចក្តីក្សេម ហើយកំចាត់បង់នូវសេចក្តី
ប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ ការប្រកាន់ក្តី ការ
ត្រូវរលាស់ចេញក្តី កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។

(៣៩៦) អធិប្បាយពាក្យថា កំចាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកាមទាំងឡាយ គឺកាម ឧទ្ទានកាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។

ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេសកាមា ។ គេធន្តិ គេធោ វុច្ចន្តិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ កាមេសុ វិនយគេធន្តិ វិនយ បដិវិនយ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ កាមេសុ វិនយ គេធំ ។ ជាតុកណ្ណីតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ គោត្តេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ជាតុកណ្ណីតិ ភគវា ។

(៣៩៧) នេក្ខម្មំ ទដ្ឋុ ខេមតោតិ នេក្ខម្មន្តិ សម្មាបដិបទំ អនុលោមបដិបទំ អបច្ចនីកបដិបទំ អន្វត្ថបដិបទំ ធម្មានុធម្មបដិបទំ សីលេសុ បរិបូរការិតំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតំ ភោជនេ មត្តញ្ញុតំ ជាគរិយានុយោគំ សតិសម្បជញ្ញំ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ និព្វានញ្ច និព្វានគាមិនិញ្ច បដិបទំ

ទាំងនេះហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា កំចាត់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ គឺកំចាត់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំចាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ ។ ពាក្យថា ម្នាលជតុកណ្ណី គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមគោត្រ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។បេ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលជតុកណ្ណី ។

[៣៩៧] ពាក្យថា នេក្ខម្មៈ របស់បងថា អ្នកចូរឃើញនូវនេក្ខម្មៈ ថាជាសេចក្តីក្សេម គឺអ្នកចូរឃើញ យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាសឹកសត្រូវ សេចក្តីប្រតិបត្តិសមគួរដល់ប្រយោជន៍ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើឲ្យពេញលេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារ ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិនិងសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ព្រះនិព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន

ខេមតោ តាណតោ លេណតោ សរណតោ សរណី-ភូតតោ អភយតោ អច្ចុតតោ អមតតោ និព្វានតោ ទដ្ឋុំ បស្សិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ នេក្ខម្មំ ទដ្ឋុ ខេមតោ ។

(៣៩៨) ឧគ្គហិតំ និរត្តំ វាតិ ឧគ្គហិតន្តិ តណ្ហា-វសេន ទិដ្ឋិវសេន គហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិនិវិដ្ឋំ អជ្ឈោសិតំ អធិមុត្តំ ។ និរត្តំ វាតិ និរត្តំ វា មុញ្ចិ-តព្វំ វិជហិតព្វំ វិនោទេតព្វំ ព្យន្តីកាតព្វំ អនភាវង្គ-មេតព្វន្តិ ឧគ្គហិតំ និរត្តំ វា ។

(៣៩៩) មា តេ វិជ្ជិត្ថ កិញ្ចនន្តិ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិ-ញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ ឥទំ កិញ្ចនំ(1) តុយ្ហំ មា វិជ្ជិត្ថ មា បវិជ្ជិត្ថ មា សំវិជ្ជិត្ថ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ មា តេ វិជ្ជិត្ថ កិញ្ចនំ ។ តេនាហ ភគវា

ម. ឥមេ កិញ្ចនា ។

ថាជាសេចក្តីក្សេម ថាជាទីការពារ ថាជាទីជ្រក ថាជាទីពឹង ថាជាទីពំនាក់ ថាជាទីមិនមានភ័យ ថាជាទីមិនច្យុត ថាជាទីមិនមានសេចក្តីស្លាប់ ថាជាទីចេញចាកវាន: ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរឃើញនូវនេក្ខម្ម: ថាជាសេចក្តីក្សេម ។

(៣៩៨) ពាក្យថា ការប្រកាន់ របស់បទថា ការប្រកាន់ក្តី ការត្រូវលាស់ចេញក្តី គឺ ការប្រកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការជាប់ចំពាក់ ការជ្រុលជ្រប់ ការចុះស៊ប់ ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ការត្រូវលាស់ចេញ គឺ ការត្រូវលះលែង ការត្រូវដកចេញ ការត្រូវលះបង់ ការត្រូវធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការប្រកាន់ក្តី ការត្រូវលាស់ចេញក្តី ។

(៣៩៩) ពាក្យថា កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ សេចក្តីថា កង្វល់គឺរាគ: កង្វល់គឺទោស: កង្វល់គឺមោហ: កង្វល់គឺមាន: កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កង្វល់នេះ កុំមាន កុំជិតដល់ កុំមានប្រាកដដល់អ្នក គឺថា អ្នកចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

កាមេសុ វិនយ គេធំ
(ជតុកណ្ណីតិ ភគវា)
នេក្ខម្មំ ទដ្ឋុ ខេមតោ
ឧគ្គហិតំ និរត្តំ វា
មា តេ វិជ្ជិត្ថ កិញ្ចនំ ។

(៤០០) យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ បច្ឆា តេ មាហុ កិញ្ចនំ
មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសិ ឧបសន្តោ ចរិស្សសិ ។

(៤០១) យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហីតិ អតីតេ សង្ខារេ អារព្ភ យេ កិលេសា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ តេ កិលេសេ សោសេហិ វិសោសេហិ សុក្ខាបេហិ វិសុក្ខាបេហិ អពីជំ ករោហិ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ ឯវម្បិ យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ ។ អថវា យេ អតីតា កម្មាភិសង្ខារា អវិបក្កវិបាកា តេ កម្មាភិសង្ខារេ សោសេហិ វិសោសេហិ សុក្ខាបេហិ វិសុក្ខាបេហិ អពីជំ ករោហិ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលជតុកណ្ណី) អ្នកចូរឃើញនូវនេក្ខម្មៈ ថាជាសេចក្តីក្សេម ហើយកំចាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាមទាំងឡាយចេញ មួយទៀត ការប្រកាន់ក្តី ការត្រូវលាស់ចេញក្តី កង្វល់ក្តី កុំមានដល់អ្នកឡើយ ។

(៤០០) កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរីងស្ងួតទៅ កង្វល់ខាងក្រោយកុំមានដល់អ្នកឡើយ បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាកណ្តាលទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ ។

(៤០១) ពាក្យថា កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរីងស្ងួតទៅ គឺពួកកិលេសណាគប្បីកើត ព្រោះប្រារព្ធសង្ខារទាំងឡាយជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសទាំងនោះ ឲ្យរីង ឲ្យស្ងួត ឲ្យខះ ឲ្យហួតហែង ចូរធ្វើកុំឲ្យមានពូជ ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរីងស្ងួតទៅ យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត ពួកកម្មាភិសង្ខារណា ជាអតីត មានវិបាចាស់ក្លាហើយ អ្នកចូរញ៉ាំងកម្មាភិសង្ខារទាំងនោះ ឲ្យរីង ឲ្យស្ងួត ឲ្យខះ ឲ្យហួតហែង ចូរធ្វើកុំឲ្យមានពូជ ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន

ឯវម្បិ យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ ។

(៦០២) បច្ឆា តេ មាហុ កិញ្ចនន្តិ បច្ឆា វុច្ចតិ អនាគតំ កិញ្ចនំ អនាគតេ សង្ខារេ អារព្ភ រាគកិញ្ចនំ ទោសកិញ្ចនំ មោហកិញ្ចនំ មានកិញ្ចនំ ទិដ្ឋិកិញ្ចនំ កិលេសកិញ្ចនំ ទុច្ចរិតកិញ្ចនំ ឥទំ កិញ្ចនំ តុយ្ហំ មា អាហុ មា អហោសិ មា ជនេហិ មា សញ្ជនេហិ មា និព្វត្តេហិ បជហ វិនោទេហិ ព្យន្តីករោហិ អនភាវង្គមេហីតិ បច្ឆា តេ មាហុ កិញ្ចនំ ។

(៦០៣) មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសីតិ មជ្ឈេ វុច្ចតិ បច្ចុប្បន្នំ រូបំ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ បច្ចុប្បន្នេ សង្ខារេ តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋិវសេន នោ គហេស្សសិ ន គណ្ហិស្សសិ ន បរាមសិស្សសិ ន នន្ទិស្សសិ ន អជ្ឈោសិស្សសិ អភិនន្ទនំ[១] អជ្ឈោសានំ គាហំ បរាមាសំ អភិនិវេសំ បជហិស្សសិ វិនោទេស្សសិ ព្យន្តីករិស្សសិ អនភាវង្គមេស្សសីតិ មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសិ ។

---

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អភិវទន្តិ ទិស្សតិ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរីងស្ងួតទៅ យ៉ាងនេះក៏មាន ។

(៤០២) ពាក្យថា កង្វល់ខាងក្រោយកុំមានដល់អ្នកឡើយ សេចក្តីថា កង្វល់ជាអនាគត ហៅថា កង្វល់ខាងក្រោយ បានដល់កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានះ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត ព្រោះប្រារព្ធសង្ខារទាំងឡាយជាអនាគត កង្វល់នេះ កុំមាន កុំឲ្យកើតមាន ដល់អ្នក អ្នកចូរកុំញ៉ាំងកង្វល់ឲ្យកើត កុំបង្កើត កុំឲ្យលូតលាស់ឡើង ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កង្វល់ខាងក្រោយកុំមានដល់អ្នកឡើយ ។

(៤០៣) ពាក្យថា បើអ្នកនឹងមិនកាន់យក ខន្ធជាកណ្តាលទេ សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ខន្ធជាកណ្តាល អ្នកនឹងមិនកាន់យក មិនចាប់ មិនស្ទាបអង្អែល មិនរីករាយ មិនជ្រុលជ្រប់ ចំពោះសង្ខារទាំងឡាយ ជាបច្ចុប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ គឺថាបើអ្នកនឹងលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីរីករាយ ការជ្រុលជ្រប់ ការប្រកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ការជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាកណ្តាលទេ ។

(៤០៤) ឧបសន្តោ ចរិស្សសីតិ រាគស្ស សន្តត្តា ឧបសន្តោ ទោសស្ស សន្តត្តា ឧបសន្តោ មោហស្ស សន្តត្តា ឧបសន្តោ កោធស្ស ឧបនាហស្ស ។បេ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្តត្តា សមិតត្តា វូបស-មិតត្តា វិជ្ឈាតត្តា និព្វុតត្តា វិគតត្តា បដិប្បស្សទ្ធត្តា សន្តោ ឧបសន្តោ វូបសន្តោ និព្វុតោ បដិប្បស្ស-ទ្ធោ ចរិស្សសិ វិហរិស្សសិ វត្តិស្សសិ បាលេស្សសិ យបេស្សសិ យាបេស្សសីតិ ឧបសន្តោ ចរិស្សសិ ។ តេនាហ ភគវា

យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ បច្ឆា តេ មាហុ កិញ្ចនំ
មជ្ឈេ ចេ នោ គហេស្សសិ ឧបសន្តោ ចរិស្សសីតិ ។

(៤០៥) សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស ព្រាហ្មណ
អាសវាស្ស ន វិជ្ជន្តិ យេហិ មច្ចុវសំ វជេ ។

(៤០៦) សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស ព្រាហ្មណាតិ ស-ព្វសោតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ

(៤០៤) ពាក្យថា អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ត្រាច់ទៅ គឺឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ ឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ស្ងប់រម្ងាប់ រម្ងាប់ស្ងប់ រលត់ សោយ រលាយ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ រម្ងាប់ស្ងប់ ផុតរលត់ ទៅប្រាស សោយ រលាយ នូវកោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហើយនឹងត្រាច់ទៅ ត្រាច់ទៅផ្សេង ៗ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ត្រាច់ទៅ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាតណា (ធ្លាប់មានហើយ) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរ
ញុំាងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរីងស្ងួតទៅ កង្វល់ខាងក្រោយ
កុំមានដល់អ្នកឡើយ បើអ្នកនឹងមិនកាន់យកខន្ធជាកណ្តាល
ទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ ។

(៤០៥) ម្នាលព្រាហ្មណ៍ បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុ ដោយអាសវៈ
ទាំងឡាយណា អាសវៈ (ទាំងនោះ) របស់បុគ្គលដែលប្រាស
ចាកតម្រេកក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួងនោះ មិនមានទេ ។

(៤០៦) អធិប្បាយពាក្យថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍.. ដែលប្រាសចាកតម្រេកក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា ដោយប្រការទាំងពួង គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសេសសល់ ។

បរិយាទាយវចនមេតំ សព្វសោតិ ។ នាមន្តិ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធា ។ រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្នញ្ច មហាភូតានំ ឧបាទាយរូបំ ។ គេធោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស ព្រាហ្មណាតិ សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស វិគតគេធស្ស ចត្តគេធស្ស វន្តគេធស្ស មុត្តគេធស្ស បហីនគេធស្ស បដិនិស្សដ្ឋគេធស្ស វីតរាគស្ស វិគតរាគស្ស ចត្តរាគស្ស វន្តរាគស្ស មុត្តរាគស្ស បហីនរាគស្ស បដិនិស្សដ្ឋរាគស្សាតិ សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស ព្រាហ្មណា ។

(៤០៧) អាសវាស្ស ន វិជ្ជន្តីតិ អាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ អស្សាតិ អរហតោ ខីណាសវស្ស ។ ន វិជ្ជន្តីតិ ឥមេ អាសវា តស្ស នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ អាសវាស្ស ន វិជ្ជន្តិ ។

ពាក្យថា ដោយប្រការទាំងពួងនុ៎ះ ជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា នាម បានដល់អរូបក្ខន្ធ៤ ។ ពាក្យថា រូប បានដល់មហាភូតរូប ៤ ផង ឧបាទាយ-រូបរបស់មហាភូតរូប ៤ ។ តណ្ហា លោកហៅថា តម្រេក បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍...ដែលប្រាសចាកតម្រេកក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង បានសេចក្តីថា ប្រាសចាកប្រាថ្នា ឃ្លាតចាកប្រាថ្នា ចោលប្រាថ្នា ខ្ជាក់ប្រាថ្នា លែងប្រាថ្នា លះប្រាថ្នា រលាស់ប្រាថ្នា គឺជាអ្នកប្រាសចាករាគៈ ឃ្លាតចាករាគៈ ចោលរាគៈ ខ្ជាក់រាគៈ លែងរាគៈ លះរាគៈ រលាស់រាគៈ ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលព្រាហ្មណ៍...ដែលប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង ។

(៤០៧) អធិប្បាយពាក្យថា អាសវៈ ទាំងឡាយ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា អាសវៈ បានដល់ អាសវៈ ៤ គឺ កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គលនោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺអាសវៈទាំងនេះ របស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន គឺលោកមិនបាន លោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាសវៈទាំងឡាយ របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

[៤០៨] យេហិ មច្ចុវសំ វជេតិ យេហិ អាសវេហិ មច្ចុនោ ច វសំ គច្ឆេយ្យ មរណស្ស ច វសំ គច្ឆេយ្យ មារបក្ខស្ស ច វសំ គច្ឆេយ្យ តេ អាសវា អស្ស នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ យេហិ មច្ចុវសំ វជេ ។ តេនាហ ភគវា

សព្វសោ នាមរូបស្មឹ វីតគេធស្ស ព្រាហ្មណ
អាសវាស្ស ន វិជ្ជន្តិ យេហិ មច្ចុវសំ វជេតិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។ បេ ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ជតុកណ្ណិមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ ឯកាទសមោ ។

(៤០៨) ពាក្យថា បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុ ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា សេចក្តីថា បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុក្តី លុះអំណាចមរណៈក្តី លុះអំណាចមារក្តី ដោយអាសវៈទាំងឡាយណា អាសវៈទាំងនោះរបស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន គឺលោកមិនបាន លោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុ ដោយអាសវៈទាំងឡាយ ណា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ម្នាលព្រាហ្មណ៍ បុគ្គលតែងលុះអំណាចមច្ចុ ដោយអាសវៈ
ទាំងឡាយណា អាសវៈ(ទាំងនោះ) របស់បុគ្គល ដែល
ប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងនាមរូប ដោយប្រការទាំងពួង នោះ
មិនមានទេ ។

ដំណាលគ្នានឹងកាលចប់នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គជាសាវ័ក ។

ចប់ ជតុកណ្ណីមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១១ ។

ភទ្រាវុធមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ

(៦០៩) ឱកញ្ជហំ តណ្ហច្ឆិទំ អនេជំ

(ឥច្ចាយស្មា ភទ្រាវុធោ)

នន្ទិញ្ជហំ ឱឃតិណ្ណំ វិមុត្តំ

កប្បញ្ជហំ អភិយាចេ សុមេធំ

សុត្វាន នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោ ។

(៦១០) ឱកញ្ជហំ តណ្ហច្ឆិទំ អនេជន្តិ ឱកញ្ជហន្តិ
រូបធាតុយា យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា
តណ្ហា យេ ឧបាយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិ-
និវេសានុសយា តេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា
ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុ-
ប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ ឱកញ្ជហោ ។ វេទនាធាតុ-
យា សញ្ញាធាតុយា សង្ខារធាតុយា វិញ្ញាណធាតុយា

ភទ្រាវុធមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស

(៤០៩) (ភទ្រាវុធមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមអារាធនា
ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះបង់ទីលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា
មិនមានការញាប់ញ័រ លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្លង់
មានព្រះទ័យរួចស្រឡះ លះបង់គ្រឿងកំណត់ មាន
បញ្ញាល្អ ពួកជនបានស្តាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ
ជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ។

(៤១០) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់ទីលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា មិនមានការញាប់ញ័រ ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គលះបង់ទីលំនៅ សេចក្តីថា ឆន្ទៈណា រាគៈណា នន្ទិណា តណ្ហាណា ការចូលទៅជិតប្រកាន់ជាគ្រឿងតាំងសឹប់របស់ចិត្ត ជាទីមកដេកត្រាំជាប់ណា ក្នុងរូបធាតុ កិលេសទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានជោគលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យមានវិបាកភាព មិនឲ្យកើតឡើងជាធម្មតាទៅ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាលះបង់ទីលំនៅ ។ ឆន្ទៈណា រាគៈណា នន្ទិណា តណ្ហាណា ការចូលទៅជិតប្រកាន់ ជាគ្រឿងតាំងសឹប់របស់ចិត្ត ជាទីមកដេកត្រាំជាប់ណា ក្នុងវេទនាធាតុ សញ្ញាធាតុ សង្ខារធាតុ វិញ្ញាណធាតុ

យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទី យា តណ្ហា យេ ឧបាយុបាទានា ចេតសោ អធិដ្ឋានាភិនិវេសានុសយា តេ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ និរាសយោ ។ តណ្ហច្ឆិទន្តិ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា សា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឆិន្នា ឧច្ឆិន្នា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា តស្មា ពុទ្ធោ តណ្ហច្ឆិទោ ។ អនេជន្តិ ឯជា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា ឯជា តណ្ហា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ អនេជោ ។ ឯជាយ បហីនត្តា អនេជោ ។ ភគវា លាភេបិ ន ឥញ្ជតិ អលាភេបិ ន ឥញ្ជតិ យសេបិ ន ឥញ្ជតិ អយសេបិ ន ឥញ្ជតិ បសំសាយ ន ឥញ្ជតិ និន្ទាយបិ ន ឥញ្ជតិ សុខេបិ ន ឥញ្ជតិ ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ជតិ

កិលេសទាំងនោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យកើតឡើងជាធម្មតាតទៅ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាលះបង់ទីលំនៅ ។ ពាក្យថាតណ្ហា របស់បទថា កាត់បង់តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា តណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគកាត់បង់ ផ្តាច់បង់ ផ្តិលផ្តាច់រម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាកាត់បង់តណ្ហា ។ ពាក្យថា មិនមានការញាប់ញ័រ សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា ការញាប់ញ័រ បានដល់រាគៈ រាគៈខាងកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ការញាប់ញ័រ គឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានភាគ លះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមានបែបភាព មិនឲ្យកើតឡើងជាធម្មតាតទៅ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ។ ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាមិនមានការញាប់ញ័រ ព្រោះទ្រង់លះបង់ការញាប់ញ័រហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគមិនរំភើប ក្នុងលាភផង មិនរំភើបក្នុងអលាភផង មិនរំភើបក្នុងយសផង មិនរំភើបក្នុងអយសផង មិនរំភើបក្នុងបសំសាផង មិនរំភើបក្នុងនិន្ទាផង មិនរំភើបក្នុងសុខផង មិនរំភើប មិនកំរើក មិនញាប់ញ័រ មិនរញ្ជួយ មិនកក្រើក ក្នុងទុក្ខផង

ន ចលតិ ន វេធតិ ន បវេធតិ ន សម្បវេធតិ តស្មា ពុទ្ធោ អនេជោតិ ឱកញ្ជហំ តណ្ហច្ឆិទំ អនេជំ ។ ឥច្ចាយស្មា ភទ្រាវុធោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុវចនំ សគារវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។ ភទ្រាវុធោតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ ។ បេ ។ អភិលាបោតិ ឥច្ចាយស្មា ភទ្រាវុធោ ។

(៤៦១) នន្ទិញ្ជហំ ឱឃតិណ្ណំ វិមុត្តន្តិ នន្ទិ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ សា នន្ទិ តណ្ហា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្កតា អាយតឹអនុប្បាទធម្មា តស្មា ពុទ្ធោ នន្ទិញ្ជហោ ។ ឱឃតិណ្ណន្តិ ភគវា កាមោឃំ តិណ្ណោ ភវោឃំ តិណ្ណោ ទិដ្ឋោឃំ តិណ្ណោ អវិជ្ជោឃំ តិណ្ណោ សព្វំ សំសារបថំ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ និត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។

ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា មិនមានការញាប់ញ័រ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គលះបង់លំនៅ កាត់បង់តណ្ហា មិនមានការញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា ភទ្រាវុធមានអាយុ ពោលដូច្នេះ ជាពាក្យតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព កោតក្រែង ។ ពាក្យថា ភទ្រាវុធ ជាឈ្មោះ ។ បេ ។ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ភទ្រាវុធមានអាយុ ពោលដូច្នេះ ។

(៤១១) ពាក្យថា លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្លង់ មានព្រះទ័យប្រស្រឡះ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីត្រេកអរ បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីត្រេកអរ គឺតណ្ហានោះ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព មិនឲ្យកើតតទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធទើបឈ្មោះថា លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ។ ពាក្យថា ឆ្លងអន្លង់ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឆ្លងកាមោឃៈ ឆ្លងភវោឃៈ ឆ្លងទិដ្ឋោឃៈ ឆ្លងអវិជ្ជោឃៈ ឆ្លងឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ កន្លង ឈានរំលង ផ្លោះរំលង ទូវផុតគឺសង្សារទាំងអស់ ព្រះអង្គមានការអប់រំនៅហើយ មានចរណៈប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។

ជាតិជរាមរណសំសារេ នន្ទិ តស្ស បហីនាតិ នន្ទិ-ញ្ជហំ ឱឃតិណ្ណំ ។ វិមុត្តន្តិ ភគវតោ រាគា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ទោសា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ មោហា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ កោធា ឧបនាហា ។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ នន្ទិញ្ជហំ ឱឃតិណ្ណំ វិមុត្តំ ។

(៦១៦) កប្បញ្ជហំ អភិយាចេ សុមេធាតិ កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិកប្បោ ។ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ តណ្ហាកប្បោ បហីនោ ទិដ្ឋិកប្បោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកប្បស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិកប្ប-ស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា ពុទ្ធោ កប្បញ្ជហោ ។ អភិយា-ចេតិ យាចាមិ អភិយាចាមិ អជ្ឈេសាមិ សាទិយាមិ បត្ថយាមិ បិហយាមិ អភិជប្បាមិ ។ សុមេធាតិ មេ-ធា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានានា ។ បេ ។

កតច្ចុ គឺជាតិ ជរា មរណៈ និងសង្សារ នៃព្រះអង្គ មិនមានឡើយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ទ្រង់លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ធ្លង់អន្ទង់ ។ ពាក្យថា មានព្រះទ័យរួចស្រឡះ គឺព្រះហឫទ័យ របស់ព្រះមានព្រះ-ភាគ ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាករាគៈ ព្រះហឫទ័យ ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកទោសៈ ព្រះហឫទ័យ ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកមោហៈ ព្រះហឫទ័យ ផុត រួចស្រឡះ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ចាកក្រោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារ ទាំងអស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ធ្លង់អន្ទង់ មានព្រះហឫទ័យរួចស្រឡះ ។

(៤៧២) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមអារាធនាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ញាល្អ ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងកំណត់ បានដល់ កប្បៈ (គ្រឿងកំណត់) ២ គឺតណ្ហាកប្បៈ ១ ទិដ្ឋិកប្បៈ ១ ។ បេ ។ នេះ តណ្ហាកប្បៈ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិកប្បៈ ។ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់តណ្ហាកប្បៈ រលាស់ចោលទិដ្ឋិកប្បៈ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា លះបង់កប្បៈ ព្រោះលះបង់តណ្ហាកប្បៈ ព្រោះរលាស់ចោលទិដ្ឋិកប្បៈ ។ ពាក្យថា សូមអារាធនា គឺ ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមអង្វរ អារាធនា និមន្ត ត្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ប៉ុនប៉ង ។ ពាក្យថា មានបញ្ញាល្អ សេចក្តីថា ប្រាជ្ញា ហៅថា បញ្ញា បានដល់ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ពុទ្ធោ ឥមាយ មេធាយ បញ្ញាយ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ តស្មា ពុទ្ធោ សុមេធោតិ តប្បញ្ហំ អភិយាចេ សុមេធំ ។

(៤១៣) សុត្វាន នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោតិ នាគស្សាតិ នាគោ ។ កតមោ អាគុំ ន ករោតីតិ នាគោ ។ ន គច្ឆតីតិ នាគោ ។ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។ បេ ។ ឯវំ កតមោ ន អាគច្ឆតីតិ នាគោ ។ សុត្វាន នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោតិ ពុទ្ធស្ស វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ សុត្វា សុណិត្វា ឧគ្គហេត្វា ឧបធារយិត្វា ឧបលក្ខយិត្វា ឥតោ អបនមិស្សន្តិ វជិស្សន្តិ ទិសាវិទិសំ គមិស្សន្តីតិ[១] សុត្វាន នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

---

១ ម. បក្កមិស្សន្តិ ទិសំ គមិស្សន្តីតិ ។

សេចក្ដីមិនវង្វេង ការពិចិត្យធម៌ ឃើញត្រូវ ៗ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅប្រកប ចូលទៅប្រកបព្រម ចូលដល់ ចូលដល់ព្រម មកដល់ព្រម ដោយបញ្ញាជាគ្រឿងកំចាត់នេះឯង ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ទើបឈ្មោះថា មានបញ្ញាដ៏ល្អ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គ សូមភាពធនាព្រះអង្គ ទ្រង់លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ញាល្អ ៗ

(៤១៣) ពាក្យថា ពួកជនបានស្ដាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ត្រង់ពាក្យថា នាគ គឺ (ព្រះពុទ្ធ) ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះនាគ ៗ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាម ថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើអំពើអាក្រក់ ៗ ទ្រង់ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនលុះ (អគតិ) ៗ ទ្រង់ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនមក ៗ បេ ៗ ព្រះមាន ព្រះភាគ ព្រះនាមថា នាគ ព្រោះមិនមក យ៉ាងនេះឯង ៗ ពាក្យថា ពួកជនស្ដាប់(ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀស ចេញអំពីទីនេះ គឺ ពួកជនស្ដាប់ ឮ កួចកាន់ ចាំទុក កំណត់ទុក នូវព្រះតម្រាស់ គន្លងនៃវាចា ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គហើយ នឹងចៀសចេញ នឹងគេចចេញ អំពីទីនេះ ទៅកាន់ទិសផ្សេង ៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកជនស្ដាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគហើយ នឹងចៀសចេញអំពីទីនេះ ៗ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍ នោះ ពោលថា

ឱកញ្ជហំ តណ្ហច្ឆិទំ អនេជំ

(ភទ្រាយុស្ស កប្រាវុធោ)

នន្ទិញ្ជហំ ឱឃតិណ្ណំ វិមុត្តំ

កប្បញ្ជហំ អភិយាចេ សុមេធំ

សុត្វាន នាគស្ស អបនមិស្សន្តិ ឥតោ ។

(៤១៤) នានាជនា ជនបទេហិ សង្គតា

តវ វីរ វាក្យំ អភិកង្ខមានា

តេសំ តុវំ សាធុ វិយាករោហិ

តថា ហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។

(៤១៥) នានាជនា ជនបទេហិ សង្គតាតិ នានា-
ជនាតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ទា ច
គហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ ជនប-
ទេហិ សង្គតាតិ អង្គា ច មគធា ច កាសិយា ច
កោសលា ច វជ្ជិយា ច មល្លា ច ចេតិយម្ហា ច
សាគរម្ហា ច បញ្ចាលា ច អវន្តិយា ច យោនា ច
កម្ពោជា ច ។ សង្គតាតិ សង្គតា សមាគតា សមោ-
ហិតា សន្និបតិតាតិ នានាជនា ជនបទេហិ សង្គតា ។

(កត្រាំងមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសូមអារាធនា
ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គលះលំនៅ កាត់បង់តណ្ហា មិន
មានការញាប់ញ័រ លះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ឆ្លងអន្លង់ មាន
ព្រះហឫទ័យរួចស្រឡះ លះបង់គ្រឿងកំណត់ មានបញ្ញាល្អ
ពួកជនស្តាប់ (ព្រះតម្រាស់) របស់ព្រះអង្គ ជាព្រះពុទ្ធនាគ
ហើយ នឹងចៀសចេញ អំពីទីនេះ ។

(៤១៨) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ពួកជនផ្សេង ៗ ចេញអំពីជន-
បទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ
សូមព្រះអង្គសំដែងដោះប្រស្នា ដើម្បីជនទាំងនោះ ព្រោះថា
ធម៌+នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត ។

(៤១៩) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនផ្សេង ៗ ចេញអំពីជនបទទាំងឡាយ
មកប្រជុំគ្នា ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនផ្សេង ៗ បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍
វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា នឹងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ចេញ
អំពីជនបទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា គឺចេញអំពីជនបទ ឈ្មោះអង្គៈផង
មគធៈផង កាសីផង កោសលៈផង វជ្ជីផង មល្លៈផង ចេតិយៈផង
សាគរៈផង បញ្ចាលៈផង អវន្តិផង យោនៈផង កម្ពោជៈផង ។ ពាក្យថា
មកប្រជុំគ្នាគឺមកជុំ មកព្រមគ្នា មកស្រុះគ្នា មកជួបជុំគ្នា ហេតុនោះ(លោក
ពោលថា) ពួកជនផ្សេង ៗ ចេញអំពីជនបទទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ។

(៤១៦) តវ វីរ វាក្យំ អភិកង្ខមានាតិ វីរាតិ វីរោ ៗ ភគវា វីរិយវាតិ វីរោ ៗ បហូតិ វីរោ ៗ វិសវីតិ វីរោ ៗ អលមត្តោតិ វីរោ ៗ បេ ៗ វិគតលោមហំសោតិ វីរោ ៗ

វិរតោ ឥធ សព្វបាបកេហិ
និរយទុក្ខមតិច្ច វីរិយវា សោ
សោ វីរិយវា បធានវា
វីរោ តាទិ បវុច្ចតេ តថត្តាតិ ៗ

តវ វីរ ៗ វាក្យំ អភិកង្ខមានាតិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប្បថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ ៗ អភិកង្ខមានាតិ កង្ខមានា អភិកង្ខមានា ឥច្ឆមានា សាទិយមានា បត្ថមានា បិហយមានា អភិជប្បមានាតិ តវ វីរ វាក្យំ អភិកង្ខមានា ៗ

(៤១៧) តេសំ តុវំ សាធុ វិយាករោហីតិ តេសន្តិ តេសំ ខត្តិយានំ ព្រាហ្មណានំ វេស្សានំ សុទ្ទានំ គហដ្ឋានំ បព្វជិតានំ ទេវានំ មនុស្សានំ ៗ

(៤១៦) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស (ពួកជន) ត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ ត្រង់ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស គឺព្រះពុទ្ធជាវីរបុរស ។ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់មានព្យាយាម ។ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់សម្បូណ៌ដោយគុណ ។ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់ជាអ្នកបណ្តុះសេចក្តីព្យាយាម ។ ព្រះនាមថាវីរបុរស ព្រោះទ្រង់អង់អាច ។ បេ ។ ព្រះនាមថា វីរបុរស ព្រោះទ្រង់ប្រាសចាកការព្រឺរោម ។

បុគ្គលណា វៀរហើយ ចាកបាបទាំងពួង ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នក
មានព្យាយាមជាលំនៅ កន្លងនិរយទុក្ខ បុគ្គលនោះ ជាអ្នក
មានព្យាយាម មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង មានសភាពដូច្នោះ
លោកហៅថា វីរបុរស ជាបុគ្គលមិនកម្រើក ។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ ជាវីរបុរស . . . របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រូវការព្រះតម្រាស់ គឺព្រះតម្រាស់ គន្លងនៃវាចា ទេសនា អនុសន្ធិ របស់ព្រះអង្គ ។ ពាក្យថា ត្រូវការ គឺប៉ុនប៉ង ត្រូវការ ប្រាថ្នា ត្រេកអរ ចង់បាន ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ពួកជនត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ ។

(៤១៧) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងដោះប្រស្នា ដើម្បីជនទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា ដើម្បីជនទាំងនោះ គឺដើម្បីជនទាំងនោះ បានដល់ក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស ។

តុវន្តិ ភគវន្តំ ភណតិ ។ សាធុ វិយាករោហីតិ សាធុ អា-
ចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរាហិ វិភជាហិ
ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ(១) សាធុ វិយាករោហិ ។

(៤១៨) តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ វិទិតោ ញាតោ តុលិតោ តីរិតោ វិភាវិតោ វិភូតោ ឯស ធម្មោតិ តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

នានាជនា ជនបទេហិ សង្គតា
តវ វីរ វាក្យំ អភិកង្ខមានា
តេសំ តុវំ សាធុ វិយាករោហិ
តថាហិ តេ វិទិតោ ឯស ធម្មោតិ ។

(៤១៩) អាទានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វំ (ភទ្រាវុធាតិ ភគវា)
ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេ
យំ យំ ហិ លោកស្មឹ ឧបាទិយន្តិ
តេនេវ មារោ អន្វេតិ ជន្តុំ ។

(៤០២) អាទានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វន្តិ អាទានតណ្ហា វុច្ចតិ រូបតណ្ហា ។ កឹការណា អាទានតណ្ហា វុច្ចតិ

១ ម. ឯត្តកប តេសំ តុវំ សាធុ វិយាករោហីតិ ទិស្សតិ ។

ពាក្យថា ព្រះអង្គ គឺភទ្រាវុធនិយាយចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែង គឺសូមព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត ផ្តើម បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) សូមព្រះអង្គសំដែង ។

(៤១៨) ពាក្យថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត គឺធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាប ដឹង ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ប្រាកដ ដោយពិត ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយដោយពិត ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ពោលថា

បពិត្រព្រះអង្គជាវីរបុរស ពួកជនផ្សេងៗ ចេញអំពីជនបទ
ទាំងឡាយ មកប្រជុំគ្នា ត្រូវការព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ
សូមព្រះអង្គសំដែង ដោះប្រស្នា ដើម្បីជនទាំងនោះ
ព្រោះថា ធម៌នុ៎ះ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ដោយពិត ។

(៤១៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភទ្រាវុធ) បុគ្គលគប្បី
កំចាត់អាទានតណ្ហា (តណ្ហាជាគ្រឿងប្រកាន់) ទាំងអស់
ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹងគឺកណ្តាល ព្រោះថា
ពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈ ណាៗ ក្នុងលោក មារតែង
ជាប់តាម នូវសត្វ ដោយអភិសង្ខារ គឺកម្មនោះឯង ។

(៤២០) ពាក្យថា បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានតណ្ហាទាំងអស់ គឺ រូបតណ្ហា ហៅថា អាទានតណ្ហា ។ ព្រោះហេតុអ្វី រូបតណ្ហា ហៅថា អាទានតណ្ហា ។

រូបតណ្ហា ។ តាយ រូបំ អាទិយន្តិ ឧបាទិយន្តិ គណ្ហន្តិ បរាមសន្តិ អភិនិវិសន្តិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ គតឹ ឧបបត្តឹ បដិសន្ធឹ ភវំ សំសារំ វដ្ដំ អាទិយន្តិ ឧបាទិយន្តិ គណ្ហន្តិ បរាមសន្តិ អភិនិវិសន្តិ តំការណា អាទានតណ្ហា វុច្ចតិ រូបតណ្ហា ។ អាទានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វន្តិ សព្វំ អាទានតណ្ហំ វិនយេថ វិនេយ្យ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ អនភាវង្គមេយ្យាតិ អាទានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វំ ។ ភទ្រាវុធាតិ ភគវាតិ ភទ្រាវុធាតិ ភគវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។ ភគវាតិ គារវាធិវចនមេតំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតិ ភទ្រាវុធាតិ ភគវា ។

(៤២១) ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ ចាបិ មជ្ឈេតិ ឧទ្ធន្តិ វុច្ចតិ អនាគតំ ។ អធោតិ អតីតំ ។ តិរិយំ ចាបិ មជ្ឈេតិ បច្ចុប្បន្នំ ។ ឧទ្ធន្តិ កុសលា ធម្មា ។ អធោតិ អកុសលា ធម្មា ។ តិរិយំ ចាបិ មជ្ឈេតិ អព្យាកតា ធម្មា ។ ឧទ្ធន្តិ ទេវលោកោ ។ អធោតិ អបាយលោកោ ។

ពួកសត្វរមែងកាន់ ប្រកាន់ កួបកាន់ ស្ទាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប ដោយតណ្ហានោះ កាន់ ប្រកាន់ កួបកាន់ ស្ទាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សង្សារ វដ្ដៈ ហេតុនោះ រូបតណ្ហា ហៅថា អាទានតណ្ហា ។ ពាក្យថា បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានតណ្ហាទាំងអស់ គឺបុគ្គល ត្រូវកំចាត់ បណ្ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានវែបភាព នូវអាទានតណ្ហាទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលត្រូវកំចាត់អាទានតណ្ហាទាំងអស់ ។ ពាក្យថា ភទ្រាវុធ របស់បទថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភទ្រាវុធ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះ តាមឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ នុ៎ះ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភទ្រាវុធ ។

(៤២១) ពាក្យថា ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹង គឺកណ្ដាល សេចក្ដីថា អនាគត ហៅថា ខាងលើ ។ អតីត ហៅថា ខាងក្រោម ។ បច្ចុប្បន្ន ហៅថា ទទឹង គឺកណ្ដាល ។ ពួកកុសលធម៌ ហៅថា ខាងលើ ។ ពួកអកុសលធម៌ ហៅថា ខាងក្រោម ។ ពួកអព្យាកតធម៌ ហៅថា ទទឹង គឺកណ្ដាល ។ ទេវលោក ហៅថា ខាងលើ ។ អបាយលោក ហៅថា ខាងក្រោម ។

តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេតិ មនុស្សលោកោ ។ ឧទ្ធន្តិ សុខា វេទនា ។ អធោតិ ទុក្ខា វេទនា ។ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេតិ អទុក្ខមសុខា វេទនា ។ ឧទ្ធន្តិ អរូបធាតុ ។ អធោតិ កាមធាតុ ។ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេតិ រូបធាតុ ។ ឧទ្ធន្តិ ឧទ្ធំ ចាទតលា ។ អធោតិ អធោ កេសមត្ថកា ។ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេតិ វេមជ្ឈេតិ ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេ ។

(៤២២) យំ យំ ហិ លោកស្មឹ ឧបាទិយន្តីតិ យំ យំ ហិ រូបគតំ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ អាទិយន្តិ ឧបាទិយន្តិ គណ្ហន្តិ បរាមសន្តិ អភិនិវិសន្តិ ។ លោកស្មិន្តិ អបាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ យំ យំ ហិ លោកស្មឹ ឧបាទិយន្តិ ។

(២២៣) តេនេវ មារោ អន្វេតិ ជន្តុន្តិ តេនេវ កម្មាភិសង្ខារវសេន បដិសន្ធិកោ ខន្ធមារោ ធាតុមារោ អាយតនមារោ គតិមារោ ឧបបត្តិមារោ បដិសន្ធិមារោ ភវមារោ សំសារមារោ វដ្ដមារោ អន្វេតិ អនុគច្ឆតិ អន្វាយិកោ ហោតិ ។

មនុស្សលោក ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ។ សុខវេទនា ហៅថា ខាងលើ ។ ទុក្ខវេទនា ហៅថា ខាងក្រោម ។ អទុក្ខមសុខវេទនា ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ។ អរូបធាតុ ហៅថា ខាងលើ ។ កាមធាតុ ហៅថា ខាងក្រោម ។ រូបធាតុ ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ។ សរីរៈខាងលើ អំពីបាតជើងឡើងទៅ ហៅថា ខាងលើ ។ សរីរៈខាងក្រោម អំពីចុងសក់ចុះមក ហៅថា ខាងក្រោម ។ សរីរៈ ត្រង់ពាក់កណ្តាល ហៅថា ទទឹង គឺកណ្តាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹងគឺកណ្តាល ។

(៤២២) ពាក្យថា ព្រោះពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈ ណា ៗ ក្នុងលោក គឺព្រោះពួកសត្វកាន់ កួបកាន់ ប្រកាន់ ស្ទាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ បំពោះរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណា ៗ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈ ណា ៗ ក្នុងលោក ។

(៤២៣) ពាក្យថា មារតែងជាប់តាមនូវសត្វ ដោយអភិសង្ខារ គឺកម្មនោះឯង បានដល់ មារគឺខន្ធ មារគឺធាតុ មារគឺអាយតនៈ មារគឺគតិ មារគឺឧបបត្តិ មារគឺបដិសន្ធិ មារគឺភព មារគឺសង្សារ មារគឺវដ្ដៈ ដែលប្រកបដោយបដិសន្ធិ តែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ដោយអំណាច នៃអភិសង្ខារ គឺកម្មនោះឯង ។

ជន្តុំ សត្តំ នរំ មាណវំ បោសំ បុគ្គលំ ជីវំ ជាតុំ(១)
ជន្តុំ ឥន្ទគុំ មនុជំ តេនេវ មារោ អន្វេតិ ជន្តុំ ។
តេនាហ ភគវា

អាទានតណ្ហំ វិនយេថ សព្វំ (ភទ្រាវុធាតិ ភគវា)

ឧទ្ធំ អធោ តិរិយំ វាបិ មជ្ឈេ

យំ យំ ហិ លោកស្មឹ ឧបាទិយន្តិ

តេនេវ មារោ អន្វេតិ ជន្តុំ ។

(៦២៦) តស្មា បជានំ ន ឧបាទិយេថ

ភិក្ខុ សតោ កិញ្ចនំ សព្វលោកេ

អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមានោ

បជំ ឥមំ មច្ចុធេយ្យេ វិសត្តំ ។

(៦២៧) តស្មា បជានំ ន ឧបាទិយេថាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ឯតំ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ អាទានតណ្ហាយាតិ តស្មា ។ បជានន្តិ ជានន្តោ បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជាន-ន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។បេ។

---
១ ម. ជន្តុំ ។

ពាក្យថា សត្វ គឺសត្វ នរៈ មាណព បុរស បុគ្គល ជីវៈ សត្វមានជាតិ មានជក សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មារតែងជាប់តាមនូវសត្វ ដោយអភិសង្ខារគឺកម្មនោះឯង ៗ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភទ្រាវុធ) បុគ្គលត្រូវកំចាត់ អាទានតណ្ហាទាំងអស់ ទាំងខាងលើ ទាំងខាងក្រោម ទាំងទទឹង គឺកណ្តាល ព្រោះថា ពួកសត្វប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈណា ៗ ក្នុងលោក មារតែងជាប់តាមសត្វ ដោយអភិសង្ខារគឺកម្មនោះឯង ៗ

(៥២៨) ព្រោះហេតុដូច្នោះ ភិក្ខុដឹងច្បាស់ នឹករលឹកឃើញ កាលសំឡឹងឃើញ នូវពួកសត្វដែលជាប់ ក្នុងអារម្មណ៍ជាគ្រឿងប្រកាន់ នូវប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ដូច្នេះ មិនគប្បីប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈទីមួយ ក្នុងលោកទាំងពួង ៗ

(៦២៩) ពាក្យថា ព្រោះហេតុដូច្នោះ ... ដឹងច្បាស់ ... មិនគប្បីប្រកាន់គឺ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ឃើញច្បាស់នូវទោសនុ៎ះ ក្នុងអាទានតណ្ហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុដូច្នោះ ៗ ពាក្យថា ដឹងច្បាស់ គឺ ដឹង ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ដឹងវិសេស យល់ធ្លុះធ្លាយ ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងឡាយ ទាំងពួង មិនទៀង ៗ បេ ៗ

យង្កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ជានន្តោ បជានន្តោ អាជានន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ។ ន ឧបាទិយេថាតិ រូបំ នាទិយេយ្យ ន ឧបាទិយេយ្យ ន គណ្ហេយ្យ ន បរាមសេយ្យ នាភិនិវិសេយ្យ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ គតឹ ឧបបត្តឹ បដិសន្ធឹ ភវំ សំសារំ វដ្ដំ នាទិយេយ្យ ន ឧបាទិយេយ្យ ន គណ្ហេយ្យ ន បរាមសេយ្យ នាភិនិវិសេយ្យាតិ តស្មា បជានំ ន ឧបាទិយេថ ។

(៤២៦) ភិក្ខុ សតោ កិញ្ចនំ សព្វលោកេតិ ភិក្ខូតិ កល្យាណបុថុជ្ជនោ វា ភិក្ខុ សេក្ខោ វា ភិក្ខូតិ ភិក្ខុ ។ សតោតិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។បេ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ ភិក្ខុ សតោ ។ កិញ្ចនន្តិ កិញ្ចិ រូបគតំ វេទនាគតំ សញ្ញាគតំ សង្ខារគតំ វិញ្ញាណគតំ ។ សព្វលោកេតិ សព្វអបាយលោកេ សព្វទេវលោកេ សព្វមនុស្សលោកេ សព្វខន្ធលោកេ សព្វអាយតនលោកេ សព្វធាតុលោកេតិ ភិក្ខុ សតោ កិញ្ចនំ សព្វលោកេ ។

ដឹង ដឹងច្បាស់ យល់ច្បាស់ ដឹងវិសេស យល់ធ្លុះធ្លាយ ត្រាស់ដឹងថា ធម្មជាតណានីមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រកាន់ គឺមិនត្រូវក្តួបកាន់ មិនត្រូវកាន់យក មិនត្រូវស្ទាបអង្អែល មិនត្រូវជាប់ចំពាក់ចំពោះរូប មិនត្រូវប្រកាន់ មិនត្រូវក្តួបកាន់ មិនត្រូវកាន់យក មិនត្រូវស្ទាបអង្អែល មិនត្រូវចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សង្សារ វដ្ដៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុដូច្នោះ ដឹងច្បាស់ មិនគប្បីប្រកាន់ ។

[៤២៦] ពាក្យថា ភិក្ខុនឹករលឹកឃើញនូវខន្ធបញ្ចកៈនីមួយ ក្នុងលោកទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថាភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាកល្យាណបុថុជ្ជន ឬភិក្ខុជាសេក្ខៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុ ។ ពាក្យថា នឹករលឹកឃើញ គឺនឹករលឹកដោយហេតុ៤ គឺកំពុងចំរើន កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថានឹករលឹកឃើញ ។បេ។ ភិក្ខុនោះលោកហៅថាអ្នករលឹកឃើញ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)ភិក្ខុនឹករលឹកឃើញ ។ ពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈនីមួយ គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណានីមួយ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោកទាំងពួង គឺក្នុងអបាយលោកទាំងមូល ក្នុងទេវលោកទាំងមូល ក្នុងមនុស្សលោកទាំងមូល ក្នុងខន្ធលោកទាំងមូល ក្នុងអាយតនលោកទាំងមូល ក្នុងធាតុលោកទាំងមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនឹករលឹកឃើញខន្ធបញ្ចកៈនីមួយ ក្នុងលោកទាំងពួង ។

(៤២៧) អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមានោតិ អាទានសត្តា វុច្ចន្តិ យេ រូបំ អាទិយន្តិ ឧបាទិយន្តិ គណ្ហន្តិ បរាមសន្តិ អភិនិវិសន្តិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ គតឹ ឧបបត្តឹ បដិសន្ធឹ ភវំ សំសារំ វដ្ដំ អាទិយន្តិ ឧបាទិយន្តិ គណ្ហន្តិ បរាមសន្តិ អភិនិវិសន្តិ ។ ឥតីតិ បទសន្ធិ ។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥតីតិ ។ បេក្ខមានោតិ ទក្ខមានោ ទិស្សមានោ បស្សមានោ ឱលោកយមានោ និជ្ឈាយមានោ ឧបបរិក្ខមានោតិ អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមានោ ។

(៤២៨) បជំ ឥមំ មច្ចុធេយ្យេ វិសត្តន្តិ បជន្តិ សត្តាធិវចនំ ។ មច្ចុធេយ្យាតិ មច្ចុធេយ្យា វុច្ចន្តិ កិលេសា ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ បជា មច្ចុធេយ្យេ មារធេយ្យេ មរណធេយ្យេ វិសត្តា អាសត្តា លគ្គា លគ្គិតា បលិពុទ្ធា ។

(៤២៧) ពាក្យថា កាលសំឡឹងឃើញនូវពួកសត្វដែលជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ជាគ្រឿងប្រកាន់ដូច្នេះ គឺពួកសត្វណា កាន់ កួបកាន់ ប្រកាន់ ស្ទាប អង្អែល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប កាន់ កួបកាន់ ប្រកាន់ ស្ទាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា ពួកសង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សង្សារ វដ្ដៈ សត្វទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យតបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ នុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា កាលសំឡឹងឃើញ គឺកាលឃើញ មើលឃើញ យល់ឃើញ រមិលមើល គន់មើល ពិចារណាមើល ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលសំឡឹងឃើញនូវពួកសត្វដែលជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ជាគ្រឿងប្រកាន់ ដូច្នេះ ។

(៤២៨) ពាក្យថា ប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ត្រង់ពាក្យថា ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះ នៃសត្វ ។ ពាក្យថា ហេតុជាទីតាំង នៃមច្ចុ គឺ ពួកកិលេសក្ដី ខន្ធក្ដី អភិសង្ខារក្ដី លោកហៅថា ហេតុជាទីតាំង នៃមច្ចុ ។ ប្រជាជន ជាប់ ជាប់ទួទៅ ជ្ពក់ ពាក់ ជាប់ចំពាក់ ក្នុងហេតុជាទីតាំង នៃមច្ចុ ហេតុជាទីតាំងនៃមារ ហេតុជាទីតាំង នៃមរណៈ ។

យថា ភិត្តិខិលេ វា នាគទន្តេ វា ភណ្ឌំ វិសត្តំ អាសត្តំ លគ្គំ លគ្គិតំ បលិពុទ្ធំ ឯវមេវ បជា មច្ចុធេយ្យេ មារធេយ្យេ មរណធេយ្យេ វិសត្តា អាសត្តា លគ្គា លគ្គិតា បលិពុទ្ធាតិ បជំ ឥមំ មច្ចុធេយ្យេ វិសត្តំ ។ តេនាហ ភគវា

តស្មា បជានំ ន ឧបាទិយេថ
ភិក្ខុ សតោ កិញ្ចនំ សព្វលោកេ
អាទានសត្តេ ឥតិ បេក្ខមានោ
បជំ ឥមំ មច្ចុធេយ្យេ វិសត្តន្តិ ។

សហ គាថាបរិយោសានា ។បេ។ សត្ថា មេ ភន្តេ ភគវា សាវកោហមស្មីតិ ។

ភទ្រាវុធមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ ទ្វាទសមោ ។

វត្ថុដែលជាប់ ជាប់ទូទៅ ជ្ពក់ ទាក់ ជាប់ចំពាក់ ក្រង់ចម្រើនដញ្ញឹង ឬដែ-កែវ យ៉ាងណា ពួកសត្វជាប់ ជាប់ទូទៅ ជ្ពក់ ទាក់ ជាប់ចំពាក់ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមារ ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមរណៈ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រជាជននេះ ដែលជាប់ក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃមច្ចុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រោះហេតុដូច្នោះ ភិក្ខុដឹងច្បាស់ នឹករឭកឃើញ កាល
សំឡឹងឃើញ នូវពួកសត្វដែលជាប់ ក្នុងអារម្មណ៍ជាគ្រឿង
ប្រកាន់ នូវប្រជាជននេះ ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងហេតុជាទី
តាំងនៃមច្ចុ ដូច្នេះ មិនគប្បីប្រកាន់នូវខន្ធបញ្ចកៈនីមួយ
ក្នុងលោកទាំងពួង ។

ដំណាលគ្នានឹងកាលជាទីចប់នៃគាថា ។ បេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាសាវ័ក ។

ចប់ ភទ្រាវុធមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស ទី ១២ ។

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស ចូឡនិទ្ទេសោ

បឋមោ ភាគោ

មាតិកា — អង្ក

ចូឡនិទ្ទេសេ	វត្ថុគាថា	១
	ពាវរី សសិស្សោ	”
	អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	១១
	និវុតោ លោកោ	”
	អវិជ្ជាយ និវុតោ លោកោ	១៣
	វេវិច្ឆា នប្បកាសតិ លោកោ	១៧
	ជប្បា លោកស្ស អភិលេបនំ	១៨
	ទុក្ខំ លោកស្ស មហព្ភយំ	២០
	តណ្ហាទីនិ លោកស្មឹ សោតានិ	២៤
	សតិ សោតានំ និវារណំ	”
	សោតានិ បញ្ញាយ បិធិយ្យន្តិ	២៦
	បញ្ញាទីនិ វិញ្ញាណនិរោធេន និរុជ្ឈន្តិ . . .	៣៣
	អធិសីលសិក្ខា	៣៧

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេស

បឋមភាគ

មាតិកា ទំព័រ

ចូឡនិទ្ទេស វត្ថុគាថា ១

ពាវរីព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងសិស្ស . . . . ,,

អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ១១

លោកមានអនេកជាដើម. . . . . . . ,,

លោកគឺអវិជ្ជាបិទបាំងហើយ ១៣

លោកមិនភ្លឺស្វាង ព្រោះសេចក្ដីប្រាថ្នាផ្សេងៗ . ១៧

តណ្ហាជាគ្រឿងជាប់នៃលោក ១៨

ទុក្ខ ជាមហាភ័យនៃលោក. ២០

តណ្ហាជាដើម ជាខ្សែក្នុងលោក ២៥

សតិជាគ្រឿងបិទខ្សែគឺតណ្ហាជាដើម . . . ,,

ខ្សែ(មានតណ្ហាជាដើម)ដាច់ស្ងួតដោយបញ្ញា . ២៦

បញ្ញាជាដើមរលត់ព្រោះរលត់វិញ្ញាណ. . . ៣៣

អធិសីលសិក្ខា. ៣៧

មាតិកាបន្ទាប់

មាតិកា	អង្កៃ
ចូឡនិទ្ទេសេ អជិតមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	
អធិចិត្តសិក្ខា	៣៧
អធិបញ្ញាសិក្ខា	៣៨
កាមេសុ នាភិគិជ្ឈេយ្យ	៤១
ទ្វេ កាមា	„
មនសានាវិលោ សិយា	៤៣
សព្វធម្មានំ កុសលោ សិយា	៤៤
សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេ	៤៦
តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	៥០
កាមេសុ ព្រហ្មចរិយវា ភិក្ខុ	„
អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ព្រហ្មចរិយំ	„
វីតតណ្ហោ សទា សតោ	៥៥
ចតូហិ ការណេហិ សតោ	៥៦
សង្ខាយ និព្វុតោ ភិក្ខុ	„
អរហតោ ឥញ្ជិតំ នត្ថិ	៥៧

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា	ទំព័រ
ចូឡនិទ្ទេស — **អជិតមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស**	
អធិចិត្តសិក្ខា	៣៧
អធិបញ្ញាសិក្ខា	៣៨
មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងកាម	៤១
កាម ២ យ៉ាង	,,
មិនគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់	៤៣
គប្បីឈ្លាសវៃក្នុងធម៌ទាំងពួង	៤៤
គប្បីមានសតិជាភិក្ខុប្រព្រឹត្តទៅ	៤៦
តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស	៥០
ភិក្ខុមានព្រហ្មចរិយៈក្នុងកាមទាំងឡាយ	,,
មគ្គមានអង្គ៨ជាព្រហ្មចរិយៈ	,,
អ្នកប្រាសចាកតណ្ហាមានស្មារតីគ្រប់កាល	៥៤
អ្នកមានស្មារតីដោយហេតុ៤យ៉ាង	៥៦
ភិក្ខុរលត់ទុក្ខព្រោះពិចារណា	,,
ព្រះអរហន្តមិនមានការញាប់ញ័រ	៥៧

មាតិកាបន្តាង

មាតិកា		អង្កៀ
ចូឡនិទ្ទេសេ	តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	
	ទ្វេ លេខា	៥៨
	វិមុត្តចិត្តោ មហាបុរិសោ	៦១
	បហីនតណ្ហោ សិព្វិនិមច្ចគា	៦២
	បុណ្ណកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	៦៤
	តីណិ អកុសលមូលានិ	៦៥
	តីណិ និទានានិ	,,
	ភគវា មូលទស្សាវី	៦៦
	តិស្សោ បុច្ឆា	៧៣
	អបរាបិ តិស្សោ បុច្ឆា	៧៤
	ជរំ សិតា យញ្ញមកប្បយឹសុ	៨២
	យញ្ញផលទក្ខិណេយ្យថោមនា	៨៩
	ទសហាការេហិ កោធោ ជាយតិ	១០១

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា ទំព័រ

ចូឡនិទ្ទេស

តិស្សមេត្តេយ្យមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

គ្រឿងជាប់២យ៉ាង ៥៨

អ្នកមានចិត្តផុតស្រឡះ ឈ្មោះថាមហាបុរស . ៦១

អ្នកលះតណ្ហា បានកន្លងគ្រឿងចាក់ស្រេះ . . ៦២

បុណ្ណកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស ៦៤

មូលនៃអកុសល ៣ យ៉ាង ៦៥

និទាន (ហេតុ) ៣ យ៉ាង . . . . . . ”

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញនូវមូល . . . ៦៦

ការសួរ ៣ យ៉ាង ៧៣

ការសួរ ៣ យ៉ាងដទៃទៀត ៧៤

អាស្រ័យជរា ទើបបានតាក់តែងយញ្ញ . . . ៨២

ការសរសើរផលយញ្ញនិងទក្ខិណេយ្យបុគ្គល . ៨៩

ក្រោធកើតដោយអាការៈ១០យ៉ាង . . . ១០១

មាតិកាបន្តពិ

មាតិកា		អង្កៃ
ចូឡនិទ្ទេសេ	មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេសោ	១០៦
	តិស្សោ ទុក្ខា	,,
	អបរាបិ តិស្សោ ទុក្ខា	១០៧
	ភគវា វេទគូ	១១០
	ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ វេទោ	,,
	ភគវា ភាវិតកាយោ	១១២
	ភគវា សុវិមុត្តចិត្តោ	១១៦
	ជាតិទុក្ខាទីនិ	១១៩
	ឧបធិនិទានា បភវន្តិ ទុក្ខា	១២៥
	ទស ឧបធី	,,
	អវិទ្វា ឧបធឹ ករោតិ	១២៧
	បុនប្បុនំ ទុក្ខមុបេតិ មន្ទោ	,,
	ឧបធឹ ន កយិរា	១២៨
	តីណិ មោនេយ្យានិ	១៣៤
	វិសត្តិកា តណ្ហា	១៤១

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
បុព្វនិទ្ទេស	មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស	១០៦
	ការសួរ ៣ យ៉ាង	,,
	ការសួរ ៣ យ៉ាងដទៃទៀត	១០៧
	ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ដល់នូវវេទ	១១០
	ញាណក្នុងមគ្គ ៤ ហៅថាវេទ.	,,
	ព្រះមានព្រះភាគមានកាយចំរើនហើយ. . .	១១២
	ព្រះមានព្រះភាគមានព្រះទ័យដុតស្រឡះ . .	១១៦
	ទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើម	១១៩
	ទុក្ខកើតព្រោះឧបធិជាហេតុ	១២៥
	ឧបធិ ១០ យ៉ាង	,,
	ជនមិនដឹង រមែងសាងឧបធិ	១២៧
	ជនល្ងង់ រមែងចូលទៅកាន់ទុក្ខរឿយ ៗ . .	,,
	មិនគប្បីសាងឧបធិ	១២៨
	មោនេយ្យៈ ៣ យ៉ាង	១៣៤
	តណ្ហា ជាវិសត្តិកា (ផ្សាយទៅ) . . .	១៤១

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា		អង្កៃ
ចូឡនិទ្ទេសេ	មេត្តគូមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	
	តណ្ហា អកុសលមូលំ	១៤១
	កេនគ្ទេន មហេសី	១៤៣
	ទ្វេ និវេសនា	១៤៩
	ទ្វេ គហា	”
	ទ្វេ មមត្តា	១៥៣
	បជហេយ្យ ទុក្ខំ	១៥៥
	អាគូ អកុសលា ធម្មា	១៦០
	កេនគ្ទេន នាគោ	”
	កេនគ្ទេន ព្រាហ្មណោ	១៦៣
	រាគាទីនិ កិញ្ចនានិ.	១៦៤
	បារំ អមតំ និព្វានំ	១៦៨
	រាគាទយោ ខិលា	”
	ទុក្ខេ កង្ខាទិកា	១៦៩
	សត្ត សង្គា	១៧១
	តណ្ហា អាសា	១៧៣

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា ទំព័រ

ចូឡនិទ្ទេស

មេត្តគូមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស

តណ្ហា ជាអកុសលមូល ១៤១
ព្រះនាមថា ព្រះមហេសី ដោយអត្ថដូចម្ដេច . ១៤៣
ការប្រកាន់ ២ យ៉ាង ១៤៩
កត ២ យ៉ាង . . . . ,,
សេចក្ដីប្រកាន់ ២ យ៉ាង ១៥៣
គប្បីលះទុក្ខ ១៥៥
អកុសលធម៌ ឈ្មោះថាអាគូ (អំពើអាក្រក់) . ១៦០
ព្រះនាមថានាគៈដោយអត្ថដូចម្ដេច . . . ,,
ឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ដោយអត្ថដូចម្ដេច . . ១៦៣
គ្រឿងកង្វល់មានរាគៈជាដើម ១៦៤
អមតនិព្វាន ឈ្មោះថាត្រើយ ១៦៨
កិលេសមានរាគៈជាដើមឈ្មោះខិលៈ . . ,,
ការសង្ស័យក្នុងទុក្ខជាដើម ១៦៩
កិលេសជាគ្រឿងជាប់ ១៧១
តណ្ហា ឈ្មោះថាអាសា ១៧៣

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា		អង្ក
ចូឡនិទ្ទេស	ធោតកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	១៧៥
	តិស្សោ បុច្ឆា	,,
	តិស្សោ សិក្ខា	១៧៧
	សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ	១៨០
	តយោ ទេវ	១៨២
	កេនត្តេន សក្កោ	១៨៥
	សព្វជាទីនិ	,,
	កថង្កថា វិចិកិច្ឆា	១៨៦
	វិវេកធម្មោ អមតំ និព្វានំ	១៩២
	ទ្វេ និស្សយា	១៩៤
	តរ លោកេ វិសត្តិកំ	២០១
	ឧបសីវមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	២០៦
	ទ្វេ កាមា	២១២
	កិលេសាទយោ កថបជា	២៣០

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

	មាតិកា	ទំព័រ
ចូឡនិទ្ទេស	ធោតកមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស	១៧៥
	ការសួរ ៣ យ៉ាង	"
	សិក្ខា ៣ យ៉ាង	១៧៧
	គប្បីសិក្សានូវនិព្វានរបស់ខ្លួន	១៨០
	វេទនា ៣ យ៉ាង	១៨២
	ព្រះនាមថាសក្កៈដោយហេតុដូចម្តេច . . .	១៨៤
	ទ្រព្យគឺសត្វជាដើម	"
	សេចក្តីសង្ស័យ ឈ្មោះថាកថង្កថា . . .	១៨៦
	អមតនិព្វានជាវិវេកធម៌	១៩២
	និស្ស័យ ២ យ៉ាង	១៩៤
	គប្បីឆ្លងតណ្ហាជាវិសត្តិកា	២០១
	ឧបសីវមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស .	២០៦
	កាម ២ យ៉ាង	២១២
	កិលេសជាដើម ឈ្មោះថាភវបថ	២៣០

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា		អង្ក
ចូឡនិក្ខេស	ឆន្ទមាណោវគោបញ្ញានិក្ខេសោ	២៣២
	ខត្តិយោទយោ	,,
	ខន្ធកុសលោទយោ	២៣៥
	កាយទុច្ចរិតាទិកា មាលសេនា . . .	២៣៦
	រូបគណ្ហាទយោ	២៤៤
	តិស្សោ បរិញ្ញា	,,
	បត្តាកេ គាសវា.	២៥៦
	តិលេសាទយោ ខបតី	២៥៨
	យោមកមាណោវគោបញ្ញាទ្ធិនេសោ	២៦៣
	កិច្ចេ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ . . .	២៦៩
	ឆន្ទកតិនាទិំ.	២៧១
	តោទយមាណោវគោបញ្ញានិក្ខេសោ	២៧៦
	ទេ្វ កាមា.	២៧៨
	សត្តាធនាទិនិ	២៨១
	សមត្តបក គតា	២៨២
	កតាទីនិ កិច្ចនានិ	២៨៥

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
បុច្ឆនិទ្ទេស	នន្ទមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស	២៣២
	ជនមានក្សត្រជាដើម	,,
	អ្នកឈ្មោះសក្កដ៍ខ្ទជាដើម	២៣៥
	មារសេនាមានកាយទុច្ចរិតជាដើម . . .	២៣៦
	រូបតណ្ហាជាដើម	២៥៤
	បរិញ្ញា ៣ យ៉ាង	,,
	អាសវៈ ៤ យ៉ាង	២៥៦
	កិលេសជាដើម ឈ្មោះថាឧបធិ . .	២៥៨
	ហេមកមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស	២៦៣
	អ្វីជាបិយរូប សាតរូប ក្នុងលោក . . .	២៦៩
	ការបន្ទោបង់នូវឆន្ទរាគ	២៧១
	តោទេយ្យមាណវកបញ្ហានិទ្ទេស	២៧៦
	កាម ២ យ៉ាង	២៧៨
	ទ្រព្យគឺសទ្ធាជាដើម	២៨១
	ព្រះមានព្រះភាគមានចក្ខុជុំវិញ . . .	២៨២
	គ្រឿងកង្វល់មានរាគៈជាដើម	២៨៥

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា		អង្គ
ចូឡនិទ្ទេសេ	កប្បមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	២៨៧
	សំសារេ សរេ	,,
	សំសារស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ . .	,,
	សំសារស្ស បច្ឆិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ . .	២៩១
	តណ្ហា អាទានំ	២៩៨
	ជតុកណ្ណីមាណវកបញ្ហានិទ្ទេសោ	៣០៣
	ខេ កាមា	៣០៤
	ធម្មា សន្ទិបតា	៣០៦
	ភគវា ញាណតេជី.	៣០៩
	រាគកិញ្ចនាទីនិ	៣១៥
	តណ្ហា គេធោ	៣១៧
	បត្តាពេ អាសវា	,,

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
ចូឡនិទ្ទេស	កប្បមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស	២៨៧
	សង្សារ ឈ្មោះថាស្រះ	,,
	ទីបំផុតខាងដើមនៃសង្សារមិនប្រាកដ . .	,,
	ទីបំផុតខាងចុងនៃសង្សារមិនប្រាកដ . .	២៩១
	តណ្ហាជាអាពាធ: (គ្រឿងប្រកាន់មាំ) . .	២៩៨
	ជតុកណ្ណីមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស	៣០៣
	កាម ២ យ៉ាង	៣០៤
	ធម៌ជាសន្តិបទ	៣០៦
	ព្រះមានព្រះភាគមានតេជ:គឺញាណ . .	៣០៩
	គ្រឿងកង្វល់គឺរាគ:ជាដើម	៣១៤
	តណ្ហា ជាគេធ:(គ្រឿងតម្រេក) . . .	៣១៧
	អាសវ: ៤	,,

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា	អង្កោ
ចូឡនិទ្ទេសេ ភទ្រាវុធមាណវបុច្ឆានិទ្ទេសោ	៣១៩
ពុទ្ធោ ឱកញ្ជហោ	„
រូបតណ្ហាទិកា តណ្ហា . -	៣២០
ពុទ្ធោ តណ្ហច្ឆិទោ . . . - . . .	„
ពុទ្ធោ អនេជោ	„
ទ្វេ កប្បា	៣២២
ពុទ្ធោ កប្បញ្ជហោ . . . - . . .	„
ខន្ធមារាទយោ	៣២៨

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

	មាតិកា	ទំព័រ
ចូឡនិទ្ទេស	ភទ្រាវុធមាណវកប្បញ្ហានិទ្ទេស	៣១៩
	ព្រះពុទ្ធទ្រង់លះបង់ទីលំនៅ	,,
	តណ្ហាមានរូបតណ្ហាជាដើម	៣២០
	ព្រះពុទ្ធទ្រង់កាត់បង់តណ្ហា	,,
	ព្រះពុទ្ធទ្រង់មិនញាប់ញ័រ	,,
	គ្រឿងកំណត់ ២ យ៉ាង	៣២២
	ព្រះពុទ្ធទ្រង់លះបង់កប្បៈ (គ្រឿងកំណត់) .	,,
	មារគឺខន្ធជាដើម	៣២៨

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តិ

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	ជួរលេខាយំ
កម្មវិធាកឋា	កម្មវិធាកថា	២១	៥
កកនីមរណំ	កកិនីមរណំ	”	៨
អនុគកំ	អនុគតំ	”	១៥
ធាមនេយ្យ	ធាមនេយ្យំ	២៣	១៣
ទុក្ខនីកោលោតិ	ទុក្ខនិកោលោតិ	២៨	៧
សិលភ	សីលភ	៣៧	៨
ឧដ្ឋកោបិ	ខុដ្ឋកោបិ	”	១១
សវិចារ	សវិចារំ	”	១៧
អនព្យញ្ញាសិក្ខា	អនិព្យញ្ញាសិក្ខា	៣៨	២
វត្ថកាមា	វត្ថុកាមា	៤១	១៩
អវិចិ	អវីចិ	៥៥	១៣
បស្សិតិ	បស្សតិ	”	១៧
អនិស្សរតោ	អនិស្សរណតោ	៥៧	៤
ឃត្តទ្ធរេ	ឃត្វទ្ធរេ	៦៣	១៤
តោសា	តោសោ	៦៥	១០
តីណីមានិ	តីណិមានិ	”	១២

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តំ

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	បន្តិលេខាយំ
បត្តិវិសយេ	បត្តិវិសយេ	៦៦	៦
កសេនេ	កសេនេក	៧០	១១
បរិក្ខារ	បរិក្ខារំ	៧១	១៤
ក	ក	៧២	១១
អហិធិដ្ឋិយំ	អហីធិដ្ឋិយំ	៧៥	៩
និក្កិលេសេបុដ្ឋា	និក្កិលេសបុដ្ឋា	,,	១៦
,,	,,	,,	១៧
បុណ្ណកឥត្ថុតំ	បុណ្ណក ឥត្ថុតំ	៨២	៤
អគោលីឥវុត្តិកា	អគោលីឥវុត្តិកា	៨៥	១៨
ឥន្ត	ឥន្តិ	៨៧	៦
ថោអយន្តិ	ថោមយន្តិ	៨៨	២
កាម	កាមេ	៩១	៧
កាមាភិជបន្តិ	កាមាភិជប្បន្តិ	,,	៩
បរ	បរំ	១០៣	១០
បុដ្ឋត	បុដ្ឋតិ	១០៦	១៣
កេសាឧប្បត្តា	កេសាឧប្បត្តោ	១១០	,,

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តំ

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	បង្តិលេខាយំ
អត្ថគតោត	អត្ថគតោតិ	១១១	៣
វិធិតោ	វិធិតោ	,,	៦
វិជេយ្យ	វិជេយ្យ	,,	៩
សព្វវេរីបដិច្ច	សព្វវេរី បដិច្ច	,,	១៣
ការិតប្បញ្ញោ	ការិតប្បញ្ញោ	១១២	៣
ការិតំ	ការិតំ	,,	១០
វិញ្ញាយ	វិញ្ញាយ	១១៣	៦
សុតេន លិម្បតិ	សុតេន		
មុតេន	លិម្បតិ	១១៥	១២
លិម្បតិ មុតេន	មុតេន		
លិម្បតិ	លិម្បតិ	,,	១៣
សំវុតំ	សំវុតំ	១១៧	៧
សម្ភវ	សម្ភវំ	១២១	១២
វិវរិ	វិវិរិ	១៣១	៥
ឧត្តានីមកាសិ	ឧត្តានិមកាសិ	,,	៦
វិក្វុតោ	វិក្កុតោ	១៣៧	៨

វិសុទ្ធាវិសុទ្ធបត្តំ

វិសុទ្ធបាឋោ	អវិសុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	បន្តិលេខាយំ
ជាដូចេ	ដោដូចេ	១៤១	១១
វីភូតំ	វិភូតំ	១៤៥	១១
វីតិវត្តេយ្យាតិ	វីតិវត្តេយ្យាតិ	១៤៦	៩
តារកាជិវចមេតំ	តារកាជិវចនមេតំ	១៤៧	១០
មជេតិ	មជ្ឈេតិ	១៤៨	៤
គកាតិ	គកាតិ	១៤៩	១៤
ឧស្សេឡ្ហេ	ឧសេឡ្ហេ	១៥២	១២
បរិទេវិតត្តំ	បរិទេវិតត្តិ	១៥៤	១៥
បជហេយ្យំ	បជហេយ្យ	១៦២	៩
សង្ឃិក តា	សង្ឃិកតោ	១៦៥	១២
អកម្មយតាយាត	អកម្មយតាយាតិ	១៦៧	១៥
វីត គោ	វីតរាគោ	១៧២	៨
បដិប្ប-	បដិប្ប-	១៧៣	២
សការវេសប្ប.	សការវេសប្ប.	១៧៦	១៥
អារ ទ្ធេត្តា	អារទ្ធេត្តា	១៧៧	១៤
វីរយំ	វីរិយំ	,,	១៦

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តិ

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	បង្ក្តិលេខាយំ
សីលព្ពត្តបក-	សីលព្ពតបក-		
មាសោ	មាសោ	១៨៣	១៤
លោបហំសោតិបិ	លោមហំសោតិបិ	១៨៦	៦
ធកោដេ	ជិំកោដេ	១៨៦	៨
ឧទ្ទកបតុំ	ឧទ្ទកបេតុំ	១៨៨	៤
មនុស្ស	មនុស្សំ	១៩០	១១
អពជ្ត្យមានោ	អពជ្ឈ្យមានោ	១៩៣	១៧
រូបកាយា	រូបកាយា	២២៤	១៤
បកាយា	រូបកាយា	២២៥	៥
អដ្ឋង្គតោ	អដ្ឋង្គតោ	២២៦	១២
កាច្ចិស្ស	កាច្ចិស្សុ	២៣៨	១៥
បដ្ឋាមិ	បុដ្ឋាមិ	”	១៧
អាយស្មា	អាយស្មា-	២៣៩	៨
តេជាហា-	តេជាហា	២៤២	១០
អសមតិក្កន្តាកិ	អសមតិក្កន្តាតិ	២៤៦	១៨
សមតក្កមិ	សមតិក្កមិ	២៥០	១៥
ឱឃតិណ្ហាតិ	ឱឃតិណ្ណាតិ	២៥៤	១៣

វិរុទ្ធាវិរុទ្ធបត្តំ

វិរុទ្ធបាឋោ	អវិរុទ្ធបាឋោ	អង្កេ	វឌ្ឍិលេខាយំ
អាសក	អាសក៍	២៥៦	៤
ម ហាសីតិ	មហោសីតិ	២៥៨	៨
កាមោយ	កាមោយំ	២៦២	២
កោយំ	កេក៍យំ	,,	,,
លោក	លោកេ	២៦៩	៩
វបសន្តា	វូបសន្តា	២៧៦	១៥
ៜ	ៗ	២៩០	១០
ឃរម្ពិ	ឃរម្ពិ	,,	១៤
ជាមេ	ជាតេ	២៩៣	១០
រិគជាហិ	វិគជាហិ	២៩៤	៤
ជតុកណ្ណិ	ជតុកណ្ណី	៣០៨	៣
ឧសេត្វា	ឧស្សេត្វា	៣០៩	១៥
អធិដ្ឋាឆាភិធិបេ-	អធិដ្ឋាឆាភិធិ-		
សានុយា	បេសានុសយា	៣២០	៣
គន្ថតណ្ហា	គន្ថតណ្ហា	,,	៧
វិគតលោ-	វិគតលោ-	៣២៥	៤
ធីរយនុក្កមតិក្ខ	ធិរយនុក្កមតិក្ខ	,,	៧

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
បេតវិស័យ	ចិត្តវិស័យ	២០	៦
គប្បីចំរើនថា ធម៌	គប្បីចំរើន ថាធម៌	២៨	១៥
តៅវិជ្ជាជាធម្មតា	តៅវិញជាធម្មតា	២៩	១១
គាបចិត្ត	គាប់ចិត្ត	៣៩	៧
កិលេស	កិលេស	៤៤	៥
ដក	ដក	៤៥	១១
តណ្ហាវិបរីត	តណ្ហាវិបរីត	៥៩	១០
បានកកន្ទុំ	បានកន្ទុំ	៦២	៩
ជាទេវតា	ជាទេវតា	៧១	៣
គឺកន្ធមនុសរលោក	គឺកន្ធមនុស្សលោក	៧៣	៥
ស្ទុះ	ស្ទុះ	៧៤	៨
ចុស៊ីប់	ចុះស៊ីប់	៨៣	៧
ប្រាជ្ញាកាពនេះ	ប្រាជ្ញាភាពនេះ	,,	១៣
ទូរសេប្រាជ្ញាការបាន	ទូរសេ ប្រាជ្ញាការបាន	៨៨	៨
ទៃ	ដទៃ	១០៧	៥
វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា	វិមតិច្ឆេទនាបុច្ឆា	,,	៩
ប៉ពាល់	ប៉ះពាល់	១៣៣	៦

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស.ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ចង៍បាន	ចង់បាន	១៤៣	៥
ទូវង៍	ទូវង់	១៤៤	១២
ង៉គ	គង់	,,	១៨
ឱបធិ	ឧបធិ	១៥៦	១៨
ឃានទិសគី	មានទិសគី	១៦៥	១១
ជលគប្បី	ដែលគប្បី	,,	១៨
កេតអត្តភាព	កើតអត្តភាព	១៧១	៨
ចក់	ច្ពក់	,,	១៣
ិនមាន	មិនមាន	១៧២	១១
បរិទិម្មិត	បរទិម្មិត	១៨២	៨
សេចក្ដីសង៍ប្រយ	សេចក្ដីសង្ស័យ	១៨៧	១៦
ជា គ្គល	ជាបុគ្គល	១៩៥	១១
ទូគោរស្អាត	ទូវគោរស្អាត	២៤០	៧
មិនទៀងជា	មិនទៀង ជា	២៦៧	៨
ជាទុក្ខជា	ជាទុក្ខ ជា	,,	,,
មានវិបាបាសក្កា	មានវិបាកបាសក្កា	៣១៤	១៧

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ ៖

Printing costs were met through the gift of

Wat. Shuzenji Temple
The Rev. Horyu Mutoh
5-30 Tsujimachi, Kita-ku, Nagaoya-shi, Aichi-ken 462 Japan

この本は次の方によって復刻されました。

宗教法人 修善寺 住職　武藤法隆
〒462　名古屋市北区辻町５丁目30番地
☎052-991-1605

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ

ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 67 (of 110 volumes total)
"SUTTANTA PITAKA"
Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh
Reproduced with the kind cooperation of the
TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE
First edition December 8, 1994
Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ（南伝大蔵経）全110巻・第67巻スッタンタピタカ（経部）

発　　行：プノンペン仏教研究所
復刻救援：カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会
発　　行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社
製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

INSTITUT BOUDDHIQUE